

M HKA 2024 Jaarverslag

Inhoud

1	INLEIDING	8
2	AFDELINGSNIEUWS	16
2.1	Artistieke Presentatie	
2.1.1	Programmering	
2.1.2	Productie	
2.1.3	De Cinema	
2.2	Museale Werking	
2.2.1	Collectiebeleids- en beheersplan	
2.2.2	Beheer kunstcollectie	
2.2.3	Bibliotheek	
2.2.4	Beheer archieven	
2.2.5	Contentmanagement: onderzoek en digitale werking	
2.3	Publiekswerking	
2.3.1	Bemiddeling en communicatie van het programma	
2.3.2	Communicatie	
2.3.3	Bezoekersaanbod	
2.4	Ondersteuning	
2.4.1	Financiën	
2.4.2	HR-beleid	
2.4.3	Veiligheid en welzijn op het werk	
2.4.4	Facilitair Management - Museumgebouw	
2.4.5	M HKA FE	
2.4.6	Panamarenkohnuis	
2.4.7	ICT en digitalisering	
2.4.8	Duurzaamheid	
2.4.9	Toekomsthorizon: instellings- en infrastructuurtraject	
2.4.10	Internationale werking	
2.4.11	Bestuur	
3	SOCIAAL-ECONOMISCH VERSLAG VAN DE WERKING	98
3.1	Omzet (uitgaven versus inkomsten)	
3.2	Personeel	
3.3	Werkingskosten	
3.4	Groei subsidies en toelagen	
3.5	Kunstenaars	
4	VERWERVINGEN - BRUIKLENEN 2024	104
4.1	Aankopen 2024	
4.1.1	Aankopen Vlaamse Gemeenschap - M HKA 2024	
4.1.2	Aankopen De Stadscollectie Antwerpen - M HKA 2024	
4.1.3	Eigen aankopen 2024	
4.2	Schenken 2024	
4.3	Structurele samenwerkingen	
4.4	Werken in bruikleen aan het M HKA	
4.5	Bruiklenen 2024	
4.5.1	Langdurige bruiklenen 2024	
4.5.2	Tijdelijke bruiklenen 2024	

5	BEZOEKERSAANTALLEN 2024	120
5.1	Betalende bezoekers 2024 - museum	
5.2	Gratis bezoekers 2024 - museum	
5.3	Bezoekers Filmwerking 2024	
5.4	Overzicht	
5.5	Analyse bezoekers	
5.5.1	Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)	
5.5.2	Spreiding bezoekers binnenland	
5.5.3	Leeftijden	
5.6	Digitale bezoekersaantallen	
5.6.1	Website M HKA.be	
5.6.2	Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen	
6	TENTOONSTELLINGEN	126
6.1	Jim Shaw - The Ties that Bind (De banden die verbinden)	
6.2	Dierenleven (The Lives of Animals)	
6.3	Nástio Mosquito - King of Klowns	
7	COLLECTIETENTOONSTELLINGEN	138
7.1	Gordon Matta-Clark - Museum in Motion	
7.2	Willy De Sauter	
7.3	Edith Dekyndt - Chronologie van Tranen (Chronology of Tears)	
7.4	De Stadscollectie Antwerpen: In/Zicht	
7.5	Archiefpresentaties	
7.5.1	Kiezen voor Kunst. Drie tentoonstellingen van Hedendaagse Beeldende Kunst tijdens Antwerpen 93	
7.5.2	Kunstsystemen in Latijns-Amerika. Een reizende tentoonstelling uit Buenos Aires (1974-75)	
8	IN SITU	148
8.1	#22: Victor Brim - Beyond the Depths (De dieptes voorbij)	
8.2	#23: Vedran Koplar (& ouders) - MEAN	
8.3	#24: Agnieszka Polska - Flowers on the Sun	
9	SUPERHOST	154
9.1	#4: Antje Majewski - Appel. Een introductie (opnieuw en opnieuw en nog een keer)	
10	INBOX	160
10.1	Alain Arias-Misson - LOVE	
10.2	Koen van den Broek - Out of Place	
10.3	Ziekenhuisschool - Showing Off 9	
10.4	Antwerp Art Weekend Special Project: The Constant Cinema	
10.5	De Stadscollectie Antwerpen: Imge Özbilge - Zonder titel	
10.6	Bie Jambé - Repeat ON Reverse ON Repeat OFF Reverse OFF (Hugo Roelandtprijs 2023)	
10.7	Hantrax Dolls - A Doll Made by Talking	
10.8	Manon De Bruyn - Het hek is van den dam	
10.9	Fia Cielen - Carnival Of Souls	
11	EXTRA MUROS	170
11.1	This Is Us (Z33, Hasselt)	
11.2	Aanwinst (C-mine, Genk)	
11.3	Jef Verheyen - Venster op het oneindige (KMSKA, Antwerpen)	

12	EVENEMENTEN	176
12.1	Structurele evenementen	
12.1.1	Art's Birthday	
12.1.2	FRONT ROW	
12.2	Occasionele evenementen	
12.2.1	10 jaar Antwerp Art Weekend	
12.2.2	Boekpresentatie 'The Sleep of Reason' door Pieter Vermeulen	
12.2.3	Conferentie 30 miljoen jaar: kunst, ecologie en duurzaamheid	
12.3	Evenementen bemiddeling	
12.3.1	Panamarenkohuis	
12.3.2	Avant-gardewandeling	
12.3.3	M HKA Laat	
12.3.4	Vakantieateliers	
12.3.5	M HKADEE	
12.3.6	Wandelgesprek op zondag	
12.3.7	Gratis rondleiding met gids voor NT2	
12.3.8	Erfgoeddag Vlaanderen	
12.3.9	Meet Me	
12.3.10	Het Salon	
12.3.11	Strange Beautiful: Tweedaagse artistieke workshops voor jongeren	
12.3.12	Avond van de leraar	
12.3.13	Schatten van Vlieg	
12.3.14	Museumnacht	
12.3.15	Antwerp Pride Weekend - Nature is Queer!	
12.3.16	DAKkan.festival	
12.3.17	Lerarendag	
12.3.18	Kunstendag voor Kinderen: Zot van kunst	
12.3.19	De warmste week	
13	PUBLICATIES	192
13.1	Flankerende publicaties	
13.1.1	EURASIA - An Atlas	
13.1.2	Dorothy Iannone - Love is Forever Isn't It?	
13.2	eBook-publicatie L'Internationale Online	
13.3	Bijzondere uitgaven	
13.3.1	(Ta)Rot	
13.3.2	Bezoekersgids Dierenleven	
13.3.3	Een Kerstverhaal - Nástio Mosquito	
13.3.4	Filospook	
13.4	Tijdschriften	
13.4.1	Afterall	
13.4.2	E-Flux	
13.5	Drie essays over Eurazië door Bart De Baere	
14	DE CINEMA	198
15	EXTERNE WAARDERING	208
15.1	Vragen aan de instelling en medewerkers	
15.2	Internationale netwerken	
15.3	Opleidings- en vormingsactiviteiten	

16	ORGANOGRAM	216
17	SEMI-VASTE MEDEWERKERS M HKA	222
17.1	Jobstudenten	
17.2	Artikel 6o	
17.3	Vrijwilligers	
18	BEDRIJVENCLUB EN SPONSORWERVING	226
18.1	Activiteiten	
18.2	Ledenaantal	
18.3	Specifieke sponsoring	
18.4	M HKArt Circle	
19	NOCTURNES EN VERHUUR ACCOMMODATIE	232
20	VRIENDEN VAN HET M HKA	236
21	CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen	242
21.1	Situering	
21.2	Veldkaart	
21.2.1	Knowledge Graph Kunstenpunt	
21.2.2	Aanmeldformulier	
21.3	Expertiseopbouw & kennisdeling	
21.3.1	Traject Archieven Galerijen	
21.3.2	Traject Oral History	
21.3.3	Instrumenten	
21.3.4	Projectaanvragen	
21.3.5	Beheer archieven M HKA	
21.4	Dienstverlening	
21.4.1	Website	
21.4.2	Informatievragen	
21.4.3	Workshops	
21.4.4	Plaatsbezoeken	
21.4.5	Archiefdoorlichting	
21.4.6	Nalatenschappen	
21.4.7	Eerste Hulp bij Archiefzorg (EHBA)	
21.4.8	Archief en de artistieke praktijk	
21.5	Netwerking	
21.6	Communicatie	
21.6.1	Website	
21.6.2	Social media	
21.6.3	Nieuwsbrief	
21.7	Presentaties	
22	FOTOCREDITS	262

1 Inleiding

Begin 2024 stond het bouwproject voor het nieuwe museum weer volledig op de rails, in belangrijke mate dankzij de inspanningen van minister Jambon. Uit 54 inzendingen voor de nieuwe architectuurprocedure werden zes ontwerp-teams geselecteerd:

- Bovenbouw Architectuur (BE, Antwerpen) + Christ & Gantenbein (CH, Bazel)
- DRDH Architects BV (UK, Londen) + Jamie Fobert Architects (UK, Londen)
- noArchitecten (BE, Anderlecht) + EM2N Architekten AG (CH, Zürich) + Sergison Bates Architects (UK, Londen)
- OFFICE Kersten Geers David Van Severen (BE, Brussel) + SO-IL Office (USA, New York)
- Robbrecht en Daem architecten (BE, Gent) + Dierendonckblanche architecten (BE, Gent) + Laura Muyldermans (BE, Brussel)
- Studio Nauta Bedaux VOF (NL) + Feilden Fowles Architects Limited (UK)

Op 29 mei vond een briefing plaats voor de 6 kandidaat-ontwerpers. Vervolgens kwam de gunningscommissie op 23 en 24 september bijeen, waarna de onderhandelingen met het architectenteam over de samenwerking in een bouwteam van start gingen.

Tegelijkertijd herstartte de stad de RUP-procedure op basis van de beslissing om een nieuwe, geïsoleerde toren te voorzien op de site Zuidersluis. Deze toren moet de verbinding vormen tussen de torens in het stadscentrum en de landmark in de wijk Nieuw Zuid. Uit het hoogbouwrapport, en in het bijzonder de bezonningsstudie, bleek dat het bovengrondse bouwvolume een maximale capaciteit van 100.000 m³ heeft. De stad verbond zich ertoe om in de directe omgeving van het nieuwe gebouw ruimte te voorzien voor de programmatische eisen die binnen dit volume geen plaats kunnen krijgen.

Zowel het Vlaamse regeerakkoord als de coalitieovereenkomst van de stad Antwerpen bevestigen het belang van het M HKA en besteedden aandacht aan de ontwikkeling ervan.

Op het vlak van governance werd gezocht naar een geoptimaliseerde verhouding met het Departement Cultuur, Jeugd en Media, onder andere via een halfjaarlijks structureel overleg.

Een belangrijke stap en een bijzonder constructief initiatief van het departement was de aanstelling van twee coördinatoren die het M HKA in de komende jaren zullen ondersteunen in de uitdagende transitieperiode: Emmanuel Van Oost als museaal coördinator, verantwoordelijk voor het bouwproject namens het M HKA, en Lyne Viskens, als transitiecoördinator, die de institutionele transitie begeleidt. Beiden werden gedetacheerd naar het M HKA en startten op 1 september 2024.

Een tijdige opstart van een institutioneel transitietraject parallel aan een infrastructuurtraject zou vanzelfsprekend moeten zijn, zeker wanneer beide trajecten als gemeenschappelijk doel hebben om het M HKA te transformeren tot een internationaal toonaangevend museum. In de praktijk blijkt dit echter eerder uitzondering dan regel bij dergelijke infrastructurele ontwikkelingen. Het geïntegreerde ontwikkelingstraject dat nu is opgezet, is dan ook uniek voor Vlaanderen.

Het departement en het M HKA hebben afgesproken om dit proces vorm te geven in cocreatie. Samen zetten zij zich in om het museum naar een nieuw ambitieniveau te tillen – internationaal en excellent – en het voor te bereiden op een toekomstige werking binnen een volwaardige infrastructuur. Tegelijkertijd blijft het M HKA zijn huidige activiteiten voortzetten. Een gemengde stuurgroep zal dit traject begeleiden.

Toch sloot de procedure ter voorbereiding op de beleidsbeslissing in april 2025 niet aan bij deze ambities. In plaats van de gevraagde aanpak met een op maat gemaakte commissie voor het M HKA, werd het museum

opgenomen in een gezamenlijke procedure voor zowel de vijf grote als kleinere Vlaamse musea. Hierdoor moet het M HKA een gestandaardiseerd beleidsplan opstellen binnen het format van landelijke subsidieaanvragen, wat niet aansluit bij de specifieke positie en situatie van het museum.

Omdat de beleidsperiodes van de eigen instellingen werden verlengd tot eind 2025, werd een beknopt addendum toegevoegd aan de beheersovereenkomst. Hierin zijn ook de nieuwe middelen opgenomen die in 2023 werden aangevraagd en toegekend. De helft van deze middelen was bedoeld om diverse over de jaren toegenomen structurele meerkosten op te vangen en zo de werking van de instelling verder te garanderen. Daarnaast werd 200.000 euro toegekend voor een aanzet van de verdere uitbouw van het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen, na de eerder ontvangen startsubsidie. Ten slotte werd 600.000 euro voorzien om een eerste transitiestap naar digitalisering te realiseren, een prioriteit die expliciet werd aangeduid door het bestuursorgaan en door het beleid werd onderschreven.

Eind augustus organiseerde het managementteam een strategische werkweek in Hongkong, gehost door M+, waarbij er ook workshops met directies en stafleden van andere belangrijke instellingen plaatsvonden. Er werd een beleidsvoorbereidend document afgewerkt dat het institutionele ontwikkelingstraject van M HKA richting 2031 in kaart brengt en bespreekbaar maakt. Dit document bevat twaalf kernpunten, elk samengevat in een onepager met een visie op 2031 en de hoofdlijnen voor 2026-2029. Het betreft: de diverse dimensies van het digitaal museum, het collectiebeheer, de archieffuncties, onderzoek, presentatie, de filmwerking, de evenementiële werking, het businessplan en het draagvlak hiervoor, het constituent museum, marketing en communicatie, en de organisatieontwikkeling.

Dit document werd voorgelegd aan het bestuursorgaan in oktober 2024. Het diende als informatie-, oriënterings- en gespreksdocument voor de brede werking van het M HKA. Het vormde de start van het traject naar het nieuwe 'beleidsplan' en was het startdocument voor de nieuwe coördinator institutioneel traject. Parallel hieraan werkte zij aan een 'projectplan', dat – in tegenstelling tot het beleidsplan – zich toespitst op het toekomstige museum met de opening als noordster.

In de slipstream van de berichtgeving over spanningen in het S.M.A.K., kwam ook het M HKA even in de pers. Dit leidde tot een toelichting aan het departement en het bestuursorgaan over het hr-beleid en de organisatieontwikkeling, die sinds 2017 een prioriteit zijn. In 2019 vond al een eerste evaluatie plaats van de psychosociale risico's op het werk.

In 2024 werd een belangrijke stap gezet met de introductie van een waarderingscyclus, waarin in team- en individuele gesprekken zowel wordt teruggeblikt als vooruitgekeken. Daarnaast werd het traject rond de functieclassificatie voortgezet en werd het bosberaad (de algemene personeelsvergadering) interactiever, onder andere door casussen rond de ethische code te bespreken. Er werd een eerste nota opgesteld over beslissings- en overlegstructuren.

Ook bleef er aandacht voor de actieve ondersteuning van de leidinggevenden.

De zakelijk directeur, Dieter Vankeirsbilck, viel langdurig uit en werd tijdelijk vervangen door Wim Viaene als interim zakelijk directeur. Hij nam het traject naar het nieuwe beleidsplan op zich, evenals het businessplan van De Cinema en het kader voor de vernieuwing van de samenwerkingsovereenkomst met De Studio.

Het huishoudelijk reglement van het bestuursorgaan werd geactualiseerd om het in overeenstemming te brengen met de vernieuwde statuten en de vzw-wetgeving.

Begin 2024 werd het traject naar een digitaal museum opgestart, waarbij wordt gemikt op een online verschijning in 2029, twee jaar voor de voorziene opening van het nieuwe museum.

In de zomer startte een digitaal expert, die na een eerste audit eind november een eerste versie van een nota voor een digitale transformatiestrategie presenteerde. Deze eerste versie beperkte zich tot de strategische lijnen en het kader. Dit proces, dat normaal een jaar in beslag neemt, werd in slechts enkele maanden doorlopen om snel een voorlopige roadmap op te stellen en de eerste concrete stappen te zetten, zoals een Digital Asset Management System (DAMS). Dit traject maakt deel uit van een grote uitdaging waar het M HKA de komende jaren voor staat: een veranderingsmanagementaanpak die zowel strategische kaders uitzet als stapsgewijs en iteratief implementeert.

Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat digitale transformatie niet wordt benaderd als een puur technische oefening, maar als een organisatiebreed veranderingsproces. Er wordt gekeken wat de impact ervan is op de werkprocessen, de competenties van medewerkers en de interactie met het publiek. Daarom lag de focus in 2024 vooral op de voorbereiding van de operationalisering, met een horizon die zeven grote gebieden van digitale werven omvat: documentbeheer, ERP (Enterprise Resource Planning), digitale governance, communicatie, verkoop, online ecosysteem en collectieregistratie.

Parallel aan het ontvouwen van deze digitale ecologie, lag de uitdaging om content klaar te maken voor een digitale toekomst.

Een aantal reeds lopende projecten sloten hier naadloos op aan: het opschonen van het eigen instellingsarchief, het actualiseren van collectieteksten, de opleiding 'trashdays' met als doel het opschonen van de mappenstructuur, de actualisering van de collectiewaarderingsoefening waarbij 122 kunstenaars werden toegevoegd aan de kerncollectie, het beeldbeheer en de verdere opschoning en consolidering van de imageserver.

Voor het eerst konden meerdere gebieden systematisch worden aangepakt, dankzij de aanwerving van projectmedewerkers, onder meer de aanstelling van een projectmedewerker voor het audiovisueel archief.

De grote uitdaging was het ontwikkelen van een breed inhoudelijk kader dat kon worden geoperationaliseerd. De kern van deze uitdaging was helder en bestond uit twee aspecten: het selecteren, aanmaken en omvormen van basismateriaal volgens helder vastgelegde standaarden, en het inzichtelijk verbinden van deze elementen binnen een coherente structuur. Om tot dit kader te komen, werd een aanzet gemaakt van een taxonomie van deelcollecties en werden verschillende inhoudelijke benaderingen geïdentificeerd: monografisch, tentoonstellingen, historiografisch, geografisch, thematisch.

Een eerste start werd al gemaakt met de geografische scan, een geografisch georiënteerde analyse van de museumcollectie. In de tweede helft van het jaar werden de eerste projectmedewerkers aangeworven om proefonderzoeken uit te voeren. Voor de historiografie was er bijvoorbeeld al veel werk verricht rond het eerste luik (de naoorlogse avant-garde). Het derde luik, dat aansluit bij het multipolaire opzet van recente collectie-aanwinsten, werd verder uitgediept, waarbij een projectmedewerkster zich focuste op de jaren 1980-1990. Daarnaast startte een andere projectmedewerkster met het in kaart brengen van de tentoonstellingshistoriek.

Terwijl de transitievoorwaarden voor digitalisering nieuwe mogelijkheden creëerden binnen de afdeling Museale Werking en dringende aandacht vroegen, bleef de bestaande werking van het M HKA onverminderd doorgaan. Ook de beeldende kunstcollectie vraagt bijzondere aandacht, temeer omdat zij nu een toekomst heeft en op een grotere en zichtbaardere schaal zal worden gepresenteerd.

Binnen de collectie werd de cluster Fluxus, met Robert Filliou als kernkunstenaar, versterkt met werken van twee vrouwelijke kunstenaars: Chris Reinecke en Dorothy Iannone. De Kaukasische cluster werd uitgebreid met werk van Elene Chantladze. Daarnaast kon naar aanleiding van de tentoonstelling *The Ties that Bind*, een belangrijk werk van Jim Shaw worden verworven, naast een substantiële schenking van de kunstenaar zelf.

De open opzet van De Stadscollectie Antwerpen maakte het mogelijk om zowel historische lacunes in te vullen als werken van kernkunstenaars uit Antwerpse galerijen aan te kopen. Dit leidde tot versterkingen in de collectie, met werk van jonge kunstenaars zoals Ignace Cami, Winnie Claessens, Kasper De Vos, Daan Gielis en Floris Van Look, maar ook met de verwerving van een werk van het kunstenaarscollectief Mass and Individual Moving, een grote installatie van de kunstenaars Jaffa Lam, en werk van Ann Veronica Janssens, Jonathan Meese, en Margaret Salmon.

Dankzij de structurele samenwerking met Tselinny kon de collectie worden uitgebreid met nieuw werk van Centraal-Aziatische kunstenaars, waaronder een ensemble van Moldakul Narymbetov, de stichter van het invloedrijke collectief Kyzyl Tractor, en werken van de kunstenaressen Bakhyt Bubicanova en Saodat Ismailova.

Via de 'eigen aankopen' werd onder meer een belangrijke installatie verworven van Nancy Spero uit de verzameling van Catherine de Zegher, als deel van een breder engagement om ook de verhalen te documenteren die Vlaanderen internationaal op de kaart zetten. Een tweede belangrijk duurzaam engagement in 2024 was dat voor de experimentele ruimte 'Today's Place'.

Voorlopig blijft het M HKA in termen van publieke zichtbaarheid vooral een verhaal van continue werking. De ruggengraat daarvan zijn de presentaties, waarbij veel aandacht wordt besteed aan bemiddeling. De bemiddeling is vaak actief geïntegreerd in projecten; daarnaast worden er tal van bemiddelingsgedreven evenementen en activiteiten georganiseerd. Voorbeelden hiervan zijn: rondleidingen in het Panamarenkohuis, de Lerarendag in samenwerking met Klasse, constituyente initiatieven zoals de samenwerking tussen het M HKA en de Ziekenhuisschool De Leerexpert, waarbij kunstenaars kinderen begeleiden, Museum E!, een duurzaam samenwerkingsverband met het woonzorgcentrum Immaculata in Edegem, waarbij bewoners kunstwerken uit de museumcollectie voor presentatie binnen het WZC selecteren.

Binnen de presentatiewerking van M HKA waren de grote tentoonstellingen gericht op internationale profilering, met twee monografische presentaties en een groepstentoonstelling. *Jim Shaw – De banden die verbinden* (*The Ties that Bind*) was de eerste overzichtstentoonstelling van Jim Shaw in België, een referentiekunstenaar die een alternatieve kijk biedt op hedendaagse kunst in Amerika. In zijn werk komen populaire cultuur, religie en maatschappijkritiek samen. Dit perspectief kreeg vanaf eind jaren 1980 meer betekenis, toen de hegemonie van New York in de internationale kunstwereld afnam. *King of Klowns* was de eerste grote overzichtstentoonstelling van *Nástio Mosquito*, herkomstig uit Angola, die ondanks zijn internationale reputatie tot nu toe in België onderbelicht bleef. In de zomer was er de tentoonstelling *Dierenleven* die de relatie tussen mens en dier thematiseerde. Deze tentoonstelling vond een verlenging in Salt in Istanbul.

Het IN SITU-programma van middelgrote, productiegerichte tentoonstellingen van jonge en mid-career kunstenaars, presenteerde Viktor Brim, een in Keulen wonende kunstenaar van Oezbeekse herkomst, Vedran Kopjar, een Antwerpse kunstenaar, en Agnieszka Polska, een Poolse kunstenaars.

In de collectievlugel werd vooral op de landelijke kunstscene gefocust, met presentaties van Willy De Sauter en Edith Dekyndt, evenals een overzicht van de nieuwe verwervingslijn van De Stadscollectie Antwerpen, die opende samen met de tiende editie van het Antwerp Art Weekend.

In de archiefpresentatieruimte ging de aandacht naar de internationale dimensie van Vlaanderen, met presentaties gebaseerd op de eigen M HKA-archieven rond Antwerpen 93 en de relatie tussen het ICC en de Latijns-Amerikaanse kunstscene van de jaren 1970, in samenwerking met de onderzoeksgroep KB45 van de UGent.

Een bijzondere aanwezigheid waren ook Antje Majewski en Pawel Freisler voor het experimentele jaarprogramma Superhost. Ze werkten rond het thema van de appel. Net als het INBOX-programma was dit project sterk op de maatschappij gericht, waarbij kunstenaars, wetenschappers en activisten uit Vlaanderen betrokken waren. Onderdeel van dit project was ook de actie waarbij op verschillende locaties appelbomen werden geplant.

Ook De Cinema werkte intensief samen met verschillende partners op basis van cocreatie en legde de nadruk op publieksverbreding, inclusie en educatie. Door in te zetten op een divers publiek en samenwerkingen met zowel lokale als internationale partners, werden in 2024 994 vertoningen georganiseerd, goed voor 44.491 bezoekers, een recordaantal na enkele moeilijke jaren.

Tot slot verdient vermelding dat het vierjarige onderzoeksproject binnen CKV over Jef Verheyen, met de opmaak van een catalogue raisonnée en de digitalisering van het archief, heeft geleid tot de succesvolle tentoonstelling *Jef Verheyen. Venster op het on-eindige* in het KMSKA. Het M HKA was partner in deze tentoonstelling en leverde niet alleen al het onderzoek, maar ook een curator. Hoewel de bijdrage van het M HKA aanzienlijk was, kreeg deze helaas minder aandacht dan verwacht.

De communicatiewerking moest, *last but not least*, met beperkte capaciteit de zichtbaarheid van de tentoonstellingen verzekeren. Tegelijkertijd werden daar al voorbereidende stappen gezet richting de transitie naar een uitgebreidere werking in de toekomst: enerzijds door de start van de communicatie over de transitie, onder meer met de bekendmaking van de shortlist van kandidaat-ontwerpers voor het nieuwe museum, en anderzijds door het initiëren van toekomstgerichte prioriteiten, zoals een grotere focus op online communicatie en communitywerking.

2 Afdelingsnieuws

2.1 ARTISTIEKE PRESENTATIE**2.1.1 Programmering**

Het M HKA heeft als doel de stimulering van de beeld-culturele ontwikkelingen in Vlaanderen, met name de beeldende kunst, film en mediakunst. Het plaatst deze disciplines in een internationaal perspectief en benadrukt hun internationale relevantie, waarbij de naoorlogse avant-garde de basis vormt voor de multipolaire kunstwereld van vandaag.

Het artistiek team, samengesteld uit de geassocieerd directeur en twee senior curators, ontwikkelt een programma van tentoonstellingen en artistieke projecten binnen een breed internationaal kader. Het team streeft naar vernieuwing door samenwerkingen en diepgaand onderzoek.

De samenwerking met de afdeling Museale Werking, die zich richt op onderzoek en de ontwikkeling van verdiepende en bijzondere collectiepresentaties, draagt bij aan de vernieuwing van het programma. Dit gebeurt al dan niet in samenwerking met externe partners of als onderdeel van een verwerving. Daarnaast geeft de coördinator van de filmwerking, samen met het artistiek team en de collega's van De Cinema, vorm en inhoud aan de unieke samenwerking tussen M HKA en De Studio.

De artistieke programmering van het M HKA is veelzijdig en biedt op elk moment een breed scala aan projecten. Artistieke vernieuwing en toegankelijkheid gaan hand in hand. Bij het samenstellen van programmakeuzes hanteert het M HKA de volgende uitgangspunten:

- betekenisvol internationalisme;
- een Vlaamse instelling, een museum voor visuele cultuur met geografische focus op Antwerpen, Eurocore, Eurazië;
- het uitbouwen van langetermijnrelaties met kunstenaars en instellingen;
- diepgaand onderzoek en duurzaam engagement;
- hoogwaardige monografieën;
- projectmatige tentoonstellingen;
- groepstentoonstellingen rond relevante onderzoeksvragen;
- onderzoek als basis voor projecten;
- diversiteit als weerspiegeling van de samenleving;
- redactiewerk als integraal onderdeel van artistiek werk en onderzoek;
- langdurige artistieke samenwerkingen;
- een constructieve benadering van de artistieke canon;
- een vernieuwend model van participatieve werking (cf. constituent museum).

De programmering bestaat uit verschillende formats:

- **Grote tentoonstellingen** vormen de kern, met twee monografische tentoonstellingen en één internationale groepstentoonstelling.
- **IN SITU** functioneert als een kunsthall en omvat drie monografische tentoonstellingen.
- **Superhost** biedt ruimte voor experiment en stimuleert regionale samenwerkingen door langdurige engagementen met kunstenaars en collectieven.
- **INBOX**-projecten zijn kleinschalige initiatieven die de artistieke gemeenschap ondersteunen en dragen bij aan de sociaal-culturele rol van het museum.

Een interdisciplinair team werkt aan publicaties, performances en evenementen, zoals kunstenaarsgesprekken en Art's Birthday.

Het museum streeft naar een sterke wisselwerking tussen tijdelijke tentoonstellingen, collectiewerking en filmprogramma's.

Samenwerkingen met andere instellingen zoals De Studio en de confederatie L'Internationale zijn essentieel voor de artistieke visie van het M HKA.

Relaties met kunstenaars worden bewust op lange termijn opgebouwd, met een focus op onderzoek en duurzame betrokkenheid.

Eerdere overzichtstentoonstellingen, zoals *Mash Up* van Anthea Hamilton (2022) en *Vandaag zal eindigen* van Shilpa Gupta (2021), kwamen voort uit eerdere samenwerkingen met internationaal gerenommeerde kunstenaars. Deze aanpak sluit aan bij eerdere initiatieven, zoals de groepstentoonstelling *Don't You Know Who I Am – Kunst na identiteitspolitiek* (2014).

De **grote tentoonstellingen** (zie hoofdstuk 6) op de tweede verdieping waren elk op hun manier uitdagend, visueel sterk en interessant.

Jim Shaw – De banden die verbinden [The Ties that Bind] (09.02 – 19.05.2024) belichtte de kernmotieven in het werk van Jim Shaw, waarin populaire cultuur, religie en maatschappijkritiek samenkomen. Zijn recente oeuvre werd voor het eerst op grote schaal gepresenteerd, met een nieuw audiovisueel werk als hoogtepunt.

De thematische tentoonstelling *Dierenleven [The Lives of Animals]* (08.06 – 22.09.2024) onderzocht de relatie tussen mens en dier, met aandacht voor ethische vraagstukken en artistieke interpretaties. Geluidskunst en performatieve elementen verrijkten de bezoekerservaring.

De overzichtstentoonstelling *Nástio Mosquito – King of Klowns* (11.10 – 26.01.2025) exploreerde Mosquito's performatieve en multimediale praktijk. Door een combinatie van nieuwe en bestaande werken daagde de kunstenaar conventies en culturele identiteiten uit.

Naast de wisselende tentoonstellingen waren er de volgende **collectie-tentoonstellingen** (zie hoofdstuk 7): de semi-vaste collectiepresentatie *Gordon Matta-Clark – Museum in Motion* (23.08.2022 – 05.05.2024), de tentoonstelling *Willy De Sauter* (20.01 – 05.05.2024), en de presentatie *Edith Dekyndt – Chronologie van tranen [Chronology of Tears]* (20.01 – 05.05.2024). De tentoonstelling *De Stadscollectie Antwerpen: In/zicht* (17.05.2024 – 12.01.2025) opende samen met de tiende editie van het Antwerp Art Weekend, waarmee we het unieke karakter van Antwerpen als centrum voor hedendaagse kunst vierden.

In de presentatieruimte naast het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen werden **archieftentoonstellingen** (zie hoofdstuk 7) georganiseerd, zoals *Kiezen voor Kunst. Drie tentoonstellingen van hedendaagse beeldende kunst tijdens Antwerpen 93* in samenwerking met de onderzoeksgroep KB45, en *Kunstsystemen in Latijns-Amerika. Een reizende tentoonstelling uit Buenos Aires (1974-75)*, een tentoonstelling hedendaagse kunst die reisde van Antwerpen, Brussel, Londen, Parijs naar Ferrara in de jaren 1974-75.

Het **IN SITU**-programma (zie hoofdstuk 8) is een reeks van middelgrote tentoonstellingen waarbij de productie van nieuw en experimenteel werk door jonge en midcareer kunstenaars vooropstaat. In het voorjaar presenteerde M HKA Viktor Brim. *Beyond the Depths [De dieptes voorbij]* was zijn eerste solotentoonstelling in een museum en zijn eerste grote tentoonstelling buiten Duitsland, die mogelijk werd gemaakt door de steun van het Institut für Auslandsbeziehungen. In de tentoonstelling *Mean* belichtte het M HKA de praktijk van de Antwerpse kunstenaar Vedran Kopljar die experimenteert met systemen die gebruikt worden om betekenis te genereren. De 24^e editie van IN-SITU getiteld *Flowers on the Sun* was de eerste Belgische solotentoonstelling

van de in Berlijn gevestigde Poolse kunstenaar Agnieszka Polska. De expo toonde een selectie recente werken, waaronder haar nieuwste film *The Book of Flowers* (2023), die werd gemaakt met behulp van AI-tools. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door de steun van het Polish Institute in Brussel en het Adam Mickiewicz Instituut in Warschau.

In het jaarprogramma **Superhost** (zie hoofdstuk 9) waren Antje Majewski en Pawel Freisler de Superhosts. Hun tentoonstelling *Appel. Een introductie (opnieuw en opnieuw en nog een keer)* veranderde meerdere keren en combineerde schilderkunst, sculptuur en interdisciplinaire samenwerkingen. Het project betrof kunstenaars, wetenschappers en activisten, met hoogtepunten zoals de samenwerkingen met het Alma Museum uit Kazachstan, lezingen door pomologen, en de documentaire *The Freedom of Apples*. Daarnaast werd de traditie van het gezamenlijk planten van appelbomen in stedelijke ruimtes geïntroduceerd als artistiek en ecologisch gebaar. Tijdens het DAKkan-festival werd een participatief appelornament gecreëerd en werd het oogstseizoen gevierd. Superhost 2024 was onderdeel van het bredere *Museum of the Commons*-project, dat actuele maatschappelijke thema's zoals klimaat en duurzaamheid onderzoekt. M HKA werkte hiervoor samen met Europese kunstinstellingen binnen L'Internationale, waarmee het debat over kunst en ecologie internationaal werd versterkt.

Met **INBOX** op de 5^e verdieping (zie hoofdstuk 10) creëert het M HKA ruimte voor een aantal van de vragen die vaak aan het museum worden gesteld.

In 2024 leverde dit negen bijzondere interventies op:

- Alain Arias-Misson – *Love, a meta-concretist poetic mediation in 21 panels*
- Koen Van Den Broek – *Out of Place*
- De Ziekenhuisschool – *Showing Off 9*
- Antwerp Art Weekend Special Project: *The Constant Cinema*
- De Stadscollectie Antwerpen: Imge Özbilge – *Zonder titel*
- Bie Jambé – *Repeat ON Reverse ON Repeat OFF Reverse OFF* (Hugo Roelandtprijs 2023)
- Hantrax Dolls – *A Doll Made by Talking*
- Manon De Bruyn – *Het hek is van den dam*
- Fia Cielen – *Carnival of Souls*

In 2024 vonden tal van **evenementen** plaats (zie hoofdstuk 12), waaronder de viering van de 1.000.061^e verjaardag van de kunst met een exclusieve limited edition van Laure Prouvost, speciaal ontworpen voor Art's Birthday.

Daarnaast werden voorbereidingen getroffen voor nieuwe **publicaties** (zie hoofdstuk 13), waaronder *Dorothy Iannone – Love Is Forever Isn't It?*. Dit boek, en aanvulling op de gelijknamige tentoonstelling, werd mede-uitgegeven door jrp|editions en M HKA.

Ook de samenwerking met het internationale kunsttijdschrift *Afterall* werd voortgezet, waarvan M HKA mede-uitgever is.

2.1.2 Productie

Met een gevarieerd programma en productieve samenwerkingen zet het M HKA zijn missie voort om beeldende kunst te stimuleren en toegankelijk te maken voor een breed en divers publiek.

In 2024 heeft het productieteam zich opnieuw ingezet voor een efficiënte en kwalitatieve realisatie van tentoonstellingen en evenementen. Er werd nauw samengewerkt met externe technici en stagiairs, die waardevolle praktijkervaring opdeden binnen de museumwereld.

Opleiding en professionele ontwikkeling blijven speerpunten binnen het team.

In 2024 draaide Productie op volle toeren. Voor verschillende projecten werd een beroep gedaan op tijdelijke medewerkers en externe technici.

Tijdelijke medewerkers

- De functie van Technisch Projectleider Presentaties werd tijdelijk waargenomen door Bart Prinsen.
- De functie van Productieleider (80%) werd tijdelijk ingevuld door Zuzanna Rachowska (contract van bepaalde duur: 2 mei 2024 t.e.m. 30 juni 2025).
- Nastya Stefanyuk uit Oekraïne werd als interimkracht ingezet als medewerker Productie en verleende assistentie bij de voorbereidingen van Art's Birthday 2025.

Teamgeest staat hoog in het vaandel bij de afdeling Productie. Regelmatige overlegmomenten, waarbij collega's van andere afdelingen worden betrokken, dragen bij aan een betere interne communicatie, efficiëntere planning en ruimte voor feedback. Door continue analyse en optimalisatie van interne processen streeft het team naar verdere professionalisering. In dit kader worden opleidingen en vormingsmomenten aangemoedigd.

De diversiteit aan projecten draagt bij aan de verdere uitbouw van de expertise binnen het team.

Professionele ontwikkeling en opleiding

- Productiecoördinator Argyri Platsa nam deel aan:
 - *Climate Assembly* – Museum of Commons, Sale Docks, Venetië (18 – 20 april 2024). Namens het M HKA werd deelgenomen aan de Assembly, waar de organisatie van een Klimaatstaking centraal stond.
 - *Annual CIMAM Conference* in Los Angeles (6 – 8 december 2024). Thema: *Sustainable Futures: How? When? For Whom?*
- Producer Lode Geens volgde in maart 2024 een vierdaagse training *SketchUp Pro* bij Syntra Antwerpen voor het ontwikkelen van 3D-modellen.
- Producer Zuzanna Rachowska volgde een intensieve cursus Nederlands (niveau 2) bij Linguapolis Antwerpen (2 september tot 11 december 2024).
- Op 10 april 2024 organiseerden de cellen Presentatie en Productie een opleidingsdag naar K20 en K21 in Düsseldorf. Dit bezoek bood inzicht in andere museumstructuren en hedendaagse tentoonstellingen die konden bijdragen aan de verdere ontwikkeling van werkprocessen en projectbeheer. Naast een bezoek aan de tijdelijke tentoonstelling van Mike Kelley vond een overleg plaats met het tentoonstellingsteam van K20, evenals een rondleiding door de ateliers, opslagruimtes en de conserveringsruimte.

Stages en praktijkervaring

Al meer dan tien jaar biedt de productiecel stagiairs de kans om praktijkervaring op te doen bij de voorbereiding en uitvoering van diverse projecten. Voor het academiejaar 2024-2025 meldden zich meerdere studenten aan. Drie van de zes stagiairs startten hun stage al in 2023 en ondersteunden de voorbereiding van projecten:

- Natalia Majchrzak
(Bachelor Beeldende Kunst-Fotografie, LUCA School of Arts, Brussel)
Stageperiode: 13.11.2023 – 13.02.2024
Project: *Jim Shaw – De banden die verbinden [The Ties that Bind]*
- Louise Uyttenbroeck
(Master Productontwikkeling & Master Filmstudies en Visuele Cultuur)
Stageperiode: 16.11.2023 – 16.02.2024
Project: *IN SITU: Viktor Brim – Beyond the Depths [De dieptes voorbij]*

- Kaylee Davern
(Postgraduaat Onderwijskunde, Universiteit van Kaapstad)
Stageperiode: 20.03.2024 – 20.06.2024
Projecten: *Jim Shaw – The Ties that Bind*, *Superhost Antje Majewski en Paweł Freisler – Appel. Een introductie (opnieuw en opnieuw en nog een keer)*, *IN SITU: Vedran Kopljar (& parents) – MEAN*
- Noemie Brakema
(Master Cultuurmanagement, Université Libre de Bruxelles)
Stageperiode: 27.11.2024 – 30.02.2025
Projecten: *IN SITU: Flowers on the Sun*, *IN SITU: Bruno Zhu – Out*, *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin*
- Maria Pomortseva
(Master Kunst, Museologie en Curatorschap, Universiteit van Bologna)
Stageperiode: 07.11.2024 – 06.02.2025
Project: *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin*

Het M HKA hecht veel waarde aan de praktische ervaring van stagiairs binnen de werkomgeving. Zij fungeren als ambassadeurs in het internationale kunstenveld. Daarom worden stagiairs nauw betrokken bij de werking van het museum en krijgen zij relatief veel verantwoordelijkheid. Onze ervaring leert dat zij hun stage doorgaans met tevredenheid afronden. Mogelijke taken omvatten onder andere:

- Informatie verzamelen over kunstenaars en kunstwerken;
- Correspondentie met kunstenaars en bruikleengevers;
- Regelen van verblijf en vervoer voor kunstenaars;
- Ondersteuning bij publicaties;
- Onderzoek naar en ontwikkeling van museale processen;
- Notuleren van projectvergaderingen;
- Opstellen van planningen;
- Opvragen van offertes;
- Voorbereiden en beheren van klein materiaal.

Door deze stages en de voortdurende uitwisseling van kennis en expertise blijft de productiecel van het M HKA zich ontwikkelen en professionaliseren.

2.1.3 De Cinema

Achtergrond en Groei

De Cinema is voortgekomen uit de filmmuseale werking van het M HKA en het Centrum voor Beeldcultuur en heeft sinds 2019 zijn thuisbasis in De Studio in Antwerpen. Met twee filmzalen presenteert het een divers programma, variërend van klassiekers tot hedendaagse en experimentele cinema. Na een uitdagende herstart als gevolg van de coronapandemie begon De Cinema vanaf 2023 sterk te groeien, met een toename in zowel het aantal vertoningen als bezoekers. In 2024 bereikte het een recordaantal van 994 vertoningen en 44.491 bezoekers.

Nieuwe Koers en Focus

Sinds de aanstelling van Joyce Palmers als coördinator in september 2023 legt De Cinema de nadruk op publieksverbreding, inclusie, educatie en netwerking. Er wordt actief ingezet op een divers publiek en samenwerkingen met zowel lokale als internationale partners. Hierdoor heeft De Cinema zich ontwikkeld tot een herkenbaar en gewaardeerd filminstituut binnen Antwerpen en Vlaanderen.

Financiële Steun en Cineville

De Cinema ontvangt jaarlijks steun van het Vlaams Audiovisueel Filmfonds (VAF) en Europa Cinemas. In april werd de ticketprijs verhoogd, en sinds september maakt De Cinema deel uit van het Cinevillepas-netwerk, dat 24 Belgische cinema's omvat. Deze aansluiting leidde tot een stijging in bezoekersaantallen en moedigde het publiek aan om avontuurlijkere filmkeuzes te maken.

Programmering en Thematische Reeksen

Vanaf midden 2024 verving De Cinema de maandelijkse programmatie door langerlopende focusprogramma's, waarin klassiekers en nieuwe releases met elkaar in dialoog gaan, net als verschillende filmgenres. Voorbeelden hiervan zijn reeksen rond Jeanne Moreau (zowel als actrice als maker) en thematische programma's zoals "(R)EVOLUTIE", over verzet en vrijheid, en *Rebels on the Road*. Analoge projectie op 35mm blijft, mede dankzij Cinematek, een belangrijke pijler binnen de programmering.

Evenementen en Speciale Vertoningen

De Cinema organiseert unieke evenementen, zoals midnight screenings, filmconcerten en live podcast-nagesprekken. Drag-performances, in samenwerking met het in-house dragcollectief *Send in the Clowns*, werden geïntegreerd bij films als *The Rocky Horror Picture Show*. Het cultfilmconcept *Studiosdrome*, dat de nadruk legt op beleving en feest, groeide uit tot een vaste waarde. Daarnaast werden nieuwe concepten gelanceerd, zoals *Screen2Play*, in samenwerking met spellencafé *The Playground*, waarbij een filmvertoning gevolgd wordt door thematische bordspellen in het café. Ook het succesvolle *Yoga + Film* vond zijn weg naar het programma, in samenwerking met in-house yogastudio *Surya Yoga*, waar yogalessen worden gecombineerd met contemplatieve films. Deze evenementen trekken voortdurend nieuwe publieken aan en creëren boeiende kruisbestuivingen met de netwerken van onze partners.

Co-curatie

In samenwerking met De Studio werden filmvertoningen gekoppeld aan liveconcerten en performances in de concertzaal. Antwerpse filmmakers, zoals Jan Beddegenoodts en Anthony Nti, kregen een podium om hun werk te presenteren. Daarnaast kozen De Cinema en De Studio samen voor het thema "Antwerpen", wat resulteerde in de maandelijkse filmreeks *Antwerpen Filmstad*.

De samenwerking met *M HKA* bracht filmvertoningen die aansloten bij lopende tentoonstellingen. Zo werden films rond Dorothy Iannone, Jim Shaw, Nástio Mosquito, Agnieszka Polska, Jan Hoet en Jef Verheyen vertoond, vaak in aanwezigheid van de kunstenaars en curatoren, wat zorgde voor een diepere dialoog tussen film en beeldende kunst.

Filmstudenten en Educatie

De Cinema is een leerplek voor zowel filmstudenten als professionals. In samenwerking met *KASKA DKO* en de *Universiteit Antwerpen* worden filmklassiekers en wereldcinema vertoond. In september 2024 werd extra ingezet op de filmlessenreeks met *KASKA DKO*, ondersteund door een heldere campagne en een voordelig abonnement onder de naam *FILM CLASS PASS*. Daarnaast startte een samenwerking met het departement documentaire van *KASKA DKO* voor een maandelijkse documentairevertoning, telkens met een inleiding door een professor. Het *Zomerfilmcollege* werd inhoudelijk en communicatief versterkt door een nauwere samenwerking met *CINEA*. In 2024 lag de focus op *Rooted in Dissent: Auteur Cinema*, met twee thematische programma's: *The Soviet Periphery After the Thaw (ca. 1965-1980)* en *The Final Years of Francoist Spain (ca. 1960-1975)*. Dit programma trok in één week tijd 664 bezoekers.

Educatie blijft een essentieel onderdeel van De Cinema. Een nieuw beleid gericht op schoolgaande kinderen werd uitgewerkt voor zowel het educatieve aanbod als de communicatie naar leerkrachten. Tijdens de *Leerkrachtendag* van De Studio werd een vernieuwd filmaanbod gepresenteerd, wat leidde tot een sterke stijging in het aantal scholenvertoningen: 71 vertoningen voor in totaal 4.441 leerlingen en leerkrachten. Daarnaast organiseert De Cinema tijdens schoolvakanties familiefilmvertoningen voor verschillende leeftijden, in samenwerking met De Studio en JEF.

Samenwerkingen

In 2024 versterkte De Cinema de banden met festivals zoals *Offscreen*, *Anima*, *Breedbeeld Kortfilm*, *JEF Jeugdfilmfestival*, *Jihlava* en het *Antwerp Queer Arts Festival*. Daarnaast nam De Cinema deel aan Antwerpse initiatieven zoals *Museumnacht* en *Erfgoeddag*. Ook de viermaandelijke vertoning rond mensenrechten in samenwerking met *11.11.11*, *Student en Engagement*, *Karel de Grote Hogeschool*, *AP Hogeschool*, *IDeE*, *Thomas More hogeschool*, *Universiteit Antwerpen*, *USOS*, *VLIR-UOS* en *Stad Antwerpen* werd verdergezet.

De inclusieve samenwerking met *De Markgrave* werd voortgezet, met vertoningen voorzien van audiodescriptie voor mensen met een visuele beperking. Ook de vaste samenwerking met *Girls on Film*, het feministisch filmcollectief dat zich richt op cinema door en over vrouwen, kreeg een vervolg. Sinds het najaar ondersteunt De Cinema hen ook met *Girls on Film: de podcast*, een reeks die online achtergrondinformatie biedt over de films en gastsprekers.

Nieuwe partnerschappen werden aangegaan met sociale organisaties zoals *OCMW* en *The Boys Project*, evenals commerciële partners zoals *Haven Surf Film Fest* en *Trevor E-bike*. Voor het eerst verwelkomde De Cinema het Brusselse *KINOLATINO* festival, gericht op de Latijns-Amerikaanse gemeenschap. Daarnaast biedt De Cinema maandelijks een platform aan de filmclub *Movies Matter* (Humanistisch Verbond), die zich richt op maatschappelijke thema's, en richtte het de *Atlas Jongeren Filmclub* op, een nieuw initiatief voor Antwerpse nieuwkomers. Een bijzondere samenwerking kwam tot stand met *Momu*, waarbij modiefotograaf *Willy Vanderperre* exclusieve filmprogramma's cureerde.

Innovatie en Communicatie

Sinds het najaar werkt een vernieuwd team met een sterke focus op communicatie en events. Oude filmklassiekers kregen een frisse uitstraling, en er werd geëxperimenteerd met trailers en nieuwe printvormen. De Cinema breidde ook zijn sociale media uit, wat onder andere leidde tot een verdubbeling van het aantal Instagram-volgers binnen een jaar. Daarnaast werden een YouTube- en Letterboxd-kanaal gelanceerd, en werd meertalige communicatie geïntroduceerd met Engelstalige webpagina's en nieuwsbrieven. *Community building* kreeg extra aandacht door een herkenbare huisstijl en merchandise, zoals T-shirts en badges.

Publieksbevraging en Toekomst

Een publieksbevraging net voor de zomer (176 respondenten, i.s.m. *UA Film en Visuele Studies*) bevestigde dat bezoekers De Cinema waarderen om haar unieke aanbod, kwalitatieve projecties en sfeervolle beleving. Vooral de combinatie van analoge projecties en filmrestauraties wordt sterk geapprecieerd. Er bleek ook een groeiende vraag naar toegankelijkheid via Engelstalige ondertiteling.

In de toekomst blijft De Cinema inzetten op publieksverbreding, thematische en inclusieve programma's en een verrijkende filmervaring.

2.2.1 Collectiebeleids- en beheersplan

Het bestaande Collectiebeleidsplan (2021) dient te worden geactualiseerd in functie van het toekomstige museum. Alle acties staan in het teken van dit ontwikkelingstraject en worden hierop afgestemd. De herijking van het Collectieplan wordt opgenomen in de beleidsperiode 2026-2030 en staat gepland voor 2028. In 2025 wordt het huidige Collectiebeleidsplan uitgebreid met enkele nieuwe bijlagen, waaronder:

- een taxonomie van de collecties,
- een overzicht van prioritaire inhaalbewegingen, uitgewerkt in projecten,
- de resultaten en methodologie van de waarderingsoefening die in 2024 werd uitgevoerd op de kerncollectie (zie 2.2.1.9).

2.2.2 Beheer kunstcollectie

2.2.2.1 Nieuwe aanwinsten 2024

Eind 2024 telt de museumcollectie meer dan 15.000 werken. Daaronder vallen alle ‘artistieke items’ die deel uitmaken van de museumverzameling: kunstwerken (catalogus *Objecten in Axiell Collections*), kunstenaars-publicaties (catalogus *Bibliotheek*), kunstwerken in archief (catalogus *Archieven*). Bepaalde clusters, zoals de polaroids van Luc Tuymans en het *Dockers’ Museum* van Alan Sekula, worden op stukniveau geteld, omdat ze als autonome artistieke items kunnen worden gezien. Niet meegeteld in deze telling zijn gewone boeken, documenten, kunstwerken in niet ontsloten archieven en De Cinematografische objecten van de Vrielynck Collectie (cf. Collectiebeleids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 1.3.3, p. 27).

De items zijn geïnventariseerd in verschillende systemen. Het aantal records in de catalogus *Objecten* steeg naar 7.404 werken, een toename van **336 records**. In 2024 werden **145 nieuwe werken** verworven voor de collectie, exclusief de verwervingen via het CKV en de bibliotheek. Dit omvat:

- 9 aankopen via de Vlaamse Gemeenschap;
- 14 werken verworven via schenking;
- 80 kleinere kunstwerken, edities en multipels, aangekocht met eigen budget;
- 32 werken (van 10 kunstenaars) voor De Stadscollectie Antwerpen;
- 5 werken in bewaring genomen van de Vlaamse Gemeenschap, waarvan 4 aangekocht door de minister van Cultuur op advies van de aankoopcommissie en 1 op advies van het museum;
- 2 werken in bewaring genomen uit een private verzameling;
- 3 werken verworven van het Tselinny Center of Contemporary Culture in Almaty (Kazachstan), via de verwervingslijn structurele samenwerkingen.

Dit jaar werden er geen bijkomende werken in bewaring genomen van de Vleeshal Middelburg.

In september 2021 formuleerde M HKA een nieuwe collectiebeleidsvisie in een nieuw collectiebeleidsplan. Deze visie steunt op een kunsthypothese en richt zich tot het verzamelen van rechten en inzichten om deze publiek te maken.

De visie kent 5 uitgangspunten. Het M HKA:

- focust op de verschillende dimensies van diversiteit van vandaag;
- streeft niet naar encyclopedische volledigheid, maar maakt scherpe keuzes;
- heeft een internationaal, maar gelokaliseerd collectieprofiel, in een havenstad die Azië als toekomstperspectief ziet;

- heeft een collectie die vertrekt van de internationale naoorlogse avantgarde in Antwerpen en Vlaanderen;
- legt in de collectie de klemtoon op de multipolaire wereld van vandaag en van de toekomst.

Thematisch omvat de collectie drie invalshoeken: de triade van **beeld**, **actie** en **maatschappij**, die al in het eerdere collectiebeleidsplan van 2013 werden gethematiseerd. In het nieuwe collectiebeleidsplan blijven deze leidend voor de samenstelling van de collectie. Verder hanteert het museum een aantal algemene principes bij zijn verwervingsbeleid. Ze leiden ertoe dat elke verwerving getoetst wordt en inhoudelijk bijdraagt tot de collectievisie. Ze bieden handvatten om het verwervingsbeleid te operationaliseren en maken het mogelijk om verwervingsbeslissingen te optimaliseren. (cf. Collectiebeleids- en beheersplan, september 2021, hoofdstuk 4.2, p. 44-45).

Het nieuwe collectiebeleidsplan schept eveneens klaarheid in de verschillende verwervingslijnen:

- aankopen via de Vlaamse Gemeenschap;
- aankopen via de Stad Antwerpen;
- eigen aankopen;
- aanwinsten uit structurele samenwerkingen en partnerschappen;
- langdurige bruiklenen;
- schenkingen kunstwerken;
- schenkingen archieven.

Voor alle verwervingen worden procedures nagestreefd die haalbaarheid paren aan transparantie. De mate van formalisering hangt af van het gewicht van de beslissing. De procedures zorgen voor een zorgvuldig besluitvormingsproces en omvatten een jaarlijkse evaluatie (cf. Collectiebeleidsplan- en beheersplan, september 2021, bijlage 6 Verwervings- en beslissingslijnen, p. 95). De verwervingen worden opgevolgd door de collectieregistrator, met als uitgangspunt dat de processen van verwerving en registratie nauw op elkaar aansluiten. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met het afdelingshoofd, die de werkgroep Verwervingen voorziet en eindbeslissend is voor het budget 'Eigen aankopen'. In de werkgroep Verwervingen worden alle aankoop- en schenkingsvoorstellen besproken en worden de eigen aankopen toegelicht.

Verwervingslijn Vlaamse Gemeenschap (jaarlijks budget: 200.000 euro)

De verwervingen van het museum, die binnen het ecosysteem van M HKA traditioneel als 'aanwinsten' worden beschouwd, zijn in feite permanente bruiklenen. Deze werken worden namelijk aangekocht door de Vlaamse Gemeenschap, zij het op voordracht van het museum, dat ook de onderhandelingen voert en de aankopen realiseert.

De Vlaamse administratie stelt jaarlijks een aankoopbudget van 200.000 euro beschikbaar waarmee het museum noodgedwongen slechts een casuïstisch aankoopbeleid kan voeren. In plaats van de gangbare marktprijzen als uitgangspunt te nemen, streeft het museum, gezien het beperkte aankoopbudget, naar quasi-schenkingen of aankopen binnen een symbolisch prijskader. De afgelopen 20 jaar lag de bovengrens hiervoor op 17.500 euro, het maximale bedrag waarvoor de algemeen directeur een mandaat van het bestuursorgaan heeft.

Deze aanpak blijft wenselijk, maar dient te worden aangepast. De kloof tussen commerciële prijzen en het symbolische aankoopbedrag is soms te groot. Daarnaast zijn er historische werken die binnen dit budget niet verworven kunnen worden, terwijl deze essentieel zijn voor de collectieopbouw. De Vlaamse aankoopcommissie hedendaagse kunst richt zich met een eigen en gelijkaardig budget vooral op levende en lokale kunstenaars. Daarom is het logisch dat het M HKA de representativiteitsvraag voor

kunst uit Vlaanderen in zijn voorstellen niet meer zal meenemen en bij deze verwervingslijn de focus zal verleggen naar de andere strategische dimensies: diversiteit, internationale kunst, en historische inhaalbewegingen.

Aangekochte Vlaamse werken, op voorstel van de adviescommissie van de minister van Cultuur, die nadien als langdurige bewaargevingen worden aangeboden aan het museum, worden gerangschikt onder de verwervingslijn 'Bewaarnemingen'. Hierdoor kan het M HKA zijn collectie complementair verrijken met kunst uit Vlaanderen, zij het minder gericht.

In 2024 werd de collectie uitgebreid met werken van internationale kunstenaars die aansluiten bij de multipolaire wereld van vandaag of historisch geworteld zijn in de neo-avant-garde van de jaren zestig en zeventig. Dit betreft met name Chris Reinecke, Dorothy Iannone, Jim Shaw en Elene Chantladze.

Dit zijn kunstenaars die een tentoonstelling hadden in het museum. In het geval van Reinecke betrof dit een kleinere presentatie in de collectie vleugel. In het geval van Elene Chantladze ging het om een duo-tentoonstelling in de IN SITU-ruimte, gelinkt aan Europalia Georgië. In het geval van Iannone en Shaw waren het grote solotentoonstellingen op de volledige tweede verdieping van het museum.

- Chris Reinecke – *Haben Sie Zeit zum Lesen?* (14 mei – 21 augustus 2022)
- Elene Chantladze & Nata Janberidze / Ketj Toloraia (*Rooms Studio*) (23 september 2023 – 7 januari 2024)
- Dorothy Iannone – *Love Is Forever, Isn't It?* (5 oktober 2023 – 21 januari 2024)
- Jim Shaw – *De banden die verbinden [The Ties that Bind]* (9 februari – 19 mei 2024)

In 1961 studeerde **Chris Reinecke** (°1936, Potsdam, Duitsland) af aan de *École nationale supérieure des Beaux-Arts* te Parijs. Daarna trok ze naar de Kunstacademie in Düsseldorf waar ze tot 1965 haar studies verderzette in het atelier van Gerhard Hoehme; een plek waar Sigmar Polke, Gerhard Richter en Franz Erhard Walther eveneens in de leer waren. Ondertussen trad ze al naar buiten met efemere tekeningen. Enkele jaren later begon ze ook te werken met garen en breiwol. Met o.a. haar speels gebruik van banale huishoudmaterialen begon ze te morrelen aan de gangbare morele codes op zowel het gebied van gender als die van de relatie tussen kunst en publiek.

De fenomenologie, een positiebepaling van mensen en dingen, loopt als een rode draad doorheen Reinecke's oeuvre en sluit nauw aan bij haar kritische bevraging van de positie van de kunstenaar en kunst in de maatschappij. Nog voor Beuys het idee claimde dat iedereen een kunstenaar kon zijn, formuleerde Reinecke in haar *Überlegungen zu meinen Machwerken* [Reflecties over mijn makelij] (1967) dat iedereen een kunstenaar kon worden met een persoonlijk autonoom perspectief. Voor haar was kunst de weg naar politieke emancipatie.

Eind jaren zestig richtte Joseph Beuys de Duitse studentenpartij op. Samen met het protest van de Parijse studenten, gaf dit de aanzet voor revoltes in onder andere Düsseldorf. Via haar toenmalige echtgenoot Jörg Immendorff leerde ze Beuys kennen. Tijdens deze tumultueuze periode richtte Reinecke de *LIDL Action Room* op, samen met Immendorff, Hans-Jürgen Bulkowski en Wolfgang Feelisch. Deze *neo-dadaïstische* actiegroep streed tegen wat het als de elitaire mentaliteit van de kunstacademie beschouwde.

Tegen 1968 maakt Reinecke geen 'werken' meer, maar tekeningen en tekst op papier die ze ook wel 'Appetizers' noemt, en die gratis worden uitgedeeld aan belangstellenden in de LIDL ruimte of tijdens acties. Zoals toen gebruikelijk was onder politiek activistische studenten, zal ze vanaf dan altijd een 'transporttas' bij hebben om haar 'werk' als pamfletten te verspreiden.

Ver weg van de internationale artistieke en culturele circuits werkt **Elene Chantladze** (1946, Supsa, Georgië) vanuit haar huis in Tskaltubo. De praktijk van Chantladze bestaat uit gedichten, korte verhalen en schilderijen. Haar schrijf- en visuele werk deelt haar interpretaties van het ervaren van het leven dat dicht bij de krachten van de kindertijd, de dieren en de natuur staat, terwijl ze ook wordt beïnvloed door dominante krachten, zoals geopolitieke conflicten en patriarchaat. De kunstenaar gebruikt materialen en pigmenten uit haar directe omgeving, zoals stukjes karton, dozen, plastic hoezen, benzine of moerbeiensap.

Dorothy Iannone (1933-2022) was een in Berlijn gevestigde Amerikaanse beeldende kunstenaar. Haar artistieke praktijk omvatte schilderijen, kunstenaarsboeken, video-installaties, sculpturen, tekeningen en geluidswerken. In haar beeldende en geschreven oeuvre creëerde ze een unieke relatie tussen tekst, beeld, geluid en sculpturale objecten, met een bijzondere nadruk op hun narratieve en fictionele dimensies.

Iannone onderzocht onderwerpen rond vrouwelijke seksualiteit, wat ertoe leidde dat haar werk meerdere malen werd gecensureerd. In haar levendige oeuvre exploreerde ze gevoelens en emoties en creëerde ze een erotische iconografie die grotendeels geïnspireerd was op een niet-westerse en boeddhistische beeldtaal. Met passie beschreef ze haar intieme vriendschappen en relaties met haar muzen, artiesten en geliefden.

Hoewel ze persoonlijke en artistieke associaties had met Fluxus, beschouwde Iannone zichzelf nooit als lid van de beweging. Desondanks vormt haar transdisciplinaire en veelzijdige praktijk ongetwijfeld een unieke dialoog met de neo-avant-gardebewegingen van de jaren 1960, 1970 en 1980.

Het aankoopvoorstel van *Extase* komt voort uit de tentoonstelling *Love Is Forever, Isn't It?* die het M HKA in 2023 organiseerde. Deze tentoonstelling werd gemaakt door curator Joanna Ziélinka, in nauwe samenwerking met de kunstenaar tot aan haar overlijden. Het betreft een van de meest uitgebreide overzichtstentoonstellingen van het omvangrijke oeuvre van Dorothy Iannone tot op heden.

The Electronic Monster and Thirteen Ghosts (2024) is een nieuw werk dat werd gecreëerd voor de solotentoonstelling van **Jim Shaw** (1952, Midland, Michigan, Verenigde Staten) in het M HKA. Het betreft een video-installatie met vijf kanalen, waarbij er wordt geprojecteerd op doorzichtige doeken. De installatie is geïnspireerd op de herinnering aan twee monsterfilms die Jim Shaw in de bioscoop zag toen hij negen jaar oud was. De installatie brengt diverse elementen samen: zingende pruiken, een agressieve stofzuiger, catalogusmodellen, holbewoners, een hybride wezen dat het midden houdt tussen gebak en ingewanden, en de geesten van de industriële macht en het consumentisme. Het resultaat is een ultieme, groteske, uit de pas lopende dans.

Het werk brengt bouwstenen en brokstukken van de Amerikaanse samenleving aan de oppervlakte en toont ze als een ideologie op drift, zwevend maar tegelijk heel aanwezig. In veel werken zet Jim Shaw een vintage esthetiek in, die toont hoe belangrijk de jaren 1960 waren voor zijn opvattingen als beginnend kunstenaar, en die hij nu gebruikt als een treffend middel om 'de mythologische gouden eeuw van het patriarchaat in het naoorlogse Amerika, waar witte mannen alles beheersten' zowel uit te beelden als te ondermijnen. Het werk confronteert Europese kijkers met hun standpunt, waarbij met een combinatie van nieuwsgierigheid en afkeuring gekeken wordt naar een stereotiep Amerika, dat enkel ergens voorbij de werkelijkheid bestaat.

Verwervingslijn De Stadscollectie Antwerpen
(jaarlijks budget: 200.000 euro)

Met de stad Antwerpen is er een overeenkomst sinds eind 2020 en een gestructureerd verwervingsbeleid waarbij de stad optreedt als publieke bruikleengever. De stad Antwerpen wil hands-on steun geven aan M HKA en startte daarom met de uitbouw van een stadscollectie hedendaagse beeldende kunst. In het verleden werden de ontwikkelingen op het gebied van hedendaagse kunst in Antwerpen slechts zeer fragmentarisch vertaald in patrimoniumopbouw. De stad wil met de uitbouw van een stadscollectie dit historisch deficit inhalen. Ze maakt daarbij gebruik van de expertise en capaciteit van het M HKA en versterkt deze zo ook. De doelstellingen zijn:

- Het ondersteunen van het M HKA, gericht op de Antwerpse verankering ervan, met name met het oog op de collectiewerking in het nieuwe museum. Het opbouwen van een patrimonium waardoor de historische ontwikkeling van de kunstscene in Antwerpen in haar internationale verwevenheid publiek kan worden gepresenteerd via een stedelijk patrimonium, aanvullend op de collectie Vlaanderen.
- Het waarderen en ondersteunen van kunstenaars die met Antwerpen verbonden zijn, die in Antwerpen werken of die er worden getoond.
- Het waarderen en ondersteunen van galeries en publieke initiatieven die hedendaagse kunst in Antwerpen publiek maken, door hun engagementen een duurzame plaats te geven.
- Het waarderen en ondersteunen van kunstenaars die met Antwerpen verbonden zijn, die in Antwerpen werken of die er worden getoond.

Bij de profilering van de stadscollectie beeldende kunst wordt er niet gestreefd naar een zo uitgebreid of volledig mogelijke collectie, maar naar beperkte, gerichte keuzes van werken of ensembles van museaal niveau, die het bredere landschap indiceren. Alle aankopen worden telkens eveneens getoetst aan het collectiebeleid van M HKA, niet enkel om de stadscollectie optimaal effectief te maken als ondersteuning van M HKA, maar ook als kwaliteitsnorm. De Stadscollectie Antwerpen heeft als specifieke lijn het tonen van de historische ontwikkeling van de kunstscene in Antwerpen in haar internationale verwevenheid, aanvullend op de collectie Vlaanderen.

Tijdens de aankoopronde 2020 werd er, met de coronacrisis in het achterhoofd, gefocust op jonge kunstenaars. In 2021 ging substantiële aandacht naar kernkunstenaars van Antwerpse galeries, meer bepaald kunstenaars die gelden als een symbool voor de programmatie van een galerie. Het meerjarigenplan voorzag in 2022 dan weer een substantiële aandacht voor kunstenaars die de internationale dimensie van Antwerpen indiceren, met historische inhaalbewegingen van tekorten in het publiek patrimonium. In 2023 ging de aandacht opnieuw naar kunstenaars die de internationale dimensie van Antwerpen indiceren, waarbij ook hiervoor de Antwerpse galerijen mee worden bevraagd. Dit was ook in 2024 het geval. Net als in 2023 werd er aan de galerijen gevraagd om dossiers in te zenden. Ditmaal werd er aangekocht met de tweede presentatie van de stadscollectie in 2024 in het achterhoofd: *De Stadscollectie: In/zicht* (16 mei 2024 – 6 januari 2025). In 2024 werd er in totaal werk van tien kunstenaars aangekocht: Jaffa Lam, Mass and Individual Moving, Ignace Cami, Winnie Claessens, Ann Veronica Janssens, Jonathan Meese, Daan Gielis, Kasper De Vos, Margaret Salmon en Floris Van Look.

Van **Jaffa Lam** (°1973, provincie Fujian, China, leeft en werkt in Hongkong) werd een textielinstallatie verworven, gemodelleerd op de ontvangstruimte van het museum. Het werk wordt daar tot nader order tentoongesteld.

‘Kan kunst de wereld veranderen?’ Om deze vraag te beantwoorden, volgde kunstenaar Jaffa Lam de werkwijze van de kredietcoöperatie en nodigde zij vrouwelijke werknemers uit die vroeger in de kledingfabriek werkten maar ontslagen werden als gevolg van de veranderende economische

omstandigheden in Hongkong. Lam vroeg hen om blauwe paraplustof uit Taiwan en Hongkong tot een grote blauwe luchtkoepel te naaien. De stof is erg dun, waardoor er licht doorheen kan, en tevens zacht, zodat ze in de wind beweegt. Inhoudelijk symboliseert de ‘paraplu’ de recente sociale bewegingen in Hongkong, die bekendstaan als de ‘Umbrella Movement’.

Sinds 2009 werkt Lam aan haar lopende *Micro Economy*-project waarmee ze probeert een verandering tot stand te brengen. De verandering concentreert zich rond mensen binnen haar gemeenschap – leden van de *Hong Kong Women Workers’ Association*, thuisblijvende moeders, mensen met een migrantenachtergrond en mensen die hun baan zijn kwijtgeraakt – maakt ze installaties in uiteenlopende materialen en formaten. Lam zoekt een breder perspectief door zich te concentreren op de emotionele waarden van haar werk en de impact die het creëert. Dit geldt ook voor *A piece of history of the moon*. Het is een monumentale en representatieve installatie die een universele impact creëert.

Lam herkende overlap met Hongkong toen ze op studiebezoek was in Antwerpen. Op beide plaatsen stroomt de geschiedenis door de aderen van het stratenplan, grotendeels bepaald door gebouwen die herinneren aan handel en arbeid uit het verleden en het heden. Dit zorgde ervoor dat welvaart en migratie hand in hand gingen. Tegenwoordig wordt een groot deel van het erfgoed dat aan deze perioden herinnert, uitgewist door vastgoedprojecten en gentrificatie: arbeiderswijken in het havengebied maken plaats voor herontwikkelingstrajecten.

Van de kunstenaarsgroep **Mass en Individual Moving (MAIM)** werd een heus archief van hun performances en acties verworven. De verwerving gebeurde naar aanleiding van de tentoonstelling ‘Mass (and Individual) Moving’ die in het M HKA liep van 13 mei tot 23 september 2023. Het betreft kunstenaars die de internationale dimensie van Antwerpen indiceren, via de belangrijke actie in Lillo en via de talrijke internationale acties van de groep Mass Moving. De verwerving vult een historisch hiaat in de museumcollectie en vormt een zinvolle toevoeging aan de Stadscollectie Hedendaagse Kunst, die al belangrijke werken van als Marcel Broodthaers en Panamarenko bevat.

In 1976 herrijst Mass en Individual Moving (MAIM) als een feniks uit de as na het abrupte en gewelddadige einde van Mass Moving. Het is een metafoor die ze zelf gebruiken. Op 22 maart 1977 viert de stad Antwerpen de vierhonderdste verjaardag van de barokschilder Peter Paul Rubens (1577-1640) en laat MAIM een bom ontploffen op het verdwenen Antwerpse polderdorp Lillo. De eerste actie van het nieuwe collectief, nu onder iets uitdrukkelijker toezicht van Raphaël Opstaele, is een reeks radioactieve monumenten. De energiecrisis uit begin jaren 1970 en de daaropvolgende Anti-kernenergiebeweging voeden het debat over alternatieve energie. MAIM wil zich onafhankelijk opstellen en gaat net als zijn voorganger Mass Moving te rade bij natuurlijke energiebronnen zoals zon en wind. Het is die ecologische autonomie die primeert. De utopische wereldverbeteraars, met hun vrijheidsdrang, verlaten stilaan het toneel. Het is een andere tijd. MAIM staat met de voeten op de grond en gedijt goed op de stroom van evenementieel spektakel. Ze maken rondtrekkende monumenten en gebruiken de verbindende kracht van poëzie. Net zoals een circus wil MAIM het publiek entertainen en confronteren.

MAIM is een vzw, opgericht door Raphaël Opstaele, Barbara Hahn, Luc Schuiten, Pierre Gonay en Claire Lamy. Anders dan de leden van Mass Moving’s wilde losse collectief worden de mensen die meewerkten aan projecten van MAIM betaald. In 1985 is er voor het eerst sprake van ‘Mecano Art’, in het leven geroepen door ORAS, acroniem van Raphaël Opstaele (Opstaele Raphaël August Séraphin). Vanaf dan gaat MAIM onder deze naam verder en ligt de focus op grote mechanische sculpturen die als metaforen fungeren voor ernstige problemen in deze wereld. Ieder project vraagt maanden of jaren technische en financiële voorbereidingen. Waar in onze technologische sciencefiction alles steeds kleiner wordt, maakt ORAS alles groter en groter, de reuzen uit onze kinderboeken achterna.

Van **Ignace Cami** (°1986, België) werden verschillende werken aangekocht, met name de performatieve installatie *Koekenkar* en drie koekplanken: *Koek voor Ninove*, *Some Things Can Not Be Shared* en *Nar*. De multidisciplinaire praktijk van Cami is diep geworteld in folklore, identiteit en traditie. Cami werd opgeleid als graficus en beeldhouwer. Zijn vroege werken bestonden voornamelijk uit sculpturen, tekeningen en video's die de hedendaagse betekenis van een lokale geschiedenis testten. Van autonome en statische kunstwerken begon hij te evolueren naar actievere en socialere manieren om zijn werken te verspreiden en er fysiek deel van uit te maken.

Cami onderzoekt nu de mogelijkheden van performatieve objecten en het vertellen van verhalen, waarbij hij via objecten zijn verhalen poogt op te roepen of te lanceren. De objecten kunnen gebakken koeken zijn, aan ganzenkoppen geketende drinkglazen, fragiele tollen, verfrommelde papiertjes, zakjes honing of keramische wrijfplaten; allen roepen ze tedere verhalen vol humor op.

De installatie *Koekenkar* en de koekplanken *Koek voor Ninove*, *Some Things Can Not Be Shared* en *Nar* passen binnen de tendens naar het performatieve en sociale binnen het oeuvre van Cami. De kar werd geactiveerd tijdens zijn solotentoonstelling *RE: ANKER* in het museum (10 juni – 3 september 2023). Cami werkte samen met lokale bakkers die hun eigen speculaasrecept inzetten om koeken te bakken. De koeken werden vervolgens gepresenteerd en aangeboden aan de bezoekers in een mobiele koekenkar. Het gegeven van speculaas en speculaasplanken kan worden teruggevoerd op een prechristelijk gebruik van offergaven, waarbij in de loop der jaren het concrete offer werd vervangen door een in koek gebakken afbeelding ervan.

Winnie Claessens (°1989, Antwerpen) studeerde af aan de Sint Lucas Hogeschool voor de Kunsten en volgde daarna de opleiding theaterscenografie aan de Amsterdamse Theaterschool in Nederland. Claessens wordt vertegenwoordigd door Fred&Ferry Gallery in Antwerpen. Haar artistieke praktijk omvat videokunst, schaalmodellen en installaties. Daarnaast heeft ze als curator verschillende groepstentoonstellingen samengesteld.

Het beeldhouwwerk *The Thruth Is Out There* toont een grondstation voor satellieten, met een bewegend element. Het werk is karakteristiek voor de modellen, geïnspireerd op sciencefiction, die de kunstenaar momenteel maakt. De video *The Great Ballet in Orbit* vertrekt van ruimteafval, door de mens achtergelaten, dat doelloos door de ruimte zweeft. Claessens benoemt deze objecten – vaak satellieten – en schrijft er bijzondere stemmen aan toe. Vervolgens brengt ze deze personages samen in dit eigenzinnige videowerk. Inhoudelijk ligt een citaat uit het boek *Sputnik Love* van Haruki Murakami aan de basis van deze werken: “Eenzame metalen zielen in de onbelemmerde duisternis van de ruimte ontmoeten elkaar, passeren elkaar en gaan uit elkaar, om elkaar nooit meer te ontmoeten. Er gaan geen woorden tussen hen door. Geen beloftes om na te komen.” De satellieten en hun grondstations gelden als symbolen van de intrinsiek menselijke honger naar kennis.

Claessens is een veelbelovende jonge Antwerpse kunstenaar die naar voren kwam uit de oproep van het museum aan Antwerpse galerijen om jonge kunstenaars voor te stellen.

Begin 2024 vond een studiobezoek plaats door een van de curatoren, waarbij de video *The Great Ballet in Orbit* samen met *The Thruth Is Out There* werden geselecteerd als de meest interessante werken om te verwerven voor het museum en voor de collectie Antwerpen.

Van **Ann Veronica Janssens** (°1956, Folkstone, Groot-Brittannië) werd een belangrijk werk gekocht dat een historisch hiaat binnen de museumcollectie opvult. Het werk vormt een aanvulling op de ruimtevullende installatie *La pluie météorique* in de museumcollectie. Eerder werd ook al Janssens' spraakmakende 'mistkamer' *Untitled* (2002) in het M HKA gepresenteerd. De verwerving van dit werk van een Belgische topkunstenaar betekent ongetwijfeld ook een meerwaarde voor De Stadscollectie Antwerpen.

Ann Veronica Janssens verenigt elementen van wetenschap en minimalisme en maakt glinsterende kunstwerken en meeslepende omgevingen die rekening houden met de grenzen en kwetsbaarheid van de perceptie. De kunstenaar maakt projecties, installaties, stedelijke interventies en sculpturen terwijl ze onze veranderende zintuiglijke ervaring van de werkelijkheid onderzoekt. In haar praktijk benadrukt Janssens eigenschappen van ruimte, licht, tijd, stralende kleuren en oppervlakken. Haar stukken fluctueren vaak afhankelijk van de tentoonstellingsomstandigheden en omvatten elementen als transparantie, vloeibaarheid, reflectie en breking. Mist, glitter en glas zijn daarbij veel voorkomende materialen. Janssens is een van de Belgische kunstenaars die een echte internationale reputatie geniet, met tentoonstellingen in New York, Parijs, Londen, Berlijn, Hongkong, Brussel en Tokio, en galerijvertegenwoordiging in Parijs en Berlijn.

Magic Mirror Steel Blue is een paneel dat bestaat uit drie lagen glas. De middelste glasplaat is in talloze stukjes gebroken. Ingeklemd tussen twee intacte platen blijft het stevig bewaard in zijn broze toestand. Wanneer het licht op het oppervlak valt, weerkaatst het gebarsten glas het licht in verschillende richtingen. Hierdoor ontstaan verschillende vormen en kleuren. Deze verandering in kleur wordt veroorzaakt door een tweekleurige polyesterfolie die bepaalde golflengten van het licht wegfiltert. Zo wordt het zichtbare kleurengamma beperkt. Het licht dat weerkaatst op de fragmenten gekleurd glas terwijl het er doorheen gaat, creëert een soort waterval, een waaier van iriserende gekleurde reflecties. Ze veranderen naargelang de bewegingen van de kijker en het licht dat weerkaatst op de sculpturen. In de woorden van de kunstenaar: "Ik gebruik de eigenschappen van licht, lichtbreking en reflectie om verschillende perspectieven op kleur te verkennen. De instabiliteit en veranderlijkheid van de *Magic Mirrors* bevraagt wat kunst is: een materiële expressie of de ervaring van haar interactie met de wereld en zichzelf daarin?"

Ook van **Jonathan Meese** (°1970, Tokio, Japan), een kernkunstenaar van Tim Van Laere Gallery, werd een werk gekocht dat een aanvulling vormt op de museumcollectie.

Meese staat bekend om zijn veelzijdige oeuvre, dat bestaat uit uitbundige schilderijen, extravagante installaties en extatische performances, manifesten, evenals een krachtig oeuvre van sculpturen in diverse media. Met zijn rijke en persoonlijke mythologie, boordevol symbolen, neologismen en metaforen, wekt zijn veelzijdige oeuvre fascinatie op. Schijnbaar moeiteloos weet Meese zich in elk genre te onderscheiden met een onafhankelijk en uniek vocabulaire dat zijn werken een visuele energie en kwaliteit geeft.

Alle werken van Meese bevatten een vorm van humor die neigt naar het groteske, evenals een krachtige, originele creatieve wil. Beide worden gedreven en ondersteund door een streven naar de heerschappij van de kunst, de dictatuur van de kunst. Wat hier bedoeld wordt, is de ontwikkeling van een nieuwe wereldorde waar kunst de wetgevende macht is en vrij spel de basis van al het leven en creatie. Deze utopische benadering loopt als een rode draad doorheen zijn werk en brengt de afzonderlijke delen van zijn oeuvre bij elkaar tot een Gesamtkunstwerk. Hij streeft niet naar anarchie, maar eerder naar de regel van metabolische noodzakelijkheid: "Art is total play".

Het beeldhouwwerk *THE THIRD MAN'S SOLDIERS! (KNALLBONBONS "X")-1-* sluit naadloos aan bij deze artistieke insteek van de kunstenaar. Persoonlijke mythologie, intermedialiteit, waarbij verschillende media vermengd worden tot iets nieuws, ... Het werk vormt een treffende getuigenis

van de visuele energie van de kunstenaar, waarbij artistieke ernst concurreert met de neiging van de kunstenaar om de draak te steken met conventies.

Daan Gielis (°1988 Beringen – 2023) geldt als een invloedrijke figuur binnen de Antwerpse kunstscene, als een zogenaamde ‘artists artist’. De kunstenaar is jammer genoeg vroegtijdig overleden. Zijn significante werk *Happy Sad* verdient zeker een plaats in de museumcollectie en in de collectie hedendaagse kunst van de stad Antwerpen.

Het werk van Daan Gielis onderzoekt de conflicten en tegenstellingen in de emotionele, communicatieve en sociale systemen die samen de wereld vormen zoals wij die kennen: geluk en verdriet vallen samen, een frustratie van verlangen die alleen maar nieuwe ervaringen teweegbrengt. Verlangen, een undergroundcultuur die authentiek blijft terwijl ze uitverkocht is ... Elk van deze systemen is doordrenkt van tegenstrijdigheden. En toch floreren deze systemen, juist vanwege die interne tegenstellingen, waarbij contrasterende gevoelens elkaar voeden, waardoor een nooit eindigend cyclisch proces in gang wordt gezet waaruit geen ontsnapping mogelijk lijkt. Geen wonder dat zovelen van ons emotioneel in conflict zijn over de huidige realiteit, en moeite hebben om consistentie te vinden.

Het werk van Gielis concentreert zich vaak op wat misschien wel een van de meest bepalende en invloedrijke systemen is: het menselijk lichaam. Zijn artistieke praktijk wordt onder meer gekenmerkt door de veerkracht van het lichaam en meer bepaald door de vraag: hoeveel kan een lichaam verdragen? Het omdraaien van een persoonlijke ervaring en het naar buiten kijken, gebeurde door middel van het onderzoeken van de paradox van belichaming en vergankelijkheid in de digitale samenleving. *Mama, je hoeft niet te huilen* (2019) verwijst bijvoorbeeld zowel naar de moeder van de kunstenaar – een professionele bloemschikster – als naar de generieke emoji van een verwelkte roos. Emoji is een gemakkelijk toegankelijk tekensysteem met afbeeldingen en heeft zich geënt op onze dagelijkse schriftelijke communicatie. In feite zijn ze een alomtegenwoordig en onlosmakelijk onderdeel geworden van onze online gesprekken. En toch zijn ze vaak ongelooflijk inhoudsloos, zelfs onnodig. Op die manier belichaamt het de paradox waarin ons sociale leven verweekt is: het uitdrukken van een diep persoonlijk verhaal in een meedogenloos generieke taal.

De solotentoonstelling *You Won't Get What You Want* van Daan Gielis in De Garage in Mechelen markeerde in 2019 het begin van zijn iconische *Happy Sad*-serie. In *Happy Sad* vallen geluk en verdriet samen, de traditionele smiley wordt gecombineerd met een omgekeerde glimlach. Noch de één, noch de ander, maar allebei. Deze serie is ontstaan uit de tegenstrijdige ervaringen en gevoelens van de kunstenaar zelf en documenteert de opeenstapeling van elkaar uitsluitende gevoelens die elkaar tegenspreken en elkaar tegelijkertijd in leven houden. Het werk van Gielis suggereert de onmogelijke zoektocht naar consistentie of zelfs een uitweg uit de tegenstrijdige wereld waarin we leven.

Van **Kasper De Vos** (°1988, Antwerpen) werd een beeldhouwwerk verworven onder de verwervingslijn ‘jonge kunstenaars’ voor De Stadscollectie Antwerpen. Het werk werd in het museum getoond in de tentoonstelling *Superhost 2024 – Appel. Een introductie (opnieuw en opnieuw en nog een keer)*, georganiseerd door Antje Majewski en Pawel Freisler.

Kasper De Vos is een visuele verhalenverteller die alles als potentieel materiaal beschouwt. Door elementen uit hun oorspronkelijke context te halen en ze opnieuw in een sculptuur samen te voegen, creëren zijn kunstwerken levendige, denkbeeldige landschappen die geworteld zijn in alledaagse absurditeiten.

In zijn werk creëert De Vos humoristische reflecties en kruispunten tussen cultuur en consumentisme. Hij benadert maatschappelijke kwesties op een speelse manier, waarbij hij basiskleuren en -vormen gebruikt om vragen

op te roepen over materialen, motivaties en sociale fenomenen, terwijl hij ondertussen een luchtige benadering handhaaft.

Dat geldt ook voor het werk *Pinova*. De verwijzing naar voedsel is een constante in het werk van De Vos, van natuurlijk voedsel, zoals appels en noten tot industriële verwerkingen. “Voeding heeft ook iets nostalgisch en bevat veel aspecten”, zegt hij zelf. “De manier waarop we het gebruiken, bewaren en kiezen wat we eten.” De walnoot en de appel keren vaak in diverse formaten terug in zijn werk. “Een walnoot en een appel groeien organisch en hebben een schil. Ook een hamburgerdoos en een mal zijn zoals een schil. Ik hou van iets dat organisch groeit en een schil heeft. Zo ontstaat ook mijn werk. Een idee geef ik vorm in een bepaalde context en de schil gaat eraf wanneer ik de mal voor een sculptuur verwijder.”

Van **Margaret Salmon** (°1975 Suffern, New York, Verenigde Staten, leeft en werkt in Glasgow), kernkunstenaar van Office Baroque Gallery, werd een tweekanaalsvideo-installatie verworven. Salmon past technieken uit de filmische avant-garde toe, zoals Cinema Vérité en het Italiaanse neorealisme, om de subtiele grootsheid van de onmerkbare, kortstondige emoties van het dagelijks leven, zoals genegenheid, vertrouwen en liefde, vast te leggen. *I You Me We Us* portretteert visuele representaties van warmte, empathie, zorg, verwantschap en tederheid. In dit werk maken de handen van familieleden en geliefden gebaren, spelen, bewegen, raken ze aan, en schrijven ze kleine briefjes, afgewisseld met afbeeldingen van planten en bloemen die onder gekleurd licht worden vastgehouden. De film bevat close-ups die zich richten op de intimiteit van het tonen van genegenheid met onze aanraking.

Salmons werk is een aangrijpende herinnering dat, in tegenstelling tot de onstoffelijke wereld van internet, aanraking en de menselijke aanwezigheid het belangrijkste onderdeel van liefde, genegenheid, zorg en verwantschap is. Haar werk kan worden gezien als een tegengif voor gecommuniceerde representaties van seks die vaak volledig los staan van de realiteit van ons lichaam en de seksuele relaties die we met anderen onderhouden. Margaret Salmon won de Max Mara Art Prize for Women in 2006. Haar werk was te zien op de Biënnale van Venetië (Italië) in 2007 en de Biënnale van Berlijn (Duitsland) in 2010 en in individuele tentoonstellingen in Dundee Contemporary Arts (Dundee, Verenigd Koninkrijk, 2018), Tramway (Glasgow, Verenigd Koninkrijk, 2018), ICA (Londen, Verenigd Koninkrijk) en Contemporary Art Museum (St. Louis, Verenigde Staten, 2011), Witte de With (Rotterdam, Nederland) en Whitechapel Gallery (Londen, Verenigd Koninkrijk, 2007).

Van **Floris Van Look** (°1990, Wilrijk, België) werden twee werken aangekocht. De aankoop ondersteunt de kunstenaar en de galerij, Keteleer Gallery, die beiden belangrijk zijn voor het ecosysteem dat de Antwerpse kunstscene vormt.

Van Look studeerde eerst psychologie aan de Universiteit Gent, vervolgens schilderkunst aan de Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen. Sinds zijn afstuderen in 2018 legt Van Look zich toe op de figuratieve schilderkunst en heeft hij een zeer unieke beeldtaal ontwikkeld, waarmee hij zijn omgeving en de literatuur waarin hij zich verdiept, tot leven brengt. Zijn schilderijen in olieverf en stopverf zijn opgebouwd uit zeer dikke lagen, grenzend aan sculpturen. Inhoudelijk draaide Van Looks vorige reeks werken rond het personage van een antropomorf ijsblokje. In de nieuwe reeks werken zijn het mens geworden bakstenen, kasseien en rotsblokken, die ons met hun raadselachtige blikken verwelkomen. Een ananas heeft benen en een broekje aan en een hond is tot een kwispelend grasperkje geworden.

De titel van *Narrenschiff*¹ werd geïnspireerd door de gelijknamige satirische allegorie van Sebastiaan Brant uit 1494. In het schilderij werden de golven van de zee tot een geometrisch patroon gestileerd en is het geheel in isometrisch perspectief uitgevoerd, waarbij het lijnperspectief wordt uitgeschakeld en er tegelijkertijd toch volume wordt weergegeven. Centraal in het schilderij staat een bakstenen figuur die voor de kunstenaar de ontmoeting

tussen het artificiële en het organische symboliseert en een middenweg tussen figuratie en abstractie. Twee compagnons vergezellen de figuur: de 'organische' teckel van gras en de 'eerder artificiële' ananas.

In de liggende sculptuur, *Gulliver Stranded*, komt de bakstenen figuur terug in de gedaante van de geknevelde Gulliver in het land van de Lilliputters (*Gulliver's Travels*, J. Swift, 1726), een rijk dat gekenmerkt wordt door onbenulige regeltjes en obsessief autoriteitsvertoon. Ook de compagnons van de bakstenen figuur, de teckel van gras en de ananas zijn aanwezig. De sculptuur illustreert mooi de voornaamste rode draad in recente galerijtentoonstelling van Van Look, getiteld 'De goede richting', met name het vraagstuk van (keuze)vrijheid. Net zoals Jonathan Swift via Gullivers reizen doorheen verschillende landen de vraag opwerpt wat voor moraal een maatschappij nodig heeft, en welke besturingsvorm daarbij ideaal is, stelt ook Van Look zich de vraag hoeveel vrijheid wenselijk is, hoe men zichzelf daarin kan sturen, en wat dat met een mens, of kunstenaar, doet.

Verwervingslijn eigen aankopen

Het denken in ensembles van M HKA, dat de eigenheid van oeuvres ziet in hun specifieke gedrag, leidt tot een grote aandacht voor allerlei door de marktwerking als secundair geziene uitingen van kunst. Vaak zijn er unieke, eenmalige opportuniteiten die weinig kosten maar een snel beslissingstraject en onmiddellijke betaling vragen, bijv. in veilingen. Dat kan via de eigen aankoopbudgetten, het bibliotheekbudget, in belangrijke mate ingezet voor kunstenaarsboeken, en het daarvan afgesplitste budget voor tussenwerken zoals edities. Deze aankopen kan men opportunistisch noemen; als zich goede kansen voordoen, worden die aangegaan. De volgende jaren zullen hierin geleidelijk prioriteiten kunnen worden gelegd, naarmate de strategische lijnen voor de verwervingen door het historiografisch onderzoek beter in kaart gebracht raken en prioriteiten kunnen worden gelegd bij bepaalde ensembles en objecten.

Onder deze verwervingslijn gebeurden in 2024 een zestal substantiële aankopen. Van **Pejvak** (Felix Kalmenson °1987, Sint-Petersburg en Rouzbeh Akhbari °1993, Iran) werd een werk gekocht dat complementair is bij de twee grote installaties die als een schenking werden verworven. Van **Dennis Tyfus** (°1979, Antwerpen, België) werd een nieuwe uitbreiding verworven van het Ultra Eczema-archief.

Van **Stephen Willats** (°1943, Londen) werden voorstudies en tekeningen verworven bij het werk *Concrete Window* (1991) dat hij in Antwerpen maakte en dat eerder via de stadscollectie verworven werd. Van **Robert Filliou** (1926-1987) en **Mark Dion** (°1961, Bedford MA, Verenigde Staten) werden via veiling significante historische werken verworven. Meer bepaald het zeldzame werk *L'Immortelle mort du monde* (1967) van Filliou en het op de Antwerpse Zoo toepasselijke *Birds Of Antwerp* (1993). Van **Nancy Spero** (1926-2009) tenslotte werd de belangrijke installatie *Sheela-na-gig* (1996) verworven uit de verzameling van Catherine de Zegher.

Structurele samenwerkingen

Schenkingen waren de voorbije decennia een belangrijke bron van versterking van de collectie. Daarbij konden enkele verwervingsdeellijnen structureel worden gemaakt, zodat strategische aandachtsvelden in het verwervingsbeleid structureel konden worden aangepakt ondanks de beperkte financiële capaciteit. Mede hierdoor kan het M HKA zijn missie beter waarmaken op het door de Vlaamse overheid uitgezette niveau van internationale excellentie. Een belangrijke nieuwe lijn hier is met het in oprichting zijnde kunstcentrum in Almaty Tselinny Centre of Contemporary Culture. Deze lijn richt zich op de hedendaagse kunst uit Centraal-Azië, een gebied dat recent in de aandacht kwam van de internationale kunstscene, en waarvoor M HKA over de belangrijkste collectie in West-Europa beschikt.

Dergelijke verwervingsdeellijnen worden structureel goedgekeurd door het bestuursorgaan, met vervolgens een delegatie aan de algemeen directeur. Het is de intentie om de volgende jaren prospecties door te voeren en indien mogelijk deze aanpak verder uit te rollen, met structurele samenwerkingsafspraken omtrent gerichte, kwalitatieve verwervingsstrategieën samen met partners, sponsors of overheden. Dit kan een win-winsituatie zijn waarbij de partner het eigen commitment voor een bepaald aandachtsveld duurzaam geprofileerd ziet in een toonaangevend museum in het hart van de Europese Gemeenschap en waarbij tegelijkertijd de kunstenaars hiervan worden gesteund, zowel financieel als symbolisch. Deze aanpak past ook in de notie van het constituent museum waarbij ook externe partijen het museum mee gestalten geven. Het principe ervan is ook een inhoudelijk partnerschap, waarbij de partner zijn veldexpertise inzet om voorstellen te doen, maar deze worden gericht op de collectievisie van M HKA, en waarbij de beslissing in overleg wordt genomen.

Binnen de context van de innovatieve samenwerking werken M HKA en Tselinny Center of Contemporary Art samen aan de ontwikkeling van een collectie kunst uit Kazachstan en de bredere regio van Centraal-Azië.

Als start werd eerder al een ensemble van werken van **Askhat Akhmedyarov** (°1965, Kazachstan) verworven. Dit was de verwerving van 2021 binnen de Shagylys collectie. Daarbij zullen binnenkort de werken van **Moldakul Narymbetov** (1946-2012) gevoegd worden. Dit is de verwerving van 2022 binnen de Shagylys collectie. Op hetzelfde moment zullen de werken van **Bakhyt Bubicanova** (1985-2023) (Shagylys collectie, 2023) worden geleverd.

De verwerving binnen de Shagylys collectie van 2024 is **Saodat Ismailova** (°1981, Tasjkent). Van haar werd de tweekanaalsvideo-installatie *Two Horizons* verworven en de driekanaalsvideo-installatie *Chillahona*.

Ismailova is een filmmaker en kunstenaar uit het post-Sovjetijdperk die leeft tussen Parijs en Tasjkent, terwijl ze diep betrokken bleef bij haar geboortestreek als bron van creatieve inspiratie. Na haar afstuderen aan het State Art Institute van Tasjkent deed ze een residentie in Treviso, Italië en ook in Berlijn, waar ze haar bekroonde speelfilmdebuut *40 Days of Silence* ontwikkelde. Ze nam deel aan de Biënnale van Venetië in 2013 als onderdeel van het Centraal-Aziatische paviljoen met haar video-installatie *Zukhra*.

In 2021 richtte Ismailova een onderzoeksgroep *Davra* op in Tasjkent die zich toelegt op het bestuderen, documenteren en verspreiden van de Centraal-Aziatische cultuur en kennis. In hetzelfde jaar presenteerde ze de solotentoonstelling *What was my name?* bij Aspan Gallery in Almaty. In 2022 was haar werk te zien op de Biënnale van Venetië, samengesteld door Cecilia Alemani. Voor haar deelname aan documenta 15 nodigde Ismailova de groep *Davra* uit, die bestaat uit 18 kunstenaars uit Kazachstan, Kirgizië, Tadzjikistan en Oezbekistan. Werken van Ismailova bevinden zich in de collecties van het Stedelijk Museum, Amsterdam en Centre Pompidou, Parijs.

Schenken

Schenken vormen een belangrijke bron van versterking van de collectie en zijn in de huidige omstandigheden met een minimaal aankoopbudget des te meer van vitaal belang. Ze dienen inhoudelijk bij te dragen aan de collectievisie van het museum, en worden aldus in dat kader beoordeeld en afgewogen. Schenken houden echter ook het gevaar van verlies aan focus op de eigenlijke prioriteiten in. Soms zijn er werken die op zichzelf niet oninteressant zijn, maar die eigenlijk weinig structurele meerwaarde geven aan het collectiepotentieel. Daarbij dient er ook bijzondere aandacht te zijn voor de beheerkost. Soms doen schenkers zelfs een schenking precies omdat die beheerkost hoog is, bijv. omdat de werken zeer omvangrijk zijn. M HKA neemt deze kost in al zijn verwervingen mee in de weging en wil dit ook hier strikt

doen. Maar schenkingen zijn niet altijd makkelijk te weigeren. Daarom is het belangrijk buffers en controles in te bouwen in het beslissingssysteem. Om die reden worden schenkingen niet enkel aandachtig besproken in de werkgroep, maar zijn daarnaast ook alle incidentele schenkingen van kunstwerken onderhevig aan een beslissing door het bestuursorgaan.

Van **Jim Shaw** (°1952, Midland, Michigan, Verenigde Staten) werden twee belangrijke werken via schenking verworven, complementair aan de video-installatie binnen de verwervingslijn 'aankopen Vlaamse Gemeenschap'. Door de kunstenaar en galerij Praz-Delavallade werd het schilderij *Octopus Vacuum* en de installatie *Into the Vacuum: Drones* verworven.

Sinds 2004 gebruikt Jim Shaw tweedehands decordoeken uit het amateurtheater als drager voor monumentale schilderijen. Vaak tonen ze geïdealiseerde afbeeldingen van straten of parken in de buitenwijken van Amerikaanse steden. De iconografie van het werk *Octopus Vacuum* verwijst naar de fictieve religie die Shaw vanaf de jaren 1990 uitwerkt: het Oisme. Geïnspireerd door bizarre religieuze bewegingen in de 19^e eeuw in de Verenigde Staten, is het een artistieke poging om een godsdienst te creëren, met een eigen geschiedenis, symboliek, rituelen en tradities. Centraal staat het geloof in de almacht van een vrouwelijke godheid, gesymboliseerd door de letter 'O'. De octopus, een symbool voor het mysterie van het onbekende, is hier een zwevende stofzuiger met acht slangen die een groep opgeklede 19^e-eeuwse jonkvrouwen lijkt op te zuigen. Daarrond zweven snorren en vormen van andere gezichtsbehangen, die cruciaal waren voor de representatie van mannelijkheid en macht van Amerikaanse industriëlen aan het einde van de 19^e eeuw.

Huishoudelijke apparaten komen vaak voor in het werk van Jim Shaw. Ze verwijzen naar het naoorlogse Amerika waar allerlei toestellen voor het eerst betaalbaar en beschikbaar werden voor een groeiende middenklasse. De industrie en de reclame hierrond propageerden een ongebreideld consumptisme. Binnen het Oisme, de fictieve religie van Shaw, speelt de stofzuiger een hoofdrol. Geïnspireerd door de Amana Colonies – een sterk afgeschermd religieuze gemeenschap in Iowa die onder andere diepvriezers en microgolfovens produceerden om in hun onderhoud te voorzien – laat Shaw de aanhangers van het Oisme stofzuigers en vibrators maken, twee toestellen die verondersteld worden op hun eigen manier te hebben bijgedragen aan de emancipatie van de vrouw. Hier staan de stofzuigers opgesteld als muziekinstrumenten, inclusief psychedelische achtergrondbeelden. Bij *Destroy All Monsters*, de experimentele 'anti-rockgroep' die Shaw in 1973 samen met Mike Kelley, Niagara en Cary Loren als student oprichtte, werden stofzuigers en andere huishoudelijke apparaten effectief ingezet als instrumenten. "De stofzuiger kan staan voor de leegte. Maar het is ook een kracht die je naar binnen zuigt, zoals het consumptisme."

Van **Koen Van den Broek** (°1973, Bree) werd een nieuw schilderij verworven. Het werk stamt uit een nieuwe fase binnen het oeuvre van Van den Broek, waarin niet langer een fotografische origineel of een fotografische blik aan de basis ligt van het schilderij. In de nieuwe schilderijen is het niet langer de door de kunstenaar gekadreeerde werkelijkheid die op doek wordt vertaald. De kunstenaar werkt nu direct met de materialen van straatwerkers – teer, asfalt en verkeersverf – op een ruw canvas. De werken onderscheiden zich van zijn eerdere schilderijen, maar ze zijn toch nog steeds herkenbaar als werk van Van den Broek.

Via de reizen van onze directeur, waarin hij bezoeken bracht aan instellingen in Centraal-Azië, het Midden-Oosten en Oost-Azië, werden ook enkele interessante werken verworven. In het bijzonder werden door een verzamelaar twee tekeningen geschonken van **Moldakul Narymbetov**, (1946-2012) een kunstenaar van de Shagyls collectie in het museum, waarvan binnenkort

ook een tentoonstelling wordt gemaakt. Van Mohammad Alfaraj (°1993, Saoedi-Arabië) werd een fotografische multiple verworven met als titel *In Alulah's Womb*.

Verder een interessante gouache van de Koreaanse kunstenaar **Lee Kun-Yong** (°1942), die algemeen wordt beschouwd als een van de meest invloedrijke experimentele kunstenaars van Korea. Lee kreeg in de jaren zeventig bekendheid als pionier op het gebied van performance en avant-gardekunst in Zuid-Korea. Hij is vooral bekend om zijn *Bodyscape*-schilderijen, waarbij de kunstenaar sporen van zijn lichaamsbewegingen over het canvas schildert. De gouache geschonken aan het museum tijdens een studiobezoek aan de kunstenaar is een studie voor een *Bodyscape*.

Van **A Maior**, het collectief van kunstenaar Bruno Zhu (°1991, woont in Viseu, Portugal) werd een groot billboard verworven dat eerder op de gevel van Kunstinstituut Melly prijkte te Rotterdam. A Maior is de naam van de familiewinkel gerund door de ouders van Bruno Zhu in Viseu, Portugal. Sinds 2016 organiseert de kunstenaar tentoonstellingen in deze winkel, waarbij zowel de medewerkers, het lokale winkelend publiek en gastartiesten als zijn familieleden betrokken zijn. Als reactie op de modeseizoenen in de winkel heeft Zhu samengewerkt met Yu Yan, de grootmoeder van de kunstenaar die in China woont, aan een reeks mode-lookbooks met de kleding- en accessoirelijnen van de winkel. Het billboard, getiteld *Public Service Announcement* werd door A Maior gemaakt ter ere van Yu Yan. Voor dit werk modelleert Yu Yan de seizoenscosmeticalijn van A Maior. Make-up en styling wordt verzorgd door Zhu's zus Jessica Zhu. Het billboard maakt een aangrijpende verbinding doordat het naast het geliefde billboard *Melly Shum Hates Her Job* (1989) van de Canadese kunstenaar Ken Lum kwam te hangen, een werk dat de inspiratie vormde voor de nieuwe naam van Kunstinstituut Melly in 2021. In beide kunstwerken van verschillende generaties zijn vrouwen te zien met een working-classachtergrond, die een statement maken over arbeid.

Van het kunstenaarsduo **Nabuurs & VanDoorn** (Inge Nabuurs °1972, Erwin Van Doorn °1971) werd via schenking de tekening *Self-Censorship in Cancel Culture* (2024) verworven. De Belgische kunsthistoricus, curator en museumdirecteur Chris Dercon schreef in het Brusselse tijdschrift voor hedendaagse kunst *Glean* dat het meest voorkomende kenmerk van hedendaagse kunstenaars zelfcensuur is. Voor dit werk hebben de kunstenaars de brochure van een vastgoedmakelaar gekopieerd en met de hand bekrast en nadien gecombineerd met het beeld van een vuilniszak. Het kunstwerk is een werk op papier waarop ze eerst latex hebben aangebracht voordat ze er bovenop gingen tekenen. Dit leidt tot uitgerekte en 'gespannen' lijnen in de tekening. De kunstenaars hebben in hun werk het gegeven van zelfcensuur altijd gebruikt als een gebaar om uitdrukking te geven aan hun precare positie.

Van het kunstenaarsduo **Pejvak** (Felix Kalmenson °1987, Sint-Petersburg en Rouzbeh Akhbari °1992, Iran) werden in de periode 2023-2024 twee installaties door schenking verworven. De schenkingen dateren van 2023, maar werden pas in 2024 geformaliseerd.

Hetzelfde geldt voor de schenkingen van **Mass Moving** (1968-1976) en **Mass and Individual Moving** (1976-1985). Van deze kunstenaarsgroep werd in de nasleep van de tentoonstelling *Mass (and Individual) Moving* (13 mei – 3 september 2023), een groep werken en archiefmateriaal verworven door schenking. Het gros van de schenking wordt bewaard in het archief van het museum. Enkele werken op groot formaat werden opgenomen in de kunstcollectie. Ook deze schenkingen dateren van 2023, maar werden pas in 2024 volledig afgesloten.

Bewaarnemingen

In 2024 werden er vijf werken in bewaring gegeven door de Collectie Vlaamse Gemeenschap. Het betreft kunstwerken die door de adviescommissie van de minister van Cultuur werden geselecteerd en aangekocht. Van deze werken werden er drie in bewaring genomen in het M HKA, met name twee installaties van **Céline Mathieu** (°1989, woont in Antwerpen) uit de reeks *Attachment/Plinth* en de drielokaalsvideo-installatie *hold on to her* van **Robin Vanbesien** (°1979, Oostende, België).

Net als vorig jaar kon het museum opnieuw een aankoopvoorstel doen aan de adviescommissie. Meer bepaald werd een grote tekening van **Dennis Tyfus** (°1979, Antwerpen) voorgesteld, die door de commissie werd verworven.

De tekening *That's Why My Paintings Got More and More Abstract (The Studio Visit)* vormt een mooie toevoeging aan het ensemble van zijn werken in de museumcollectie. Het betreft een tekening in kleurpotlood, de meest recente stap in de ontwikkeling van de kunstenaar, waarin hij zichzelf als een personage opvoert. In dit werk bekijkt een denkbeeldige Tyfus zijn werk tijdens een studiobezoek en lijkt hij een inhoud of een reden te geven voor een overstap naar de abstractie. Het werk getuigt van de subtiële, sardonische humor van de kunstenaar. Het demonstreert zijn ironisch-creatieve houding tegenover de kunstwereld en vormt zowel een perspectief op zijn oeuvre als een nulpunt van zijn schriftuur. Het werk is complementair aan de tekeningen al in bezit van de Collectie Vlaamse Gemeenschap en kan gelden als een sleutelwerk binnen het significante oeuvre van de kunstenaar.

Het werk *Belarusian Sun* van de Wit-Russische kunstenaar en activist **Ales Pushkin** (1965-2023, Minsk, Wit-Rusland) tenslotte, vormt een vreemde eend in de bijt. Het werk toont een klassiek stillevens met zonnebloemen, in een opvallende rustieke lijst. Het betreft een diplomatieke schenking aan de Minister van Cultuur Jan Jambon tijdens een evenement in het KMSKA, waarna het werk in bewaring werd gegeven aan het museum. Meer bepaald gebeurde de overhandiging door de activiste en politica Sviatlana Tsikhanouskaya tijdens een informeel ministerieel werkdiner n.a.v. het Belgische voorzitterschap van de Raad van de EU dat plaatsvond op 13 mei 2024 in het KMSKA. Pushkin was een dissidente kunstenaar die protesteerde tegen het regime van Loekashenko in Wit-Rusland en in 2023 overleed in een Wit-Russische gevangenis.

Er werden in 2024 geen werken in bewaring genomen van de Vleeshal in Middelburg. Wel werden twee belangrijke werken in bewaring genomen uit een Belgische privéverzameling. Het betreft de monumentale vliegende schotel *Bing of the Ferro Lusto X* (1997) van Panamarenko en het verwante werk *Bing Motor I* (1999). Beide werken worden voor tien jaar in bewaring genomen door het museum.

2.2.2.2 Bruikleenverkeer

De doelstelling van het bruikleenverkeer is de zichtbaarheid van de collectie te maximaliseren door een beleid van collectie-inzet complementair aan de collectiepresentaties, zonder evenwel deze te hinderen.

In 2024 gaf het M HKA 1 werk van de collectie in langdurige bruikleen aan een publieke en/of semipublieke instelling. **Het aantal langdurige bruiklenen bedraagt in totaal 146.**

Het totaal aantal publieke en/of semipublieke instellingen bedraagt 20.

Er werden **in totaal 80 werken uit de M HKA-collectie in bruikleen gegeven voor tijdelijke tentoonstellingen**, waarvan 17 werken ingezet werden in **13 internationale** tentoonstellingen, en 63 werken in **19 lokale tentoonstellingen**.

Voor een volledig overzicht van het bruikleenverkeer, zie *hoofdstuk 4.4*.

2.2.2.3 Preventieve conservatie – depotbeheer

Preventieve conservatie is gericht op het voorkomen of beperken van degeneratie en schade aan cultureel erfgoed. Dit gebeurt zonder ingrepen op het materiaal of de samenstelling van objecten, maar door het optimaliseren van omgevingsfactoren en bewaaromstandigheden.

DEPOT EN GEBOUW

— Kelderdepot

De problemen met grondwater in het kelderdepot – waarvan al melding werd gemaakt in het jaarverslag van 2023 – werden in 2024 verder onderzocht en aangepakt.

Op 28 maart werd een deel van de meest dure en fragiele werken uit het kelderdepot tijdelijk ondergebracht in het depot van de Vlaamse Gemeenschap in Vilvoorde en in het duplexdepot in het M HKA zelf. Vervolgens werden de andere werken bedekt, zodat er werkzaamheden konden gebeuren om de vochtproblematiek aan te pakken.

In het verleden werden zowel in het schilderijendepot als in de inpakruimte meermaals vochtbestrijdende producten aangebracht, maar het resultaat was matig. Er kwamen nog steeds nieuwe vochtvlekken op de muren en er vormden zich kleine waterplassen op de grond in de inpakruimte. Ondertussen wordt het depot weer meer en meer in gebruik genomen, en er worden nog extra werkzaamheden verwacht in 2025 die opgevolgd worden door Het Facilitair Bedrijf. Pas in 2025 zullen de kunstwerken terug kunnen verhuizen.

De gehele periode bleven de klimaatwaarden van het kelderpot stabiel. Er is geen melding gemaakt van schimmels.

— Duplexdepot

Door een deel oud filmarchief te verplaatsen naar de filmbibliotheek en door enkele grotere werken zoals de *Cabane Eclaté* te verhuizen naar Katoen Natie werd er plaats gemaakt voor nieuwe kasten in het duplexdepot. Daarnaast werd de opslag van rollen aangepakt d.m.v. een speciale rollenopslag te organiseren aan het schilderijenrek, en zo de overbezetting van de palletrekken aan te pakken.

In het gebouw werd de plaag van papiervisjes, ontstaan in 2023, verder onder controle gehouden door gerichte maatregelen in alle tentoonstellingsruimtes en depots. Het opduiken van papiervisjes nam hierdoor gestaag af.

In 2024 werden de klimaatloggers (thermohygrografen) in twee fases geherkalibreerd, en de nieuwe kalibratiebewijzen werden in mei afgeleverd.

Verpakking van werken

Veel werken hebben een nieuwe softpack en/of aangepaste zuurvrije verpakking gekregen. Daarnaast zijn bij enkele werken de grotere kisten vervangen, waaronder:

- SCA0049: Panamarenko, *Rugzakvlucht 4KW*
- BK0005884: Cady Noland, *Oozewald*
- SCA0053: Fia Cielen, *Hypnopomp*
- SCA0067: Daan Gielis, *Happy Sad*
- S0162: Hélène Keil, *Garden*
- BREMST01: Bia Davou, *Serial Structures*

Tijdens de tentoonstelling 'This Is Us' in Z33 in Hasselt werden lege kisten uit de collectie van de Vlaamse Gemeenschap als decor gebruikt. Enkele van deze kisten bleken speciaal op maat gemaakt te zijn voor de werken die beheerd worden door het M HKA. Na overleg zijn deze kisten naar het M HKA gebracht, zodat de bijhorende werken erin kunnen worden opgeslagen.

- BK007184 Walter Swennen, *Atoom*
- BK007185 Walter Swennen, (zonder titel) *Manivelle*
- BK007065 Swennen, *De Heilige Bart*

Langdurige bruikleen: Bing of the Ferro Lusto X

In 2023 werd een schadedossier opgestart voor *Bing Of The Ferro Lusto X* van Panamarenko, dat toen nog een gewone bruikleen was. Ondertussen bevindt het werk zich in langdurige bruikleen bij het M HKA. De conditie van het werk blijft precair. Hoewel het verzekeringsdossier voor eerder opgelopen schade inmiddels is afgesloten, werden er nieuwe kisten voorzien, gefinancierd door de eigenaar. Deze kisten zijn bedoeld om verdere schade aan het werk te voorkomen.

- BRDC_01: Panamarenko, *Bing of the Ferro Lusto X*
- BRDC_02: Panamarenko, *Bing motor*

Bij de overdracht naar langdurige bruikleen werd de kist grondig herzien om verdere degradatie van het werk te voorkomen.

Conservering en materiaal-technisch onderzoek

In 2023 werd een onderzoek opgestart naar de materialen en conservatie van de sculptuur *On Monumental Silences* van Ibrahim Manama.

Maitreyi Ribeiro de Calazans Duarte volgt de bacheloropleiding Conservatie-Restauratie aan de Universiteit Antwerpen. Haar bachelorproef richt zich op de degradatie en het behoud van rubber.

Margaux De Greef studeerde Kunstwetenschappen & Archeologie aan de VUB en is als FWO-fellow verbonden aan de Universiteit van Antwerpen als doctoraatsonderzoeker. In het kader van haar onderzoek nam ze contact op met het M HKA om enkele werken uit de collectie te bestuderen. Haar doctoraat, getiteld *Kunststoffen in moderne en hedendaagse kunst: een holistische aanpak in conservatie*, onderzoekt de uitdagingen die kunststoffen met zich meebrengen sinds hun opkomst als nieuw artistiek materiaal in de twintigste eeuw.

Hoewel veel onderzoek zich richt op de technische en materiële aspecten van kunststoffen, blijft de betekenis en intentie van het materiaalgebruik door de kunstenaar vaak onderbelicht. Dit kunsthistorische en -filosofische perspectief binnen de conservatiewetenschappen staat centraal in haar studie. Het onderzoek richt zich op driedimensionale casestudies, waarbij de nadruk ligt op de praktijk van de kunstenaar. Hierbij worden ook de meest kwetsbare kunststoffen onderzocht, zoals rubber, PVC, PUR en polyester.

Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met KANAL, M HKA, Middelheim, Museum M en S.M.A.K., waar dergelijke sculpturen deel uitmaken van de collecties.

De werken uit de M HKA-collectie die in het onderzoek zijn opgenomen:

- BRDC_01: Panamarenko, *Bing of the Ferro Lusto X*
- BK009539: Anthea Hamilton, *Let's go (Yellow)*
- BK008362: Ibrahim Manama, *Monumental silences*
- BK008368: Peter Land, *Boy*
- BK008369: Peter Land, *Girl*

2.2.2.4 Restauraties

In 2024 werden voor 9 werken uit de museale collectie diverse ingrepen uitgevoerd met het oog op het behoud en beheer van de werken:

- BK005796: Liliane Vertessen, *Blue Feathers*
Op verschillende delen van de foto is redoxschade waargenomen, een onherstelbaar proces dat het gevolg is van een fout tijdens de ontwikkeling van de foto. De scan van de foto werd uitgevoerd door Christine Clinckx en vervolgens op verschillende manieren geretoucheerd. Liliane Vertessen wil het afdrukproces begeleiden, maar heeft hier tot nu toe nog geen tijd voor gevonden.
- BK0007935: Edith Dekyndt, *Untitled* (2014)
Een geplette vlieg, die per ongeluk in de verpakking was mee gerold, heeft tijdens de opslag een oxidatieproces veroorzaakt. Hierdoor is een donkergroene vlek van ongeveer een tweetal vierkante centimeter ontstaan op het bladkoper. Kopervlokken, geoogst van het doek zelf, zijn met Mixtion 3h terug verlijmd om de geoxideerde plek op te vullen.
- BK0007986: Pascale Martine Tayou, *Pascale's Eggs*
Na afbraak van de tentoonstelling *Aanwinst* in Z33 bleek dat bij vier eieren enkele vijzen loszaten in de steen. Dit werd intern hersteld met houtlijm.
- BK0005797: Liliane Vertessen, *Enjoy*
Bij een incident in het depot viel het neononderdeel van de installatie, waardoor het onherstelbaar beschadigd raakte. Liliane Vertessen heeft toestemming gegeven om het stuk opnieuw te maken, maar er wordt gewacht op een sjabloon van haar met de originele belettering.
- BK007927: Danny Devos, *Jockel: Bett Des jagers*
Bij een controle in Katoen Natie werd een actieve houtworminfectie vastgesteld, die het bed ernstig had beschadigd. Het bed werd onmiddellijk in quarantaine geplaatst en vervolgens behandeld met ICM®. Dit proces is gebaseerd op de onomkeerbare denaturatie van insecten-eiwitten bij temperaturen tussen 42 en 52°C, afhankelijk van de soort.
- M00172: Craigie Horsfield, *Plaça de Toros La Monumental, Gran Via de les Corts Catalanes, Barcelona*
Het tapijt bestaat uit vijf delen, aangeduid met A, B, C, D en E. Rol A ging verloren tijdens een bruikleen in New York in 2013, en werd nooit teruggevonden. In 2018 werden er al tests uitgevoerd om dit opnieuw te weven, maar door de verschillende krimp niveaus van de gebruikte vezels had het gereconstrueerde paneel niet de juiste afmetingen. In 2024 werd besloten om het volledige tapijt te herweven. Hoewel de firma Flanders Tapestryes inmiddels was overgenomen, waren de digitale bestanden van het tapijt bewaard gebleven. Na kleurtests werd het tapijt herweven en is het weer compleet. Het oude, onvolledige tapijt wordt voorlopig bewaard.
- BK005585: Wolfgang Laib, *Blutenstaub von Hazelnuss*
Bij de afbraak van de installatie werden verschillende insecten aangetroffen in de pollen. Om verdere besmetting te voorkomen, werden de pollen behandeld met warmte via een speciaal ontwikkeld ICM-proces. Dit proces, opgezet voor de kostbare pollen, omvat ultrasone, bevochtiging voor een gelijkmatige verdeling, geavanceerde filtertechnologie en een 24/7 datamonitoring op afstand. Hierdoor wordt een gecontroleerde en veilige omgeving gecreëerd voor de behandeling. Vanuit conservatie-oogpunt is het behoud van het vochtgehalte in het materiaal tijdens de opwarmings-, behandelings- en afkoelingsfasen essentieel. Dit verkleint het risico op schimmelvorming.
- SCA0062: Ignace Cami, *Speculaaskar*
Op vraag van Ignace Cami werden twee bakplaten in inox vervaardigd waarop de speculaas wordt geserveerd bij de activatie van het werk.

- So014: Keith Haring, *Untitled*
Om schade aan de muurschildering te voorkomen, werd er een negatief afhellende plint tegen de muur geïnstalleerd. Dit ontwerp is gebaseerd op onderzoek naar andere methoden om muurschilderingen publieksvriendelijk te beschermen.

2.2.2.5 Objectregistratie

Er werden 145 nieuwe kunstwerken verworven in 2024. Nochtans werden er in hetzelfde jaar 336 nieuwe records ingevoerd in Axiell Collections. Dit heeft te maken met het feit dat meervoudige stukken (bv. portfolio's) tegenwoordig vaker worden uitgesplitst en de registratie van de volledige collectie nu ook retroactief, via inhaalbewegingen, wordt aangepakt. Eind 2024 bedraagt het totaal aantal geregistreerde kunstwerken in het collectieregistratiesysteem Axiell Collections 7.404 records. De collectieregistratie wordt uitgevoerd door collectieregistrator Bart De Block en medewerker collectiebeheer Anthe Heyninck.

Wat de manier van registreren betreft, wordt er minimaal gemikt op basisregistratie. De basisregistratie omvat een twintigtal velden, zoals gedefinieerd door Meemoo op hun kennisplatform CEST. Speciale aandacht gaat naar 'materiaal', 'toestand' en 'gebruik', velden die in het verleden vaak niet ingevuld werden. Ook 'waarde' wordt geschoond en waar nodig aangevuld met een geactualiseerde financiële waarde. De velden 'fysieke beschrijving' en 'afmetingen bijzonderheden' dienen om deze gegevens in een voor mensen leesbare vorm vast te leggen. Naast de basisregistratie wordt ook aandacht besteed aan de verwervingscontext en de tentoonstellingsgeschiedenis van de werken.

Er wordt gestreefd naar een zo correct mogelijk gebruik van velden en termen bij het registreren, zodat vervuiling van de data wordt voorkomen. Bijvoorbeeld bij 'objectcategorie' en 'objectnaam' leidt dit tot een correcter gebruik van namen en gestandaardiseerde termen – aan de hand van de AAT (Art and Architecture Thesaurus). Hetzelfde geldt voor 'vervaardiger' en 'verwervingsbron', aan de hand van o.a. RKD Artists en ULAN (Union List of Artist Names).

De inhaalbeweging 'Gegeven is gegeven' met betrekking tot collectiewerken die werden verworven via schenking (inventarisnummers beginnend met de letter 'S') werd intussen afgerond. De inhaalbeweging met betrekking tot de werken in bewaring van de Vlaamse Gemeenschap (inventarisnummers met BKoo) loopt dit jaar op zijn eind. Momenteel wordt de fysieke toestand en de verpakking van een aantal kunstwerken nog gecontroleerd, waaronder ongeveer honderd grote, verpakte werken in het extern depot bij de Katoen Natie. In de nasleep van deze inhaalbeweging zullen nog enkele acties volgen, waaronder het vergelijken en uniformiseren van de inventarissen van M HKA en CVG, evenals het verfijnen van de registratie van de eigen aankopen (de zogenaamde 'M-nummers').

Ook het project 'Beschrijvingsmodel Hedendaagse Kunst' van projectmedewerker Sofie Frederix werd intussen afgerond. Haar onderzoek in verband met moeilijk te registreren of te documenteren kunstvormen zoals *time-based art* of complexe installaties is een gedeeld project van de hedendaagse kunstmusea en de Vlaamse Gemeenschap en werd begeleid in en door het M HKA. Intussen werd de digitale publicatie opgeleverd en vormgegeven en werden de zes dataprofielen gedeeld via het kennisplatform CEST van meemoo. De publicatie is raadpleegbaar via de website van de Collectie Vlaamse Gemeenschap en zal nog in de kijker worden gezet via de communicatiekanalen van het museum.

2.2.2.6 De Vrielynck collectie

Door het wegvallen van de collectiemedewerker die instond voor het beheer en de ontsluiting van de Vrielynck Collectie, werd beslist om de werking rond deze deelcollectie tijdelijk stop te zetten. Sinds 2019 is het resterende deel van deze collectie, dat voorheen was opgeslagen in het FOMU, verhuisd naar de binnendepots van het M HKA. De standplaats van de betreffende objecten werd geregistreerd en ingevoerd in Axiell Collections. In 2024 vond er geen werking plaats met deze deelcollectie.

2.2.2.7 Panamarenkohuis in de Biekorfstraat

Het Agentschap Onroerend Erfgoed meldde dat de Vlaamse minister van Onroerend Erfgoed, Matthias Diependaele, op 21 augustus 2024 had beslist om het Panamarenkohuis in Antwerpen voorlopig als monument te beschermen. Dit onroerend erfgoed heeft een hoge erfgoedwaarde en de Vlaamse overheid vindt het belangrijk dat het erfgoed behouden blijft voor toekomstige generaties. De stad Antwerpen werd gelijktijdig betekend en organiseerde in het najaar het openbaar onderzoek. Na sluiting van dit openbaar onderzoek kan het dossier opgemaakt worden voor definitieve bescherming.

Voor het gebouw en de vaste onderdelen ervan is een bescherming als monument een evidentie. Wat de roerende goederen in het gebouw betreft, werd beslist dat niet de hele collectie, maar een beperkt aantal roerende objecten met grote beeldwaarde als cultuurgood een beschermd statuut zal krijgen. Het M HKA volgde hierbij het advies van de Vlaamse overheid.

Intussen werd de volledige woning droog gereinigd, inclusief de ruimtes die doorgaans niet door een reguliere poetsploeg worden onderhouden. De vele planten in het gebouw werden vervangen door UV-bestendige kunstplanten. Daarnaast onderzochten studenten van de Master in de erfgoedstudies aan de Universiteit Antwerpen enkele objecten uit het interieur. Onder begeleiding van het museum stelden zij een behandelingsplan op met aanbevelingen om toekomstige schade aan de objecten te minimaliseren of te voorkomen.

2.2.2.8 Rechtenbeheer

Het M HKA zet zich sinds ruim vijftien jaar in voor het verwerven, operationaliseren en delen van kennis over intellectuele en fysieke eigendomsrechten met betrekking tot kunst en erfgoed.

Net als in voorgaande jaren hielpen de medewerkers van de cel Contentmanagement hun collega's van het CKV bij het beantwoorden van detailvragen over auteursrecht in archiefverband. Ook gaven zij advies bij vragen van partnerinstellingen, waaronder de Universiteit Antwerpen, over fysieke of intellectuele eigendomsrechten met betrekking tot hun collectie.

Er was internationale belangstelling voor de manier waarop het museum met auteursrechten omgaat. Zo werd directeur Bart De Baere geïnterviewd door dr. Anna Pluszynska (onderzoeker cultuurmanagement aan de Jagellonische Universiteit in Krakau) in het kader van haar onderzoeksproject *The Sociocultural, Economic, and Political-Legal Mechanisms that Affect Museums' Intellectual Property Management Processes*.

Medewerkers van Museale Werking volgden ondertussen de nieuwste ontwikkelingen op het vlak van de Belgische auteurswetgeving, onder andere via deelname aan de Gebruikersgroep Cultureel Erfgoed en Auteursrecht, een initiatief van FARO en meemoo.

2.2.2.9 Collectiewaardering

In 2024 voerde het M HKA voor de tweede keer een waardering van zijn collectie uit. De eerste waardering vond tien jaar eerder, in 2013, plaats. De nieuwe waardering was nodig vanwege de sterke groei van de collectie en nieuwe inzichten met betrekking tot collectiekunstenaars. Daarnaast was er, in het licht van de nieuwbouw M HKA en het digitaal museum, nood aan een up-to-date overzicht van de kernkunstenaars en collectieven van het museum.

Voor deze oefening stelde het museum een projectteam samen met medewerkers uit verschillende afdelingen. Dit team werkte een methodiek uit die grotendeels voortbouwde op de aanpak van 2013 en paste deze toe. Als resultaat van de waardering werd de kerncollectie geactualiseerd en werden 117 kunstenaars en collectieven toegevoegd. Het team besloot uiteindelijk ook een nieuwe 'categorie' te introduceren: de werkcollectie. 122 kunstenaars en collectieven werden aangeduid als onderdeel van deze collectie, die weliswaar minder gezichtsbepalend is voor het museum.

cluster	criterium	korte omschrijving
kwalitatieve dimensie	aandeel of positie	in hoeverre beheert het M HKA een belangrijk deel van het oeuvre?
	belang voor het museum	in hoeverre hecht het museum belang aan de artistieke positie die de kunstenaar of het collectief inneemt?
toetsing aan het collectieprofiel	beeld	in hoeverre is het aspect 'beeld' van toepassing?
	actie	in hoeverre is het aspect 'actie' van toepassing?
	maatschappij	in hoeverre is het aspect 'maatschappij' van toepassing?
extrinsiek belang	aanwezigheid in openbare en museale collecties	in hoeverre is de kunstenaar of het collectief aanwezig in andere publieke collecties?
	galerievertegenwoordiging	in hoeverre wordt de kunstenaar of het collectief vertegenwoordigd door (belangrijke) galeries?
	deelname aan tentoonstellingen	in hoeverre nam de kunstenaar of het collectief deel aan (belangrijke) tentoonstellingen?

2.2.3 Bibliotheek

2.2.3.1 Algemeen

Personeel

Het bibliotheekteam telt drie werknemers: Evi Bert is bibliotheekcoördinator. Medewerker Esther Van Peer heeft een deeltijdse opdracht van 60%: zij staat voornamelijk in voor de kunstbibliotheek. Sinds januari 2024 is Els Brans in dienst met een opdracht van 60%. Zij vervangt Lotte Ogiers die in 2023 het M HKA verliet, en werkt vooral in de filmbibliotheek. De andere 40% is Els in De Cinema werkzaam. Op deze manier bestendigen we optimaal de kruisbestuiving tussen de filmbibliotheek en De Cinema, en blijft het up-to-date houden van de afdeling film gewaarborgd. Voor een optimale bibliotheekwerking hebben we de thuiswerkdagen van de medewerkers op elkaar afgestemd.

De coördinator en twee vaste medewerkers kunnen voor de dagelijkse werking op de steun van trouwe vrijwilligers rekenen. Edward Puncher helpt twee halve dagen per week in het documentatiecentrum (dinsdag- en donderdagvoormiddag). Hij klasseert per map de uitnodigingen en persknipsels die Evi vooraf geselecteerd heeft. Gerda Mortelmans, die op donderdagvoormiddag werkt, excerpert tijdschriftartikels. Alice Gommeren klasseert persknipsels in de filmbibliotheek en verpakt kunstenaarspublicaties in zuurvrij papier. Zij werkt op regelmatige basis maar niet op vaste dagen. Maurits Brands helpt twee dagen in de week (maandag en woensdag). Hij voert de holdings van de filmtijdschriften in.

Op vrijdag werkt ook een jobstudent in de bibliotheek. Bo Wielders is vooral bezig met de artist novels. Zij houdt de collectie up-to-date (i.s.m.

David Maroto) en verzorgt mee de presentatie in de leeszaal. Ze registreert ook de nieuwe aankopen in Axiell Collections. In de zomer van 2024 werkte jobstudent Lenzo Van Laeken twee weken aan het verder inventariseren van de documentatiemappen.

In het voorjaar liep Elena Vandenbroucke stage in de bibliotheek in het kader van haar opleiding Informatiebeheer: bibliotheek en archief. Door haar opleiding en haar achtergrond in de kunstwetenschappen was ze de geknipte persoon om als stagiaire bij ons aan de slag te gaan. Elena kreeg een divers takenpakket, zodat ze optimaal met de werking van een kunstbibliotheek kon kennismaken.

Axiell Collections

Voor het catalograferen van boeken en tijdschriften doen we sinds ruim een jaar een beroep op Axiell Collections. De consistentie van de registratie blijft evenwel een uitdaging. In dat verband vindt er regelmatig overleg plaats tussen de medewerkers van de bibliotheek en contentmanagement. Ook de bestaande data in het systeem worden ondertussen opgeschoond. Vooral de geografische thesaurus en de database Personen en Instellingen zijn inmiddels een stuk overzichtelijker, wat het werk van de catalograaf vlotter laat verlopen. Via Axiell Collections kunnen we voortaan nagaan of een kunstenaar al dan niet door het museum aangeduid is als kernkunstenaar: daartoe wordt het veld 'Algemene context' in de database Personen en Instellingen gebruikt. Verder spraken we af dat we ons voor trefwoorden op de AAT-thesaurus baseren. Het is wenselijk dat we in een later stadium zo tot een gestandaardiseerde trefwoordenlijst komen.

We werkten dit jaar ook aan de voorbereiding van de front-end van Axiell. Er moesten heel wat kwesties uitgeklaard worden. Het bedrijf achter Axiell Collections kon niet onmiddellijk al onze vragen en wensen inwilligen; sommige dingen zijn dus nog een work-in-progress. Eind november 2024 ging onze internet-servermodule van Axiell Collections online: bezoekers kunnen voortaan ook de meest recent ingevoerde publicaties in de bibliotheekcatalogus opzoeken.

In het kader van catalografie neemt Esther Van Peer deel aan de redactieraad van het Invulboek Publicaties. Het Invulboek Publicaties, beheerd door *meemoo*, omvat beschrijvingsregels voor het documenteren van publicaties in een bibliotheekbeheersysteem en is vooral gericht op musea die ook een bibliotheekcollectie beheren. Het invulboek focust op de eigentijdse beschrijvingsstandaarden die in de bibliotheeksector gelden. Twee keer per jaar komt de redactieraad bijeen om vraagstukken rond invulinstructies, dataprofielen, standaarden en de toepassing ervan te bespreken.

Netwerken

Via diverse activiteiten blijven we ons netwerk verzorgen. In 2024 waren volgende activiteiten interessant:

- 02.02: studiedag OKBV: bezoek Mu.ZEE + VLIZ
- 17.05: bezoek OKBV Duitse delegatie aan onze leeszaal en bib
- 21.05: meemoo: studiedag gecontroleerde persoonsnaamlijsten
- 09.12: bezoek Rubenshuis met de collega's van OKBV

2.2.3.2 Dienstverlening

De M HKA-bibliotheek werd het afgelopen jaar door zo'n 50 bezoekers geraadpleegd. Een vijftiental studenten/onderzoekers werd online voortgeholpen of is doorverwijzen naar collega's in of buiten het museum. Om de dienstverlening zo vlot mogelijk te laten verlopen, werken we doorgaans op afspraak. Het gebeurt echter ook dat bezoekers informatie beneden aan de balie komen vragen. Zij worden dan doorverwezen naar de bibliotheek. Het gaat hier veelal om algemene vragen.

De meeste vragen hebben betrekking op boeken van en over kernkunstenaars. Dit jaar kwamen er vragen binnen over Panamarenko, Jef Verheyen, Walter Swennen, Fred Bervoets, Mashid Mohadjerin en Els Dietvorst. Er was ook interesse voor onze collectie kunstenaarsboeken en het ICC-archief.

Sinds 2019 beschikt de bibliotheek over een eigen Instagram-kanaal: @mhkabibliotheek. Daarop wordt wekelijks gecommuniceerd over wat er reilt en zeilt in de film- en kunstwereld. Ook boeken, artikels of foto's uit de collectie zetten we er in de kijker. Eind 2024 telden we 980 volgers.

Om onze collectie ook in de leeszaal meer onder de aandacht te brengen, maakten we leesplanken voor verschillende tentoonstellingen. Zo kregen *Jim Shaw – The Ties that Bind* (09.02 – 19.05), *The Lives of Animals* (08.06 – 22.09) en *Nástio Mosquito – King of Klowns* (11.10 – 26.01) hun eigen leeshoek.

Op 12 oktober 2024 nam de bibliotheek deel aan de tiende editie van de *Art Book Fair* in de Antwerpse academie. We kozen voor een beperkt maar representatief aanbod van eigen publicaties (zowel nieuwe als minder recente) en verkochten voor ruim 600 euro aan boeken. We vinden het belangrijk om met het museum op dergelijke evenementen aanwezig te zijn, zeker in eigen stad.

2.2.3.3 KUNST – omvang en (ver)werking

Eind 2023 telden we in Axiell Collections 39.726 verschillende boektitels. Sinds we dit systeem in gebruik namen, registreren we meerdere items bij eenzelfde titelbeschrijving, wanneer we van een publicatie twee of meer exemplaren in bezit hebben. We voeren elk exemplaar als een item in en geven elk fysiek exemplaar een eigen exemplaarnummer. Dit biedt ons het voordeel dat we informatie op itemniveau kunnen toevoegen (zoals editievermelding, signatuur...). Eind 2024 telde Axiell Collections 40.065 verschillende items, wat uiteraard een onderschatting is in verhouding tot het werkelijk aantal fysieke exemplaren, omdat we onze nieuwe werkwijze pas sinds 2023 toepassen. Ook zetten we voortdurend en met terugwerkende kracht in op het vervolledigen van titelbeschrijvingen.

De deelcollectie *artists' novels* groeide in 2024 met 33 exemplaren aan, wat het totaal voorlopig op 636 boeken brengt. De publicaties werden geregistreerd in Axiell Collections en op ensembles.org. Een tweede exemplaar van elke nieuwe *artist novel* is beschikbaar in de leeszaal van het museum. Het grootste deel van de aangekochte boeken is geschreven in het Engels (16 exemplaren), maar ook Spaans (5 boeken) en Frans (7 boeken) zijn vertegenwoordigd. Binnen de collectie streeft men er stevast naar om de boeken in hun brontaal aan te schaffen.

Behalve *artists' novels* werden er ook *curators' novels* in ensembles.org en Axiell Collections ingevoerd. In de leeszaal voegden we de nodige fysieke exemplaren toe. Om de collectie toegankelijker voor publiek te maken en de *artists' novels* en *curators' novels* duidelijker van elkaar te kunnen scheiden, brachten we beide deelcollecties over naar een andere kast in de leeszaal. Jobstudent Bo Wielders werkt één dag per week om deze collecties bij te werken en de dialoog met David Maroto te onderhouden.

De deelcollectie *artists' publications* (*artists' books*, *artists' publications* and *artists' magazines*) groeide uit tot 2.200 items. Voor deze deelcollectie tonen gebruikers steeds meer interesse. Nu staan de publicaties gewoon tussen de andere boeken in de rekken, waardoor we niet kunnen ingaan op vragen van gebruikers die deze deelcollectie apart willen inkijken. Dit willen we de komende jaren veranderen.

Tijdschriften

Totaal aantal titels: 1.030, waarvan 29 lopende abonnementen op binnen- en buitenlandse tijdschriften die op regelmatige basis bijgehouden worden.

Excerperen: volgende tijdschriftenreeksen (die niet meer verschijnen) zijn volledig geëxcerpeerd per artikel: Artefactum, HART, Kunstbeeld, Kunst- en Museumjournaal, Kunst Nu (Vereniging voor het Museum van Hedendaagse Kunst Gent), Modern Painters, M HKA-zine, M HKA-krant en M HKA-gids, Stedelijk Museum Amsterdam bulletin.

De werkwijze i.v.m. het excerperen is enigszins gewijzigd. We excerperen voortaan niet alleen een handvol tijdschriften, maar gaan ook in elk nieuw tijdschriftnummer na of het artikels bevat m.b.t. kunstenaars die het M HKA als kernkunstenaar beschouwt. Deze artikels worden dan door de vrijwilligster (Gerda) geëxcerpeerd. In 2024 werden op deze manier 958 nieuwe artikelbeschrijvingen toegevoegd aan Axiell Collections.

Audiovisuele materialen

Geregistreerd en beschreven in Axiell Collections: 482 videotapes, 91 audio-cd's, 19 mini DV-tapes, 389 CD-R's, 467 dvd's, 92 audiocassettes, 39 lp's (vinyl), 11 singles, 11.826 dia's.

Tussenwerken

122 items, beschreven en geregistreerd in Axiell, verpakt in aangepast papier en bewaard in dozen.

M HKA-documentatiemappen

In de zomer van 2024 werkte student Lenzo Van Laeken twee weken voort aan het inventariseren van de M HKA-documentatiemappen. Alle mappen tot en met de letter U en vanaf de letter X zijn inmiddels geregistreerd. Enkel de letters V en W moeten nog onder handen genomen worden. In totaal is er van 42.056 kunstenaars minstens één documentatiemap aanwezig. We zetten deze oplijsting in 2025 voort: Lenzo zal terugkomen om de letters V en W te verwerken. Vooral de mappen van kernkunstenaars worden regelmatig opgevraagd, maar ook andere mappen helpen bezoekers vaak in hun zoektocht. Het up-to-date houden van deze mappen is een belangrijk deel van de bibliotheekwerking en vraagt de nodige tijd en aandacht. Hiervoor krijgen we 4 uur in de week de hulp van vrijwilliger Edward Puncher. Hij stopt alle efemera en documentatie in de juiste map en maakt nieuwe mappen aan, indien nodig.

2.2.3.4 FILM- omvang en (ver)werking

De collectie telt inmiddels 10.000 boeken en catalogi en 796 tijdschriftentitels. Er zijn 17 lopende abonnementen op tijdschriften. Persknipsels worden beschreven in Axiell Collections en opgeborgen in de documentatiemappen, zodat het documentatiecentrum up-to-date blijft.

Dit jaar werd voorrang gegeven aan het toevoegen van brontitels van geëxcerpeerde tijdschriften, die bij de migratie van FilemakerPro naar Adlib MuseumPlus uit records waren verdwenen. Bij ruim 42.000 records – de helft van alle artikelbeschrijvingen – bleek de brontitel te ontbreken. 12.600 titels werden toegevoegd. Er werd ook stelselmatig gewerkt aan het opschonen van de thesaurus.

Hoewel de filmbibliotheek in het M HKA is ondergebracht, houdt zij rechtstreeks verband met de rijke geschiedenis van De Cinema (voorheen Cinema Zuid, Centrum Voor Beeldcultuur, De Andere Film). De Cinema is sinds 2019 gevestigd in De Studio. De leestafels van De Cinema werden ook in 2024 maandelijks door de bibliotheekmedewerker aangevuld met nieuwe nummers van tijdschriften uit de bibliotheek.

2.2.4 Beheer archieven

2.2.4.1 Beheer kunstarchieven

Het CKV beheert de kunstarchieven die het M HKA verzamelt. Voor de inhaalbeweging inventarisatie werd archiefbeheerder Bart Cornel in 2021 aangeworven. Het borgen, valoriseren en ontsluiten van kunstarchieven draagt bij tot de expertise van het CKV.

Depotbeheer

In 2024 werden de acties van 2023 voortgezet en uitgewerkt. Er werd een periodieke standplaatscontrole ingevoerd en er werden bijkomende stappen gezet met het oog op een efficiënter depotbeheer. Deze lijn wordt de komende jaren gecontinueerd.

In 2024 zijn de volgende archieven geïnventariseerd, beschreven, ontsloten en online toegankelijk gemaakt via Axiell Collections:

- archieven m.b.t. Panamarenko: Paul Morrens (ABK0001), Ronny Van de Velde (ABK0002) en de Biekorfstraat (ABK00029), ca. 15 meter
- conglomeraatarchief van De Andere Film en het Centrum voor Beeldcultuur (ABK0025), ca. 20 meter
- archief Initiatief '86 (schenking Walter De Wilde)
- archief Ruimte Morguen: digitale archief van Ruimte Morguen, ontsloten door vrijwilliger (en archiefvormer) Marc Schepers, onder begeleiding van Jan Stuyck en Bart Cornel (ABK0022)

Aanvullende overdrachten van geschonken archieven

- archief Ernest Van Buynder (ABK0015), 0,1 meter
- archief Willy Van Eeckhout (ABK0008), 0,1 meter
- archief Hugo Roelandt (ABK0004), ca. 3 meter

Schenkeningen

- archief Today's Place, schenking Narcisse Tordoir, ca. 0,5 meter

Ondersteuning bij tentoonstellingen

In 2024 werden de volgende tentoonstellingen die gepland zijn voor 2025, ondersteund met materiaal uit onze archieven:

- M HKA. *Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin*, 14.02 – 01.06.2025
- M HKA. *Panamarenko – Reis naar de sterren*, 25.01 – 07.09.2025
- KMSKA. *Panamarenko. Oneindige verbeelding*, 31.01 – 04.05.2025
- KIOSK Gent. *Yoshio Nakajima UNBEAT!*, 25.01 – 16.03.2025

In het najaar van 2024 vond het onderzoeksseminarie “De King Kong: Filmprogrammatie in een ‘Kultureel Informatie Centrum’ te Antwerpen, 1972-1983” plaats. Het maakte deel uit van de masteropleiding Theater- en Filmwetenschap van de Universiteit Antwerpen en kwam er op initiatief van prof. dr. Steven Jacobs en prof. dr. Gertjan Willems. Het seminarie steunt op het archief van De Andere Film dat het M HKA bewaart, en zal op het einde van het academiejaar 2024-25 uitmonden in een archiefpresentatie.

2.2.4.2 Beheer instellingsarchief

Sinds begin september brengt projectmedewerker Els Dierick het institutionele archief van het museum in kaart. Het archief omvat materiaal dat afkomstig is van verschillende afdelingen van het museum. Een deel van het archief wordt in het museum bewaard en is niet geordend of beschreven. Het gaat om 283 grote verhuisdozen, 147 archiefdozen, 114 ringmappen en ruim 3 meter hangmappen. Het andere deel bevindt zich bij Katoen Natie in opslag. Hier gaat het om ongeveer 30 paletten met gemiddeld 2m³ gestapelde dozen, die summier in een depotlijst zijn beschreven.

In de eerste vier maanden van het project lag de focus op het archiefmateriaal dat zich in het museum bevindt. Materialen die niet in het archief thuishoren, werden systematisch verwijderd, en dubbels werden apart gelegd voor herbestemming. Het overgebleven archiefmateriaal werd zorgvuldig geschoond, zuurvrij verpakt, rudimentair beschreven en voorzien van plaatsingsnummers. In 2024 zijn 129 grote dozen, 96 archiefdozen en 81 ringmappen verwerkt, met archiefstukken afkomstig van afdelingen als Bemiddeling en Communicatie, Boekhouding, Directiesecretariaat, HR, Productie, Facility en Publiekszorg.

In deze context wordt ook aan een selectielijst gewerkt, waarin de bewaarstrategie en selectiecriteria uitgeschreven staan. Archiefmateriaal dat voor vernietiging in aanmerking komt, is apart gezet.

2.2.5 Contentmanagement: onderzoek en digitale werking

2.2.5.1 Onderzoek – het M HKA zet in op verdieping

Het museum zet al jaren in op verdieping, contextualisering en onderzoek. Het doet dat onder meer via zijn bibliotheekwerking en door het documenteren van collecties in Axiell Collections en ensembles.org. Het M HKA werkt ook samen met Afterall en L'Internationale aan publicaties.

Met de verhuis naar een gloednieuw gebouw in 2031 krijgt het museum eindelijk de ruimte om zijn archiefcollecties niet alleen aan onderzoekers, maar ook aan een breed publiek open te stellen. We starten daarom in 2024 met een aantal inhaalbewegingen, zodat we – in 2029 online en in 2031 fysiek in het nieuwe gebouw – bezoekers nog beter kunnen ontvangen en bedienen.

Bij M HKA staat centraal hoe kunstenaars en musea een rol spelen in de samenleving en hoe we die rol vanuit verschillende invalshoeken kunnen begrijpen. We nodigen onze bezoekers uit om dit samen met ons te doen via onze onderzoeks- en leerprogramma's. We ontwikkelen en ontvangen projecten zowel online als in het fysieke museum, en trachten zo veel mogelijk de diversiteit van de wereld en de gemeenschappen die erin samenleven te weerspiegelen.

Het museum werkte in 2024 nauw samen met onderzoekspartners als Universiteit Antwerpen, Universiteit Gent en ARIA (Antwerp Research Institute for the Arts). In mei 2024 werd Wim Peeters aangeworven om ondersteuning te bieden bij het onderzoekstraject in functie van het digitaal museum.

A. Taxonomie van de deelcollecties en werkterreinen

Bij de opstart van het online museum focussen we op het selecteren, aanmaken en omvormen van basismateriaal. We maken bouwstenen volgens helder vastgelegde standaarden. Zo realiseren we onze doelstellingen en basisprincipes: ontsluitbaarheid, leesbaarheid, compatibiliteit, gelaagdheid en constituyente werking.

De tot op heden geborgde (en nog niet geborgde) datastructuren en informatiestromen worden ontmanteld in individuele schakels. Enerzijds wordt hiermee een digitale ecologie gecreëerd waarin items gewogen, geijkt en geconverteerd worden naar de vereisten van een nieuwe omgeving. Anderzijds worden ze, op basis van geïntensiveerd onderzoek, verder opgewerkt vanuit te bepalen prioritaire inhoudelijke perspectieven. Deze worden toegankelijk verbonden en geborgd in de nieuwe of aangepaste digitale ecologie, met het oog op ontsluiting.

De items, toegangen en inzichten die het museum verzameld heeft, delen we op in een aantal deelcollecties. Van de door M HKA bewaarde collecties wordt materiaal op itemniveau klaargemaakt voor exhaustieve digitale basisontsluiting binnen welomlijnde werkterreinen:

1. Monografisch
2. Tentoonstellingen
3. Historiografisch
4. Internationaal Cultureel Centrum (I.C.C.)
5. Geografisch
6. Thematisch

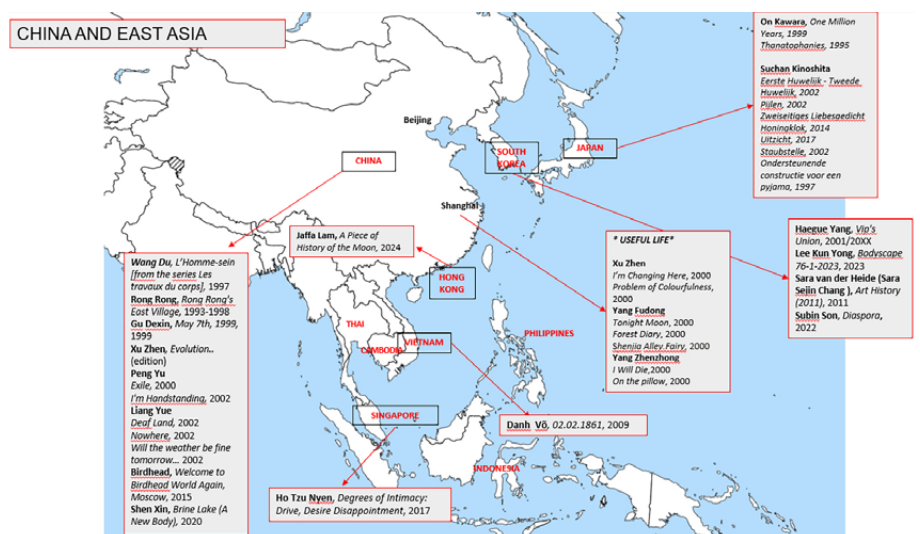
B. Geografische scan

De geografisch georiënteerde analyse van de museumcollectie, ofte 'geografische scan', bestaat uit een uitgebreid en diepgaand onderzoek naar het unieke karakter van de collectie. Doorheen zijn geschiedenis hebben de contacten van het museum met kunstenaars en instellingen uit verschillende regio's zich in de collectie gemanifesteerd in de vorm van talrijke ensembles, waarvan sommige complex en gelaagd zijn, terwijl andere verder ontwikkeld moeten worden. Deze ensembles zijn vaak verankerd in een specifiek geografisch gebied of binnen een bepaald moment in tijd en ruimte, maar zijn absoluut geen vaste, verharde blokken. Ze vertegenwoordigen daarentegen begripvelden die niet alleen kunstwerken omvatten, maar ook verschillende aanvullende eenheden van informatie. Deze benadering legt niet zozeer de nadruk op het concept van het kunstwerk, zoals het geval is bij vele andere musea, als wel op artistieke posities.

'Geografisch scannen' richt zich niet alleen op het analyseren van de geschiedenis van de verwervingsdynamiek en -context of de conceptuele redering achter de samenstelling van ensembles, maar biedt ook een hypothese voor hun toekomstige versterking. Naast het scannen en inventariseren van alle beschikbare relevante archiefmateriaal en documentatie, gaat het ook om het creëren van een 'visuele mapping' of richtlijnen voor de toekomstige digitale voorstelling van deze uitgebreide ensembles. Aan de basis van de presentatie van elk geografisch ensemble ligt een achtstappenscenario.

Het volgende stappenscenario biedt meer inzicht in de methodes die gehanteerd werden bij het 'geografisch scannen' aan de hand van het voorbeeld van Oost-Azië.

De interesse van het M HKA voor de artistieke ontwikkelingen in Oost-Azië, dat sinds de jaren 2000 zijn intrede deed in het internationale landschap, resulteerde in verschillende omvangrijke tentoonstellingsprojecten en tal van aankopen. Tentoonstellingen als *All Under Heaven* (2004) en *Useful Life* (2010), die draaiden rond eigenzinnige artistieke posities, vormden de basis voor de samenstelling van unieke ensembles van werken van kunstenaars uit China.

— Voorbereiding: werken met Axiell Collections

Lijsten met werken (per land) kunnen worden geëxporteerd uit Axiell Collections, maar ze vereisen verdere analyse. Het M HKA houdt bijvoorbeeld eerder rekening met geografische en culturele regio's dan met individuele nationale staten. Bovendien kunnen kleinere edities of affiches relevant zijn voor sommige ensembles, maar weinig waarde toevoegen aan andere. Belangrijk: geografische scans zijn, op enkele uitzonderingen na, voornamelijk per regio georganiseerd en niet per land; de lijsten worden manueel samengesteld op basis van de gegevens die beschikbaar zijn in Axiell Collections.

— Stap 1: sterke aanwezigheid in de regio onderscheiden

1	INV.number	CREATOR	PLACE OF BIRTH	TITLE	DATE	CATEGORY	acquisition DATE
2	50277	Wang Du	Wuhan, China, lives in Paris	L'Homme-sein [from the series Les travaux d	1997	sculpture	2002
3	50296	Rong Rong	born in Zhangzhou, lives in Beijing, China	Rong Rong's East Village	1992-1998(print	portfolio (group work)	2003
4	50297	Du Dexin	Beijing, China	May 7th, 1999	1999	installation	2004
5	M00033	Peng Yu	born in Heilongjiang Province, lives in Beijing	Exile	2000	video	2004
6	M00034	Peng Yu		I'm Handstanding	2002	video	2004
7	BK007472	Liang Yue	Shanghai, China	Deaf Land	2002	video	2004
8	BK007473	Liang Yue		Nowhere	2002	video	2004
9	BK007474	Liang Yue		Will the weather be fine tomorrow...	2002	multichannel video insta	2004
10	M00286	Xu Zhen	Shanghai, China	Evolution	2016	edition/sculpture	2017
11	BK007717	Xu Zhen		I'm Changing Here	2000	installation/video	2009
12	BK007718	Xu Zhen		Problem of Colourfulness	2000	photo (x11)	2009
13	BK007719	Yang Fudong	Born in Beijing, lives in Shanghai, China	Tonight Moon	2000	multichannel video insta	2009
14	BK007720	Yang Fudong		Forest Diary	2000	photo collage	2009
15	BK007721	Yang Fudong		Shenja Alley, Fairy	2000	photo (x4)	2009
16	BK007715	Yang Zhenzhong	Born in Hangzhou, lives in Shanghai, China	I Will Die	2000	video	2009
17	BK007716	Yang Zhenzhong		On the pillow	2000	photo (x5)	2009
18	BK007897	Birdhead (Li Weiye and Song	Shanghai, China	Welcome to Birdhead World Again, Moscow	2015	photo	2016
19	BK009208	Xin Shen	Chengdu, Sichuan province, China	Bene Lake (A New Body)	2010	multichannel video insta	2021
20	SCA0058	Jaffa Lam	Born in Fujian Province, China, based in Hong K	A Piece of History of the Moon	2015	installation	2024
21							
22	VH1000	Võ, Danh	Bà Rịa, Vietnam	02.02.1861	2009	drawing	?
23	TW0104	Võ, Danh		Danh Vo - The Danish Pavilion - La Biennale	2015	tussenwerk	2015
24	M00330	Ho Tzu Nyen	Singapore	Degrees of Intimacy: Drive, Desire, Disappoi	2017	video	2018
25	BK009588	Haegue Yang	Seoul, South Korea	Vip's Union	2001/20XX	installation	2023
26	SCA0057	Subin, Son	Seoul, South Korea, based in Antwerp	Dispora	2022	installation/book	2023
27	VH0320	van der Heide, Sara (Sara Sejin	Busan, South Korea, raised in the NL and Berlin	Art History (2011)	2011	installation/diaprojection	
28	50451	Kawara, On	Kariya, Aichi, Japan	One Million Years	1999	artist book	2011
29	BK009083	Kawara, On		Thanatophones	1995	gravure	2020
30	BK007483	Kinoshita, Suchan	Tokyo, Japan, lives in Maastricht	Eerste Huwelijik - Tweede Huwelijik	2002	multichannel video insta	2003
31	BK007484	Kinoshita, Suchan		Pijlen	2002	video	2003
32	M00231	Kinoshita, Suchan		Zweites Liebesgedicht	2014	typocript	2015
33	M00296	Kinoshita, Suchan		Honingklok	2017	sculpture	2017
34	50405	Kinoshita, Suchan		Uitzicht	2002	installation	2008
35	VH0200	Kinoshita, Suchan		Staubstelle	1996	installation	2005
36	VH0241	Kinoshita, Suchan		Ondersteunende constructie voor een pyjam		installation	2005
37	SOB01	Lee Kun Yong	South Korea	Bodyscope 76-1-2023	2023	painting	2023

De afbeelding van de lijst met werken hierboven laat een sterke aanwezigheid zien van kunstwerken van Chinese kunstenaars, met 19 werken van 11 kunstenaars. Het is belangrijk op te merken dat, omwille van de specifieke historische en geopolitieke structuur, China hier eerder wordt beschouwd als een (sub-)regio dan als een nationale staat. Deze benadering gaat terug tot de eerste tentoonstelling van het M HKA met kunstenaars uit de regio, *All Under Heaven* (2004), die georganiseerd werd in samenwerking met Chinese experts.

Voor de rest van de regio Oost-Azië toont een snelle scan van de lijst met werken aan dat deze zowel qua aantallen als conceptueel geen substantiële ensembles vormen. En toch blijkt uit een meer diepgaande analyse van de contacten van het museum met kunstenaars uit de rest van Oost-Azië en in het bijzonder Zuid-Korea, dat dit deel van de regio een ander belangrijk aandachtspunt is in de zich ontwikkelende multipolaire benadering van het tentoonstellings- en collectiebeleid van het museum.

Werken van Zuid-Koreaanse kunstenaars als Nam June Paik, Haegue Yang en Lee Bul werden opgenomen in de belangrijkste projecten van het museum: *Don't You Know Who I Am? – Art After Identity Politics*, 2014 and *EURASIA – A Landscape of Mutability*, 2021-22. Lee Kun Yong en Haegue Yang zijn bekende Zuid-Koreaanse kunstenaars die in de collectie vertegenwoordigd zijn; hun werken demonstreren de inventiviteit van de Zuid-Koreaanse kunst. De rest van de regio wordt vertegenwoordigd door bijzondere werken van On Kawara (Japan), Danh Vo (Vietnam) en Ho Tzu Nyen (Singapore). Werken van de in Zuid-Korea geboren kunstenaars Sara van der Heide (Sara Sejin Chang) en Subin Son, die respectievelijk in Amsterdam en Antwerpen wonen – samen met werken van de in Japan geboren, en in Brussel wonende Suchan Kinoshita – voegen een andere invalshoek toe aan de collectie. In 2002 wijdde het M HKA een uitgebreide solotentoonstelling aan Kinoshita.

- *Stap 2: diepgaande analyse van de geschiedenis van de contacten van het M HKA met kunstenaars uit de belangrijkste (sub-)regio – China*
Deze stap vereist een blik in de tentoonstellingsgeschiedenis van het museum (documentatie, gerelateerde digitale assets enz.) om een lijst van relevante gebeurtenissen (tentoonstellingen en collectiepresentaties) en mogelijke tentoonstellingsensembles te kunnen onderscheiden. Met ‘tentoonstellingsensemble’ bedoelen we een tentoonstelling met een aanzienlijk aantal gerelateerde assets die een significante betekenis-eenheid vormen.
In het geval van China zijn dergelijke tentoonstellingen bijvoorbeeld *All Under Heaven – China Now!* (2004) en *Useful Life* (2010). De conceptuele ideeën en benaderingen die *All Under Heaven* schragen, een van de eerste uitgebreide overzichten van radicale hedendaagse kunst uit China in Europa, vormden de basis voor de samenstelling van ensembles van werken uit China. Het ensemble *Useful Life* is een complete tentoonstelling die een belangrijk moment vormt in het zich openstellen van China voor internationale hedendaagse kunst.

- *Stap 3: subensembles onderscheiden*
Deze stap vereist een meer diepgaande kennis van de werken in de collectie (evenals alle gerelateerde extra assets: foto- en videodocumentatie, tekstmateriaal enz.) om potentiële subensembles te onderscheiden op basis van onderlinge contextuele en conceptuele affiniteiten. Als onderdeel van onze methode creëren we een visuele voorstelling van dergelijke clusters in de vorm van collages in een PowerPointpresentatie.
In het geval van China werden de volgende subensembles bepaald:
 - *All Under Heaven, 2004* (een belangrijk ‘tentoonstellingsensemble’ met een groot aantal digitale assets die een impuls gaven aan en de conceptuele basis vormden voor het gehele geografische ensemble)
 - *Radical Chinese Artists* (thematisch ensemble)
 - *Useful Life Shanghai, 2000* (een belangrijk ‘tentoonstellingsensemble’ met een groot aantal unieke digitale assets; vormt een complete tentoonstelling die een sleutelmoment markeert in de openstelling van China voor internationale hedendaagse kunst. Dit ensemble is verbonden met het collectie-ensemble *Useful Life*)
 - *Useful Life M HKA, 2010* (een belangrijk ‘tentoonstellingsensemble’, bijzonder belangrijk voor de tentoonstellingsgeschiedenis van het M HKA)
 - *Useful Life Collection* (een uniek ensemble van werken die drie idiosyncratische posities vertegenwoordigen)

- *Stap 4: beschrijvingen maken voor de subensembles gericht op artistieke posities*
Het gaat hier om korte teksten van hooguit 20 regels. De voorbeelden van de beschrijvingen worden bijgehouden in de mappenstructuur, in een daarvoor bestemde map.
- *Stap 5: subensembles associëren met gerelateerde gebeurtenissen en andere subensembles (digitaal georiënteerd denken)*
De collectie van het museum bestaat uit een web van interessante verbindingen, waarvan sommige extra diepte toevoegen aan het beeld. Dergelijke verbindingen kunnen worden weergegeven in tekstuele beschrijvingen via hyperlinks. Deze stap zorgt ervoor dat elk stukje informatie zich in het netwerk van het regionale hoofdensemble bevindt, in context wordt geplaatst en toegankelijk is via verschillende paden.
- *Stap 6: belangrijkste assets bepalen*
 - een beginbeeld kiezen voor elk van de subensembles
 - belangrijkste assets bepalen voor elk van de ensembles (sleuteltekst, video- en fotomateriaal)
 - assets verbinden (waar nodig) via hyperlinks in de tekst
- *Stap 7: het hoofdensemble/de hoofdregio beschrijven (in dit geval China als onderdeel van Oost-Azië)*
Een samenvattende tekst schrijven op basis van de analyse van de subensembles en de bijbehorende gebeurtenissen – d.w.z. het bottom-to-top principe. Volgens dezelfde logica worden de belangrijkste beelden van de subensembles de belangrijkste beelden van het ensemble.
- *Stap 8: het scenario van het ensemble met visueel onderzoeksmateriaal bewaren als een asset*

Huidige stand van zaken

Op dit moment werd – afgezien van Oost-Azië (klaar) – een geografische scan van volgende domeinen (stappen 1-3) uitgevoerd voor de volgende regio's en subregio's: Eurazië: Zuid-Azië, Midden-Oosten, Kaukasus, Centraal-Azië, Oekraïne, Centraal-Europa (voorbij de Eurokern), Zuid-Europa, Russische Federatie (Noorden)

+ voorbereiding gebeurd voor West-Europa

Afrika, Noord-Afrika

Amerika: Latijns-Amerika, VS en Canada

Historiografie

Lotte Beckwé verliet de organisatie in mei 2024. Met behulp van ensembles.org hebben we haar historiografisch gerichte onderzoek in verband met de collectie kunnen borgen.

In functie van de nieuwe onderzoekstrajecten en werkterreinen binnen het online museum werden in december 2024 twee projectmedewerkers aangeworven: Marie Looyens en Julie Verheye. Julie legt zich toe op de tentoonstellingshistoriek (mapping, digitalisering en registratie). Marie focust op de jaren 1980-1990 (eveneens mapping, digitalisering en registratie).

In november 2024 werd Bilyana Georgieva als medewerker contentmanagement aangeworven. Zij heeft als opdracht om de digitale en analoge informatie die het M HKA ontwikkelt, systematisch te valoriseren, in te bedden en intern te ontsluiten. Bilyana biedt ondersteuning aan onderzoekers, draagt bij aan de digitale bemiddeling en denkt mee over de ontwikkeling van ensembles.org.

Collectieteksten

Het verzamelen en bundelen van inhoudelijke informatie over nieuw verworven werken werd ook in 2024 voortgezet. Alle teksten werden online ontsloten op ensembles.org. Ze werden hernoemd (op naam als het om biografische teksten gaat, op inventarisnummer als het over collectieteksten gaat) en in de mappenstructuur opgeslagen.

Volgende biografische teksten werden afgewerkt op basis van interviews, editing, (eind)redactie, vertaling en formattering voor ensembles.org: Ignace Cami, Kasper De Vos, Daan Gielis, Ann Veronica Janssens, Hélène Keil, Jaffa Lam, Jonathan Meese, Ann Messner, Osvaldo Romberg, Margaret Salmon, Jim Shaw, Dennis Tyfus, Raoul Van Den Boom, Floris Van Look, Bernard Villers, Els Dietvorst, Martin Margiela en Mathieu Verhaeghe.

In het kader van de bredere transformatie en het online/digitaal museum doet M HKA sinds eind 2024 een beroep op een extern consultant redactie en editing voor zijn collectieteksten: Tamara Beheydt. Zij is verantwoordelijk voor het coördineren en beheren van de teksten in verband met de kunstcollectie. Ze identificeert lacunes en staat in voor de productie van nieuwe teksten (inplannen, opvolgen en evalueren). Ook het samenwerken met interne collectie-onderzoekers of bemiddelingsmedewerkers en externe belanghebbenden, en het waarborgen van de kwaliteit van de tekstproductie behoren tot haar werkpakket.

Primordiaal is om wat reeds geschreven is in kaart te brengen. Belangrijk is ook het evalueren van de procesflow/het afsprakenkader van de diverse basisteksten om nieuwe templates te kunnen ontwikkelen. In 2025 worden verdere evaluatie-oefeningen ingepland om zo nieuwe diverse output-formats van de collectieteksten te ontwikkelen.

A. Informatiebeheer

In 2024 heeft M HKA belangrijke stappen gezet in het ontwikkelen van een nieuwe digitale strategie en zijn digitale transformatie. Camille Reynders werd aangeworven als digitaal expert en Lyne Viskens vervoegde het museum als transitiecoördinator.

Dit proces was geen vooraf uitgestippelde route, maar een geleidelijk opgebouwde visie die ontstaan is door analyse, overleg en praktijkervaring. Digitale transformatie is een proces dat verder reikt dan het implementeren van nieuwe technologieën. Het vereist een fundamentele herziening van werkmethodes en een cultuuromslag binnen de organisatie.

De aanleiding voor deze strategische oefening lag in de groeiende behoefte aan structuur en samenhang binnen de diverse digitale initiatieven van het M HKA. Het museum werkt met uiteenlopende systemen voor collectieregistratie, documentbeheer, publiekswerking en interne communicatie. Zonder een overkoepelende strategie dreigen initiatieven ‘eilanden’ te blijven, wat de efficiëntie en innovatiekracht van de organisatie beperkt. Bovendien is het steeds duidelijker dat digitale technologieën niet alleen de werkprocessen ondersteunen, maar ook bijdragen tot een betere publieksbeleving en toegankelijkheid van collecties en kennis.

De ontwikkeling van de digitale strategie begon met een grondige analyse van de bestaande digitale infrastructuur en werkprocessen. Dit omvatte een evaluatie van het IT-landschap, interviews met medewerkers uit verschillende afdelingen en een kritische blik op de uitdagingen en kansen binnen het museum. Daarnaast werd er gekeken naar bestaande processen inzake datamanagement en de wijze waarop digitale archivering en toegankelijkheid verbeterd kunnen worden. Het betrekken van medewerkers uit diverse disciplines was cruciaal om een holistisch beeld te krijgen van de behoeften en mogelijke verbeterpunten.

Een belangrijk uitgangspunt was om digitale transformatie niet te benaderen als een louter technische oefening, maar als een veranderingsproces dat zich over de volledige organisatie uitstrekt. Dit betekent dat er niet alleen is gekeken naar IT-gerelateerde aspecten, maar ook naar de impact op werkprocessen, competenties van medewerkers en de interactie met het publiek.

Digitale strategie gaat niet alleen over het selecteren van tools, maar ook over het versterken van de onderlinge samenwerking en het efficiënter inrichten van processen. De veranderende rol van data en digitale media binnen de museumsector vormt daarbij een belangrijke factor.

De strategie is opgebouwd rond strategische bewegingen die elkaar versterken en het gelijktijdig aanpakken van verschillende digitale uitdagingen. Deze bewegingen komen tot stand door iteratief overleg, waarbij inzichten uit praktijkcases en eerdere ervaringen meegenomen worden. Daarnaast worden internationale *best practices* en inzichten uit de museumsector geïntegreerd. Door deze brede blik wordt vermeden dat M HKA alleen vanuit zijn eigen context redeneert en wordt er inspiratie opgedaan voor innovatieve benaderingen.

Het opstellen van deze strategie was een dynamisch proces en vergde flexibiliteit en aanpassing aan nieuwe inzichten. Het resultaat is geen statisch document, maar een werkbaar kader dat richting geeft aan de digitale evolutie van het M HKA en dat ruimte laat voor voortdurende verfijning en innovatie. Er is expliciet voor gekozen om uitdagingen apart te benoemen zonder direct naar oplossingen te grijpen, zodat de strategie een holistische aanpak kan hanteren. Dit zorgt ervoor dat de strategische bewegingen niet alleen actuele problemen aanpakken, maar ook de basis leggen voor toekomstige innovaties en samenwerkingen met andere instellingen.

Het uiteindelijke doel van de digitale strategie is om het M HKA future-proof te maken en ervoor te zorgen dat digitale technologieën op een slimme en doordachte manier ingezet worden. Dit betekent een continue dialoog met medewerkers, partners en het publiek, zodat de strategie blijft aansluiten bij de werkelijke behoeften en verwachtingen. In 2025 en later zal het museum deze strategie verder verfijnen en implementeren, met een duidelijke focus op integratie, gebruiksvriendelijkheid en innovatie.

De digitale strategie van het M HKA bestaat uit zeven strategische bewegingen die samen de digitale transformatie vormgeven. Deze bewegingen zijn ontworpen om structurele verbeteringen door te voeren, samenwerkingen te versterken en de toegankelijkheid van informatie en processen te optimaliseren.

1. Documentbeheer
2. ERP (Enterprise Resource Planning)
3. Digitale governance
4. Communicatie
5. Verkoop
6. Online ecosysteem
7. Collectieregistratie

Deze strategische bewegingen vormen de kern van de digitale transformatiestrategie en zorgen ervoor dat het M HKA niet alleen zijn interne processen optimaliseert, maar ook zijn publiek en partners beter kan bedienen. Door deze bewegingen integraal aan te pakken, stijgt niet alleen de efficiëntie, maar verbetert ook de toegankelijkheid van informatie en wordt de samenwerking tussen afdelingen geoptimaliseerd. De strategie is een dynamisch document dat mee evolueert met de behoeften van het museum en de digitale ontwikkelingen binnen de sector.

2.2.5.2 Ensembles.org

Ensembles.org vormt sinds 2011 een belangrijke digitaliseringsinspanning van het M HKA. Het webplatform wordt niet alleen gebruikt als contentmanagementsysteem voor collectie-archivering, voor het beschrijven van tentoonstellingen of events en voor digitale communicatie en bemiddeling (applicaties en platformen), maar ook als onderbouw van de website muhka.be. Het platform heeft tot doel kunstwerken en kunstenaars beter te contextualiseren met behulp van nieuwe media, om zo het onderzoek en de kennis die het museum

ontwikkelt, duurzaam te bewaren en te ontsluiten. De toepassing werd tot 2013 binnenshuis ontwikkeld, vandaag is de technische uitbouw in handen van Koen Van der Auwera.

Momenteel omvat ensembles.org multimediale gegevens rond meer dan 34.227 items, 4.900 actoren en 13.640 events, gestructureerd in meer dan 1.923 ensembles met ruim 89.177 geüploade assets. (Eind 2023 stond de teller op 33.568 items, 4.457 actoren en 13.166 events, gestructureerd in meer dan 1.872 ensembles met ruim 87.786 geüploade assets.) Via een publieke desktopversie en een mobiele app *ensembles.org* wordt een substantiële selectie daarvan gedeeld.

M HKA denkt na over hoe het ensembles.org de komende jaren kan voortzetten, kan migreren in functie van de digitale ecologie en het online museum, en kan herijken in de vorm van een breder ontsluitingsplatform.

Het museum richtte in 2023 een kleine interne werkgroep op die zich ontfermt over het herijken van ensembles.org met het oog op de verbetering van de duurzaamheid van het platform. Aan de hand van een operationeel gerichte paper probeerden we een antwoord te formuleren op volgende vragen:

1. Wat is ensembles.org (definitie, missie en visie)?
2. Wat zijn de basisentiteiten van ensembles.org?
3. Wat zijn de basisfuncties van ensembles.org?
4. Wat zijn de mogelijkhedenvoorwaarden voor een vernieuwd ensembles.org?
5. Taxonomie van relaties?

Daarbij werd de noodzaak benadrukt om koppelingen met andere beheersystemen te voorzien:

1. Integratie Axiell Museum
2. Integratie Axiell Bibliotheek
3. Integratie Axiell Archief
4. Integratie DAMS
5. Integratie muhka.be
6. Integratie DMS (en tekstredactieplatform)

Google Analytics

2020

- 73.814 gebruikers met 92.562 sessies en 444.096 paginaweergaves
- 89,8% nieuwe gebruikers en 10,2% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:02:54

2021

- 90.085 gebruikers met 109.468 sessies en 355.304 paginaweergaves
- 89,8% nieuwe gebruikers en 9,1% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:01:59

2022

- 310.115 gebruikers met 331.200 sessies en 591.835 paginaweergaves
- 89,8% nieuwe gebruikers en 2,6% terugkerende bezoekers met een gemiddelde browsetijd van 00:00:41

2023

- 139.526 gebruikers met 354.526 paginaweergaves met een gemiddelde browsetijd van 00:00:41. Op 1 juli 2023 zijn we overgestapt naar GA4 (nieuwe versie Google Analytics). We bekijken verder hoe hier nieuwe rapporten kunnen worden opgesteld met accurate berekeningen en tellingen. De huidige cijfers hebben enkel betrekking op ensembles.org, niet op de gebruikers en paginaweergaves via muhka.be.

2024

- ca. 60.000 gebruikers (waarvan 59.000 nieuwe gebruikers) met zo'n 257.000 paginaweergaves met een gemiddelde browsetijd van 00:00:39

In 2017 ontwikkelde Lab101 voor M HKA een digitale muur. Deze touchwall haalt gegevens op uit ensembles.org, meer bepaald informatie over kunstwerken, kunstenaars, tentoonstellingen en thematische ensembles. Met een wisselend maar herkenbaar interactief element nodigen we de museumbezoeker, jong en oud, uit om te spelen en de M HKA-content te ontdekken.

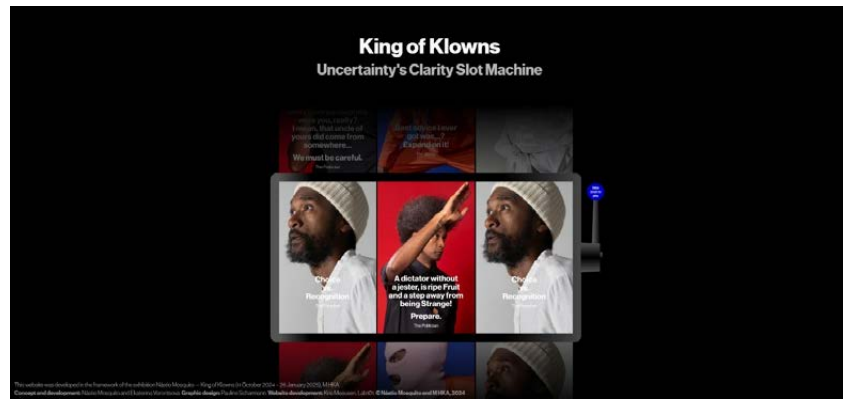
- 1. *De Stadscollectie Antwerpen: In/zicht*
Begin 2024 koos het museum ervoor om een duurzame nieuwe template/webapplicatie bovenop ensembles.org te ontwikkelen. Dat gebeurde in de context van De Stadscollectie Antwerpen (maar de template is wel herbruikbaar voor andere (deel-)collecties of ensembles). Het bood kansen om de collectie nog meer in de kijker zetten en in eerste instantie De Stadscollectie Antwerpen te activeren. Aan de hand van een lijst trefwoorden kon de bezoeker van kunstwerk naar kunstwerk browsen via enkele geselecteerde woorden in de beschrijvende tekst van het kunstwerk of via de naam van de kunstenaar. De applicatie werd exclusief gemaakt voor de touchwall.

Concept en ontwikkeling: Piet Van Hecke, Pauline Scharmann
Vormgeving: Pauline Scharmann
Ontwikkeling website: Kris Meeusen, Lab101

- 2. *Uncertainty's Clarity Slot Machine. Consider it. Listen to it.*
Picture "U" in it. (uncertainclarity.com)
Uncertainty's Clarity Slot Machine was een interactief project, ontwikkeld in het kader van de tentoonstelling *Nástio Mosquito – King of Klowns* (11 oktober 2024 – 26 januari 2025). Deze applicatie, opgevat als een digitaal platform, was toegankelijk via touchscreens bij de ingang van het M HKA (tijdens de tentoonstelling) en via de website. *Uncertainty's Clarity Slot Machine* is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met Nástio Mosquito en focuste op een van de belangrijkste boodschappen van zijn kunstpraktijk: het belang van een onderscheid tussen 'zekerheid' en 'duidelijkheid'.
Op het eerste gezicht leek de *Uncertainty's Clarity Slot Machine* misschien een spel, een soort activiteit. In werkelijkheid veranderde het echter in een subversief medium: om prijzen te winnen moest de speler het hoofd bieden aan nogal uitdagende en vaak verwarrende uitspraken en ideeën. In deze context diende het proces van gokken – d.w.z. het omgaan met de gokautomaat – als voorbereiding op de prijzen die de bezoeker/speler geen enkele zekerheid of onmiddellijke voldoening boden, maar de bezoeker/speler misschien wat meer duidelijkheid boden. Het spel bleef daarom dubbelzinnig en eindigde nooit echt, en leek veel op de zoektocht naar duidelijkheid...

De prijzen waren speciaal door de kunstenaar voor het project bedacht en omvatten niet eerder gepubliceerde liedjes, een geluidsopname van een toespraak en een handgeschreven brief.

Concept en ontwikkeling: Nástio Mosquito en Ekaterina Vorontsova
Vormgeving: Pauline Scharmann
Ontwikkeling website: Kris Meeusen, Lab101

B. Platformen

1. Archief Hans Theys (<https://hanstheys.ensembles.org>)

Dit platform kwam in 2017 tot stand in samenwerking met de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen (Onderzoeksgroep ArchiVolt) en Koen Van der Auwera. Met dank aan Idris Sevenans en Marc Ruyters.

Hans Theys is een twintigste-eeuws filosoof en kunsthistoricus. Hij schreef en ontwierp tientallen boeken over het werk van hedendaagse kunstenaars en publiceerde honderden essays, interviews en recensies in boeken, catalogi en tijdschriften. Al deze publicaties zijn gebaseerd op samenwerkingen of gesprekken met de kunstenaars in kwestie. Alle publicaties van Hans Theys zijn beschreven op het webplatform. Ook de pdf's van de boeken zijn er beschikbaar voor verdere lezing. Het omvat bovendien een overzicht van alle tentoonstellingen die Hans Theys maakte en de video's die hij heeft geproduceerd.

In 2024 werd het platform geüpdatet en aangevuld met nieuwe teksten, video's en tentoonstellingen. Ook werd de link naar de socialmedia-kanalen van Hans Theys gelegd.

Digitale bezoekers: 4.200 gebruikers met 21.000 paginaweergaves

2. Jef Verheyen (<https://jefverheyen.ensembles.org>)

Dit platform is het resultaat van het uitgebreide onderzoek dat het museum heeft gevoerd in samenwerking met het Jef Verheyen Archief. Voor dit pilootproject werd onderzoeker Annelien De Troij aangesteld als verantwoordelijke voor de archiefzorg en het opzetten van een grote

De werking van het MHKA transformeert naar een digitale en meer geprofessionaliseerde werking. Kennis en informatie worden niet alleen geborgd en gearhiveerd, maar ook open en herbruikbaar gemaakt voor alle toepassingen van interne en externe museale betekenisgeving. Door het inzetten van digitale platformen en door het formatteren en het organisatiebreed, digitaal doordenken van acties voorziet het museum een brede digitale ecologie of infrastructuur. Dienstverlening, toegankelijkheid en duurzaamheid in de vorm van online ontsluiting gebeurt door digitale creatie en participatie waarbij opendatabeleid de norm is.

De voorbereidende nota in verband met het digitaal museum biedt een kader voor het ontwikkelen van de museale onderzoeks- en collectiewerking en het migreren ervan naar diverse digitale publieke omgevingen in de periode 2025-2029. De digitalisering van de onderzoeks- en collectiewerking maakt daarnaast deel uit van de ruimere digitale transformatie waartoe we ook de migratie rekenen van de museale backofficewerking naar een nieuwe digitale infrastructuur en processen. Parallel ontwikkelt de museale werking vanuit de onderzoekswerking voor het digitaal museum ook een visie op collectiepresentaties in het nieuwe museumgebouw.

De nota beschrijft de wenselijke doelen voor het digitaal museum in 2029 en voorziet een gefaseerde roadmap voor het aanpassen en uitbreiden van de huidige museale werking naar nieuwe digitale (publieks-)omgeving(en). Daarbij worden een aantal basisprincipes aangeduid die richtinggevend zijn. We bakenen werkerterreinen af en op basis van interne waarderingsoefeningen bepalen we diverse prioriteiten. Het traject naar het digitaal museum wordt opgedeeld in drie fases met tussentijdse doelen waarvoor concrete planningen en scenario's worden opgesteld. Voor elke fase wordt er een specifiek projectteam aangesteld op basis van de geformuleerde doelen en processen.

Zowel het digitaal verschaffen van zoveel mogelijk toegangen tot kunst en het kunstbeeld als de co-productie van betekenislagen en dienstverlening zijn naar 2029 toe de voornaamste doelen voor het digitaal museum. Om deze te bereiken is er heel wat inhaalwerk te doen, zowel wat input als output betreft. Het proces om van de huidige werking van het borgen van object- en archiefcollecties en van inzichten rond werken, naar een digitale ontsluiting en contextualisering te gaan, verdelen we in drie fases:

1. *Museum oriented*: uitzetten van de basisinfrastructuur museale werking en inhouden in backoffice-applicaties;
2. *Customer oriented*: lanceren van de beta-versie van de front-end applicaties, samenwerkingen met diverse doelgroepen en stakeholders;
3. *Experience oriented*: de lancering van het digitaal museum in de overtreffende trap.

Het einddoel is een geïntegreerde digitale museale werking, waarbij de ontsluiting van collecties, inzichten en toegangen de basis vormt voor co-creatie, kennisdeling en dienstverlening. Het museum maakt zoveel mogelijk informatie digitaal toegankelijk in context, dit om bij te dragen tot een steeds evoluerend complex begrip van kunst en samenleving. De digitale platformen en structuren die het museum in dit verband ontwikkelt, overlappen deels met en lopen deels onafhankelijk van de museale werking in de fysieke infrastructuur van het toekomstige museum.

Fase 1: 2023 – 2025 (museum oriented)

Het pad naar het digitaal museum startte in 2021 met een doorgedreven digitalisering, opschoning en voorbereiding van inzichten, documenten en bestanden. De verschillende deelgebieden waarop we hebben gewerkt, waren:

1. Ontwikkeling visie / beleid (2022-2024)
2. Axiell Collections / beheer collecties museum, bibliotheek en archief (2022-2024)
3. Ensembles.org / contextualisering – *pre-analyst paper* (2023-2024)
4. Mapping data en datastromen, taxonomie van de deelcollecties (as is / to be, 2023)
5. Digitalisering (2023-2025)
6. Databeheer, opschoning en toekenning metadata (2023-2025)
7. DAM, digitaal archief en e-depot (2024)

In 2025 bouwt Museale Werking verder op de basismaterialen en -infrastructuur die in volgende fases zullen gebruikt worden om de diverse etages en publieke ruimtes van het digitaal museum te bouwen. Dit basismateriaal wordt afgewerkt naar het einde van fase 1 (2026).

Fase 2: 2025 – 2028 (customer oriented)

In de tweede fase die start vanaf 2025, worden belangrijke nieuwe puzzelstukken van het digitaal museum gelegd, hoewel de acties m.b.t. data- en beeldbeheer (zie fase 1) uiteraard voortlopen en als aandachtspunten blijven gelden. Deze tweede fase focust specifiek op de stakeholders en toekomstige gebruikers van het digitaal museum. Door middel van gericht publieksonderzoek – enquêtes, brainstorms en periodieke focusgroepen met vertegenwoordigers van de verschillende publieken – worden hun verwachtingen, wensen en behoeftes gedetailleerd in kaart gebracht.

Met het oog op de klanten- en publieksbinding, en meer algemeen: de gemeenschapsversterkende intenties van het museum, wordt de overkoepelende digitale architectuur ontworpen en geïmplementeerd. Bij het opzetten van het digitale ecosysteem geldt de afstemming van de diverse applicaties, hun specifieke technische functionaliteiten en hun onderlinge samenspel op de verwachtingen, behoeftes en wensen van de publieken (en prospecten) als cruciaal.

In fase 2 wordt een eerste publieke beeldvorming ontwikkeld op basis van de inhoudelijk en digitaal geijkte items en ruwbouwstructuren die gemaakt werden in fase 1. We volgen voor deze publieke beeldvorming de verdeling in onder meer thematische, geografische, monografische en historiografische werkterreinen. In de loop van 2026 worden delen van de hypothese verdiept door eigen expertise en door externe experts aan te spreken die zetelen in samen te stellen wetenschappelijke comités.

Specifieke onderzoeksprojecten rond prioritaire kunstenaars, thema's en complexe ensembles worden in de toekomst geïnitieerd vanuit comités die geadviseerd worden door internationale experts en in samenwerking met individuele onderzoekers, onderzoeksinstituten en eigen onderzoeksteams.

Fase 3: 2029 (experience oriented)

In de derde en laatste fase staat de 'publieke kant' van het digitaal museum en de gebruikerservaring centraal. Opnieuw wordt gesteund op de input van stakeholders, bij zowel ontwerp als uitvoering. Een gebruiksvriendelijke, overzichtelijke en aantrekkelijke interface, samen met gerichte, kwalitatieve en vlot toegankelijke informatie, geldt als essentieel. In deze fase wordt ook aandacht besteed aan het implementeren van permanente evaluaties, gebruikerstesten en feedbackmechanismen met het oog op het voortdurend optimaliseren van de gebruikerservaring.

De informatiesilo's die in fase 1 gebouwd en in fase 2 stelselmatig aangevuld en ontsloten zijn, worden in fase 3 diepgaand met elkaar en met de buitenwereld verbonden om samen de context van het digitaal museum te vormen. In deze fase bestaat er een spectrum aan verschillende e-platformen

voor uiteenlopende doelgroepen. Deze putten relevante informatie uit zowel een centrale database als externe bronnen.

In 2029 'opent' het digitaal museum, waar bezoekers digitaal verwelkomt en betrokken worden met diverse ervaringen en inzichten. Kunst, inzichten en toegangen die het M HKA verzamelt, worden nu in de digitale en virtuele ruimte geactiveerd. Via ervaringsgerichte digitale architecturen betreft het museum bezoekers door onder andere bevestigingen, cocreatie en *digital editing*. Het museum ontsluit de collectie digitaal en biedt het publiek en stakeholders de mogelijkheid om tentoonstellingen te maken of te cureren in een virtueel landschap.

2.2.5.4 Acties digitaal museum

Opleiding trashdays en opschoning mappenstructuur

De mappenstructuur is verouderd en weerspiegelt niet langer de werking van het museum. De structuur is ook onoverzichtelijk en bevat veel dubbels en talloze mappen en documenten die inconsistent geordend of benoemd zijn. Ze bevat mappen die niet meer gebruikt worden of op een verkeerde plaats staan, en er zijn geen duidelijke afspraken i.v.m. archivering en bewaring op lange termijn.

Waar de mappenstructuur eerst alleen tot doel had om de algemene werking te structureren, gaat het nu om het structureren van digitale informatie. Sommige informatie zal later als administratief archief gearriveerd kunnen worden, andere informatie is echter de kern van de toekomstige werking.

Het is nodig dat iedereen in het museum zich toelegt op het logisch ordenen en structureren van mappen en documenten, en de vooropgestelde regels en afspraken consequent naleeft. Dat we samen aan databeheer en opschoning doen. In 2023 werden workshops georganiseerd die de regels en richtlijnen opnieuw onder de aandacht brachten en die aanmoedigden om correct aan de slag te gaan.

In 2024 werden enkele digitale trashdays georganiseerd in samenwerking met collega Tom Ceelen (IT).

Oude maar belangrijke documenten werden verplaatst naar het digitaal archief. Achterhaalde, ongebruikte of irrelevante bestanden werden verwijderd.

- 04.2024: Trashday – HR
- 31.05.2024: Trashday – Directie
- 13.06.2024: Trashday – afdeling Artistieke Presentatie
- 21.06.2024: Trashday – afdeling Ondersteuning
- 6.12.2024: Trashday – afdeling Publiekswerking

Het document met richtlijnen en afspraken werd ook bezorgd aan de nieuwe collega's die dit jaar in dienst kwamen.

Beeldbeheer en opschoning imageserver

Dankzij de vaste aanwerving van Wanda Detemmerman, met expertise in beeldbeheer, kon het museum in 2024 de opgeschoonde versie van de beeldserver en het verduurzamen van digitale beeldbestanden afronden. Bij de start van het project eind 2021 werden 57.902 bestanden doorgespit (cf. jaarverslag 2021). Ondertussen is ook het nieuw geproduceerde beeldmateriaal verwerkt, goed voor 10.011 extra bestanden (186,52 Gb). Eind 2024 tellen we 28.673 volledig afgewerkte beelden (524,21 Gb), die naar de nieuwe mappenstructuur zijn geüpload op de imageserver.

Bij 29 van de 317 kernkunstenaars (8,8%) in de collectie ontbrak beeldmateriaal. Dankzij gerichte inspanningen konden inmiddels bij 21 kunstenaars foto's toegevoegd worden. Dit bereikten we door:

- ontbrekende beelden op te sporen in tentoonstellingsmappen,
- stills te maken van video's,
- nieuw fotomateriaal te maken wanneer de werken tentoongesteld waren op zaal,
- een externe fotograaf in te schakelen voor aanvullende reprografie.

Met het oog op de ingebruikname van een DAMS werden bijkomende trefwoorden toegevoegd aan de metadata, onder meer om de zoek- en vindbaarheid van de kernkunstenaars te vergroten (trefwoorden als “#kernkunstenaar”, “#collectiewaardering2013”, “#collectiewaardering2024”...).

Momenteel beschikken we over foto's bij de helft van de collectiewerken. Om dit percentage op te krikken, schakelen we de hulp in van een extern fotograaf.

Productiviteit en verwerking

1. totaal aantal volledig afgewerkte beelden: 28.673
2. beelden per werkdag: $28.673 / 653 \approx 43,91$
3. beelden per uur: $43,91 / 7,36 \approx 5,97$

Gemiddeld zijn er tussen 2021 en 2024 zes beelden per uur behandeld en afgewerkt, en dit over 653 werkdagen van 7,36 uur per dag binnen een 4/5^e werkregime.

Metadatering en digitale duurzaamheid

Met het oog op de komst van een DAMS in 2025 is extra ingezet op het toevoegen van verschillende types metadata: beschrijvend, technisch en beheersmatig. De metadata van de bestanden die in 2022 waren behandeld, zijn bijgewerkt en aangevuld. Door EXIF-gegevens te analyseren, konden serienummers van camera's worden gekoppeld aan specifieke fotografen, waardoor veel beelden correct geïdentificeerd konden worden en de metadata verrijkt konden worden.

Toegevoegde metadata

- plaats, instelling, onderwerp
- Debug Capture Time Image
- datering (start vervaardiging werk: YY, of 's.d.' bij ontbrekende datum)
- naam van de vervaardiger(s) (met verschillende schrijfwijzen voor betere zoekbaarheid)
- verwervingsbron
- kernwoorden beschrijving
- objectnaam, titel
- huidige eigenaar

Copyright/Credit line

<naam vervaardiger(s)> <instelling.naam> en/of <huidige_eigenaar>
 <verwerving.methode> <verwerving.datum> <verwerving.bron>
 <bijkomende vervaardiger(s)> <eigendomshist.verworven_van> Foto:

Dit project draagt bij aan de verduurzaming en de overzichtelijkheid van de beeldbestanden en verhoogt de bruikbaarheid van de beeldserver. Het museum beschouwt dit als een cruciaal onderdeel van zijn werking. De geplande ingebruikname van een DAMS sluit aan bij deze ambitie.

Beeldbeheer en DAMS

In het kader van de digitale transformatie en de ontwikkeling van een digitaal museum dient het museum een digitale (basis-)infrastructuur op te zetten. Door het uitrollen van een digital asset management system (DAMS) voorziet het museum al in één aspect, nl. digitaal beeldbeheer. Het museum wil in eerste instantie het DAMS inzetten ter ondersteuning van de museale werking.

1. Waarom een DAMS?

Een DAMS laat gebruikers toe om beter samen te werken als het gaat over het gezamenlijk samenstellen van een collectie 'assets' voor een bepaald project. Gebruikers kunnen zelf een 'collectie' van assets aanmaken en deze vervolgens delen met andere gebruikers. Andere redenen:

- omvang van de digitale collecties
- exponentiële groei van het digitale beeldmateriaal
- verlies van data
- vindbaarheid, zoekfunctie
- back-up
- archivering

2. Welke collecties kunnen via een DAMS ontsloten of hergebruikt worden?

Reproducties van 'collectiestukken' in de meest brede zin van het woord:

- foto's/reproducties van kunstwerken, tentoonstellingszichten en installatiefoto's...
- video's of stills van videowerken
- audiobestanden
- foto's/reproducties/pdf's van archiefdocumenten

3. Waarom ResourceSpace?

Resourcespace = een open source Digital Asset Management-systeem, oorspronkelijk ontwikkeld door het Britse Montala Limited. Om te blijven ontwikkelen en support voor de software te kunnen bieden, wordt het project nog steeds door Montala beheerd. ResourceSpace is onder BSD-licentie vrijgegeven. Het vereist PHP, MySQL en de GD Graphics Library, en werkt met de meeste webserver-software zoals Apache.

Voordelen:

- open source
- ethisch eigenaarschap
- gebruiksvriendelijk
- diverse gebruikers in kunst en cultuur, non-profit, academische wereld
- integratie AI GPT₃
- integreert met een aantal collectiebeheersystemen, maar niet met Axiell Collections; er bestaat hier evenwel een oplossing voor:
<https://github.com/Hero-Solutions/connector-resourcespace-meemoo>
- budgetvriendelijk

Onderstaande vereisten werden meegenomen in de keuze voor ResourceSpace:

Webstandaarden	— Gebruik van HTML5 en CSS3 — Gebruik van HTTPS
Upload	— upload via drag&drop, select en WebDAV — upload bestanden tot 750Mb — upload per 100 assets — data extractie bij upload
Download	— download via select — download via URL — download via select ZIP
Metadata	— ondersteuning EXIF, XMP en IPTC — ondersteuning UUID en/of NoID — update embedded metadata in alle afgeleiden — batch edit via zoek/vervang en csv
Formaten	— ingest accepteert alles — metadata extract en rendities voor beeld, video, tekst en pdf
Toegangsbeheer	— ondersteuning via ACM/IDM
Opslag	— tot 20 miljoen assets — 5 tot 20 Tb — cloud hosting
API	— ondersteuning authenticatie — REST (RWD) — ondersteuning SOLR of Elastic Search d. toegang tot alle metadata
Integratie	— Axiell Collections — ensembles.org — meemoo — muhka.be

Er werd gekozen om de DAMS op de servers van ResourceSpace te laten hosten.

Verdere planning:

- Testfase: november 2024 – mei 2025
- Start ingest: februari 2025
- Demo: maart 2025
- Opstart integraties: september 2025

Videobeheer en opschoning videoserver

In augustus startte Frits Vandeweghe als voltijds projectmedewerker. Zijn taak: het opschonen van de videoserver. Die server is goed voor zo'n 14 Terabyte aan video- en audiomateriaal.

In eerste instantie willen we orde en structuur scheppen in drie mappen:

- Collectie (6.2 Tb)
- Evenementen (420 Gb)
- Tentoonstellingen (3.81 Tb)

Ook ondernemen we voorbereidende acties met oog op de komst van een DAM-systeem en e-depot.

We namen een voorbeeld aan de acties inzake beeldbeheer en de opschoning van de beeldenserver (zie boven), vooral wat betreft de boomstructuur van mappen en de naamgeving van bestanden. Op deze manier blijft onze manier van werken uniform en is de naamgeving consistent in de verschillende serveromgevingen van het museum.

De afspraken omtrent de imageserver bleken evenwel niet 1:1 over te nemen door de aard van de bestanden. We gingen in dat verband te rade bij wat meemoo had voorgesteld wat betreft classificatie en onderverdeling van verschillende videobestanden. We volgen, waar toepasselijk, hun digitaliseringsrichtlijnen.

We onderscheidde vier types bestanden: bronbestand, archiefbestand, raadpleegbestand en productiebestand. We besloten de bestanden te benoemen volgens bestaande afspraken, maar legden ook een eigen lijst van suffixen aan die toelaat om specifieke en afwijkende kenmerken aan te duiden. Zaken die afwijken en specifiek zijn voor videofiles zijn onder meer: ondertiteling, viewing copies, afspeeltaal enz.

De aanpassingen doen we eerst in een gesloten, offline omgeving, zodat er gemakkelijk kan bijgestuurd worden als er zich problemen voordoen. Als de bestanden eenmaal gecontroleerd en gevalideerd zijn, wordt er, na intern overleg, een duidelijke handleiding voor alle collega's opgesteld omtrent het gebruik, de structuur en de naamgeving van de bestanden op de videoserver.

Op vraag van de IT-collega vond er ook een digitale trashday plaats en werden nutteloze, identieke kopies van videobestanden verwijderd van de server. Bij de eerste trashday werd er meer dan 50 Gigabyte aan ruimte vrijgemaakt.

2.2.5.5 Axiell Collections

Datacleaning, -standaardisering en -verrijking

De voorbije jaren heeft het M HKA verschillende acties ondernomen om de kwaliteit van de data in zijn collectiebeheersysteem te verbeteren. Zo organiseerde het museum meerdere inhaalbewegingen op het vlak van objectregistratie, actualiseerde het zijn richtlijnen wat catalografie betreft en fungeerde het als een van de trekkers bij de ontwikkeling van een beschrijvingsmodel voor hedendaagse kunst. Tegelijk is het museum zich sinds 2021 ook meer rechtstreeks gaan toeleggen op datastandaardisering, -cleaning en -verrijking.

a. datacleaning en -standaardisering

In 2024 werd voortgewerkt aan het verwijderen van *multi-valued cells* uit het collectiebeheersysteem (vgl. de jaarverslagen van 2022 en 2023). Lag de focus in het verleden op het geautomatiseerd uitsplitsen van veldinhouden met behulp van software als Excel of OpenRefine, dan ging de aandacht in 2024 vooral uit naar *multi-valued cells* die handmatig in het systeem zelf dienden te worden aangepakt. Opnieuw bleken de grootste problemen zich te situeren op het niveau van de velden 'Uitgever' en 'Plaats van uitgave' in de Bibliotheekcatalogus. Uiteindelijk werden er zo'n 2.300 cellen manueel uitgesplitst. Om te vermijden dat die termen later opnieuw in gebruik genomen zouden worden in de applicatie, werden zij ook verwijderd uit de databases 'Personen en instellingen' en 'Geografische thesaurus'.

OpenRefine bleek opnieuw een handig instrument om quasi identieke eigennamen in 'Personen en instellingen' op te sporen; dergelijke naamvarianten zijn vaak het gevolg van een simpele typefout (bv. 'Matthys, Danny' en 'Matthys, Dany'). Waar van toepassing, werden de onjuiste namen rechtstreeks in de catalogusrecords gecorrigeerd. Zij werden ook verwijderd uit de database 'Personen en instellingen'. Zo sneuvelden er ruim 500 records in die database. Kleinere acties hadden betrekking op het standaardiseren van Chinese en Russische eigennamen aan de hand van externe autoriteiten als RKDartists & en Union List of Art Names, en op het differentiëren – door middel van qualifiers – van personen die dezelfde naam hebben (bv. 'Harvey, Michael, 1931-2013' en 'Harvey, Michael, 1944').

De voortgang van dit werkproces werd besproken tijdens overlegmomenten met medewerkers van de afdelingen Bibliotheek en Collectie. Technische ervaringen en tips & tricks werden gedeeld in de werkgroep 'Thesaurus opschonen', een initiatief van de gebruikersgroep Netwerk Adlib en Axiell Collections.

- b. dataverrijking
 Een steekproef uit 2022 leerde dat slechts vier procent van de records in 'Personen en instellingen' meer identificatiegegevens bevatte dan alleen de naam van de betreffende persoon of instelling. Het veelvuldig ontbreken van zo'n identificatiegegevens in de applicatie schept niet alleen problemen voor registrators en catalografen (verwijst een naam in het systeem nu zeker naar die of gene persoon? wat is de voorkeursterm als er verschillende namen voor een instelling of persoon in gebruik zijn?), maar het beperkt ook de bruikbaarheid van de data, in functie van data-analyses, digitale ontsluiting, *linked open data* en dergelijke meer. In 2023 startten medewerkers van de afdeling contentmanagement met een pilootproject om de plaatsnamen in de 'Geografische thesaurus' te structureren en verrijken. Concreet werden er ongeveer 2.000 termen (ongeveer één derde van het totale aantal) in een hiërarchische structuur ondergebracht, en werden de individuele records verrijkt, onder meer door het toevoegen van NUTS- of LAU-codes, het aangeven van het type plaats (bv. 'gemeente' of 'land') en het leggen van koppelingen met externe autoriteiten als GeoNames, TGN (Getty Thesaurus of Geographic Names) en Wikidata door middel van URI's. Het voorbije jaar verschoof de aandacht naar de database 'Personen en instellingen'. Hier werd op een soortgelijke manier te werk gegaan: namen werden gestandaardiseerd en personen werden geïdentificeerd aan de hand van een reeks personalia (geboortedatum en -plaats, datum en plaats van overlijden, geslacht, nationaliteit, gender en beroep). Relaties met andere personen in de database werden aangeduid, en door middel van URI's werden koppelingen gelegd met externe autoriteiten: ISNI (International Standard Name Identifier), LCNAF (Library of Congress Name Authority File), RKDartists, ULAN (Getty Union List of Artist Names), VIAF (Virtual Internet Authority File) en Wikidata. In totaal werden het afgelopen jaar op die manier ruim 4.000 namen aangepakt (ca. 3,5% van het totaal aantal records). Het ging daarbij vooral om namen van de kunstenaars van wie werk is opgenomen in de collectie (ong. 1.100 namen) alsook kunstenaars die prominent aanwezig zijn in andere museumcollecties of het internationale tentoonstellingscircuit (zo'n 3.000 extra namen). Bij dit werkproces werd zo veel mogelijk geautomatiseerd gewerkt en werd er een beroep gedaan op *OpenRefine*.

Met de catalograaf en bibliotheekvrijwilligers, die vanuit het meeste persoonsnamen toevoegen aan de applicatie, is afgesproken dat zij ter identificatie basisinformatie als geboortedata en -plaatsen noteren in nieuwe records. Die informatie wordt dan op termijn gevalideerd en verder aangevuld door collega's van contentmanagement. De catalograaf en vrijwilligers voegden het afgelopen jaar basisinformatie aan ruim 1.000 records toe.

2.2.5.6 3D-Scans

Sinds 2020 doen we een beroep op externe fotografen (o.a. We Document Art) om kunstwerken en tentoonstellingen te fotograferen of te scannen in 3D. Alle tentoonstellingen worden gescand met de nieuwste IR-scantechnologie. Er wordt een realistische virtuele ervaring gecreëerd waar kunstwerken vanuit verschillende hoeken bekeken kunnen worden. De virtuele en interactieve 3D-ruimte kan ondersteund worden door extra multimedia-annotaties zoals video, foto's in hoge resolutie, gidsen enz. Met een *embedded code* kan de 3D-tentoonstelling op onze website ontsloten worden. Voorlopig worden deze bestanden bewaard en gearchiveerd op onze fileservers. Het is de bedoeling om ze later (d.i. bij de ontwikkeling van het digitaal museum) verder te verrijken en te ontsluiten.

Nástio Mosquito – King of Klowns
<https://mpembed.com/show/?m=u96fDn7kE3m&mpu=621>

Agnieszka Polska – Flowers on the Sun
<https://mpembed.com/show/?m=XuABuQDBFRi&mpu=621>

The Lives of Animals
<https://mpembed.com/show/?m=fw1RQ6erYS4&mpu=621>

The City Collection Antwerp: In/Sight
<https://mpembed.com/show/?m=boPXpwrGVqP&mpu=621>

Art Systems in Latin America.
A traveling exhibition from Buenos Aires (1974-75)
<https://mpembed.com/show/?m=5bRMMkzrgpV&mpu=621>

Vedran Kopljar (& parents) – Mean
<https://mpembed.com/show/?m=zwF71pbPKBA&mpu=621>

Jef Verheyen. Venster op het oneindige
<https://mpembed.com/show/?m=jJZisSkiuAm&mpu=621>

Jim Shaw – The Ties that Bind
<https://mpembed.com/show/?m=7jKz63wbyf6&mpu=621>

Viktor Brim – Beyond the Depths
<https://mpembed.com/show/?m=JfC7xXakust&mpu=621>

Edith Dekyndt – Chronology of Tears
<https://mpembed.com/show/?m=STX4aADaiU1&mpu=621>

Willy De Sauter
<https://mpembed.com/show/?m=zGRfRFvrvavM&mpu=621>

We Document Art - Space Statistics												
Last refreshed	01/11/24 08:24:14 UTC											
Timeframe	Lifetime											
Space name	Space Details URL	Parent folder name	Internal ID	Presented By	Contact name	Address	Public status	Deleted status	Created Date	Impressions	Visits	Unique Visitors
M HKA: Museum Spelen	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		M HKA: Museum Sp	Public	Not Deleted	07/04/23	2391	2270	1902
M HKA: Museum in Motion	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	08/28/22	869	809	788
M HKA: Dorothy Iannone – Love Is Forever, Isn't It?	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	10/08/23	799	733	702
M HKA: Marlow Moss	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	06/17/22	208	198	171
M HKA: Ignace Cami	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/04/23	181	174	162
M HKA: Marcel van Maele	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/04/23	127	118	105
M HKA: Shilpa Gupta	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		Lauvenstraat 32, 200	Public	Not Deleted	06/22/21	135	119	96
M HKA: Opting for Art	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		M HKA: Archief	Public	Not Deleted	10/08/23	103	102	84
M HKA: Askhat Akhmedyarov	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/04/23	96	81	89
M HKA: Atelier Johan Van Geluwe	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/14/20	127	120	77
M HKA: Els Diebvorst	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		Lauvenstraat 32, 200	Public	Not Deleted	06/05/20	179	158	73
M HKA: Mass (and Individual) Moving	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	07/04/23	84	83	72
M HKA: Imagine Ukraine	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	06/17/22	81	74	68
M HKA: Chris Reinecke	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	06/17/22	75	71	63
M HKA: EURAZIE	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	10/11/21	82	57	53
M HKA: Monoculture	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		Lauvenstraat 32, 200	Public	Not Deleted	12/07/20	125	123	51
M HKA: Shen Xin – Brine Lake (A New Body)	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		M HKA: Shen Xin	Public	Not Deleted	10/9/23	50	48	48
M HKA: EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS (deel 1)	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		Lauvenstraat 32, 200	Public	Not Deleted	06/07/21	41	38	30
M HKA: MULTI / ART / PAPER / PRESS / GALLERY	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	02/14/23	32	32	29
M HKA: Serge Laroit	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	10/11/21	34	32	29
M HKA: Panamarenko - Transport	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		M HKA: Panamarenk	Public	Not Deleted	10/09/23	28	25	19
M HKA: In Situ	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	09/05/23	28	24	15
M HKA: EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS (deel 2)	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	10/11/21	13	12	11
M HKA: Panamarenkohuis	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	08/29/23	18	12	9
M HKA: Tarik Kiswanson	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	06/17/22	15	15	8
M HKA: Jumana Manna	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		Lauvenstraat 32, 200	Public	Not Deleted	06/07/21	9	9	7
M HKA: Anthes Hamilton	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	03/08/22	8	7	6
M HKA: Elene Chantadze & Nata Janberidze / Keté Toleraia	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		M HKA: In Situ	Public	Not Deleted	10/09/23	11	10	6
M HKA: Dora Gargia	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	2/27/23	12	10	5
M HKA: Collection	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art		Lauvenstraat 32, 200	Public	Not Deleted	06/07/21	8	8	3
M HKA: Slavs and Tatars	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	02/14/23	2	2	2
M HKA: Tenant of Culture	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	02/14/23	3	3	2
M HKA: Denmark	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	02/14/23	2	2	2
M HKA: EEN NON-U-MENTALE GESCHIEDENIS (deel 3)	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	03/03/22	2	2	2
M HKA: Harmonieus denken	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	03/03/22	0	0	0
M HKA: Mostafa Saifi Rahmouni	https://my.matterpod	Spaces		We Document Art			Public	Not Deleted	03/08/22	0	0	0

Onze interne fotograaf Christine Clinckx documenteert de tentoonstellingen (tentoonstellingsgezichten) en fotografeert de nieuw verworven kunstwerken. Bijkomend engageerde M HKA freelance fotograaf Steven Decroos voor de reprografie van ongeveer 100 collectiestukken.

Het museum levert aan diverse (internationale) kunstorganisaties, kunstenaars, academici en partnermusea op dagelijkse basis beeldmateriaal voor analoge en digitale publicaties, alsook voor diverse film- en videoproducties.

2.3 PUBLIEKSWERKING

Publiekswerking vormt een essentiële pijler binnen het M HKA en speelt een centrale rol in de bemiddeling, communicatie en toegankelijkheid van het museumaanbod. In 2024 werd intensief gewerkt aan de zichtbaarheid, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het museum voor een breed en divers publiek, met een uitgebreide reeks aan activiteiten, tentoonstellingen, evenementen en communicatiestrategieën.

Met drie grote tentoonstellingen nam publiekswerking een actieve rol op in de begeleiding en ontsluiting van deze projecten. Ook Superhost, een langdurige samenwerking met kunstenaar Antje Majewski, en de IN SITU-presentaties kregen een sterke publieksgerichte omkadering. Daarnaast werden collectie- en archiefpresentaties verrijkt met bemiddelende programma's, en ondersteunde Publiekswerking diverse extramurosprojecten.

Op communicatief vlak werd ingezet op gerichte campagnes, door-dachte persstrategieën en innovatieve online communicatie, met een focus op publieksbetrokkenheid en brede zichtbaarheid. De samenwerking met structurele mediapartners werd versterkt, en nieuwe digitale initiatieven – zoals de lancering van een TikTok-account – zorgden voor een verjonging van het bereik.

Ook het bezoekersaanbod werd verder uitgebreid, met nieuwe publieksformats, evenementen en samenwerkingen die inspelen op de diversiteit van het publiek. Het M HKA breidde zijn educatieve werking uit met initiatieven voor scholen, families en kwetsbare doelgroepen en bleef zich inzetten voor inclusieve en laagdrempelige kunstervaringen.

Met deze aanpak blijft het M HKA inzetten op een innovatieve, verbindende en toegankelijke publiekswerking, waarin kunstbeleving en maatschappelijke betrokkenheid hand in hand gaan.

2.3.1 **Bemiddeling en communicatie van het programma**

Publiekswerking speelde een sleutelrol in de bemiddeling en communicatie rond de drie grote tentoonstellingen: *Jim Shaw – De banden die verbinden*, *Dierenleven*, *Nástio Mosquito – King of Klowns*. Daarnaast werd intensief gewerkt op Superhost, een jaarlange samenwerking met kunstenaar Antje Majewski, en drie IN SITU-presentaties met kunstenaars Viktor Brim, Vedran Kopljar en Agnieszka Polska, die vergezeld gingen van een reeks activiteiten.

Ook in de collectie- (*Willy de Sauter*, *Edith Dekyndt – Chronologie van tranen*, *De Stadscollectie: In/zicht*) en archiefpresentaties (*Kiezen voor Kunst*, *Kunstsystemen in Latijns-Amerika*) nam Publiekswerking een bemiddelende en communicatieve rol op zich.

Publiekswerking ondersteunde ook verschillende extramurosprojecten, waaronder *This is Us* in Z33, *Aanwinst* in C-mine en *Jef Verheyen – Venster op het Oneindige* in het KMSKA. Daarnaast werd het museumaanbod uitgebreid met een aanvullend programma geënt op deze projecten.

Campagnes

Het M HKA werkte een campagneconcept en communicatieplan op maat uit voor de drie grote tentoonstellingen van 2024: *Jim Shaw – De banden die verbinden*, *Dierenleven* en *Nástio Mosquito – King of Klowns*. De communicatie vertrok steeds vanuit de doelstellingen en doelgroepen van de projecten. Op basis hiervan werd een creatief concept ontwikkeld en een mediamix samengesteld. Ook voor de collectiepresentatie *De Stadscollectie: In/zicht* werd een campagne op maat ontwikkeld. Daarnaast werd voor het nieuwe aanbod FRONT ROW, in samenwerking met NICC, een communicatieplan opgesteld, evenals voor Art's Birthday, de jaarlijkse hoogmis aan het begin van het jaar.

Verder werd er een intensieve samenwerking opgezet met het persbureau Serenai, dat de nationale en internationale PR voor onze grote tentoonstellingen verzorgde. In de zomer zichtten zij zich bijkomend op het aantrekken van lifestyle- en familiepubliek naar het museum.

Partnerships

De samenwerking met Museumpas is uitgegroeid tot een vaste waarde die voor een constante instroom van bezoekers zorgt. In 2024 steeg wederom het aantal bezoekers met een Museumpas.

Ook kon het M HKA blijven rekenen op de steun van onze structurele mediapartners Klara en De Standaard, die de communicatie van verschillende projecten. Een hoogtepunt was de speciale bijlage bij De Standaard in het voorjaar, met een overzicht van het zomerprogramma en verdiepende informatie over de zomertentoonstellingen.

De samenwerking met het tv-programma 100% Cultuur op ATV werd verdergezet, met thematische reportages en advertentieruimte. Daarnaast werden de samenwerkingen met kunstmagazine GLEAN, Different Class en Tuigkrant opnieuw aangegaan, waarbij met Different Class werd geëxperimenteerd met authentieke contentcreatie door jonge kunstenaars voor sociale media.

Seizoenscommunicatie

We introduceerden seizoenscommunicatie met blogposts en een folder die een overzicht bieden van tentoonstellingen en activiteiten.

Nieuw museum

In mei werd de shortlist van kandidaat-ontwerpers voor het nieuwe museum bekendgemaakt. Publiekswerking speelde een actieve rol in de persstrategie en communicatie hieromtrent.

Online communicatie en community

Digitale communicatie bleef een speerpunt in de communicatiestrategie van het M HKA. De digitale communicatiekanalen – de meertalige website als spil, blog, nieuwsbrief en sociale media (Instagram, Facebook en LinkedIn) – groeiden opnieuw in bereik en engagement.

In 2024 besloot het M HKA zijn account op X stop te zetten, deels vanwege de afnemende relevantie van het platform en deels vanwege de tijdsinvestering. Tegelijkertijd werd een nieuw hoofdstuk geopend met de lancering van een TikTok-account, waarbij de eerste video's een feit zijn. Hiermee wordt een jonger publiek op een speelse en creatieve manier aangesproken.

Daarnaast werkte de social media manager een gestructureerde aanpak uit voor het publiceren van content op de verschillende socialmediakanalen. De focus lag op het ontwikkelen van nieuwe formats voor Instagram en Facebook, die het M HKA meer zichtbaar en herkenbaar maken, en die ervoor zorgen dat het veelzijdige aanbod, van tentoonstellingen tot evenementen, evenveel aandacht krijgt.

Het team Publiekswerking engageerde zich ook binnen L'Internationale, met deelname aan de werkgroep Visibiliteit. Deze werkgroep

werkte een communicatiestrategie uit voor L'Internationale en ontwikkelde een nieuwe website en nieuwsbrief voor de confederatie.

Een belangrijke mijlpaal was de migratie van de website naar Wordpress, wat zorgde voor betere vindbaarheid en gebruiksvriendelijkheid. Ook maakte het M HKA de overstap naar een nieuwe software voor de digital signage in het museum. Deze toepassing maakt het beheer van de content op de schermen in het museum efficiënter en gebruiksvriendelijker. Met de nieuwe software kunnen we sneller en flexibeler content aanpassen en verspreiden, wat bijdraagt aan een betere bezoekerservaring en een dynamische presentatie van ons programma en tentoonstellingen.

2.3.3 Bezoekersaanbod

Evenementen en activiteiten

Het museum organiseerde talrijke activiteiten, waaronder: Art's Birthday 2024; drie feestelijke seizoensopeningen voor personeel, stakeholders en publiek; Front Row, een nieuwe reeks kunstenaarsgesprekken in samenwerking met NICC; vakantie-ateliers en workshops voor kinderen, jongeren en families; een concert voor honden op het dakterras, in samenwerking met kunstenaar Gaspar Cohen; verschillende filmvertoningen en *artist talks* in het museum en in De Cinema; en een reeks experttours in de tentoonstellingen. Ook organiseerden we een avond van de Leraar, een lerarendag in samenwerking met Klasse en een studentenavond in samenwerking met KdG. Verder namen we deel aan tal van lokale en bovenlokale culturele evenementen, zoals Erfgoeddag, Antwerp Art Weekend, het Weekend van het Zuid, Schatten van Vlieg, Museumnacht, Antwerp Pride, DAKKAN.festival, Antwerp Academy Art Book Fair, Kunstendag voor Kinderen, Boekenmaand, Voorleesweek. Ook hosten we Zuiderzinnen, een conferentie over kunst en ecologie en verschillende boekvoorstellingen.

Daarnaast lanceerden we enkele nieuwe publieksformats, zoals de avant-gardewandeling en peutertours (M HKADEE), en bleven we inzetten op toegankelijkheid met initiatieven als gratis NT2-rondleidingen tijdens M HKA Laat en Meet Me-rondleidingen voor mensen met dementie, de samenwerking met De Ziekenhuisschool en woonzorgcentrum Immaculata in Edegem.

Een paar bijzondere evenementen verdienen extra aandacht:

- Januari
Art's Birthday: Op 17 januari vierden we samen de 1.000.061^e verjaardag van de kunst. Dit wereldwijde evenement, oorspronkelijk geïnitieerd door Fluxus-kunstenaar Robert Filliou, werd in 1963 uitgeroepen als de geboortedag van de kunst. Het M HKA verwelkomde het publiek voor een avond vol optredens, activiteiten, muziek en plezier. Het was een feestelijke gelegenheid om de voortdurende evolutie van kunst te vieren, samen met kunstenaars en kunstliefhebbers.
- Mei
Antwerp Art Weekend: Het Antwerp Art Weekend was de perfecte gelegenheid om de bloeiende kunstscene van Antwerpen te ontdekken. Het M HKA speelde een centrale rol als locatie en host van de kick-off party op 16 mei. Gedurende het weekend werden diverse activiteiten georganiseerd, waaronder een boekpresentatie van Dora García en performances van Ignace Cami en Céline Gillain. Het museum was op 16 mei gratis toegankelijk en bood de rest van het weekend reductietarieven aan voor bezoekers.
- Augustus
Museumnacht: In augustus nam het M HKA deel aan de 11e editie van Museumnacht. Het programma werd goed ontvangen, met volle zalen en lange rijen bij de activiteiten. Deze fotogenieke avond trok zo'n

2.500 bezoekers en het M HKA was een bruisend centrum van cultuur in de stad. Een bijzonder moment was het concert voor honden op het dakterras van het museum. Dit unieke evenement was geïnspireerd door de tentoonstelling *Dierenleven* en bood een muziekervaring voor zowel honden als hun baasjes, gebaseerd op Donna J. Haraway's Companion Species Manifesto en wetenschappelijk onderzoek naar de auditieve voorkeuren van honden.

— September

Slotweekend zomerexpo, tijdens DAKKAN.festival en ZuiderZinnen (2024): In 2024 vond de tweede editie van ZuiderZinnen plaats, een evenement waarbij jeugdauteurs lezingen gaven in het Salon en de leeszaal van het M HKA. Dit evenement, dat plaatsvond in de wijk het Zuid in Antwerpen, bood bezoekers de gelegenheid om literatuur te beleven en tegelijkertijd deel te nemen aan een gevarieerd aanbod van extra activiteiten, waaronder die rondom de slotdag van de tentoonstelling *Dierenleven*.

— November

Boekenmaand, Voorleesweek, en Kunstendag voor Kinderen: November stond in het teken van boeken, lezen en kinderen. Het M HKA werkte een reeks activiteiten uit ter gelegenheid van de Antwerpse Boekenmaand, de Voorleesweek, en Kunstendag voor Kinderen. Voorleessessies en workshops werden georganiseerd die kinderen en gezinnen op een creatieve manier in contact brachten met kunst en literatuur.

— December

Een Verknipte Kerst: In december was het M HKA tijdens de kerstvakantie de place to be voor families. Op verschillende dagen in de kerstvakantie konden gezinnen deelnemen aan “Een Verknipte Kerst”, een reeks creatieve en onconventionele activiteiten geïnspireerd door het kinderboek *Een Kerstverhaal* van kunstenaar Nástio Mosquito. Deelnemers verzonnen verhalen, maakten kerstversieringen, ontwierpen postkaarten en ontdekten de clown in zichzelf. Het M HKA transformeerde zich tot een magische, kunstzinnige speeltuin voor jong en oud.

Structureel aanbod

— Nieuwe formats voor publiek programma bij tentoonstellingen

In 2024 introduceerde het M HKA nieuwe formats voor het publieke programma, zoals expert”ours, oftewel de expo door de ogen van een expert, waarbij rondleidingen werden gegeven door experts die hun unieke kijk en kennis met het publiek deelden. Daarnaast werd het filosofisch café meermaals geprogrammeerd, waarbij filosoof Gideon Hakker in dialoog ging met bezoekers over thema's als waarheid, leugens, en de geschiedenis. Het gesprek werd gevoerd in de leeszaal van het museum, met een drankje, wat een gezellige en stimulerende setting bood voor reflectie en discussie.

— Samenwerking met De Cinema

Het M HKA versterkte zijn samenwerking met De Cinema door films te programmeren die door de kunstenaars zelf waren geselecteerd of door hen waren gecreëerd. Deze vertoningen gingen vaak gepaard met gesprekken met de kunstenaars, wat de bezoekers een extra dimensie gaf aan de tentoonstelling en hun beleving van kunst.

— Het Salon

Experimenteren, leren en beleven: In 2024 werd Het Salon verder ontwikkeld als een dynamische ruimte op de tweede verdieping van het M HKA, waar nieuwe formats, technieken en materialen werden uitgetest. Het is en blijft een plek voor gevoel, denken en doen, waar bezoekers van alle leeftijden zich kunnen onderdompelen in kunst en interactie.

Elke tentoonstellingsgolf bracht een nieuwe vertaling naar Het Salon. Van leeshoeken tot doe-bladen en speelse activiteiten, de ruimte bood een veelzijdige ervaring voor jong en oud. De ruimte was een ontmoetingsplek waar kunst niet alleen werd bekeken, maar ook fysiek ervaren en geïnterpreteerd.

Een bijzonder hoogtepunt was de invulling van Het Salon naar aanleiding van de tentoonstelling van Nástio Mosquito. De ruimte werd omgetoverd tot een scène uit het kinderverhaal “Een Kerstverhaal”, waar kinderen op gezellige kussens konden neerploffen om het verhaal te lezen of voorgelezen te krijgen. De warme, uitnodigende sfeer maakte Het Salon tot een plek waar kinderen zich volledig konden onderdompelen in het verhaal en de kunst.

Daarnaast werd er in samenwerking met het M HKA een kamishibai variant van het kinderboek ontwikkeld, speciaal voor de aller kleinsten. Met behulp van deze Japanse verteltechniek konden de allerkleinste bezoekers het verhaal op een interactieve en visuele manier ervaren. Deze benadering maakte Het Salon niet alleen een plek om kunst te beleven, maar ook een ruimte waar creatief vertellen en het verkennen van verhalen centraal stonden.

Folder: Geniet een dagje uit in het Zuid

We brachten een folder ‘Een dagje uit in het Zuid’ uit om een bezoek aan het M HKA te combineren met het brede en diverse aanbod van wijk het Zuid. Deze folder expliciteert het unieke profiel van wijk het Zuid, een artistieke wijk, met verschillende musea en galeries, en met *edgy* winkels en horeca. De folder werd verdeeld in het M HKA, in verschillende druk bezochte pekken in het Zuid, en in de toerismecentra in Antwerpen. De folder werd gesmaakt, want de folders werden een tweede keer gedrukt en verspreid.

M HKA Student Pass

In samenwerking met Antwerpse kunstschole, brachten we in 2024 een M HKA Student Pass uit. Hiermee kunnen studenten een academiejaar lang het M HKA gratis bezoeken.

Samenwerkingen en educatie in 2024

Het M HKA blijft in 2024 sterk inzetten op samenwerkingen met diverse partners en instituten, wat het museum niet alleen toegankelijk maakt voor een breed publiek, maar ook bijdraagt aan de verrijking van de kunst- en cultuurbeleving. Een aantal bijzondere samenwerkingen die het afgelopen jaar tot stand kwamen, zijn hieronder uitgelicht:

— Lerarendag in samenwerking met Klasse

Voor de tweede keer op rij organiseerde het M HKA samen met Klasse een lerarendag. Deze dag, die volledig uitverkocht was, bood leerkrachten de gelegenheid om samen met hun gezin het aanbod van het M HKA voor het onderwijs te ontdekken. Ze konden nieuw educatief aanbod zelf ervaren, en werden geïnspireerd door de kunstwerken en de creatieve benaderingen die het museum biedt voor het onderwijs. Het succes van deze editie benadrukt de belangrijke rol van het M HKA in het versterken van de band tussen kunst en onderwijs.

— Samenwerking met De Ziekenhuisschool/De Leerexpert

In april 2024 werd het resultaat van de samenwerking tussen het M HKA en de Ziekenhuisschool De Leerexpert gepresenteerd in de INBOX-ruimte van het museum. Dit project is een van de jaarlijkse initiatieven waarbij kunstenaars kinderen van De Ziekenhuisschool begeleiden in het experimenteren met verschillende materialen en media. Het resultaat van dit gezamenlijke proces werd gepresenteerd als een tastbaar kunstwerk, dat niet alleen de creativiteit van de kinderen weerspiegelde, maar ook de kracht van kunst om te verbinden en te helen.

- Museum E! – Duurzame samenwerking met Woonzorgcentrum Immaculata
Het M HKA onderhoudt ook een duurzaam samenwerkingsverband met het woonzorgcentrum Immaculata in Edegem. In het kader van Museum E! selecteren bewoners onder begeleiding van het M HKA kunstwerken uit de museumcollectie voor presentatie binnen het WZC. Dit initiatief biedt de bewoners de kans om zich actief bezig te houden met hedendaagse kunst, wat de culturele verrijking binnen de zorgomgeving bevordert. Bewoners en hun begeleiders namen bovendien deel aan rondleidingen op maat in het museum, waardoor ze een diepere band met de kunst en het museum ontwikkelden.
- L'Internationale en de werkgroep Visibility
Het M HKA is actief betrokken bij L'Internationale, een internationale confederatie van musea en instellingen voor hedendaagse kunst. Het museum maakt deel uit van de werkgroep Visibility, die zich richt op het delen van kennis en ervaringen op het gebied van marketing en communicatie. Deze samenwerking stelt het M HKA in staat om inzichten en best practices uit te wisselen met andere vooraanstaande musea, en tegelijkertijd zijn eigen communicatie- en zichtbaarheidstrategieën te versterken.

Gidsenwerking

In 2024 heeft het M HKA verder geïnvesteerd in de gidsenwerking om de kwaliteit van de bezoekerservaring te waarborgen en de betrokkenheid van het gidsenteam te versterken. Lotte Bode werd aangesteld als verantwoordelijke voor de gidsenwerking en bracht frisse energie en ideeën naar het team.

In september werd een startdag georganiseerd voor het volledige gidsenteam. Deze dag bood een uitgebreide onderdompeling in het nieuwe programma van het museum, evenals de laatste nieuwigheden in de werking en de nodige aanpassingen aan het afsprakenkader. Zoals gebruikelijk werd dit ook het moment om waardevolle input van de gidsen te ontvangen, zodat hun ervaringen en inzichten meegenomen konden worden in de verdere ontwikkeling van de werking. Verder werd er een vormingssessie georganiseerd, waarmee de gidsen hun kennis verder konden verdiepen en hun presentatievaardigheden konden aanscherpen. De dynamiek van het team werd verder versterkt met een teamuitstap in december, waarmee de gidsen ook buiten het museum samenkwamen voor een inspirerende ervaring.

In 2024 engageerden zich ook een nieuwe gidsen voor het M HKA. Om hen goed te integreren en te begeleiden, werden ze gekoppeld aan een ervaren gids die hen als meter of peter ondersteunde. Deze persoonlijke aanpak zorgde voor een snelle inwerking en versterkte de teamgeest binnen de gidsenwerking.

Panamarenkohuis

Het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat in Antwerpen bleef in 2024 een belangrijke pijler voor het M HKA. Het huis, dat het leven en het werk van de iconische Belgische kunstenaar Panamarenko weerspiegelt, bleef elke zaterdagmiddag een geliefde bestemming voor bezoekers. De rondleidingen met gids bleken wederom een groot succes, met alle sessies quasi-meteen volgeboekt. Dit aanbod bood geïnteresseerden de kans om het erfgoed van Panamarenko te ontdekken, terwijl het M HKA zorgvuldig het evenwicht bewaakt tussen het ontsluiten van het huis en het behouden van dit kwetsbare erfgoed.

Daarnaast werd in 2024 een nieuw initiatief gelanceerd om families meer te betrekken bij het Panamarenkohuis: De Kleine Panamarenko. Dit speciale aanbod werd in de loop van het jaar getest door verschillende klassen uit het Deeltijds Kunstonderwijs (DKO) uit het Antwerpse. Het doel was om het aanbod verder te ontwikkelen en af te stemmen op de wensen van het jonge publiek. Het nieuwe programma werd met veel enthousiasme ontvangen, wat aantoont hoe kunst en creativiteit jonge geesten kunnen inspireren en verbinden.

Museumshop

In 2024 heeft de museumshop van het M HKA een belangrijke stap gezet in het verbeteren van zowel de presentatie als het aanbod van producten. Het aanbod werd verder verfijnd en afgestemd op de tentoonstellingen en de artistieke visie van het museum. Per tentoonstelling werd een thematafel uitgewerkt, waarop producten werden gepresenteerd die nauw verbonden waren met de kunstenaar(s) en de thematiek van de expo. Deze thematafel bood bezoekers de mogelijkheid om kunstervaringen te verlengen door producten te ontdekken die zowel de tentoonstelling weerspiegelden als aanvullend waren op het werk van de kunstenaars.

Een bijzonder hoogtepunt was de samenwerking met kunstenaar Nástio Mosquito. Samen met de kunstenaar bracht het M HKA het kinderverhaal “Een Kerstverhaal” uit in het Nederlands. Deze kinderboeken verkochten als zoete broodjes. De Engelstalige versie werd helemaal uitverkocht. De Nederlandstalige met 75%. Het boek werd ook evenementieel omkaderd: er werd een signeersessie gehouden door de kunstenaar, evenals voorleessessies tijdens de November Boekenmaand, de Voorleesweek en de Kunstendag voor Kinderen in november. Deze evenementen boden jong en oud de kans om niet alleen het boek te ontdekken, maar ook direct in contact te komen met de kunstenaar en de thematiek van zijn werk te verkennen.

Een ander hoogtepunt in het aanbod was filosofiek, een filosofisch kaartenspel ontwikkeld door het M HKA in samenwerking met filosofen. Dit unieke spel, dat reflectie en gesprek stimuleert, werd met veel enthousiasme in de shop verkocht en bood bezoekers een bijzondere manier om na te denken over de filosofische thema's die in de tentoonstellingen aan bod kwamen. Met deze investeringen in zowel presentatie als aanbod heeft de museumshop zich niet alleen als winkel, maar ook als verlengstuk van de museumervaring bewezen.

In 2024 werd ook gelanceerd: twee nieuwe eigen publicaties (Eurazië en Dorothy Iannone – Love is Forever, Isn't It?) en een exclusieve tarotkaartenset (nav de expo Dorothy Iannone – Love is Forever, Isn't It?).

Het M HKA nam wederom deel aan de Antwerp Academy Art Book Fair met een gecureerde selectie publicaties en merchandise. Deels ter verkoop van ons aanbod publicaties en merchandising, anderzijds om de bookshop zichtbaar te maken bij een geïnteresseerd publiek.

2.3.4 Interne werking

In 2024 heeft de Afdeling Publiekswerking zich verder geherstructureerd om optimaal in te spelen op de groeiende uitdagingen en mogelijkheden op vlak van publieksontwikkeling en -beleving.

Een belangrijke verandering dit jaar was het vertrek van Madiken Verboven, onze gewaardeerde medewerker online communicatie. In de overgangsperiode werd het team versterkt met twee halftijdse medewerkers: Anujin Magnaijargal, verantwoordelijk voor sociale media, en Katrien Maes, die de online communicatie op zich nam. Om de continuïteit in de lange termijn te waarborgen, werd besloten om de functie van online communicatie op te splitsen, met als gevolg de aanwervingen van twee voltijdse medewerkers: een medewerker online communicatie en een social media manager.

Het team op zaal werd versterkt door Olivier Lauwers, die halftijds aan de balie staat en halftijds als erfgoedbewaker op zaal werkt.

Daarnaast werd Alexia Devos, de medewerker evenementen en relatiebeheer, officieel opgenomen in het team Publiekswerking en vast in dienst genomen. Haar betrokkenheid heeft bijgedragen aan de organisatie van talrijke evenementen en de opbouw van waardevolle relaties met de M HKArt Circle en de Vrienden van het M HKA.

Door deze aanpassingen is het team Publiekswerking in 2024 weer op volle kracht gekomen, klaar om de uitdagingen van de toekomst aan te gaan.

Het M HKA blijft investeren in de ontwikkeling van jonge talenten. In 2024 hebben we opnieuw stagiairs en jobstudenten de kans gegeven om praktijkervaring op te doen. Als museum zijn we ervan overtuigd dat frisse ideeën en nieuwe perspectieven een essentiële bijdrage leveren aan onze werking, en we blijven openstaan voor de inbreng van de museummedewerkers van morgen.

2.4 ONDERSTEUNING

2.4.1 Financiën

Het begrotingsjaar 2024 wordt afgesloten met een **positief resultaat** van **767.101 euro**.

De totale uitgaven bedroegen 9.131.452 euro. De totale ontvangsten kwamen uit op 9.898.554 euro.

In het najaar van 2023 werd de begroting voor 2024 goedgekeurd tijdens de bestuursvergadering en de algemene vergadering op 11 december.

Medio juni 2024 werd de begroting voor 2024 in overleg met het auditcomité bijgestuurd.

In de loop van 2024 werd er een bijkomende financiering toegekend door de Vlaamse Gemeenschap van 1,6 miljoen.

De extra financiering van 1,6 miljoen euro werd als volgt verdeeld:

- 800.000 euro voor het opvangen van structurele kostenstijgingen binnen de museumwerking;
- 600.000 euro voor de digitale transformatie, waaronder de ontwikkeling van een online museum;
- 200.000 euro voor het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen binnen het beleid rond kunstenerfgoed. CKV is een autonoom opererende organisatie binnen het M HKA, die instaat voor kunstarchieven en nalatenschappen (zie hoofdstuk 21).

Met deze begroting als referentie is vast te stellen dat de inkomsten 404.554 euro hoger liggen dan oorspronkelijk begroot. Tevens zien we een daling van de kosten ten opzichte van wat initieel (her)begroot was van 360.298 euro.

Op het moment dat de Vlaamse Regering deze extra middelen toekende, was er nog geen meerjarig investeringsplan voor de digitale transitie. Een dergelijk plan was noodzakelijk om het budget strategisch en efficiënt te beheren. Omdat een grondige analyse en afstemming tijd vroegen, bleef 593.000 euro onbenut. Het merendeel van deze middelen was voorzien voor de aanwerving van bijkomend tijdelijk personeel (jaarcontracten); de aanwervingen vonden pas in het najaar 2024 plaats. Deze middelen worden toegewezen aan een bestemd fonds op de balans om deze loonkost, die in 2025 op de uitgaven zal wegen, op te vangen.

Aan de uitgavenzijde:

De uitgaven bleven grotendeels binnen de gebudgetteerde klijtlijnen, met uitzondering van de aanwerving van tijdelijke medewerkers (cfr. supra). Daarnaast stippen we het volgende aan:

- De afdeling Presentatie blijft onder de begroting en dit is voornamelijk te wijten aan het wegvallen van één van de drie **In Situ**-tentoonstellingen die voorzien was.

- De uitgaven voor de Museale Werking liggen 174.744 euro lager dan begroot.
Er werd een apart budget van 270.000 euro begroot voor investeringen in het digitaal museum. Door de eerder aangehaalde laattijdige definitieve toezegging van de bijkomende middelen bedroegen deze uitgaven in 2024 slechts 111.000 euro.
- De kosten met betrekking tot het onderhoud van het gebouw en de vaste infrastructuur bedragen 319.265 euro en liggen lager dan begroot. De verbruikskosten (gas, elektriciteit en water) bedroegen slechts 62% van wat begroot was. De volatiele energiekosten werden eind 2023 te hoog ingeschat.
- De werknemerskosten bedragen 5.596.562 euro.
Het budget voor personeel werd fors verhoogd om nieuwe medewerkers aan te werven. De effectieve besteding lag lager dan gepland, doordat de overgang naar een proactieve, transitiegerichte aanpak extra uitdagingen met zich meebracht. Hierdoor verliepen zowel de aanwervingen als de besteding van middelen trager dan verwacht. De voortgang van digitale projecten was sterk afhankelijk van nieuwe aanwervingen. Hoewel er investeringen waren voorzien, konden deze pas echt van start gaan na de digitale audit in november 2024, uitgevoerd door de nieuw aangeworven digitaal expert. In de tweede helft van 2024 werden er extra medewerkers aangetrokken. Zowel structurele als projectmatige aanwervingen staan verder gepland voor 2025 om de ingezette transitie te versterken.

Aan de inkomstenzijde valt vooral op dat:

- De toelage van de Vlaamse Gemeenschap werd geïndexeerd, wat neerkomt op +192.000 euro.
- De basistoelage van de Vlaamse Gemeenschap werd structureel verhoogd met 800.000 euro. Daarnaast werd er 600.000 euro voorzien voor het digitaal transitietraject en 200.000 euro voor het CKV.
- De beoogde ticketinkomsten worden gehaald. Het totaalbedrag aan gerealiseerde inkomsten tickets bedraagt 425.049 euro.
- Het M HKAFE rendeert beter door een vernieuwde aanpak met aandacht voor publieksvriendelijkheid. De inkomsten zijn 36.344 euro hoger dan begroot, een stijging met 36% t.o.v. de begroting.
- Er worden meer inkomsten gehaald uit bruiklenen (16.365 euro) dan begroot (2.000 euro).
- De verkopen van de Museumshop blijven op hetzelfde niveau, namelijk 30.570 euro en werden correct begroot.
- Opvallend zijn de toenemende inkomsten uit extra financieringsbronnen gekoppeld aan specifieke presentatieprojecten. In het afgelopen werkingsjaar resulteerde dit in een opbrengst van 144.750 euro.

2.4.2 HR-beleid

In 2024 werden verdere stappen gezet met een aantal HR-projecten, waaronder de bekendmaking van de ethische code, de implementatie van de waarderingscyclus, het ontwikkelingstraject voor leidinggevenden, de opmaak van een benchmark in het kader van de functieweging en -classificatie, de opmaak van een werkorganogram, de visie op teamwerking en een visie op de organisatiestructuur en de besluitvormingsprocessen.

De goedgekeurde ethische code werd bij het personeel van het M HKA bekendgemaakt via een interactieve personeelsvergadering en de nieuwsbrief. Aan de medewerkers werden een aantal concrete casussen voorgelegd en besproken.

HR zette verdere stappen in de implementatie van de waarderingscyclus. De waarderingscyclus beoogt de opstart van een open gesprekscultuur,

waarbij zowel in teamverband als individueel gesprekken worden gevoerd met medewerkers en leidinggevendenden. Volgende gesprekken maken deel uit van dit traject: vooruitblikgesprek, terugblikgesprek, groeigesprek. In 2024 vonden de eerste vooruitblikgesprekken in team plaats: leidinggevendenden hadden een gesprek met hun medewerkers over de doelstellingen binnen het team. Aansluitend werden de eerste individuele groeigesprekken gevoerd. In het najaar werden de terugblikgesprekken in team gevoerd. De planning van de uitrol van de waarderingscyclus werd doorkruist door de opmaak van een werkorganogram waardoor de teams van samenstelling wijzigden. In 2025 wordt de waarderingscyclus voortgezet met een aangepaste planning.

Het ontwikkelingstraject voor leidinggevendenden, dat in 2022 werd opgestart met een visie op leidinggeven, werd in 2024 geëvalueerd en herdacht, waarbij de focus kwam te liggen op de versterking van de managementvaardigheden. Voor alle leidinggevendenden werd een opleiding van 1,5 dag in project- en veranderingsmanagement voorzien. De opleiding projectmanagement werd in het kader van de transitie naar het nieuwe museum en de projectstructuur ook georganiseerd voor andere medewerkers binnen het M HKA. Daarnaast kregen de nieuwe leidinggevendenden een gerichte opleiding over coachende vaardigheden en de visie op leidinggeven.

De externe consultant Mondea is in 2024 gestart met de opmaak van een benchmarking, waarbij verschillende functies worden vergeleken met gelijkaardige functies binnen de sector, de Vlaamse overheid en de stedelijke musea. Voor sommige functies wordt een vergelijking gemaakt met de universiteiten, privésector of internationaal. De benchmark bevindt zich de eindfase en wordt in 2025 voorgelegd aan het bestuursorgaan.

Met het oog op de transitie naar het nieuwe museum werd er in 2024 werk gemaakt van de opmaak van een werkorganogram. Dit is een tijdelijk organogram voor de periode 2025-2027, waarbij de teamwerking centraal komt te staan. Aanvullend hierbij werd een visienota teamwerking en een visienota organisatiestructuur en besluitvorming opgemaakt. In 2025 wordt het werkorganogram geïmplementeerd en worden de visienota's verder geconcretiseerd.

Verder werd gefocust op de selectie en aanwerving van projectmedewerkers voor het digitaal museum. Een aantal van deze selectieprocedures werden uitbesteed aan een externe consultant.

In 2024 werd het opleidingsplan bijgestuurd en goedgekeurd. HR organiseerde een aantal organisatiebrede opleidingen in het kader van het digitaal museum en de waarderingscyclus. Tot slot werd er in 2024 ook gestart met de herziening van het arbeidsreglement. Door gewijzigde regelgeving is het noodzakelijk om het arbeidsreglement aan te passen en up-to-date te houden.

2.4.3 Veiligheid en welzijn op het werk

Veiligheid is een prioriteit in het M HKA. Voortdurend wordt gezocht naar nieuwe manieren om veiliger te werken. Het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) komt een keer per maand samen. De interne preventieadviseur werkt hiervoor nauw samen met de externe preventiedienst, met name Mensura.

In 2024 lag de focus op veiligheid binnen het gebouw, zowel voor het eigen personeel als voor bezoekers. Zoals vermeld in het jaarverslag onder Facilitair Management (zie 2.4.4), werden verschillende veiligheidsissues aangepakt, waaronder:

- een herkeuring van de elektriciteitsborden met als doel een blanco keuringsverslag te bekomen;
- de plaatsing van brandcompartimentering (branddeuren);
- het wegwerken van tekortkomingen aan de liften.

Het CPBW komt maandelijks samen met de sociale partners om alle vragen rond veiligheid en welzijn te behandelen, zodat alle betrokkenen samen waken over de veiligheid op de werkvloer.

Het digitaal interventieplan werd in 2022 opgestart in samenwerking met de stedelijke brandweerdiensten. Door de cyberaanval die de stadsadministratie trof, zijn echter alle gegevens bij de brandweer verloren gegaan. In 2024 werd het plan opnieuw opgestart.

De organisatie van opleidingen op het gebied van brandveiligheid en VCA, de ontwikkeling van acties voor psychosociaal welzijn en het aanvullen van de inventaris PMGE (producten met gevaarlijke eigenschappen) worden jaarlijks opgevolgd en waar nodig geactualiseerd. In de toekomst wordt deze inventaris gedigitaliseerd in een online tool.

2.4.4 Facilitair Management – Museumgebouw

In 2024 werden volgende facility-werkzaamheden voorbereid of uitgevoerd:

Uitgevoerde werken

2 Afdelingsnieuws

M HKA Jaarverslag 2024

Nr.	Werkzaamheden	Locatie	Startdatum	Einddatum	Status	Kostprijs	Budget	Opmerking
1	Plaatsing 236 zonnepanelen	Dak	01.03.2024	31.05.2024	Afgerond	€ 148.356,00	M HKA	Een duurzame oplossing om energiekosten te verlagen
2	Plaatsing warmtepomp voor kantoorruimtes; ophangen van binnenunits aan het plafond	Verwarmings-ruimte Kantoren	05.02.2024	23.02.2024	Afgerond	€ 77.319,00	DCJM	Een duurzame oplossing om energiekosten te verlagen
3	Vernieuwing afvoer urinoirs	Kantoren	19.02.2024	01.03.2024	Afgerond	€ 5.445,00	DCJM	Duurzame materialen
4	Plaatsing warmtepomp voor auditorium, ophangen van binnenunit aan de muur	Verwarmings-ruimte Kantoren	05.02.2024	23.02.2024	Afgerond	€ 4.113,00	DCJM	Een duurzame oplossing om energiekosten te verlagen
5	Wegwerken tekort-komingen doorvoeren en compartimenteren van de leidingschacht	Schacht	08.04.2024	01.08.2024	Afgerond	€ 4.987,00	DCJM	PV – Brandweer Stad Antwerpen
6	Schilderwerken toiletten	Kantoren, 2 ^e verdieping	06.05.2024	17.05.2024	Afgerond	€ 2.803,00	M HKA	Omwille van esthetische redenen Onderhoud
7	Wegwerken tekort-komingen liften Risicoanalyse	Liften museumgebouw	13.01.2025	24.01.2025	Afgerond	€ 32.456,00	DCJM	Opmerkingen Risicoanalyse
8	Vernieuwing sturingsmodule controller Koeling Daikin	Over verschillende zones in het gebouw	09.12.2024	09.12.2024	Afgerond	€ 5.492,00	DCJM	Verbetering gebruiksgemak en beheer van de installatie; de oude controller kon niet meer bediend worden met de laptop

9	Aankoop en installatie professionele koffiemachine afgestemd op de kantoorruimte	Kantoorruimte, 2 ^e verdieping	18.11.2024	18.11.2024	Afgerond	€ 13.739,00	M HKA	Ontvangstruimte en voorzieningen personeel verbeterd
10	Vervanging branddeuren	Over verschillende zones in het gebouw	06.05.2024	19.05.2024	afgerond	€ 150.679,00	DCJM	PV – Brandweer Stad Antwerpen
11	Waterdicht maken kelder	Kelder	08.04.2024	22.04.2024	Afgerond – nog op te volgen		DCJM	Door de hoge waterstand en het aanleggen van het Zuidpark
12	Keuring elektriciteitsborden	Verschillende zones		7.31.2024			DCJM	Negatief keuringsverslag
13	Vervanging Sipwell-toestellen	Personeelskeuken	25.11.2024	11.25.2024	Afgerond	€ 1.000,00	M HKA	Voorzieningen personeel verbeterd

Geplande werken

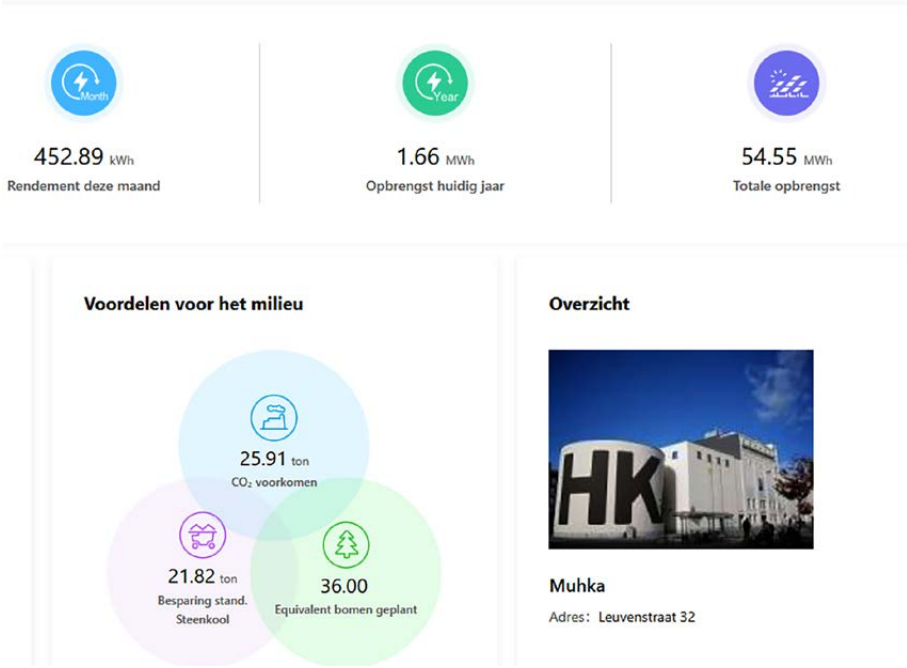
Nr.	Werkzaamheden	Locatie	Einddatum	Status	Kostprijs	Budget	Opmerking
1	Vernieuwing airco	IT/Server-ruimte	2025	Gepland	ntb	DCJM	Warmte servers afvoeren op een kostenefficiënte manier om continue koeling te garanderen/slijtage defecten
2	Vernieuwing sturing liften	Liften museumgebouw	2025	Gepland	€ 163.677,00	DCJM	Voldoet aan veiligheidsnormen
3	Vervanging groep 1 warmtepomp, chiller	Dak	2025	Gepland	€ 172.963,00	DCJM	Herstellingswerken
4	Vernieuwing vloer depot	Kelderdepot	2025	Gepland	€ 7.294,00	DCJM	Herstellingswerken
5	Vernieuwing keuken	Kantoren	Feb-25	Gepland	ntb	M HKA	Verbetering voorzieningen personeel
6	Bijwerken bepleistering gevel Verfraaiingswerken rondom het museum	Buitenmuren	2025	Gepland	ntb	DCJM	Verbeteren uitstraling museum
7	Aanpassing deuren tussen trappenhal en MHKAFE	M HKAFE	2025	Op te volgen	ntb		Voldoet aan veiligheidsnormen
8	Plaatsing nieuwe verlichting	Toiletten	2025	Gepland	ntb	DCJM	Een duurzame oplossing om energiekosten te verlagen
10	Renoveren en behandelen parketvloer	Leeszaal	2025	Gepland	ntb	M HKA	Slijtage verhelpen
11	Sleutelplan		2025	Gepland	ntb	M HKA	Verbeteren van de toegangsbeveiliging

De werken werden uitgevoerd met een minimale hinder voor de bezoekers tijdens de werkzaamheden.

In de lente 2024 was de derde en laatste fase van het Zuidpark klaar en konden de eerste verfraaiingswerken rondom het museum worden uitgevoerd.

Op 14 mei konden we onze zonnepanelen in gebruik nemen. Het gemiddelde maandverbruik van M HKA bedraagt maar liefst 47.000 kWh, wat neerkomt op 1.566 kWh per dag. Ter vergelijking: dit is ongeveer de helft van het jaarverbruik van een gemiddeld huishouden.

De totale opbrengst van de zonnepanelen van 14 mei 2024 tot 17 februari 2025 bedraagt 54.550 kWh.

2.4.5 M HKAFE

In 2023 werd een meewerkend teamcoach aangesteld om het M HKAFE nieuw leven in te blazen. Daarnaast zijn extra inspanningen geleverd om het team van jobstudenten te vernieuwen. Dit heeft in 2024 geresulteerd in een efficiëntere werking, een betere teamdynamiek en een merkbare verbetering van zowel het museumcafé als de ondersteuning bij evenementen.

Het aantal evenementen in 2024 is sterk toegenomen, wat het café een nog belangrijkere rol heeft gegeven binnen de bredere werking van het museum. Dankzij de verbeterde organisatie en het sterkere team kon hierop succesvol worden ingespeeld, wat zich vertaalde in een verdere groei van de omzet van 95.000 euro in 2023 en uiteindelijk 133.000 euro in 2024, en een versterking van de positie van M HKAFE binnen het museum.

Het team kende in 2024 een sterke groei door de uitbreiding van de pool van jobstudenten tot 13 medewerkers. Hierdoor konden meer shiften worden gedraaid, wat bijdroeg aan een vlottere dienstverlening en een verhoogde capaciteit tijdens piekmomenten. De sfeer binnen het team bleef uitstekend, mede dankzij de succesvolle teambuildingdag die in 2024 plaatsvond.

Het aanbod op de kaart werd verdrievoudigd en M HKAFE biedt voortaan huisbereide gerechten aan, wat de beleving voor bezoekers verder heeft verrijkt.

Daarnaast werd in 2024 een nieuw kassasysteem voorbereid om de verwerking van bestellingen en betalingen te optimaliseren. Dit systeem zal in februari 2025 volledig in gebruik worden genomen en biedt bijkomende inzichten in verkoopcijfers en trends (zie 2.4.7).

2.4.6 Panamarenkohuis

Het Panamarenkohuis is erkend en beschermd als erfgoed. Het M HKA bewaakt het evenwicht tussen het ontsluiten van het huis en het bewaren van het kwetsbare erfgoed (zie 2.2.2.7 en 2.3.4).

2.4.7 ICT en digitalisering

- ICT-Werking
 - Internet

In december 2023 werd de bandbreedte van de glasvezelverbinding verdubbeld. Dit heeft geresulteerd in een merkbare verbetering van de netwerksnelheid en stabiliteit.
 - Telefonie

Wat betreft mobiele telefonie werd in 2024 de beslissing genomen om een nieuw GSM-contract af te sluiten met Telenet Business. Dit contract biedt betere tarieven en een verbeterde dienstverlening, inclusief uitgebreidere support en een flexibeler data-abonnement voor mobiele medewerkers.
 - Netwerk

In het eerste kwartaal van 2024 werd gestart met de uitbreiding van de centrale opslagcapaciteit voor de servers. Deze uitbreiding werd succesvol afgerond, waarna er 3 nieuwe fileservers werden voorzien voor archiveringsdoeleinden van beeldmateriaal, videobestanden en de CKV-werking.
 - Modern workspace (365)

In het derde kwartaal van 2024 werd de voorbereiding gedaan van een hybride omgeving, waarbij replicatie werd ingesteld tussen de on-premise infrastructuur en Microsoft Azure en M365.
In het vierde kwartaal werd gestart met het proces van implementatie.
 - Disaster Recovery Test

De jaarlijkse DR-test werd opnieuw uitgevoerd in januari 2024. De virtuele machines werden succesvol opgestart en alle kritische applicaties bleken toegankelijk in de testomgeving. Er werden enkele kleine optimalisaties geïdentificeerd om de hersteltijd verder te verkorten.

DIGITALE TRANSFORMATIE – ALGEMEEN

De weg naar een nieuwe digitale strategie voor M HKA

In 2024 heeft M HKA een belangrijke stap gezet in de ontwikkeling van een nieuwe digitale strategie die de komende jaren richting zal geven aan de digitale transformatie van het museum. Dit proces was geen vooraf uitgestippelde route, maar een geleidelijk opgebouwde visie die is ontstaan door analyse, overleg en praktijkervaring. Digitale transformatie is een proces dat verder reikt dan de implementatie van nieuwe technologieën; het vereist een fundamentele herziening van werkmethodes en een cultuuromslag binnen de organisatie.

De aanleiding voor deze strategische oefening lag in de groeiende behoefte aan structuur en samenhang binnen de diverse digitale initiatieven van M HKA. Het museum werkt met uiteenlopende systemen voor collectie-registratie, documentbeheer, publiekswerking en interne communicatie. Zonder een overkoepelende strategie dreigden deze initiatieven gefragmenteerd te blijven, wat de efficiëntie en innovatiekracht van de organisatie beperkte. Daarnaast werd het steeds duidelijker dat digitale technologieën niet alleen de werkprocessen ondersteunen, maar ook bijdragen aan een verbeterde publieksbeleving en toegankelijkheid van collecties en kennis.

De ontwikkeling van de digitale strategie begon met een grondige analyse van de bestaande digitale infrastructuur en werkprocessen, zie ook *DT-01 Audit digitale strategie*. Dit omvatte een evaluatie van het IT-landschap, interviews met medewerkers uit verschillende afdelingen en een kritische blik op de uitdagingen en kansen binnen het museum. Daarnaast werd gekeken naar bestaande processen rondom datamanagement en de wijze waarop digitale archivering en toegankelijkheid verbeterd konden worden. Het betrekken van medewerkers uit diverse disciplines was cruciaal om een holistisch beeld te krijgen van de behoeften en mogelijke verbeterpunten.

Een belangrijk uitgangspunt was om digitale transformatie niet te benaderen als een louter technische exercitie, maar als een organisatiebreed veranderproces. Dit betekende dat niet alleen IT-gerelateerde aspecten werden meegenomen, maar ook de impact op werkprocessen, competenties van medewerkers en de interactie met het publiek. Digitale strategie gaat niet alleen over het selecteren van tools, maar over het versterken van de onderlinge samenwerking en het efficiënter inrichten van processen. De veranderende rol van data en digitale media binnen de museumsector was hierin een belangrijke factor.

De strategie is opgebouwd rond strategische bewegingen die elkaar versterken en verschillende digitale uitdagingen gelijktijdig aanpakken. Deze bewegingen kwamen tot stand door iteratief overleg, waarbij de inzichten uit praktijkcases en eerdere ervaringen werden meegenomen. Daarnaast werden internationale *best practices* en inzichten uit de museumsector in het proces geïntegreerd. Door deze brede blik werd vermeden dat M HKA enkel vanuit de eigen context redeneerde en werd inspiratie opgedaan voor innovatieve benaderingen.

De opstelling van deze strategie was een dynamisch proces, waarin flexibiliteit en aanpassing aan nieuwe inzichten centraal stonden. Het resultaat is niet een statisch document, maar een werkbaar kader dat richting geeft aan de digitale evolutie van M HKA en ruimte biedt voor voortdurende verfijning en innovatie. Daarbij werd expliciet gekozen om uitdagingen apart te benoemen zonder direct naar oplossingen te grijpen, zodat de strategie een holistische aanpak kon hanteren. Dit zorgt ervoor dat de strategische bewegingen niet alleen actuele problemen aanpakken, maar ook de basis leggen voor toekomstige innovaties en samenwerkingen met andere instellingen.

Het uiteindelijke doel van deze digitale strategie is om M HKA future-proof te maken en ervoor te zorgen dat digitale technologieën op een slimme en doordachte manier worden ingezet. Dit betekent een continue dialoog met medewerkers, partners en het publiek, zodat de strategie blijft aansluiten bij de werkelijke behoeften en verwachtingen. In 2025 en daarna zal M HKA deze strategie verder verfijnen en implementeren, met een duidelijke focus op integratie, gebruiksvriendelijkheid en innovatie.

De digitale strategie van M HKA bestaat uit *zeven strategische bewegingen* die gezamenlijk de digitale transformatie vormgeven. Deze bewegingen zijn ontworpen om structurele verbeteringen door te voeren, samenwerking te versterken en de toegankelijkheid van informatie en processen te optimaliseren.

1. Documentbeheer.
Het stroomlijnen van documentbeheer en archivering door de implementatie van een Document Management Systeem (DMS), digitalisering van analoge dragers en metadata-gebaseerd zoeken. Dit zorgt voor efficiëntere samenwerking en eenvoudiger toegang tot cruciale informatie.
2. ERP (Enterprise Resource Planning).
De optimalisatie en integratie van processen zoals personeelsplanning, inventarisatie en financiële administratie, met als doel een efficiënter beheer en samenwerking tussen afdelingen. Dit helpt bij het verminderen van administratieve lasten en het verbeteren van de workflow.
3. Digitale governance.
Het opstellen van duidelijke kaders voor digitaal beleid, beveiliging en IT-infrastructuur. Dit omvat onder andere user management, wachtwoordbeheer en de centralisatie van digitale diensten, wat zorgt voor een robuust en veilig digitaal ecosysteem.
4. Communicatie.
De verbetering van zowel interne als externe communicatie door de implementatie van digitale signage, een interne communicatiehub en een marketingplatform dat CRM-data benut voor gerichtere publieksinteractie en betere engagementstrategieën.

5. Verkoop.
Het optimaliseren van de commerciële activiteiten van het museum met een geïntegreerde aanpak voor ticketing, kassa's en voorraadbeheer. Dit omvat de invoering van een geavanceerd kassasysteem en een online webshop die bezoekers en klanten een gestroomlijnde ervaring biedt.
6. Online ecosysteem.
Het ontwikkelen van een geïntegreerde digitale architectuur waarin collectiedata, contentbeheer en kennisdeling samenkomen. Dit omvat onder andere een vernieuwd publicatieplatform, een ontsluitingslaag voor gegevens en persistente ID's voor digitale duurzaamheid, waardoor informatie consistent en betrouwbaar blijft.
7. Collectieregistratie.
Het verbeteren en standaardiseren van collectieregistratieprocessen, inclusief barcode-gebaseerde objectregistratie, een centraal collectie-klassament en de analyse van een mogelijke overstap naar MuseumPlus. Dit helpt bij het nauwkeuriger en efficiënter beheren van collectiedata.

Deze strategische bewegingen vormen samen de kern van de digitale transformatiestrategie en zorgen ervoor dat het M HKA niet alleen zijn interne processen optimaliseert, maar ook zijn publiek en partners beter bedient. Door deze bewegingen integraal aan te pakken, wordt niet alleen de efficiëntie verhoogd, maar wordt ook de toegankelijkheid van informatie verbeterd en de samenwerking tussen afdelingen geoptimaliseerd. De strategie is een dynamisch document dat mee evolueert met de behoeften van het museum en de digitale ontwikkelingen binnen de sector.

Nu de strategische richting is bepaald, richt M HKA zich op de implementatiefase. De volgende concrete stappen zijn o.a.:

- Uitwerken van een gedetailleerde roadmap met prioriteiten, afhankelijkheden en mijlpalen voor de uitvoering van de strategische bewegingen;
- Vorming van projectteams binnen het museum om de implementatie van specifieke projecten te begeleiden en expertise uit verschillende afdelingen te betrekken;
- Start van pilots en proof-of-concept trajecten voor kerninitiatieven zoals het Document Management Systeem (DMS), digitale governance en collectieregistratie;
- Vastleggen van KPI's en meetbare doelen om de voortgang te monitoren en waar nodig bij te sturen;
- Uitvoeren van opleidingen en trainingstrajecten om medewerkers vertrouwd te maken met de nieuwe systemen en werkmethodes;
- Actieve communicatie en betrokkenheid van medewerkers en stakeholders om draagvlak te creëren en feedback te verzamelen tijdens de implementatie;

Door deze stappen systematisch uit te voeren, legt M HKA een stevig fundament voor de verdere digitale transformatie en zorgt het museum ervoor dat digitale innovatie een integraal onderdeel wordt van de organisatiecultuur.

Volgende stappen

De komende periode zal M HKA de prioriteiten en volgorde van de projecten vaststellen op basis van urgentie, impact en beschikbare middelen. Na deze prioritering volgt een diepere analyse per project, waarbij documenten zoals een Work Breakdown Structure (WBS), technische fiches, budgetramingen en functionele en non-functionele requirements worden opgesteld. Dit vormt de basis voor een gedetailleerde roadmap.

Daarna wordt onderzocht of een marktonderzoek nodig is om de juiste oplossingen en leveranciers te identificeren, wat intern kan worden uitgevoerd of aan externe partijen kan worden uitbesteed. Vervolgens start de productie-

fase, waarin de projecten ontwikkeld en geïmplementeerd worden. De uitrol zal stapsgewijs per team plaatsvinden en ondersteund worden door workshops, documentatie en begeleiding om een soepele transitie te garanderen.

Parallel hieraan worden quick wins geïdentificeerd om direct verbeteringen door te voeren en het draagvlak voor de digitale transformatie te vergroten. Ook worden medewerkers voorbereid door middel van gerichte trainingen en duidelijke communicatie. Door deze aanpak zorgt M HKA ervoor dat de digitale transformatie gestructureerd en gefaseerd verloopt, met oog voor efficiëntie, draagvlak en duurzame implementatie.. Dit gebeurt op basis van een prioritering, waarbij gekeken wordt naar urgentie, impact en beschikbare middelen.

Zodra de prioriteiten zijn vastgesteld, zal per project een diepere analyse worden uitgevoerd. Dit zal resulteren in verschillende documenten, zoals een work breakdown structure (WBS), een technische fiche, een budgetraming en een overzicht van functionele en non-functionele vereisten. Op basis van deze informatie wordt een roadmap opgesteld die richting geeft aan de verdere uitvoering.

Voor bepaalde projecten zal een marktonderzoek worden uitgevoerd om de juiste oplossingen en leveranciers te identificeren. Afhankelijk van de complexiteit en de benodigde expertise zal dit onderzoek intern worden uitgevoerd of worden uitbesteed.

Na de voorbereidingsfase zal de productie starten, waarin de projecten daadwerkelijk worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Vervolgens zal de uitrol plaatsvinden, waarbij de implementatie per team gebeurt. Dit proces zal worden ondersteund met workshops, documentatie en begeleiding om een soepele transitie te garanderen.

Door deze gestructureerde aanpak zorgt M HKA ervoor dat de digitale transformatie stapsgewijs en op een doordachte manier wordt uitgevoerd, met oog voor efficiëntie, draagvlak en duurzame implementatie.

APARTE PROJECTEN

DT-01: Audit digitale strategie

In het afgelopen jaar werd een grondige audit uitgevoerd van de digitale strategie van M HKA, met als doel de bestaande digitale processen, systemen en infrastructuur te evalueren en verbeterpunten te identificeren. Deze audit vormde een essentiële stap in het verfijnen van onze digitale transformatierichting en het versterken van de IT-architectuur binnen de organisatie.

De audit begon met een uitgebreide analyse van de huidige digitale strategie en de bijbehorende projecten. Hierbij werd gekeken naar de implementatiestatus van lopende initiatieven, de mate waarin digitale tools en systemen effectief worden benut en de samenhang tussen verschillende digitale toepassingen binnen de organisatie. Daarnaast werd er een evaluatie gemaakt van de strategische bewegingen binnen de digitale transformatiestrategie en hoe deze aansluiten bij de langetermijndoelstellingen van M HKA.

Een belangrijk aspect van de audit was het in kaart brengen van de IT-infrastructuur en het softwarelandschap. Dit omvatte een inventarisatie van alle digitale systemen, van het collectieregistratiesysteem en het DAMS tot Office 365, ticketingsoftware en het digital signage platform. Daarbij werd niet alleen gekeken naar de functionele mogelijkheden en beperkingen van elk systeem, maar ook naar hun onderlinge integratie, beveiliging en gebruiksvriendelijkheid.

Naast de technische component werd er ook een organisatorische analyse uitgevoerd. Hierbij lag de focus op de rolverdeling binnen de IT-dienst en de samenwerking tussen afdelingen bij digitale projecten. Er werd onderzocht hoe digitale tools worden ingezet binnen de verschillende teams en in welke mate medewerkers voldoende ondersteuning en opleiding krijgen om deze optimaal te benutten.

Om een volledig beeld te krijgen, werden interviews en gesprekken gevoerd met sleutelfiguren binnen de organisatie. Dit hielp bij het blootleggen van knelpunten en wensen, evenals bij het identificeren van mogelijke verbeteringen en optimalisaties. Op basis van deze inzichten werden concrete aanbevelingen geformuleerd voor de verdere uitbouw van de digitale strategie, met een focus op schaalbaarheid, efficiëntie en een betere afstemming op de operationele noden van het museum.

De resultaten van de audit zijn niet alleen gebruikt om gerichte verbeteringen door te voeren, maar hebben ook de basis gevormd voor de nieuwe digitale strategie van M HKA. Op basis van de inzichten uit de audit is een heldere visie ontwikkeld die structurele aanpassingen en strategische projecten op de lange termijn mogelijk maakt. De vernieuwde digitale strategie biedt een toekomstgericht kader waarmee het museum digitaal sterker en flexibeler wordt, en waarmee technologische innovatie ten dienste staat van zowel de interne werking als de publiekswerking.

DT-06: Digital signage

Om de publiekscommunicatie binnen het museum te moderniseren en efficiënter te beheren, werd gestart met de implementatie van een internet-gestuurd digital signage-platform. Dit project beoogt een gestroomlijnde en dynamische manier om bezoekers te informeren over activiteiten, tentoonstellingen en praktische informatie zoals openingsuren en ticketprijzen.

Het nieuwe systeem stelt M HKA in staat om content centraal te beheren en in real-time aan te passen via een gebruiksvriendelijke interface. Dit biedt verschillende afdelingen de mogelijkheid om moeiteloos en flexibel informatie op de schermen bij de balie en in de inkomhal te plaatsen en te updaten. De digitale signage-oplossing ondersteunt een breed scala aan mediaformaten, waaronder afbeeldingen, video's en live-updates, waardoor de informatieoverdracht niet alleen informatief, maar ook visueel aantrekkelijk is.

Een belangrijk aspect van dit project is de integratie van contentplanning en automatisering. Door de mogelijkheid om content in te plannen op basis van tijd en locatie, kunnen boodschappen naadloos worden afgestemd op de behoeften van bezoekers op specifieke momenten. Dit draagt bij aan een efficiënter beheer van communicatie en vermindert de noodzaak voor handmatige updates.

Daarnaast wordt er binnen dit project gekeken naar verdere uitbreidingsmogelijkheden voor interne communicatie, zoals de koppeling met andere systemen binnen het museum, bijvoorbeeld voor evenementeninformatie of personeelsnieuws. Dit zou de consistentie in communicatie versterken en redundantie in contentbeheer minimaliseren.

DT-22: Horeca kassa

Om de efficiëntie, nauwkeurigheid en gebruiksvriendelijkheid van het kassasysteem in de horecavoorzieningen van M HKA te verbeteren, werd binnen dit project een nieuw kassasysteem geselecteerd dat in februari 2025 zal worden geïmplementeerd. Dit systeem moet zorgen voor een gestroomlijnde afhandeling van transacties, voorraadbeheerfunctionaliteiten en een verbeterde integratie met andere systemen binnen het museum.

Het huidige kassasysteem voldoet niet langer aan de operationele behoeften en kent beperkingen op het gebied van snelheid, flexibiliteit en rapportagemogelijkheden. Een nieuw systeem moet de horecamedewerkers ondersteunen bij een efficiënte verwerking van bestellingen en betalingen, terwijl het tegelijkertijd inzicht biedt in verkoopcijfers en trends. De keuze van het systeem wordt gebaseerd op verschillende criteria, waaronder gebruiksgemak, betrouwbaarheid, schaalbaarheid en compatibiliteit met moderne betaalmethoden zoals contactloos betalen en mobiele betalingen.

Een belangrijke functionaliteit van het nieuwe systeem is de mogelijkheid om producten en prijslijsten eenvoudig te beheren. Dit stelt het horecateam in staat om snel aanpassingen door te voeren, bijvoorbeeld bij tijdelijke menu-

aanpassingen of promoties. Daarnaast wordt er gekeken naar een geïntegreerde oplossing voor voorraadbeheer, zodat de beschikbaarheid van producten in real-time kan worden gemonitord en tekorten worden voorkomen.

Naast operationele voordelen biedt het nieuwe kassasysteem geavanceerde rapportagemogelijkheden. Het systeem genereert gedetailleerde inzichten in de omzet, piekmomenten en meest verkochte producten, waardoor het management beter onderbouwde beslissingen kan nemen over het assortiment en de personeelsplanning. Ook wordt onderzocht of een systeem van dezelfde leverancier gebruikt kan worden voor de balie kassa's.

De implementatie van een nieuw kassasysteem zal bijdragen aan een verbeterde bezoekerservaring, waarbij betalingen sneller en probleemloos verlopen en wachttijden worden geminimaliseerd. Voor het horecapersoneel betekent dit een efficiënter werkproces met minder kans op fouten en een intuïtieve interface die de inwerktijd verkort.

Door te investeren in een toekomstbestendige oplossing zet M HKA een belangrijke stap in de verdere digitalisering en professionalisering van de interne werking. Dit project maakt deel uit van een bredere strategie om de digitale infrastructuur van het museum te moderniseren en optimaal af te stemmen op de operationele en commerciële behoeften.

DT-23: Museumshop kassa

Het project DT-23 richt zich op de implementatie van een nieuw kassasysteem voor de museumshop van M HKA. Momenteel bevindt dit project zich in de voorbereidende fase, waarbij een marktonderzoek wordt uitgevoerd en de functionele en technische vereisten worden opgesteld. Het huidige kassasysteem is verouderd, kent beperkingen op het gebied van gebruiksvriendelijkheid en automatisering en vereist veel handmatige invoer. Dit maakt het beheer van transacties en voorraad omslachtig en tijdrovend, wat de operationele werking van de museumshop bemoeilijkt. Daarnaast wordt een gedetailleerde planning uitgewerkt om een gestructureerde en efficiënte implementatie te waarborgen.

Het marktonderzoek heeft als doel een breed scala aan beschikbare kassasystemen te evalueren en te vergelijken op basis van criteria zoals gebruiksvriendelijkheid, flexibiliteit, integratiemogelijkheden met bestaande systemen en ondersteuning voor moderne betaalmethoden. Hierbij wordt gekeken naar oplossingen die aansluiten bij de specifieke behoeften van de museumshop, zoals voorraadbeheer, rapportagemogelijkheden en een intuïtieve gebruikersinterface.

Parallel aan het marktonderzoek wordt gewerkt aan het opstellen van de vereisten. Dit omvat een grondige analyse van de operationele behoeften en workflows binnen de museumshop, zodat het nieuwe kassasysteem optimaal aansluit op de dagelijkse praktijk.

De planning van dit project is gericht op een gefaseerde implementatie, waarbij voldoende tijd wordt voorzien voor testing, opleiding van medewerkers en een soepele overgang naar het nieuwe systeem. De uiteindelijke keuze van het kassasysteem zal worden gemaakt op basis van een zorgvuldige afweging tussen gebruiksgemak, kostenefficiëntie en technische haalbaarheid.

DT-07: Ticketing

Binnen het project DT-07 wordt een nieuw ticketingsysteem geselecteerd en geïmplementeerd om de verkoop van tickets bij M HKA te moderniseren en te stroomlijnen. Dit project loopt parallel met DT-23 – Museumshop kassa, aangezien beide systemen op dezelfde toestellen zullen draaien. Momenteel bevindt het project zich in de voorbereidende fase, waarbij een marktonderzoek wordt uitgevoerd en de functionele en technische vereisten worden vastgesteld. Het doel is een geïntegreerde oplossing te vinden die zowel balietransacties als online ticketverkoop ondersteunt en die aansluit bij de bredere digitale infrastructuur van het museum.

Het huidige ticketingsysteem voldoet niet langer aan de behoeften van de organisatie en kent beperkingen op het gebied van flexibiliteit, gebruiksvriendelijkheid en integratie met andere systemen. Een nieuw systeem moet een vlotte en betrouwbare verkoopervaring bieden, zowel aan de balie als via online kanalen. Daarnaast wordt onderzocht hoe een selfservicekiosk kan worden ingezet, zodat bezoekers zelfstandig tickets kunnen aankopen en wachtrijen aan de balie worden verminderd.

Bij het marktonderzoek wordt gekeken naar oplossingen die niet alleen ticketverkoop faciliteren, maar ook mogelijkheden bieden voor bezoekersregistratie, rapportage en koppelingen met andere systemen binnen het museum. De keuze van het systeem zal gebaseerd worden op criteria zoals gebruiksgemak, betaalmogelijkheden, integratiemogelijkheden met de museumshop en flexibiliteit in tickettypes en prijscategorieën.

Parallel aan dit onderzoek wordt een gedetailleerde planning opgesteld om de implementatie van het nieuwe systeem zo gestructureerd mogelijk te laten verlopen. Hierbij wordt rekening gehouden met testfases, opleiding van medewerkers en een soepele overgang naar de nieuwe werkwijze.

2.4.8 Duurzaamheid

Ecologie en duurzaamheid zijn urgenties die zich steeds pregnanter aandienen. Niet alleen in de enge zin van de term 'klimaat' waarvan 2023 wereldwijd een absoluut dieptepunt was, maar ook als een breder maatschappelijk bewustzijn. Musea staan in de maatschappij, maken er actief deel van uit, en vertalen maatschappelijke tendensen naar een artistiek- en publieksprogramma.

Het M HKA zette in het verleden al een aantal stappen – zowel voor de interne productieprocessen, de backoffice-werking, als voor de omgang met de huidige, beperkende en uitdagende infrastructuur – om bewuster om te gaan met de groeiende aandacht voor ecologie, klimaat en duurzaamheid. Zo liep het museum specifieke trajecten door deelname aan GreenTrack en liet het een ecoscan uitvoeren.

Het museum streeft ernaar zijn ecologische voetafdruk te verlagen en het publiek te inspireren naar een duurzame samenleving. In 2023 werd de Klimaat Klub, een transversale werkgroep samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende afdelingen, elk met hun eigen expertise, ervaring en inzichten. De werkgroep voegde in een beleidsvoorbereidende nota de verschillende dimensies samen, lijstte de geplande acties op diverse domeinen op en maakte via het overlopen van verschillende *best practice*-voorbeelden een lijst op van wat op korte termijn haalbaar/wenselijk is voor het M HKA, en wat moeilijker radicaal kan worden gevolgd.

In 2024 werden volgende concrete acties genomen:

- Bij de afdeling Artistieke Presentatie/Productie werd bewust gekeken naar circulair denken, door scenografieën te hergebruiken of materialen maximaal een tweede, derde of zelfs vierde leven te geven.
- Voor de infrastructuur scande het M HKA ook verdere mogelijkheden en realiseerde het deze, in overleg met het Departement Cultuur, Jeugd en Media.
- Voor ingrepen in de waterhuishouding ziet het M HKA maar weinig kansen en een grondige renovatie met het oog op betere isolatie is niet te verantwoorden met de nieuwbouw die in het verschiet ligt. Daarom staat de reductie van het elektriciteitsverbruik centraal. De dienst Facility verving halogeenvlampen door ledverlichting.
- Er werden 236 zonnepanelen geplaatst op alle ongebruikte daken van het gebouw, plus op een deel van de achterste twee terrassen aan de Scheldekant. Met de leverancier werd contractueel overeengekomen dat de zonnepanelen door de leverancier gratis kunnen worden herplaatst;

- zo kunnen ze worden meegenomen naar de nieuwbouw of bij verhuis worden overgedragen aan een andere culturele instelling.
- In 2023 rationaliseerde en beperkte de afdeling Publiekswerking al het drukwerk dat werd geproduceerd ten behoeve van bemiddeling en de marketing- en communicatiestrategie. Deze inspanningen werden in 2024 voortgezet en verder geoptimaliseerd.
- De afdeling Museale Werking/Content Management zette de acties rond de mappenstructuur (opleidingen, opschoningsacties) verder om digitale vervuiling tegen te gaan.
- De dienst Collectie hield bij het aanvaarden van schenkingen rekening met het depotvolume.
- De afdeling Artistieke Presentatie zette meer collectiewerken in voor tijdelijke tentoonstellingen.
- Superhost 2024 (zie hoofdstuk 9) was onderdeel van het bredere *Museum of the Commons*-project. M HKA werkte hiervoor samen met Europese kunstinstituten binnen L'Internationale, waarmee het debat over kunst en ecologie internationaal werd versterkt.
- Met het oog op de vergroening van het dakterras werd een samenwerking opgestart met Volle Grond. Dit initiatief draagt bij aan een aangenamere en duurzamere omgeving voor bezoekers en medewerkers.

2.4.9 Toekomsthorizon: instellings- en infrastructuurtraject

Eind 2023 besliste de administratie Cultuur om in het kader van het gebouwproject twee projectcoördinatoren aan te werven die het M HKA ondersteunen om de toekomst vorm te geven. Om het nodige transitietraject mogelijk te maken, wierf het departement in samenspraak met M HKA een coördinator institutioneel traject (verder: transitiecoördinator) aan. De coördinator werkt achter de schermen en ondersteunt het M HKA bij de realisatie van de transitie. Ze initieert de nodige samenwerkingen om het transitietraject mogelijk te maken en volgt deze op. Zij wordt begeleid door een stuurgroep en aangestuurd door het departement, in samenwerking met de museumdirectie.

Na de aanwerving van Lyne Viskens als transitiecoördinator, werd Emmanuel Van Oost aangenomen als museaal coördinator voor het bouwproject M HKA. Emmanuel Van Oost won in 2016 de 'Maarten Bouwen Prijs voor duurzaam bouwen' van de KU Leuven en heeft ervaring als architect en projectleider bij het Deense C.F. Møller Architects.

De twee coördinatoren startten op 1 september 2024 hun werkzaamheden. Zij zullen samen met het museumteam het M HKA door de transitie leiden, met als doel het M HKA om te vormen tot een internationaal toonaangevend museum bij de lancering van het online museum (2029) en de opening van het nieuwe gebouw (eind 2031). Dit geïntegreerde ontwikkelingstraject is uniek voor Vlaanderen en zeldzaam op internationaal niveau.

Zoals bepaald in het addendum bij de beheersovereenkomst die werd gesloten voor de periode 2019-2023 en werd verlengd tot en met 31 december 2025, zijn voor het toekomsttraject 600.000 euro recurrente middelen per jaar geoormerkt. M HKA vroeg deze middelen aan specifiek met het oog op digitaliseringstrajecten. Het museum zet deze middelen de eerstkomende jaren prioritair in om de uitdagingen rond de digitale transformatie en het online museum te realiseren.

Instellingsontwikkeling

In december 2023 besliste de minister om de structurele toelage 2024 voor het M HKA te verhogen met 1,6 miljoen euro. De verhoging van de middelen werd verwerkt in een nieuw voorstel van addendum bij de huidige beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en M HKA dat in maart 2024 werd goedgekeurd. Hierin werd expliciet opgenomen dat het M HKA als cultureel-erfgoedinstelling een voorbeeldrol vervult om de zorg voor en omgang van cultureel erfgoed te bevorderen in het cultureel-erfgoedveld. De beslissing van

de minister bouwde voort op eerdere beslissingen van het bestuursorgaan omtrent de instellingsontwikkeling: enerzijds het stabiliseren van de werking en terugschroeven van de voorbereiding van de nieuwe werking zoals voorzien in het Routeplan (2019), en anderzijds de focus op twee urgente strategische prioritaire acties: het uitbouwen van het *digitaal museum* en de uitbouw van het door Vlaanderen opgerichte CKV (Centrum voor Kunstarchieven).

Nieuw museum

Met de nieuwbouw luidde de Vlaamse Gemeenschap een nieuw tijdperk in voor het M HKA.

Met de conceptnaam 'Toekomstig Museum voor Hedendaagse Kunst' (TMHK) werd zowel de toekomstige nieuwbouw aangeduid, als de excellerende werking die daarin ontwikkeld zal worden. De bouw van een nieuw museumgebouw voor het M HKA was voorzien in het Vlaamse Regeerakkoord 2019-2024. Het is een belangrijke hefboom om de Vlaamse hedendaagse beeldende kunstsector verder te ontwikkelen en internationaal op de kaart te zetten. Na de stopzetting van de eerste procedure in 2019 werd het traject in 2023 opnieuw op de rails gezet.

In juni 2023 werd de architectuurwedstrijd internationaal gepubliceerd en in mei 2024 duidde de minister van Cultuur zes kandidaat-ontwerpers aan die in de loop van 2024 hun voorstel voor het nieuwe museumgebouw aan het nieuwe Zuidpark mochten uitwerken. De Vlaams Bouwmeester begeleidde de procedure en een selectiecommissie met experts stelde een shortlist samen uit 54 inzendingen:

- Bovenbouw Architectuur + Christ & Gantenbein (CH)
- DRDH Architects BV + Jamie Fobert Architects (UK)
- noAarchitecten + EM2N Architekten AG (CH) + Sergison Bates Architects (UK)
- OFFICE Kersten Geers David Van Severen + SO-IL Office (USA)
- Robbrecht en Daem architecten (BE) + Dierendonckblancke architecten (BE) + Laura Muyldermans (BE)
- Studio Nauta Bedaux VOF (NL) + Feilden Fowles Architects Limited (UK)

De selectie is een mix van Vlaamse en internationale architecten, met één uitsluitend Vlaams team, drie internationale teams en twee gemengde Vlaams-internationale teams. Bij de selectie werd niet enkel gekeken naar de ervaring en visie van de teams op wat een museum vandaag kan zijn, maar ook naar hun capaciteit om duurzaam te bouwen.

In het voorjaar 2024 werkte Antwerpen aan een RUP voor de projectsite. Tijdens dat traject organiseerde de stad verschillende openbare onderzoeken. Op basis van de resultaten van het hoogbouwrapport, besloten de Vlaamse overheid en de stad Antwerpen in overleg om een deel van het programma niet op de site te realiseren. Het M HKA zal een onderzoekscomponent in de onmiddellijke omgeving van het nieuwe museum krijgen. Het onderzoekscentrum zal ten dienste van de sector staan.

Op 29 mei vond er een infomoment plaats met de betrokken administraties en de zes kandidaat-ontwerpers die een ontwerpvoorstel voor het nieuwe museum mochten uitwerken.

In september beoordeelde een gunningscommissie de offertes. De Vlaamse Regering zal de begunstigde van de ontwerpopdracht in februari 2025 bekendmaken. De publicatie voor het aanstellen van een aannemer en de uitwerking van het project volgen in de volgende legislatuur. De Vlaamse overheid zal voor de uitvoering van de studieopdracht samenwerken in een bouwteam. Dat is een projectgebonden samenwerkingsvorm die is samengesteld uit de aanbestedende overheid, het gekozen ontwerpteam en de gekozen aannemer voor de opdracht voor werken. Het ontwerpteam en de aannemer

worden gekozen via afzonderlijke opdrachten, waardoor de procedure duidelijk verschilt van een design-and-buildformule.

M HKA heeft als gebruiker een actieve rol in het gebouwtraject. De voorzitter en ondervoorzitter van het M HKA zetelen als vertegenwoordiger van het bestuursorgaan in de stuurgroep.

2.4.10 Internationale werking

L'Internationale

M HKA is lid van de museumconfederatie L'Internationale, die een werkbare juridische structuur heeft als IVZW (internationale vereniging zonder winstoogmerk naar Belgisch recht). Het belangeloos doel van de IVZW L'Internationale wordt als volgt omschreven:

- een platform zijn voor onderzoek naar internationale kunstpraktijken en het ontwikkelen van alternatieve modellen en ideeën om institutionele protocollen te verbeteren;
- de hedendaagse kunst versterken als ruimte voor kritisch debat over de relatie tussen cultuur en samenleving;
- een autonome internationale ruimte creëren en een gemeenschappelijke ruimte ondersteunen, waarbij allianties worden gevormd met partners van verschillende omvang binnen en buiten Europa;
- functioneren op basis van een economie van solidariteit tussen de betrokken medewerkers.

Artistieke moderne en hedendaagse instellingen, onderzoekers, curatoren, kunstenaars en wetenschappers die zich willen engageren in het debat over artistieke praktijken en een internationalistische ruimte van actie en reflectie willen vormen, gebaseerd op de waarden van vrijheid en solidariteit, kunnen lid worden.

M HKA werkt binnen het Creative Europe-programma samen aan het vierjarige project *Museum of Commons, Towards a Healthier Arts Ecosystem* (2023-2026). Dit project verenigt verschillende belangrijke instellingen:

- MSN (Muzeum Sztuki Nowoczesnej W Warszawie) – het nationale museum voor hedendaagse kunst in Polen met de grootste collectie hedendaagse kunst van het land;
- MNCARS (Museo Nacional de Arte Reina Sofía, Spanje) – een toonaangevend nationaal museum voor hedendaagse kunst en een van de belangrijkste Spaanse culturele instellingen;
- MACBA (Museu d'Art Contemporani de Barcelona, Spanje) – internationaal erkend als modelmuseum voor hedendaagse kunst;
- VAM (Van Abbemuseum, Eindhoven, Nederland) – een van de eerste musea voor hedendaagse kunst in Europa;
- MSU (Muzej Suvremene Umjetnosti, Zagreb, Kroatië) – het grootste museum in Kroatië;
- SALT (Istanbul, Turkije) – een centrum gespecialiseerd in digitale artistieke archieven.

Deze instellingen worden bijgestaan door drie kunstacademies die bijdragen aan *Museum of Commons*:

- HDK-Valand (Göteborg, Zweden)
- National College of Art and Design (Dublin, Ierland)
- ZRC SAZU (Ljubljana, Slovenië) – het onderzoekscentrum van de Sloveense Academie van Kunsten en Wetenschappen.

Daarnaast zijn er samenwerkingen met organisaties uit de artistieke sector, zoals HKW (Haus der Kulturen der Welt, Berlijn), dat zich richt op sociale inclusie via residenties voor migranten en niet-ingezetenen kunstenaars in

Europa. Ook op artistiek onderzoek gebaseerde instellingen maken deel uit van het consortium, waaronder VCRC (Visual Research Centre), de organisator van de Kyiv Biënnale.

Het vierjarige programma streeft naar een breder, gezonder en inclusiever ecosysteem voor de kunsten. De drie centrale thema's zijn:

- klimaat en ecologische duurzaamheid;
- de rol van musea als plekken voor diversiteit en inclusie;
- erfgoed als instrument voor sociale rechtvaardigheid.

MSN in Warschau coördineert het project en beheert de uitvoering. M HKA brengt expertise in op het vlak van tentoonstellingsorganisatie.

Zie <https://www.internationaleonline.org/>

2.4.11 BESTUUR

BESTUURSORGaan

Het **bestuursorgaan** (voorheen raad van bestuur) is samengesteld uit zeven door de Vlaamse Regering voorgedragen bestuurders en vier onafhankelijke bestuurders. De bestuurders worden benoemd voor een termijn van vijf jaar. Hun mandaat is verlengbaar. De bestuurders voeren hun mandaat onbezoldigd uit.

Er wordt gewerkt met een breed samengestelde groep van bestuurders die minstens viermaal per jaar overleg voert en haar controle- en beleidstaak kwalitatief invult. De leden zetten hun ervaring, competenties en netwerk in voor het M HKA.

Het bestuursorgaan is tevens een klankbord voor de werking van het museum in al zijn facetten, van collectie, presentatie, wetenschappelijk onderzoek tot publiekswerking.

Het bestuursorgaan laat zich bijstaan en adviseren door twee gespecialiseerde comités.

De wezenlijke kerntaken van het **auditcomité** zijn de bewaking van de financiële rapporteringen en de controle van interne en externe audit- en organisatieprocessen.

Het **benoemings- en remuneratiecomité** stelt de vereisten vast waaraan de onafhankelijke bestuurders dienen te voldoen op het vlak van bekwaamheden, kennis en ervaring.

Het bestuursorgaan heeft duidelijk afgebakende verantwoordelijkheden en oefent onder meer de volgende bevoegdheden uit:

- het vastleggen van richtlijnen voor de inrichting, de oriëntatie, de organisatie, de coördinatie en de kwaliteitsbewaking van de werking van M HKA en het bewaken van de afstemming van de krachtlijnen hiervan op het cultuurbeleid van de Vlaamse Gemeenschap;
- het vastleggen van de bestuursstructuren;
- het bepalen van de lijnen van het arbeidsreglement;
- de goedkeuring van de beleidsplannen;
- het jaarlijks vastleggen en goedkeuren van de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede het vastleggen van de principes van toewijzing van de middelen;
- het bepalen van de personeelsformatie;
- het toezicht op de uitvoering van het maatschappelijk doel;
- alle aankopen van kunstwerken boven 17.500 euro;
- alle substantiële schenkingen;
- alle andere wettelijk voor het bestuursorgaan voorbehouden bevoegdheden.

Bij de samenstelling van het bestuursorgaan wordt rekening gehouden met de principes van deugdelijk bestuur, en worden er experts aangezocht om naast de politieke vertegenwoordigers in het bestuursorgaan te zetelen die actief geïnteresseerd zijn in hedendaagse beeldende kunst en beeldcultuur.

Gezien de uitdagingen waarvoor het M HKA staat, werden voor deze functie naast algemene profielelementen ook bijzondere verwachtingen geformuleerd. Er werd geopteerd om voor twee van de vier posities te gaan voor het profiel van internationale topexperten met artistiek- en cultureel-inhoudelijke ervaring en expertise inzake institutionele en infrastructurele culturele ontwikkelingstrajecten op internationaal niveau. Voor de andere twee posities werd geopteerd voor een verbrede scope van competenties, namelijk in een of meer van de volgende domeinen:

- complexe projectstructurering en aansturing, gezien het door de Vlaamse regering uitgezette traject voor een volwaardige museale infrastructuur in nieuwbouw op de site Zuidersluis in Antwerpen;
- juridische issues m.b.t. openbare instellingen;
- governance;
- HR;
- veranderingsmanagement.

Andere verwachtingen in het profiel van de onafhankelijk bestuurder zijn:

- een helder engagement voor het project van M HKA;
- de competentie om langetermijndoelen uit te zetten in het belang van de beeldende kunsten en de maatschappelijke verankering ervan;
- de capaciteit om de organisatie en het bestuursorgaan op een juiste wijze te bevragen, waarbij de effectiviteit van een institutioneel ontwikkelingstraject centraal staat;
- een inzicht in en sterk gevoel voor sociaal-maatschappelijke opportuniteiten;
- bestuurlijke deskundigheid;
- een vernieuwende en creatieve visie voor de toekomst.

Het bestuursorgaan vergadert op uitnodiging van de voorzitter. De data worden tijdig vastgelegd. In 2024 werd er fysiek vergaderd op 25.03, 17.06, 21.10 en 16.12, telkens op maandag van 16.00 tot 18.00 uur.

Het auditcomité vergaderde op digitale wijze op 04.03, 27.05, 07.10 en 25.11.

In het licht van de grote uitdagingen waar het M HKA voor staat, vonden daarnaast ook tussentijdse voortgangsgesprekken plaats, telefonisch of via conference call.

Het bestuursorgaan schonk gedurende het werkingsjaar 2024 veel aandacht aan het strategisch beleid van de vzw en de krijtlijnen die door de Vlaams minister van Cultuur werden uitgezet voor het toekomstige beleid. Daarbij werd vooral aandacht besteed aan het instellings- en gebouwtraject.

De directie zorgde voor de beleidsvoorbereiding en legde verantwoording af over de resultaten. Zoals vastgesteld in het intern reglement (voorheen: huishoudelijk reglement) delegeert het bestuursorgaan de volgende bevoegdheden aan de algemeen & artistiek directeur en de zakelijk directeur:

- het aanwerven en ontslaan van personeelsleden andere dan de directie en de leden van het managementteam;
- het stellen van daden en het afsluiten van alle overeenkomsten welke voor de dagelijkse werking noodzakelijk zijn binnen de perken van het bestuursorgaan en de door de algemene vergadering goedgekeurde begroting;
- postvolmacht en gemandateerde bij openbare en private bankinstellingen;
- het dagelijks beheer zowel in administratieve als in financiële transacties;
- het ondertekenen van alle akten en verbintenissen van dagelijks bestuur.

Samenstelling bestuursorgaan

Voorzitter

— de heer Herman De Bode

Ondervoorzitter

— mevrouw Yolande Avontroodt

Bestuurders

— mevrouw Kim De Weerd

— mevrouw Annick Garmyn

— de heer Filip Marsboom

— mevrouw Annelies Thoelen

— de heer Toon Wassenberg

Onafhankelijk bestuurders

— de heer Geert Bouckaert

— de heer Vasif Kortun

— mevrouw Katrien Mattelaer

— de heer Eugene Tan

De mandaatperiode van de leden loopt tot en met 31 oktober 2026.

De algemene vergadering van 16 december 2024 bekrachtigde het vrijwillig ontslag van Annelies Thoelen, die was voorgedragen door de Vlaamse Gemeenschap. Dit ontslag ging in op 16 december. Het bestuursorgaan had eerder al, op haar verzoek, beslist om mevrouw Annelies Thoelen uit haar mandaat in het auditcomité te ontslaan. In 2023 werd de heer Filip Marsboom aangesteld als nieuw lid van het auditcomité.

Samenstelling auditcomité

— mevrouw Katrien Mattelaer (voorzitter auditcomité)

— mevrouw Annick Garmyn

— de heer Filip Marsboom

— mevrouw Karin Heremans (regeringscommissaris)

— de heer Dieter Vankeirsbilck (zakelijk directeur)

Samenstelling benoemings- en remuneratiecomité

— de heer Herman De Bode

— mevrouw Yolande Avontroodt

— de heer Toon Wassenberg

— de heer Bart De Baere (algemeen & artistiek directeur)

De Vlaamse Regering stelt de twee **regeringscommissarissen** aan om toezicht uit te oefenen op de werking en de financiële situatie van het M HKA. De regeringscommissarissen worden op alle vergaderingen uitgenodigd en op dezelfde wijze als de bestuursleden in kennis gesteld van de dagorde en de voorbereidende stukken. Beide afgevaardigden zetelen met raadgevende stem in het bestuursorgaan.

Regeringscommissarissen

— mevrouw Karin Heremans werd in 2015 benoemd als regeringscommissaris van de Vlaamse minister bevoegd voor Financiën en Begroting.

— de heer Koen Derkinderen treedt sinds 2021 op als regeringscommissaris van de Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur.

In 2024 behandelde het bestuursorgaan de volgende punten:

Toekomsthorizon M HKA: gebouw- en instellingstraject	Kennisname
Addendum bij de beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en de vzw M HKA (verlengd tot 31.12.2025) over de werking van het M HKA en de werking van Centrum Beeldarchieven Vlaanderen (CKV)	Goedkeuring
Memorandum M HKA 2024	Goedkeuring
Voorstelling organisatietraject M HKA door HR	Kennisname
Opzet Strategische meerjarenplanning	Goedkeuring
Strategische meerjarenplanning: hoofdlijnen meerjarenplanning 2031 naar 2026/2029	Goedkeuring
Tijdelijke vervanging van de zakelijk directeur	Goedkeuring
Rapportering over de tussentijdse evaluatie van de werking beleidsperiode 2019-2025 door het DCJM	Kennisname
Kennisname van het vrijwillig ontslag van zittend bestuurder Annelies Thoelen	Kennisname
Intern reglement (voorheen: huishoudelijk reglement) / voorlopige versie	Kennisname / Goedkeuring
Rapportering auditcomité: controle voortgang budget 2024 en de voortgang van de onderhandelingen over de kaderovereenkomst tussen M HKA en De Studio	Kennisname
Intrekking bijzondere volmachten	Goedkeuring
Toekenning bijzondere volmachten	Kennisname
Openbaarmaking van adresgegevens van bestuurders	Goedkeuring
Overeenkomst De Cinema / aanpassing	Kennisname / Goedkeuring
Salarisbenchmark	Kennisname
Rechtsgeding tegen Hiscox SA inzake de vergoeding van het verlies van het werk 'Rabbit'	Goedkeuring
Vastlegging jaarrekening 2023 (balans- en resultatenrekening)	Goedkeuring
Jaarverslag 2023 en de verwervingen 2023	Goedkeuring
Begroting 2024	Goedkeuring
Aankopen 2024 boven de 17.500 euro	Goedkeuring
Schenken 2024	Goedkeuring
VARIA: – Rechtsgeding tussen M HKA en Hiscox en de procedure in hoger beroep – Tentoonstelling Jef Verheyen – Vaststelling data bestuursvergaderingen 2025 – Nieuwe Vlaamse Regering – Bestuursakkoord Stad Antwerpen – Samenwerking tussen M HKA en KMSKA	Kennisname

ALGEMENE VERGADERING

De algemene vergadering is een sleutelgegeven in de governance van een instelling als M HKA. De volgende **bevoegdheden** worden uitsluitend door de effectieve leden uitgeoefend:

- het wijzigen van de statutenstatuten behoudens in de gevallen waarin het bestuursorgaan bevoegd is;
- de benoeming en afzetting van bestuurders;
- de goedkeuring van de begroting en de jaarrekening;
- de vrijwillige ontbinding van de vereniging;
- de aanvaarding en uitsluiting van gewone effectieve leden en toegetreten leden;
- het bepalen van de bezoldiging van de commissarissen;
- de kwijting aan de bestuurders en aan de commissarissen;
- de omzetting in een vennootschap met sociaal oogmerk en alle gevallen waarin de statuten een beslissing van de algemene vergadering vereisen;
- de omzetting van de vzw in een ivzw, een coöperatieve vennootschap erkend als sociale onderneming of in een erkende coöperatieve vennootschap sociale onderneming;
- een inbreng om niet van een algemeenheid te doen of te aanvaarden.

Op 31 december 2024 telde de vzw M HKA **35 effectieve leden**.

De leden van het bestuursorgaan worden automatisch effectief lid van de vzw M HKA.

Wijzigingen in de samenstelling worden na kennisname ingeschreven in het ledenregister, dat wordt bijgehouden op de zetel van de vzw.

De algemene vergadering komt jaarlijks tweemaal samen: in maart om het jaarverslag en de jaarrekening goed te keuren en kwijting te verlenen aan de leden van de bestuursorganen en de commissaris-revisor, en in december om de begroting goed te keuren.

In 2024 vond de algemene vergadering plaats op 25 maart en 16 december.

In 2023 werden de statuten van het M HKA in overeenstemming gebracht met het Wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV). Deze statutenwijziging omvatte onder meer een gedetailleerde omschrijving van het doel en het voorwerp van de vzw, alsook een bijkomende bepaling over de principes van goed bestuur.

In zijn meest eenvoudige vorm ligt de focus van goed bestuur op de werking en de samenstelling van de bestuursorganen. Daarnaast is er in de relaties tussen de bestuurders en het management en de relaties met diverse stakeholders aandacht voor een brede invulling van het begrip deugdelijk bestuur die een maatschappelijk verantwoorde aanpak vooropstelt. De uitdaging van het M HKA bestaat erin om in de komende jaren een duurzame waarde te creëren voor alle stakeholders en deze laten doorsijpelen naar alle geledingen in de instelling.

3 Sociaal-economisch verslag van de werking

De cijfermatige gegevens hieronder vermeld, zijn een 'momentopname'.
Het betreft de aantallen en bedragen op 31.12.2024, m.a.w. geen gemiddelde
over het jaar.

3.1 OMZET Uitgaven versus inkomsten

	Totaal uitgaven	Totaal inkomsten	Groei % inkomsten	Resultaat van het boekjaar
2012	6.159.021,00	6.022.780,00	5,03%	-136.241,00
2013	5.984.123,00	6.001.739,00	-0,35%	17.616,00
2014	6.544.419,00	6.631.862,00	10,50%	110.813,00
2015	6.286.962,00	6.479.171,00	-2,30%	192.209,00
2016	5.980.166,00	6.166.035,00	-4,83%	185.869,00
2017	6.600.297,00	6.429.225,00	4,27%	-171.072,00
2018	7.885.546,00	7.729.179,00	20,22%	-156.367,00
2019	7.130.941,43	7.157.048,68	-7,40%	26.107,25
2020	6.099.847,42	6.644.592,49	-7,16%	544.745,07
2021	7.094.780,00	7.162.391,00	7,79%	67.611,00
2022	8.109.158,40	7.551.048,69	5,43%	-558.109,71
2023	8.129.548,75	8.081.583,06	7,03%	-47.965,69
2024	9.131.452,43	9.898.554,19	22,48%	767.101,76

3.2 PERSONEEL Aandeel loonkosten in de totale uitgaven

	Totale uitgaven	Loonkost	% tav uitgaven – inv. subsidies
2011	5.740.963,31	3.150.438,61	54,9%
2012	6.159.021,00	3.376.286,00	54,8%
2013	5.984.123,00	3.587.109,00	59,9%
2014	6.586.992,00	3.607.886,00	54,8%
2015	6.286.962,00	3.420.643,00	54,4%
2016	5.980.166,00	3.414.992,00	57,1%
2017	6.600.297,00	3.557.001,00	53,9%
2018	7.885.546,00	3.824.953,00	48,5%
2019	7.130.941,43	3.759.514,84	52,7%
2020	6.099.847,42	3.628.112,00	59,5%
2021	7.094.780,00	4.165.646,00	58,7%
2022	8.109.158,40	4.618.123,83	56,9%
2023	8.129.548,75	4.981.604,11	61,3%
2024	9.131.452,43	5.078.903,13	55,6%

De bezoldigingen van de algemeen directeur, de zakelijk directeur en
de geassocieerd directeur bedragen voor 2024 in totaal **425.875,73 euro**.

3.3 WERKINGSKOSTEN

Presentatie

	Totale uitgaven	Presentatie	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	887.262,00	14,41%
2013	5.984.123,00	683.461,00	11,42%
2014	6.544.419,00	968.469,00	14,80%
2015	6.286.962,00	728.517,00	11,59%
2016	5.980.166,00	885.682,00	14,81%
2017	6.600.297,00	878.377,00	13,31%
2018	7.885.546,00	1.910.611,00	24,23%
2019	7.130.941,43	911.578,74	12,78%
2020	6.099.847,42	763.083,00	12,51%
2021	7.094.780,00	872.087,00	12,29%
2022	8.109.158,40	1.040.192,00	12,83%
2023	8.129.548,75	909.124,00	11,18%
2024	9.131.452,43	902.825,00	9,89%

ABCD

	Totale uitgaven	ABCD	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	221.695,00	3,60%
2013	5.984.123,00	229.240,00	3,83%
2014	6.544.419,00	266.254,00	4,07%
2015	6.286.962,00	229.240,00	3,65%
2016	5.980.166,00	515.423,00	8,62%
2017	6.600.297,00	596.851,00	9,04%
2018	7.885.546,00	313.619,00	3,98%
2019	7.130.941,43	333.785,49	4,68%
2020	6.099.847,42	330.765,00	5,42%
2021	7.094.780,00	391.346,00	5,52%
2022	8.109.158,40	618.431,00	7,63%
2023	8.129.548,75	433.187,19	5,33%
2024	9.131.452,43	621.653,00	6,81%

Publiekswerking

	Totale uitgaven	Publiekswerking	% totale uitgaven
2012	6.159.021,00	546.476,00	8,87%
2013	5.984.123,00	434.896,00	7,27%
2014	6.544.419,00	488.787,00	7,47%
2015	6.286.962,00	434.896,00	6,92%
2016	5.980.166,00	207.546,00	3,47%
2017	6.600.297,00	246.223,00	3,73%
2018	7.885.546,00	594.069,00	7,53%
2019	7.130.941,43	603.381,77	8,46%
2020	6.099.847,42	337.352,00	5,53%
2021	7.094.780,00	448.250,00	6,32%
2022	8.109.158,40	530.637,00	6,54%
2023	8.129.548,75	491.418,00	6,04%
2024	9.131.452,43	500.564,00	5,48%

Infrastructuur

	Huisvesting en onroerende infrastructuur	Qua afschrijving
2012	348.000,00	194.068,00
2013	207.569,00	195.202,00
2014	287.822,00	218.574,00
2015	302.411,00	203.104,00
2016	204.823,00	195.493,00
2017	315.323,00	366.706,00
2018	306.706,00	440.656,00
2019	383.834,62	437.356,22
2020	228.880,00	400.978,13
2021	312.252,00	256.867,00
2022	542.574,00	223.411,30
2023	284.680,00	252.660,45
2024	319.265,00	221.682,00

3.4 GROEI SUBSIDIES EN TOELAGEN

	Vl. Gem.	% groei	Provincie	% groei	Stad	% groei
2012	4.645.000,00	1,00%	0,00	-100,00%	118.348,00	73,02%
2013	4.726.000,00	1,74%	0,00		68.349,00	-42,25%
2014	4.727.000,00	0,02%	0,00		224.298,00	228,17%
2015	4.615.000,00	-2,37%	0,00		75.000,00	-66,56%
2016	4.661.000,00	1,00%	0,00		75.000,00	0,00%
2017	4.740.000,00	1,69%	0,00		75.000,00	0,00%
2018	5.006.000,00	5,61%	0,00		75.000,00	0,00%
2019	5.557.000,00	11,01%	0,00		75.000,00	0,00%
2020	5.459.000,00	-1,76%	0,00		0,00	0,00%
2021	5.521.000,00	1,14%	0,00		0,00	0,00%
2022	6.111.000,00	10,69%	0,00		0,00	0,00%
2023	6.213.000,00	1,66%	0,00		0,00	0,00%
2024	8.005.000,00	28,84%	0,00		0,00	0,00%

3.5 KUNSTENAARS

Werking met kunstenaars	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Actief ¹	129	162	165	389	358	303	373	339	325	185	307	389	415
Passief ²	641	644	997	509	561	503	817	660	490	659	861	652	639
Totaal	770	806	1.162	898	919	806	1.190	999	815	844	1.168	1.041	1.054

1 productie- en aanpassingen van nieuw werk, lezingen, symposia, voordrachten, kunstenaarsgesprekken, concerten...

2 louter presentatie van de werken zonder interactie: ophangen kunstwerken, film- en videoprojecties...

4 Verwervingen – Bruiklenen 2024

4.1 AANKOPEN 2024

4.1.1 Aankopen Vlaamse Gemeenschap – M HKA 2024

- Chantladze, Elene
— *I Really Wanted to Paint But I Did Not Have Colors So I Painted With Flowers*, 2008
— *Untitled*, 2019
— *The Stepmother and the Stepchild (Fairy tale)*, z.d.
— *Phantasia*, z.d.
— *War Is Over?*, 2008
— *Visitors in Tskaltubo*, 2008
- Iannone, Dorothy
— *Extase*, 1970
- Reinecke, Chris
— *Appetizer*, 1969
- Shaw, Jim
— *The Electronic Monster and Thirteen Ghosts*, 2024

4.1.2 Aankopen De Stadscollectie Antwerpen – M HKA 2024

- Cami, Ignace
— *Koek voor Ninove*, 2020
— *Some Things Can Not Be Shared*, 2021
— *Nar*, 2020
— *Koekenkar*, 2020
- Claessens, Winnie
— *The Great Ballet in Orbit*, z.d.
— *The Thruth Is Out There*, 2021
- De Vos, Kasper
— *Pinova*, 2023
- Gielis, Daan
— *Happy Sad*, 2023
- Janssens, Ann Veronica
— *Magic Mirror Steel Blue*, 2022
- Lam, Jaffa
— *A Piece of History of the Moon*, 2015
- Mass and Individual Moving
— *Archief van Mass and Individual Moving*, 1976-1988
- Mass and Individual Moving
Foto van voorbereiding 'Radioactief monument', 1976
Mass and Individual Moving
Foto's van 'Radioactief monument', 1976
Mass and Individual Moving
Foto van 'Radioactief monument n°1', 1976
Mass and Individual Moving
Foto van 'Radioactief monument n°2', 1976
Mass and Individual Moving
Foto's van 'Radioactief monument n°6', 1977

Mass and Individual Moving; Schuiten, Luc
Documentatie van 'Projet Orejona', 1976-1978
Mass and Individual Moving
Plattegrond van 'Radioactief monument n°6', 1977
Mass and Individual Moving
Affiche van 'Kringloop', 1978
Mass and Individual Moving e.a.
Kringloop, 1978
Mass and Individual Moving
Zonder titel (Ecce Homo), 1979-1981
van Maele, Marcel; Opstaele, Raphaël August; Schotte, Radomir;
Globe Transcriptions
Tijfinar First Movement, 1979
Mass and Individual Moving
Foto's van 'Pioneer', 1981-1983
Mass and Individual Moving
Affiche van 'Pioneer', 1982
Mass and Individual Moving
Foto van 'Gloria', 1985-1986
Mass and Individual Moving
Foto van Raphaël Opstaele met bril van Marcel van Maele, 1988
Mass and Individual Moving
Zonder titel (Radioactief monument), 1976
Mass and Individual Moving
Documentatie van 'Mass and Individual Moving', 1976-1981

Meese, Jonathan

— *The Third Man's Soldiers! (Knallbonbons "X") – 1 –, 2022*

Salmon, Margaret

— *I You Me We Us, 2018*

Van Look, Floris

— *Narrenschiff 1, 2024*

— *Gulliver Stranded, 2024*

4.1.3 Eigen aankopen 2024

Arcangel, Cory

— *Dukes, 2018*

Arias-Misson, Alain

— *Dreams of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Falling in Love, Endlessly [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Trying, in Vain to Reach for Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *The Despair of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *The Joyous Mandala of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Carried by the Irresistible River of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *The Exaltation of First Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Love Fulfilled [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Floating in the Paradise of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *The Autumn of My Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Bearing the Trials of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Love Loosed [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *The Risky Juggling of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Playing with the Idea of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *The Terrible Breaking of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *The Jolly Assemblage of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

— *Rejoicing in the Magnificence of Love [uit de reeks 'Love'], 2023*

- *Catching Love* [uit de reeks 'Love'], 2023
- *The Impetuous Rapture of Love* [uit de reeks 'Love'], 2023
- *The Dangerous Vortex of Love* [uit de reeks 'Love'], 2023
- *Ecstasy, Joy, Adoration, Worship of Eternal Love* [uit de reeks 'Love'], 2023
- *Found a Space in Love* [uit de reeks 'Love'], 2023
- *Lose not Love* [uit de reeks 'Love'], 2023
- *The Wild Race of Love* [uit de reeks 'Love'], 2023
- *The Arduous Escalation of the Mountain of Love* [uit de reeks 'Love'], 2023

Atkins, Ed

- *Soiled Tif*, 2019

Beloufa, Neïl

- *Doing What You like Is Bad/Good*, 2017

Brannon, Matthew

- *Talking While Eating*, 2017

Burr, Tom

- *Put Down*, 2019

Dion, Mark

- *Birds of Antwerp*, 1993

Durant, Sam

- *Bloomberg Businessweek*, April 11-17, 2011, 2018

Einarsson, Gardar Eine

- *Simple Sabotage*, 2019

Evans, Cerith Wyn

- *Heart Sutra (Saihō-Ji)*, 2018

Filliou, Robert

- *A World of False Fingerprints*, 1975
- $1/2 + 1/2 = \text{Filliou/Pfeuffer}$, 1975
- *L'immortelle mort du monde*, 1967

Gelitin

- *From Ass to Zero*, 2020

Gillick, Liam

- *Tout va bien*, 2017

Gordon, Douglas

- *BLOW-UP (CLOUDS)*, 2018

Graham, Rodney

- *God Bless Tiny Tim*, 2018

Holmqvist, Karl

- *Untitled (Toxic Maxilinity)*, 2019

Iannone, Dorothy

- *1001 Songs for Erik Bock*, 2019
- *Dear Dieter*, 2015
- *Ewig Grün*, 2015-2016
- *A Fluxus Essay*, 2016
- *1001 Songs for Erik Bock*, 1980

- *First Recording + Lieber Uecker*, z.d.
- *Follow Me + Und du Herr Hoffmann*, z.d.

Marakatt Labba, Britta

- *Nya mål*, 2023
- *Luossa – Sjön som tömdes*, 2023
- *Mardröm*, 2020
- *En del av historien*, 2020

Mekas, Jonas

- *I Wish You a Very Fine Day*, 2016

Monk, Jonathan

- *Magnetism in Black and White*, 2020

Mosset, Olivier

- *Untitled (Rain Forest)*, 2019

Moulène, Jean-Luc

- *Capsule Hole*, 2018

Mullican, Matt

- *Five worlds in two directions*, 1993

Myles, Scott

- *Untitled (LESS)*, 2019

Pejvak

- *The Great Game*, 2021

Prince, Richard

- *Untitled (Poster)*, 2017

Pruitt, Rob

- *Summer '16*, 2016

Rehberger, Tobias

- *For Our Freedom and Yours*, 2018

Shuvaeva, Sveta

- *Titan Garden [uit de reeks 'Sea Sun Sand']*, 2018
- *Millennium [uit de reeks 'Sea Sun Sand']*, 2018
- *Aurum Moon [uit de reeks 'Sea Sun Sand']*, 2018
- *Nova Platinum [uit de reeks 'Sea Sun Sand']*, 2018
- *The Royal Paradise [uit de reeks 'Sea Sun Sand']*, 2018

Spero, Nancy

- *Sheela-na-gig*, 1996

Swennen, Walter

- *Avis*, 2018

Tiravanija, Rirkrit

- *Zonder titel (Do We Dream under the Same Sky)*, 2017
- *Zonder titel (Dromen we onder dezelfde hemel)*, 2017
- *Zonder titel (Rêvons-nous sous le même ciel)*, 2017
- *Zonder titel (Träumen wir unter demselben Himmel)*, 2020
- *Zonder titel (Soñamos bajo el mismo cielo)*, 2020

- Tyfus, Dennis
update Ultra Eczema, 2024
- Willats, Stephen
Concrete Window Worksheets, 1991
- Wohnseifer, Johannes
Fractured Spectrum, 2017
- Zaatari, Akram
The Third Window, 2017
- Zobernig, Heimo
Untitled, 2017

4.2 SCHENKINGEN 2024

- AlFaraj, Mohammad
In AlUla's Womb, 2023
schenking van de kunstenaar
- Cielen, Fia
Soma, 2023
schenking van de kunstenaar
- *Soma*, 2023
schenking van de kunstenaar
- *Soma*, 2023
schenking van de kunstenaar
- Lee, Kun Yong
Bodyscape, 2023
schenking van de kunstenaar
- Mass Moving
Venus, 1972-1973
schenking van Barbara Hahn
- *Beethoven*, 1974
schenking van Barbara Hahn
- Nabuurs & VanDoorn
Zelfcensuur in de cancelcultuur, 2024
schenking van de kunstenaars
- Narymbetov, Moldakul
Triple, 2000
schenking van Arystanbek Shalbayev
- *Zonder titel*, 2002
schenking van Arystanbek Shalbayev
- Panamarenko
Umbilly B, 1987-2024
schenking van Panamarenko Foundation
- Pejvak
In the Name of Contemplation, 2021
schenking van de kunstenaars

- Shaw, Jim
Octopus Vacuum, 2008
schenking van de kunstenaar
 - *Into the Vacuum: Drones*, 2007
schenking van de kunstenaar
 - van den Broek, Koen
Iter II, 2023
schenking van de kunstenaar
 - Zhu, Bruno
Public Service Announcement, 2023
schenking van A Maior
-

4.3 STRUCTURELE SAMENWERKINGEN

Samenwerking met Tselinny Center of Contemporary Culture (Almaty, Kazachstan)

- Bubikanova, Bakhyt
Portrait of Ida Rubinstein (uit de reeks 'Remake'), z.d.
 - *Bathing the Red Horse (uit de reeks 'Remake')*, 2013
 - Ismailova, Saodat
Chillahona, 2022
 - Narymbetov, Moldakul
Untitled, 2009
 - *Apashka (Shanyrak)*, 1992-1995
-

4.4 WERKEN IN BRUIKLEEN AAN HET M HKA

Werken in langdurige bruikleen van De Vlaamse Gemeenschap

- Mathieu, Céline
Attachment/Plinth 1, 2024
- *Attachment/Plinth 2*, 2024
- Pushkin, Ales
Belarusian Sun, 2011
- Tyfus, Dennis
That's Why My Paintings Got More and More Abstract (The Studio Visit), 2022
- Vanbesien, Robin
hold on to her, 2024

Werken in langdurige bruikleen van De Vleeshal – Middelburg

M HKA ontving in 2024 geen nieuwe werken in langdurige bruikleen van de Vleeshal.

Panamarenko

- *Bing of the Ferro Lusto X*, 1997
- *Bing Motor I*, 1999

4.5 BRUIKLENEN 2024

4.5.1 Langdurige bruiklenen 2024

Kabinet van de Vice-eersteminister en de Minister van
Buitenlandse Zaken Institutionele hervormingen,
FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking P&O Gebouwen
buitenland Roerend Patrimonium –

- Kunst & Antiek, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel
- Patrick Van Caectenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_1
- Patrick Van Caectenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_2
- Patrick Van Caectenbergh, *Tekening van Oude Bomen*, winter 2010-2011, 2010, BK7799_M503_3

EU-Berlaymont – European Commission,
Office for infrastructure and logistics, 1049 Brussel

- Marthe Wéry, *Untitled*, 1974, So239
- Henny Schrijver, *Innerlandscape early day*, 1986, VH0154
- Henny Schrijver, *Innerlandscape late at night*, 1986, VH0155

VOKA, Kamer van Koophandel Antwerpen – Waasland,
Zetel Antwerpen, Markgravestraat 12, 2000 Antwerpen

- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0221

UIA, Universiteit Antwerpen, Universiteitsplein, 2610 Wilrijk

- Hugo Declercq, *Mandala*, 1973, So109
- Cel Overberghe, *Zonder titel*, 1958, So200

Allen & Overy LLP, Antwerpen

- Jan en Paul Schietekat, *Herinnering aan een reis*, 1987, BK5575_M57
- Gert Robijns, *Untitled (replica Frize)*, 2003, BK7521_M360
- Bernard Frize, *Ouverture (Overture)*, 1998, BK7195_M210
- Pieter Laurens Mol, *Specific Impulse*, 1985, BK5759_M84
- Guillaume Bijl, *Sorry*, 2014, Moo228
- James Casebere, *Cell with Rubble*, 1997, BK6933_M165
- Manon de Boer, *Untitled (Sylvia & Annemiek)*, 2001, BK7674_M429
- Bart Stolle, *Debris*, 2011-2012, BK7798_M502
- Robert Filliou, *7 childlike Uses of Warlike Material*, 1971, BK007439
- Robert Filliou, *Modern Video Model*, 1984, Moo022
- Robert Filliou, *Solitude*, 1972, BK007422
- Robert Filliou, *Cucumberland*, 1976, Moo014
- Luc Tuymans, *Sunset*, 2003, BK007481
- Luc Tuymans, *Ballroom Dancing*, 2007, BK007481

Allen & Overy LLP, Brussel

- David Nash, *Crack and Warp Column*, 1996, BK6934_M166
- Luc Tuymans, *Altar*, 2002, BK7409_M267
- Kate Blacker, *Portable Glory*, 1986, BK5217_M30
- William Sweetlove, *Muse*, s.d.
- Panamarenko, *Panamarenko. Thermo Voltaic Convertor*, 2001
- Panamarenko, *Panamarenko. Scotch Gambit*, 2002
- Panamarenko, *Panamarenko. Das Flugzeug*, 1968
- Panamarenko, *Panamarenko. Atom and Manpower*, 1975
- Panamarenko, *Panamarenko.*, 1978
- Panamarenko, *Panamarenko. Raven's Variable Matrix*, 2000
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286a
- Roma Pas, *Zonder titel*, 2002, VHo286b
- Guy Mees, *Lost Space*, 1991, BK5971
- Jan Vercruysse, *Agnes Sorel ou les Avant-Gardes*, 1988, BK6094
- Sergey Bratkov, *Portrait of the Lawyer and his wife*, 2000, BK7491_M343
- Tina Gillen, *Waterschute I*, 1999, BK7060_M206
- Robert Zandvliet, *Zonder Titel*, 1999, BK7042_M201
- Guy Van Bossche, *Zonder titel*, 1995, BK007037

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging Vlaamse Overheid, Oostenrijk

- Carla Arocha, *Persiana*, 2004, BK7828_M532
- Hicham Benohoud, *Petites Images coupées*, 2004, BK7623_M391
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160B
- Bert De Beul, *Zonder Titel*, 1994, BK6921_M160D
- Raoul De Keyser, *Maaigem en Kabinet*, 1991, BK5914
- Jef Geys, *Een dag, een nacht, een dag*, 2002, BKW00009_1
- Jef Geys, *Zonder titel*, 2002, BKW00009_4
- Joris Ghekiere, *Zonder titel*, 2007, BK7713_M462
- Walter Swennen, *Popelier + poppermeke*, s.d., BK7688_M440C
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440G
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440K
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK7688_M440N
- Luc Tuymans, *Shore*, 2005, BK7645_M410
- Luc Tuymans, *Niks*, 2003, UFO35
- Luc Tuymans, *Die Zeit*, 1994, BK6923_M162
- Luc Tuymans, *Het gesprek*, 1995, So286
- Luc Tuymans, *Firewood*, 1994, BK6922_M161
- Koen van den Broek, *190 #2*, 2004, So390

Van Innis & Delarue, Kantoor Antwerpen

- Panamarenko, *Reis naar Egypte I*, 1990, Mo0081
- Panamarenko, *Reis naar Egypte II*, 1990, Mo0082
- Koen van den Broek, *Orange Border*, 2001, BK7658_M420
- Peter Rogiers, *Zonder titel*, 1998 – 1999, BK7035_M194
- Ben, *C'est le courage qui compte*, 1987, So027

UNAIDS, Zwitserland en Departement Internationaal Vlaanderen, Brussel

- David Nash, *Vessel and Volume*, 1986, BK5493_M46
- Teun Hocks, *Untitled*, 1989, BK5909_M103

Ambassade van België in India, 50-N Shantipath, Chanakyapuri, New Delhi, India

- Boran Hansda, *Kanhu portrait*, 2008, BK7702_M452_C
- Boran Hansda, *Sidhu portrait*, 2008, BK7702_M452_B
- CK Rajan, *Untitled*, 1992-1996, BK7653_M416 (6 collages)

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van
de Vlaamse Overheid, Nederland Koninginnegracht 86,
2514 AJ Den Haag, Nederland

- Nadia Naveau, *Mr. Bunnykins Autumn Days*, 2008-2012, So473
- Jan Cox, *Oh! Those Voices*, Boston, 1972, 1972, So491_25
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_08
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_07
- René Heyvaert, *Untitled*, 1974-1981, So408_14
- Luc Tuymans, *Plant*, 2003, BK7678_M4334
- Paul De Vree, *A Rose*, 1964-1965, U_2002_3
- Paul De Vree, *Coscienza*, 1975, BK7615_M386
- Paul De Vree, *Rose*, 1971-1981, BK7287_M239_10
- Paul De Vree, *Het leven is een baccarat*, 1966-1981, BK7287_M239_02
- Paul De Vree, *Une autre histoire d'O*, 1966-1981, BK7287_M239_01
- Paul De Vree, *Homage to Mrs. Martin Luther King*, 1968-1979, BK7286_M238_04
- Paul De Vree, *Toute prédication*, 1966-1979, BK7286_M238_01
- Wout Vercammen, *Vlaams Landschap*, 1972, So234
- Panamarenko, *Pepto Bismo (studie)*, 1990-1995, P109
- Danny Matthys, *Zonder titel*
- Jan Vercruysse, *Fontaine/Lustre*, 1991, BK6098
- Jan Vercruysse, *Facile à Faire*, 1989, BK 6096
- Hans Op de Beeck, *Merry Go Round*, 2005, UFO_081
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440D
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440I
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440O
- Walter Swennen, *Zonder titel*, s.d., BK 7688_M440M

National Museum of Contemporary Art Athens (EMST),
Kallirois Av., 11743, Athene, Griekenland

- Danny Matthys, *Vivre D'Abord*, 1979, BK7573_M368
- Danny Matthys, *Brabantdam* 59, 1975, So324

Ambassade van België: Algemene Afvaardiging van
de Vlaamse Overheid, Italië

- Luc Tuymans, *The Worshipper*, 2005, BK7641_M406
- Luc Tuymans, *Wiedergutmachung*, 1995, BK7417_M275
- Panamarenko, *Blimp*, 2013, So480
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VH0309_1
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VH0309_2
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VH0309_3
- Nina Beier & Marie Lund, *The Archives*, 2008, VH0309_4
- Vaast Colson, *Goofy*, s.d., So564
- Wim Delvoye, *Merchandise producten*, 2008, Mo0061
- Michelangelo Pistoletto, *Cittadellarte*, 2003, UFO2003_0222
- Panamarenko, *A Vinci*, 1999
- Sergey Bratkov, *Army Girls*, 2000, (selectie van 3), BK7492_M344
- Luc Tuymans, *Suspended*, 2007, BK7704_M454
- Danny Matthys, *Beneficio Guatemala*, 2010, So460_01

Europese Rekenkamer, 12, rue Alcide De Gasperi, L-1615 Luxemburg

- Arthur Eranosian, *Dageraad*, 2018, So585
- Melissa Gordon, *Material Evidence (Wall Cropping I)*, s.d., VH1004
- Melissa Gordon, *Material Evidence (Wall Cropping II)*, s.d., VH1005
- Luc Tuymans, *Surrender*, 2014, BK7827_M531
- Walter Swennen, *Zij die van hier zijn zijn van hier*, 2007, BK7649_M413
- Dirk Braeckman, *R.P.- B.X.- 00*, 2000, BK7267
- Fik Van Gestel, *Toscana II*, 1995, BK6967_M176
- Jean-Marie Bytebier, *Zonder titel*, 1997, BK6944_M171
- Fred Bervoets, *Zelfportret in huiskamer*, 1991, BK6121_M121

- Rijksdienst voor ziekte-en invaliditeitsverzekering (RIZIV),
Galileelaan 5/1, 1210 Brussel
- Perry Roberts, *KingsCliff*, 2010, SCA0017
 - Robert Filliou, *Hand Show*, 1967, M00003
 - Patrick Van Caekenbergh, *De Oogst*, 1994, BK6857_M146
 - Dirk Braeckman, *Portret van Marleen*, 1989, BK005751
 - Jan Cox, *Tweede val*, 1980, BK003376-002

- Ambassade van België: Algemene afvaardiging van de Vlaamse overheid, Polen
- Walter Swennen, *zonder titel*, 1986, BK007185
 - Fred Bervoets, *zonder titel*, 2015, So525_1
 - Fred Bervoets, *zonder titel*, 2015, So525_2
 - Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_1
 - Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_2
 - Fred Bervoets, *zonder titel*, 2009, So424_3
 - Nadia Naveau, *Olympia & Figaro*, 2016, So538
 - Jan Cox, *Monostatos*, 1974, So491_29

- Provincie Limburg ambtswoning gouverneur Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt
- Fred Bervoets, *Welcome Home*, 1993, BK008045
 - Hilde Van den Heuvel, *Het gebroken landschap*, 1991, BK008150
 - Roger Raveel, *Een kromming in de Tijd*, 1990, BK008131

- Ambassade van België: Algemene afvaardiging van de Vlaamse overheid, Zuid-Afrika
- Suzanne Van Kerckhove, *De Schreeuw*, 1999, BK008158
 - Nathalie Delafontaine, *Zonder titel*, 1994, BK008086
 - Philip Aguirre y Otegui, *Landschap*, 1995, BK008037
 - Ans Nys, *Zonder titel*, 2002, BK008125-001
 - Panamarenko, *Monocedo*, 2002, BK008127
 - Nick Ervinck, *GNI D GH 40B.tif dec2003*, 2003, BK008095
 - Johan Tahon, *Airspike II*, 2001, BK008138
 - Stefan Van Doninck, *Zonder titel*, 1993, BK008154-002
 - Ellen Augustynen, *Hout*, 1992, BK008041
 - Benjamin Demeyere, *La pêche à la baleine*, 2003, BK008089
 - Werner Cuvelier, *Art(ss)enede*, 1989, BK008066

- Hof van Beroep, Britse Lei, 55, 2000 Antwerpen
- Denmark, *Bois de Moniteur belge*, 1987, So119

- Herita VZW
- Ingel Vaikla, *Roosenberg*, 2017, BK009185

4.5.2 Tijdelijke bruiklenen 2024

- Musée L – UCLouvain, Louvain-la-Neuve
The Grid
05.10.2023 – 11.02.2024
- On Kawara, *Thanatophanies*, 1955-1995, BK009083 (selectie van 16)
- Stedelijk Museum Schiedam, Schiedam, Nederland
Yayoi Kusama – de Nederlandse Jaren
23.09.2023 – 25.02.2024
- Raoul Van den Boom, *Kusama in her Studio*, 1967-2022, SCA0044

Stedelijk Museum voor Actuele Kunst (S.M.A.K.), Gent

Jan Van Imschoot – The End is never Near

07.10.2023 – 03.03.2024

- Jan Van Imschoot, *Ladyboy/Curlieman 1*, 2007, BK007694

Z33, Huis voor actuele Kunst, Design & Architectuur, Hasselt
This is Us

01.10.2023 – 18.02.2024

- Kerry James Marshall, *Untitled*, 1999, BK007829
- Marlène Dumas, *Blind Joy*, 1993, BK006911-001
- Natasja Mabeoone, *Le ruban au cou d'O*, 2019, BK009418-001
- Natasja Mabeoone, *Ethical Florestry*, 2019, BK009418-002
- Natasja Mabeoone, *Boernice Boebs Hoes Hoeir*, 2019, BK009418-003
- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Wonderlinge liefde*, 1994, BK007542
- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Untitled*, 1994, BK007543
- Anne-Mie Van Kerckhoven, *Untitled*, 1994, BK007544
- Otobong Nkanga, *The Accumulator*, 2021, SCA0011
- Wolfgang Laib, *Tapijt van hazelaarpollen*, 1987, BK005558

Deichtorhallen Hamburg GmbH, Hamburg Germany

Cindy Sherman: Anti-Fashion

07.10.2023 – 03.03.2024

- Cindy Sherman, *Untitled #120*, 1983, BK005798
- Cindy Sherman, *Untitled #121*, 1983, BK005775

AGB Genk

Aanwinst

24.02.2024 – 26.05.2024

- Frederik Lizen, *Contact Losgehen*, 2020, BK009371
- Kasper De Vos, *Antenna*, 2017, BK008220
- Liliane Vertessen, *MM Lola*, 1983, BK007956
- Adrien Tirtiaux, *Gleichgewichtskonstruktion*, 2014, BK009374
- Francis Alÿs, *Making of "When Faith Moves Mountains"*, 2002, So726
- Jacqueline Mesmaeker, *21 MARS 1975 17h23*, 1975, BK008010
- Pascale Martine Tayou, *Pascale's Eggs*, 2014, BK007986

WIELS Centrum voor Hedendaagse Kunst, Brussel

Wat je ziet is niet wat je denkt te zien

01.02.2024 – 19.05.2024

- Jef Geys, *Al de zwart-wit foto's tot 1998*, 1998, BK007960
- Jef Geys, *ABC, école de Paris*, 1959, BK005408
- Jef Geys, *!VROUWENVRAGEN?*, 1965, BK007523
- Jef Geys, *Deutschland – Haus Lempke Weissensee – Berlin – 1932 – L.Mies van der Rohe*, 1991, BK005929-006
- Jef Geys, *Czechoslovakia – House in Prague – 1985 – Bocan*, 1991, BK005929-004
- Jef Geys, *België – Villa M.te Zedelgem – Loppem 1989 – Stéphane Beel*, 1991, BK005929-002
- Jef Geys, *Uruguay, Montevideo, Architect unknown*, 1991, BK005929-008
- Jef Geys, *Balen, Dubbelwoning Mol-Wezel – 1983 – F.P. Wintermans*, 1991, BRJGo6
- Jef Geys, *Biotoop*, s.d. BRJG19

Museum Hof van Busleyden, Mechelen

Ridders van het Gulden Vlies: een schitterende mythe ontrafeld

23.02.2024 – 02.06.2024

- Marina Abramovic & Ulay, *Rest Energy*, 1981, BK005731

- Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen
Venster op het oneindige
23.03.2024 – 18.08.2024
 Jef Verheyen & Paul De Vree, *Essentieel*, 1964, Moo436
- FOMU, Antwerpen
Cindy Sherman: Anti-Fashion
28.09.2024 – 02.02.2025
 Cindy Sherman, *Untitled #120*, 1983, BK005798
 Cindy Sherman, *Untitled #121*, 1983, BK005775
- Museum of Art and History Genève Suisse
Carte Blanche à Wim Delvoye
26.01.2024 – 16.06.2024
 Cherica Convents, *Office Baroque*, 1977-2005, UFO_o85
- UCCA Center for Contemporary Art, Beijing China
Luc Tuymans: The Past
16.11.2024 – 16.02.2025
 Luc Tuymans, *Antichambre*, 1985, BK005777
 Luc Tuymans, *Vlaams Dorp*, 1995, BK006883
 Luc Tuymans, *La Correspondance*, 1985, BK007270
 Luc Tuymans, *Hotel Room*, 1987, BK005778
- BAM Beaux-Arts Mons, Bergen
Rodin: A modern Renaissance
12.04.2024 – 18.08.2024
 Berlinde Debruyckere, *Untitled*, 1994, BK6867_B
 Berlinde Debruyckere, *Untitled*, 1994, BK6867_I
- Stad Nieuwpoort
Remain/Remember
09.02.2024 – 05.01.2025
 David Claerbout, *Ruurlo, Bocurloscheweg 1910*, 1997, BK007026
- NICC, Antwerpen
Birde Vanheerswyngheles: A Glimpse Is All I Need
12.01.2024 – 28.02.2024
 Birde Vanheerswyngheles, *Untitled*, 2020, BK009372-006
- Muzeum Susch, Susch, Suisse
Tapta: Flexible Forms
20.07.2024 – 03.11.2024
 Tapta, *Formes pour un espace souple*, 1974-2023, So222_o2
- Emile Van Dorenmuseum, Genk
Gegronde
23.06.2024 – 06.10.2024
 Otobong Nkanga, *Infinite Yield*, 2025, BK007924
- Ministry of Culture Saudi Arabia, Al Diriyah, Saudi Arabia
The Archeology of New Media Arts in the Arab World
01.10.2024 – 31.12.2024
 Amal Kenawy, *You will be Killed*, 2006, BK007669

Gemeente Dilbeek
Alfons Hoppenbrouwers
22.03.2024 – 28.04.2024

- Alfons Hoppenbrouwers, *AH1200 625 – Verbogen raster en zijn schaduw*, 2000, So574_0077
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0394 282 – Statistiek*, 1994, So574_0484
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0799 560*, 1999, So574_0554
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0496 417 – Dalen en steigen*, 1996, So574_0566
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0194 266 – Kettinglijn*, 1994, So574_0567
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0694 292 – Ionische voluut*, 1994, So574_0577
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0696 425*, 1996, So574_0580
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0395 330 – El-kubus in evenwijdig perspectief II*, 1995, So574_0583
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH1196 438 – Contra-constructie voor Palladio II*, 1996, So574_0586
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0993 251*, 1993, So574_0595
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0895 370 – Turnstunde*, 1995, So574_0596
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH1195 382 – Vazen*, 1995, So574_0597
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0396 413 – Harmonische rijen*, 1996, So574_0599
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0792 209 2/2 – De tijd vóór het computertekenen. Onderzoek van een tekentafelblad*, 1992, So574_0603
- Alfons Hoppenbrouwers, *AH0794 298 – Homologie II*, 1994, So574_0645

KunstHaus Graz, Graz Austria
Poetics of Power
15.11.2024 – 25.05.2024

- Anna Zvyagintseva, *The Cage*, 2010, BK009521

Stad Kortrijk
Triënnale Kortrijk – After Paradise
29.06.2024 – 06.10.2024

- René Heyvaert, *Untitled*, 1981, So393

National Museum, Krakow, Poland
Transformations. Modernity in the Third Polish Republic
06.12.2024 – 04.05.2025

- Goshka Macuga, *On the Nature of the Beast*, 2009, BK007732

Museum Morsbroich, Germany
Gegen den Himmel. Contre le ciel
15.09.2024 – 23.02.2025

- Jef Verheyen & Paul De Vree, *Essentieel*, 1964, Moo436

Stad Hasselt
De Research Group, een kunstenaarscollectief
21.09.2024 – 05.01.2025

- Hélène Keil, *Garden*, 1971, So162

UK Office of the Victor Pinchuk Foundation, UK
Daring to Dream in a wolrd of Constant Fear
18.04.2024 – 01.08.2024

- Nikolay Karabinovych, *Music Box*, 2020, SCA0042

- Wilhelm-Hack-Museum, Ludwigshafen, Germany
We Will Go Right Up to the Sun
16.11.2024 – 21.04.2025
Marlow Moss, *Composition with double line and blue area*, 1934, VH0092
- Herbert Foundation Gent
Sumptuous Allegories of Nothingness
27.10.2024 – 27.07.2025
Jan Vercruysse, *The Art of Typewriting*, 1990, BK006099
— Jan Vercruysse, *Extrait de Journal (le 5 avril 1984)*, 1991, BK006097
— Jan Vercruysse, *Diwan*, 1990, BK006100
- Blikfabriek Hoboken
Motion Matters
02.08.2024 – 30.08.2024
— Nazanin Fakoor, *Light Drawing*, 2017, BK008011
— Hugo Demarco, *Arabesques*, 1971, S0117
- Cultureel Centrum De Ververij
Facing Fabrics
13.09.2024 – 13.10.2024
— Metahaven, *DVD Zone 5*, 2020, BK009213
— Nel Aerts, *Hide and Seek*, 2014, SCA001
— Tramaine de Senna, *Chicken Frying, Fire Breathing, Son-of-a-gun*, 2020, BK009103
- Consortium Museum, Dijon, France
Peter Wächtler
25.10.2024 – 23.03.2025
— Peter Wächtler, *Teddy Boy 2: Goofing Around with Friends: Getting Betty back at the Headquarters of the Pimps "I cannot Do it"*, 2015, BK007949
- Zacheta National Gallery of Art, Warsaw, Poland
Potential Histories
25.10.2024 – 23.03.2025
— Nikita Kadan, *The Chronicle*, 2016, BK007960
- Gemeente Puurs
KIP Kunst in Puurs
15.12.2024 – 28.02.2025
— Juan Munoz, *Conversation Piece with a Stick*, 1994, BK006887
-

5 Bezoekersaantallen 2024

5.1 BETALENDE BEZOEKERS 2024 – MUSEUM

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museumtickets standaard	11.696	820	1.022	1.606	1.580	885	739	836	1.091	451	797	965	904
Standaard inkomticket	8.199	574	762	1.082	833	510	434	659	879	417	554	728	767
Betaald aanbod Pubiekswerking	3.497	246	260	524	747	375	305	177	212	34	243	237	137
Museumtickets reductie	12.235	1.161	1.145	1.315	1.006	1.405	719	826	1.028	1.162	936	776	756
Museum – andere bezoekers met return (Museumpas, Antwerp City Card, Vrienden van het M HKA, vouchers)	17.752	1.803	1.843	2.025	1.345	1.543	1.070	1.349	1.553	1.290	1.154	1.442	1.335
Panamarenkohuis	969	64	88	79	74	64	80	42	78	60	91	115	134

Subtotaal Museum betalend (standaard + reductie): **42.652**

5.2 GRATIS BEZOEKERS 2024 – MUSEUM

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Museum – gratis toegang	15.522	1.250	1.212	944	1.061	2.552	1.016	749	3.412	638	1.256	668	764
Gratis tijdens openingsuren voor gerechtigden	8.137	575	725	787	797	812	409	604	632	638	726	668	764
Gratis voor allen: culturele en artistieke activiteiten	7.385	675	487	157	264	1.740	607	145	2.780	0	530	0	0
Bezoekers gratis collectiezone	31.767	2.101	1.474	2.156	1.916	4.050	3.468	2.134	3.294	3.939	3.305	2.041	1.889
Museum gratis toegang + bezoekers gratis collectiezone	47.289	3.351	2.686	3.100	2.977	6.602	4.484	2.883	6.706	4.577	4.561	2.709	2.653

Subtotaal Museum gratis (gratis aan kassa + collectiezone): **47.289**

5.3 BEZOEKERS FILMWERKING 2024

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
De Cinema	41.459	3.486	5.124	3.030	3.861	3.065	2.635	1.260	2.767	2.403	3.834	4.916	5.078
Reguliere programmering	25.754	2.963	3.144	1.670	2.579	1.768	1.531	707	1.489	1.276	2.929	2.269	3.429
Festivals en evenementen	13.026	155	1.947	938	1.034	1.144	867	553	1.278	884	809	2.272	1.145
Bemiddeling (onderwijs)	2.679	368	33	422	248	153	237	0	0	243	96	375	504

Totaal bezoekers filmwerking (DE CINEMA): **41.459**

5.4 OVERZICHT

Totaal M HKA gratis: 47.289

Totaal M HKA betalend: 42.652

Totaal M HKA (museale werking + filmwerking): 131.400

5.5 ANALYSE BEZOEKERS

5.5.1 Analyse diversiteit betalende bezoekers (herkomstlanden)

Totaal Targetlanden Toerisme Vlaanderen: **14.394**

Herkomstland	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Belgie	33.617	3.208	3.463	4.135	3.171	3.033	1.836	2.404	2.515	2.393	2.330	2.685	2.444
Nederland	7.572	733	682	775	666	691	434	484	790	422	597	572	726
Frankrijk	1.733	125	101	157	285	222	78	108	177	50	134	143	153
Duitsland	2.180	72	124	264	188	249	172	150	276	209	228	138	110
Verenigd Koninkrijk	1.151	50	92	173	100	101	80	102	118	80	76	89	90
Verenigde Staten	453	30	27	27	38	54	36	50	43	58	35	23	32
Italie	415	19	56	32	32	19	34	29	91	28	19	27	29
Spanje	178	5	16	17	16	4	22	15	53	12	5	7	6
China	86	1	6	10	6	5	2	7	4	23	13	5	4
Rusland	55	6	1	2	0	6	3	10	8	3	6	3	7
Japan	101	5	9	7	8	16	6	7	13	15	5	8	2
Australie	122	1	5	11	7	9	12	17	15	18	11	5	11
Polen	159	8	11	4	13	19	18	26	18	13	12	8	9
Canada	144	4	2	10	18	15	36	6	12	20	12	5	4
Brazilië	42	2	3	2	6	3	0	7	2	2	8	7	0
Indië	3	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0

5.5.2 Spreiding bezoekers binnenland

Spreiding bezoekers binnenland	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Provincie Antwerpen 2000-2999	23.538	2.198	2.456	2.972	2.296	1.989	1.381	1.736	1.719	1.800	1.604	1.816	1.571
Oost-Vlaanderen 9000-9999	2.555	274	248	250	219	208	102	189	190	182	127	275	291
Brussels Gewest 1000-1299	3.215	310	329	487	272	388	123	196	266	194	161	224	265
Vlaams Brabant 1500-1999 & 3000-3499	1.562	156	150	152	139	116	118	109	154	82	103	171	112
West-Vlaanderen 8000-8999	1.061	97	111	101	73	89	36	66	82	51	157	105	93
Limburg 3500-3990	910	73	65	106	99	170	42	69	48	50	99	46	43
Luik 4000-4990	322	59	20	30	47	19	7	9	21	16	49	10	35
Waals Brabant 1300-1495	224	13	61	22	12	27	19	15	13	5	12	4	21
Henegouwen 6000-6599 & 7000-7999	113	14	9	6	6	12	2	5	11	5	9	24	10
Luxemburg 6600-6997	33	1	8	4	4	1	0	6	2	0	3	4	0
Namen 5000-5999	84	13	6	5	4	14	6	4	9	8	6	6	3
Totaal	33.617	3.208	3.463	4.135	3.171	3.033	1.836	2.404	2.515	2.393	2.330	2.685	2.444

Spreiding bezoekers Stad Antwerpen	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Antwerpen 2000	6.193	601	566	752	664	457	290	481	500	677	451	345	409
Antwerpen 2018	3.169	303	470	437	194	236	176	202	229	252	169	282	219
Berchem 2600	1.168	94	104	151	106	70	47	92	112	98	75	97	122
Borgerhout 2140	1.095	93	169	80	114	113	42	83	100	62	46	123	70
Antwerpen 2060	903	104	99	107	67	64	62	65	87	49	87	54	58
Antwerpen 2020	690	110	60	99	39	34	27	35	31	34	48	135	38
Wilrijk 2610	549	47	94	43	78	64	28	39	51	34	28	23	20
Deurne 2100	1.189	78	151	139	67	142	126	90	82	73	97	90	54
Ekeren 2180	254	25	14	65	13	22	14	22	8	18	9	32	12
Merksem 2170	356	15	11	37	62	47	52	28	12	22	41	20	9
Hoboken 2660	571	23	27	96	147	54	27	18	20	25	105	24	5
Antwerpen 2050	379	28	11	28	84	16	14	23	21	22	14	22	96
Antwerpen 2030	64	6	5	2	3	0	3	39	0	0	2	1	3
Berendrecht Zandvliet 2040	97	47	4	8	2	3	8	9	3	5	3	1	4
Totaal	16.677	1.574	1.785	2.044	1.640	1.322	916	1.226	1.256	1.371	1.175	1.249	1.119

5.5.3 Leeftijden

	Totaal	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Kind 0 – 6 jaar (Gratis)	941	108	90	52	82	55	53	89	131	73	40	96	72
Kind 7 – 11 jaar (Gratis)	1.175	76	86	71	72	90	48	159	162	31	39	110	231
Kinderen 12 – 17 jaar (Gratis)	2.498	169	215	222	353	257	33	126	145	248	279	261	190
Jongeren 18 – 25 jaar	1.985	125	228	265	180	99	85	176	260	90	144	172	161
65plus	1.936	138	155	226	233	120	140	194	188	161	114	105	162

5.6 DIGITALE BEZOEKERSAANTALLEN

5.6.1 Website M HKA.be

Algemeen muhka.be

- Unieke bezoekers per jaar: 296.400
- Paginaweergaven per jaar: 716.400
- Sessies per jaar: 323.600
- Bouncepercentage: 66,8%
- Sessieduur: 3m34s

Jim Shaw (9 februari – 19 mei)

- Unieke bezoekers pagina tentoonstelling: 22.625
- Weergaven pagina tentoonstelling: 25.978
- Duur sessie pagina tentoonstelling: 1m25
- Bounce rate pagina tentoonstelling: 12,16%

- Dierenleven (8 juni – 22 september)
- Unieke bezoekers pagina tentoonstelling: 22.247
- Weergaven pagina tentoonstelling: 23.057
- Duur sessie pagina tentoonstelling: 1m46
- Bounce rate pagina tentoonstelling: 76,2%

- Nástio Mosquito (11 oktober – 26 januari)
- Unieke bezoekers pagina tentoonstelling: 23.124
- Weergaven pagina tentoonstelling: 25.518
- Duur sessie pagina tentoonstelling: 1m29
- Bounce rate pagina tentoonstelling: 51%

5.6.2 Onderzoeks- en tentoonstellingsplatformen

- XPO Jim Shaw – The Ties that Bind (9 februari – 19 mei 2024)
- Webplatform jimshaw.ensembles.org: 953 unieke bezoekers

- XPO Dierenleven (8 juni – 22 september 2024)
- Webplatform thelivesofanimals.ensembles.org: 864 unieke bezoekers

- XPO Nástio Mosquito – King of Klowns
(11 oktober 2024 – 25 januari 2025)
- Webapplicatie uncertainclarity.com desktop + videowall:
geen cijfers geregistreerd

- Jef Verheyen – Venster op het oneindige (9 februari – 19 mei 2024)
- Webplatform jerverheyen.ensembles.org:
979 unieke bezoekers, 23K paginaviews
- Er werd ook een 3D-scan gemaakt door WeDocument Art:
100 unieke bezoekers

- ckv.muhka.be (CKV website)
- 4.2K unieke bezoekers
- 41K paginaviews

- Ensembles.org
- 60K unieke bezoekers
- 394K paginaviews

- Hans Theys Archief
- <https://hanstheys.ensembles.org>
- 4.1K unieke bezoekers
- 21K paginaviews

- XPO After Identity (2014)
- <http://afteridentity.muhka.be>
- 113 unieke bezoekers
- 456 paginaviews

- De Stadscollectie Antwerpen
 - <https://antwerpenstadscollectie.ensembles.org>
 - 203 unieke bezoekers
 - 7K paginaviews
-

6 Tentoonstellingen

6.1 JIM SHAW – THE TIES THAT BIND (DE BANDEN DIE VERBINDEN)

09.02 – 19.05.2024

M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

Het M HKA presenteerde een grote solotentoonstelling van een van de meest invloedrijke levende kunstenaars uit de Verenigde Staten: Jim Shaw. Zijn eigenzinnige beeldtaal is doorspekt met referenties uit de Amerikaanse populaire cultuur. De laatste decennia onthult zijn oeuvre meer dan ooit de groeiende frictie tussen conservatieve en progressieve denkkaders. *The Ties that Bind (De banden die verbinden)* belicht de kernmotieven uit Shaws praktijk en brengt zijn recent werk onder de aandacht, naast een selectie historische werken.

Sinds de late jaren 1970 bouwt Jim Shaw aan een complex en spannend oeuvre dat bestaat uit foto's, tekeningen, sculpturen, schilderijen, installaties, films en muzikale performances. Populaire vormen van cultuur zoals stripverhalen, Hollywoodfilms en karikaturen maken een essentieel onderdeel uit van zijn werk, net zoals religie, volksgeloof, vrijetijdscultuur en amateurkunsten. Zijn diepgaand kritisch onderzoek naar de manier waarop we waarden en overtuigingen construeren, gaat samen met een onuitputtelijk rijke beeldtaal.

De tentoonstelling *The Ties that Bind* onderzocht een artistieke praktijk die al vijf decennia lang de transformatie van het Amerikaanse culturele en politieke klimaat niet alleen volgt, maar ook lijkt te anticiperen. Als geen ander verkent Jim Shaw de structuur van verschillende waardensystemen die de samenleving bepalen door te duiken in de universa van politiek, Hollywood-industrie, amateurkunst en zijn eigen dromen. Voor het eerst werd Shaws werk van de afgelopen tien jaar op grote schaal getoond in een eerste Belgische solotentoonstelling. De internationaal gerenommeerde cultkunstenaar werkte actief mee aan de tentoonstelling, en creëerde bovendien een nieuw grootschalig audiovisueel werk voor het M HKA. De tentoonstelling presenteerde tekeningen, schilderijen en foto's van Jim Shaw naast grote immersieve installaties die de kernmotieven van de kunstenaar uitlichten. Kapsels en pruiken, mannelijke figuren (waaronder ook zelfportretten) of huishoudapparaten: het zijn thema's waar Shaw doorheen zijn carrière bijna obsessief naar terugkeert. Zo toonde het M HKA *The Wig Museum* (2017), een soort museum binnen het museum, waarin een verzameling pruiken van allerlei historische machtsfiguren (zoals een Franse aristocraat of een Britse rechter) werd tentoongesteld. Daarnaast werden ruim 145 studietekeningen (*Study Drawings*) (2013-2023) gepresenteerd die een overzicht gaven van het mentale landschap van de kunstenaar. Het M HKA ondersteunde Shaw ook bij de ontwikkeling van *The Electronic Monster and Thirteen Ghosts* (2024), een grootschalige nieuwe audiovisuele productie.

The Ties that Bind dompelde je onder in de allegorische wereld van Jim Shaw, waarin traditie en vernieuwing, popcultuur en politiek, maatschappijkritiek en humor met elkaar zijn verweven.

Curator: Anne-Claire Schmitz

ACTIVITEITEN

— Jim Shaw en Anne-Claire Schmitz in GESPREK

Zaterdag 10.02.2024, 19.00 uur

De Cinema

Jim Shaw ging in gesprek met curator Anne-Claire Schmitz in *De Cinema*, gevolgd door de vertoning van de cultfilm *13 Ghosts* van William Castle.

- Vertoning van *The Tree of Life*, een FILM onder de regie van Terrence Malick
Zaterdag 11.05.2024
De Cinema
Voor deze film deed Jim Shaw zelf de special effects.

- STUDIEDAG
New Tales From The Wig Museum – Over haar, pruiken, macht en identiteit
Zaterdag 23.03.2024, 13.30 – 17.00 uur
Auditorium
Voor deze interdisciplinaire studiedag bracht het M HKA onderzoekers, historici en kunstenaars samen om een kernmotief uit de tentoonstelling *Jim Shaw – The Ties that Bind* te ontrafelen: het kapsel. Tijdens lezingen, interviews en performances werden haar en pruiken benaderd vanuit (kunst)historische, religieuze en politieke invalshoeken, en in verband gebracht met thema's als macht, identiteit, emancipatie en het uiteenvallen van een dominant patriarchaal systeem.
Met bijdragen van Rachael Gibson, Saskia Kuus, Marthe Lengeler, Stephanie Becquet, Sanne De Wolf en Yves Kibi Puati Nelen.

- LEZING
Heed, Dream, Hyperconnect: Jim's Shaw's Speculative Irrealism
door John C. Welchman
Zondag 24.03.2024, 13.00 uur
Auditorium

- BIJZONDERE GASTEN
Tijdens *Bijzondere gasten* kon je als bezoeker aansluiten bij een rondleiding gegeven door kunstenaars die een extra betekenislaag toevoegden aan de tentoonstelling van Jim Shaw.
16.03: Guillaume Bijl
27.04: Aline Bouvy
18.05: Dennis Tyfus
Luistersessie van de opname van het recente interview van Dennis Tyfus met Jim Shaw op Radio Centraal
M HKA FE

- PORTRETSCHILDEREN
Zondag 19.05.2024, 14.00 – 17.00 uur
Dakterras
Jim Shaw pleit met zijn *Thrift Store Paintings* voor de gelijkwaardigheid van professionele en niet-professionele kunstcreaties. Op de laatste dag van de tentoonstelling *The Ties that Bind* nodigde het M HKA in samenwerking met Fameus drie kunstenaars uit om op het dakterras life portretten en landschappen te creëren, die bezoekers aan hun eigen kunstcollectie kunnen toevoegen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte introductie en colofon

BROCHURE

Gevouwen A3 poster, met campagnebeeld op de voorzijde en tekst op de achterzijde.

TITELBORDJES

- Extended labels met informatie over de werken.
- Standaard: Titel, jaartal, media/materialen, courtesy/collectie, in NL/EN/FR
- Bij het werk 'Thrift Store Paintings': een schematische weergave met titels.

DOCUMENTATIERUIMTE

Verzameling van inspiratiebronnen die de kijk op de praktijk van de kunstenaar kunnen verbreden.

RONDLEIDING

Voor het gidsenteam door de kunstenaar.

HET SALON

Inrichting volledig in het teken van Jim Shaw, met materialen en opdrachten die de bezoekers toelaten om het werk van de kunstenaar op een andere manier te laten ervaren: tactiel, via boeken, spel, en opdrachten. Er werd vooral gefocust op het pruikenmuseum, de haarwerken

en de fascinatie van de kunstenaar voor oude sciencefiction films en filmposters.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <http://ensembles.mhka.be>

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Standaard
- De Zondag
- Focus Knack
- Femmes d'Aujourd'hui
- La Libre Belgique
- GLEAN
- RTBF La Première
- Gazet van Antwerpen
- Het Nieuwsblad
- RTBF La trois
- Marie-Claire
- Plus Magazine
- The Bulletin
- 100% Cultuur
- Klara
- VRT NWS
- Feeling
- De Tijd
- RTL
- Belga
- Le Soir
- Damn Magazine
- Het Laatste Nieuws

INTERNATIONAAL

- Fifty&Me
- Villas
- Flair
- Dance Voice Magazine
- Artpil
- Kunstbus
- Mousse
- Frieze
- Le Journal des Arts
- Libération

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

6.2 DIERENLEVEN

08.06 – 22.09.2024

MHKA, Antwerpen | 2^e verdieping

Dieren zijn waarschijnlijk een van de meest populaire en tegelijkertijd complexe onderwerpen die ons als soort al vanaf ons ontstaan vergezellen. Mensen evolueren samen met dieren en daarom is onze houding ten opzichte van hen door de geschiedenis heen veranderd.

De tentoonstelling *Dierenleven* onderzoekt het onderwerp dieren vanuit het perspectief van de beeldende kunst en stelde de fundamentele vraag wat een dier is en of mensen vriendschap kunnen sluiten met dieren.

In de afgelopen twee decennia heeft de studie van dieren wereldwijd aan belang gewonnen als een nieuwe academische discipline. Wetenschappers onderzoeken vragen rond concepten zoals 'dierlijkheid', 'animalisering' of 'dierwording', om de door de mens gecreëerde voorstellingen en culturele verbeeldingen over het onderwerp te onderzoeken. Bij dierenstudies wordt ernaar gestreefd de relaties tussen mens en dier te begrijpen vanuit een historisch perspectief, waarbij de complexiteit van het onderwerp wordt belicht in samenhang met dierenrechtenbewegingen, zorgethiek, ecologie, feminisme, mensenrechten, postkoloniale studies en andere disciplines.

Belangrijk om te vermelden in deze context is dat de oorsprong van de dierenrechtenbeweging zich in het negentiende-eeuwse Europa situeert. De toenemende vrijheidsidealisme die verbonden waren met de strijd van de suffragettes voor vrouwenrechten en de strijd van de abolitionisten voor de vrijheid van zwarte slaven, creëerden een vruchtbare voedingsbodem voor de opkomende dierenbevrijdingsbewegingen. In de nasleep hiervan onderzoeken verschillende activisten en onderzoekers de objectivering van dieren in de context van de voedselindustrie, de kledingindustrie en de entertainment-industrie, om slechts enkele van de sectoren te noemen waarin dieren worden uitgebuit.

Deelnemende kunstenaars onderzochten kritisch het idee van ‘mense-
lijk exceptionalisme’, dat voortkomt uit de overtuiging dat dieren het concept
van de dood niet begrijpen en geen gevoel voor de toekomst hebben.

De titel van de tentoonstelling verwijst naar de fictokritische roman
van de Zuid-Afrikaanse schrijver, dierenrechtenactivist en Nobelprijswinnaar
J.M. Coetzee, *The Lives of Animals* (1999). De tekst neemt de ongebruikelijke
en polemische vorm aan van een filosofische dialoog, waarin twee lezingen
– gegeven door de fictieve hoofdpersoon, literatuurwetenschapper Elisabeth
Costello – verweven zijn met het verhalende plot. J.M. Coetzee presenteert
verschillende standpunten over dieren. Vaak zijn dit extreem gepolariseerde
perspectieven, wat de roman een uitzonderlijk hedendaags karakter geeft
en de dynamiek van het publieke debat rond het onderwerp dieren treffend
weerspiegelt. Het hoofdpersoon van de roman verkent de fundamenteën van
de menselijke moraal, waarbij hij verwijst naar de ethiek van mededogen en
de ‘poëtische voorstelling’ (het vermogen om zich te verplaatsen in de situatie
van anderen). De door Costello aangehaalde concepten van empathie en zacht-
moedigheid vormden het uitgangspunt voor deze tentoonstelling, die vertrok
vanuit een interdisciplinaire benadering waarbij literatuur, filosofie, ethiek en
beeldende kunst worden gecombineerd om conventionele opvattingen over
dieren te onderzoeken en ter discussie te stellen. Simultaan werden bezoekers
aangemoedigd om hun relatie met dieren op een andere manier te benaderen.

Het openingswerk *The Liberation of Animals from their Cages XVI* (2014)
was dat van kunstenares Lin May Saeed (1973-2023), die haar artistieke praktijk
volledig wijdde aan thema’s zoals dierenbevrijding, domesticatie en co-
existentie. Haar werk, dat de complexe relatie tussen mens en dier onderzoekt,
vormde één van de belangrijkste pijlers van dit project.

In de tentoonstelling was een unieke ruimte gecreëerd waar bezoekers
de diverse talen van dieren konden ervaren. Lachende ratten, onhoorbare
frequenties in het Amazonewoud en het gezang van vogels van over de hele
wereld zijn slechts een paar van de geluiden die bezoekers konden ervaren in
de sonische ruimte. Het audiomateriaal werd samengesteld door kunstenaars
en onderzoekers gespecialiseerd in dierentuinmusicologie, eco-akoestiek (de
akoestiek van het geluidslandschap) en veldopnames. De ruimte, gevuld met
geluid, verleende de tentoonstelling een meer performatieve dimensie, in lijn
met de essentiële methodologie van het curatorische werk rond dit onderwerp,
dat zich richt op transdisciplinaire benaderingen en kunstenaars met een
complexe en langdurige betrokkenheid bij het onderwerp.

De tentoonstelling was opgezet volgens een ethische code. Daarom
toonde ze geen taxidermie, levende dieren of gewelddaden tegen dieren.
Dieren waren de belangrijkste protagonisten van de tentoonstelling, waarbij
de focus werd gelegd op hun biografie en uniciteit. Tegelijkertijd werd de
vraag gesteld wat gebaren van empathie, vriendelijkheid en liefde voor dieren
zouden kunnen inhouden.

Curator: Joanna Zielińska

Kunstenaars: Noor Abuarafeh, Antonia Baehr (together with Dodo Heidenreich,
Nanna Heidenreich, Mirjam Junker, Itamar Lerner, Catriona Shaw Ida Wilde,
Steffi Weismann), Pierre Bismuth, Melanie Bonajo, Elen Braga, Sue Coe,
Simone Forti, Piero Gilardi, Rebecca Horn, K.P. Krishnakuma, Laura Lima,
Anne Marie Maes, Dafna Maimon, Ad Minoliti, Luis Lazaro Matos,
Britta Marakatt-Labba, Lin May Saed, Rosana Paulino, Carolee Schneemann,
Jean Painlevé, Panamarenko, Janis Rafa, Nicolás García Urriburu,
Filip Van Dingen, Tomás Saraceno, Anna Tsing (together with Yen-ling Tsai,
Isabelle Carbonell & Joelle Chevrier), Aleksandra Waliszewska en anderen.

Sonische ruimte met audiowerk van: Izabela Dłużyk, Nathan Gray,
Simone Forti, Kathy High, Lisa Schonberg, Charlemagne Palestine,
Jean-Claude Roché en anderen.

ACTIVITEITEN

OPENING

Zaterdag 08.06.2024

Gratis opening met festiviteiten waaronder:

- Een traktatie van fruitsappen en veganistische kaneelrollen, gesponsord door Have A Roll. Het M HKA FE serveerde enkel veganistische en vegetarische gerechten en dranken.
- Een muzikale performance door kunstenaar Charlemagne Palestine, getiteld *ppphantasiiaaaa aaanimaliieeee*
- In het Salon kon het publiek luisteren naar dierenverhalen en deelnemen aan een teken- en drukopdracht. Nadien was er kindergrime voorzien: van mens tot dier.
- Er werden gratis gegidste rondleidingen georganiseerd.
- Bezoekers konden een blanco totebag of t-shirt meebrengen / kopen, en deze met een zeefdrukprint van het campagnebeeld personaliseren.

MEET ME

Nieuwe opstart van gratis rondleidingen voor mensen met dementie en hun mantelzorgers in de tentoonstelling Dierenleven. De rondleidingen gaan door op 22.06, 27.07, 31.08 en 21.09, 14:00-16:00.

Zie 12.3.9

SCHATTEN VAN Vlieg

Met het Vlieg-thema 'proeven' maakten we een museum/familiespel (happer) over eten en gegeten worden, over empathie, ... dat gespeeld kon worden in de tentoonstelling dierenleven. Het pakket bestond uit een vouwblad met inlevings- en maakopdrachten, en een postkaart en een potlood.

Zie 12.3.13

MUSEUMNACHT

We organiseerden verschillende activiteiten met aansluiting tot de tentoonstelling Dierenleven, waaronder:

- Een nachtelijk geluidsbos met (gerecycleerde) nepbomen en tenten, geluidsinstrumenten in de tenten om kikkers te imiteren, een apparaat dat krekelgeluiden liet afgaan.
- Een gids bij het kunstwerk *De Vogelmarkt* van Panamarenko, inclusief een extra vitrine met materialen, om het werk aan de bezoekers te verhalen.
- Een gids bij het werk van Nicolas Garcia Urburu, inclusief een vitrinekast met een wereldkaart van zijn kleuringen en materialen die hij daarvoor gebruikte. Bezoekers konden hun eigen flesje water kleuren onder begeleiding van een gids.
- Een samenwerking met het Europese kampioenschap meeuwen-schreeuwen waarbij een expert van de organisatie en een ex-kampioene uitleg gaven en de kneepjes van het vak leerden om een meeuw te imiteren.
- Een ijskraam van Brain2Freeze dat enkel veganistisch ijs serveerde.

Zie 12.3.14

EXPERT TOUR gegeven door curator Katerina Gregos

Zondag 01.09.2024, 14.00 – 15.00 uur

De rondleiding startte bij het videowerk *Waiting for the Time to Pass* (2021) van de Griekse filmmaker Janis Rafa, met een hond in de hoofdrol. Het werk reflecteert op ecologische rampen en de verschillende manieren waarop mensen geweld uitoefenen op huisdieren.

Katerina Gregos kaderde tijdens deze rondleiding ook de nieuwe reeks tentoonstellingen bij EMST, The National Museum of Contemporary Art Athens, getiteld *Why Look at Animals?*.

- MUZIEK voor honden en hun eigenaars door Gaspar Cohen
Zondag 01.09.2024, 15.30 – 17.00 uur
Dakterrass
Het muziekconcert werd voorgedragen voor en met honden en hun mensen. Het idee is geïnspireerd op Donna J. Haraway's *Companion Species Manifesto* en wetenschappelijk onderzoek naar een hond zijn voorkeur naar geluiden en muziek. De muziek focuste op unieke auditieve ervaringen en de eigenschappen van de hond om waar te nemen en te concentreren.
- DIERVRIENDELIJKE MARKT
Een markt met makers van allerlei die het dier ter onderwerp nemen, of die veganistische (voedings-)producten maken. Er was kindergrime waarbij je je gratis in een dier kon laten transformeren. Het M HKA FE serveerde die dag enkel veganistische gerechten en dranken.
- FILMPROGRAMMA
De Cinema
09.06: *Kala azar*, een film van kunstenaar en filmmaker Janis Rafa
01.09: *Gunda*, een film van de Russische documentairemaker Victor Kossakovsky
08.09: *Kedi*, een film van de regisseur Ceyda Torun
- BEZOEKERSGIDS *Dierenleven*
Zie hoofdstuk 13. Publicaties – Bijzondere uitgaven

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

- Titel van de tentoonstelling in drie talen, de tentoonstellingsduur en een kleine afbeelding naar het werk van kunstenaar Lin May Saeed.
- Een inleidende muurtekst (ongeveer 250 woorden) in drie talen (NL, EN, FR) waarbij het "waarom" van de tentoonstelling werd uitgelegd, geschreven vanuit de positie van de curator waarbij haar onderzoek tot het thema en haar voornaamste onderzoek bronnen centraal staan.
- Een opsomming van alle deelnemende kunstenaars.

BEMIDDELINGSBROCHURE

Gratis uitgebreide drietalige bezoekersbrochure (NL, EN, FR) met:

- Cover met een beeld van kunstenaar.
- Inhoudstafel.
- Een inleidende tekst waaronder een intro en een essay geschreven door de curator, afgewisseld met twee foto's van werken van kunstenaar Lin May Saeed.
- Per kunstenaar uitleg over twee kunstwerken m.b.t. het thema, en een opsomming van zijn/haar/hun getoonde kunstwerken.
- Beknopte uitleg over de geluidsruijme in de tentoonstelling, vermelding van de makers van de geluidsfragmenten.
- Het programma (het Salon, wandelgesprekken, groepsbezoek, experten aan zet, Meet Me, Museumnacht, Antwerp Pride (weekend), diervriendelijke markt).
- Vermelding 'M HKA onderzoekt om activiteiten voor dieren te organiseren en om dieren toe te laten op de dakterrassen'.

- Dankwoord, copyright/credits afbeeldingen, vermelding van sponsors.
- QR-code naar een platform ontwikkeld speciaal voor de tentoonstelling.

FOLDERS RECYCLEREN

Met een verzamelbak en een oproep (label) om folders te recyclen.

TITELBORDJES

Naam kunstenaar, jaar, titel, opsomming van de materialen in drie talen (NL, EN, FR) en de courtesy.

DIGITALE BEMIDDELING

- Een QR-code verwijst naar het drietalige (NL, EN, FR) online platform <https://thelivesofanimals.ensembles.org/>, dat naast informatie over tentoonstelling ook ingaat op het onderzoek om de tentoonstelling tot stand te brengen: een link om de bezoekersbrochure te downloaden, info over de tentoonstelling, het essay door de curator, de kunstenaars, interessante boeken, een woord/begrip verklarende lijst, het programma, info over de geluidsruijme en een colofon.
- Via de website kon je gratis de digitale versie van de bezoekersbrochure inkijken/downloaden.

HET SALON

Activiteiten, objecten en boeken om het tentoonstellingsthema en de getoonde kunstwerken te verkennen. We verzamelden zowel boeken voor kinderen als voor volwassenen. Er was een kleine geluidsmuur waar je het geluid van verschillende vogels kon simuleren, en een tafel met strijkobjecten om kikkergeluiden na te bootsen. Op zondagen werd er tussen 14.00 en 16.00 uur

voorgelezen uit kinderboeken over dieren en werden er creatieve opdrachten gegeven.

MUSEUMSHOP

We verkochten het filosofische kaartspel Beestenbril van de onderzoekskern ExploRatio en Odisee, over het opwekken van empathie voor diersoorten via filosofische kaarten. We verkochten ook kinderboeken die aansluiten bij het thema.

SPECIALE VORMING VOOR GIDSEN

Naar aanleiding van de tentoonstelling kregen de gidsen een filosofische vorming in gesprekstechnieken door filosoof Jelle De Schrijver. Er werd gewerkt met het filosofisch kaartspel Beestenbril.

FILOSOFISCHE KAARTEN VOOR GIDSEN

TIJDENS RONDLEIDINGEN

We kochten een aantal sets van het filosofische kaartspel Beestenbril. De kaarten werden gebruikt tijdens rondleidingen en ateliers om het thema van de tentoonstelling (dierenwelzijn) te verkennen.

M HKA FE AANPASSING EET/DRANKKAART

In gesprek met de beheerder van het M HKA FE werd er een nieuwe speciale eet- en drankkaart opgesteld waarbij vegetariërs en veganisten voldoende opties hebben. Op sommige dagen (de opening en tijdens de diervriendelijke markt) werd ervoor gekozen om enkel met een veganistisch menu te werken.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- La Libre Belgique
- Het Nieuwsblad
- Gazet van Antwerpen
- Feeling
- La Dernière Heure
- Le Soir
- Flair
- RTL
- Het Laatste Nieuws
- Belga
- VRT NWS

- VRT Radio 2
- RTBF
- L'Echo
- Plus Magazine
- Psychologies Magazine
- Focus Le Vif
- Le Vif
- VRT Klara
- De Tijd
- Different Class
- De Standaard
- ATV
- L'éventail
- The Bulletin
- Focus Knack

INTERNATIONAAL

- Flair
- Artpil
- Frontera
- Mousse Magazine
- De Volkskrant
- Monopol Magazine
- Art of Change
- Museumtijdschrift

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

6.3 NÁSTIO MOSQUITO – KING OF KLOWNS

11.10 – 26.01.2025

M HKA, Antwerpen | 2e verdieping

King of Klowns was Nástio Mosquito's eerste grote overzichtstentoonstelling. De tentoonstelling belichtte niet alleen de evolutie van zijn praktijk en zijn grensverleggende werk binnen en buiten de kunstwereld, maar bood ook nieuwe reflecties van de kunstenaar zelf op zijn carrière, met de creatie van nieuw werk.

Nástio Mosquito nam ons mee op een avontuurlijk parcours, waarbij we complexe personages ontmoetten die ons uitnodigden te navigeren in een nog complexere wereld. Hij is een creatieve virtuoos die moeiteloos verschillende domeinen bespeelt, waaronder dat van de hedendaagse kunst. Zijn werk, voornamelijk video en performance, kenmerkt zich door de creatie van intrigerende persoonlijkheden: de prediker, de politicus, de grappenmaker, en soms een mengeling van deze rollen. Geïnspireerd door verschillende werelden – van cultuur tot politiek en massamedia – en gebruikmakend van een ongebreidelde fantasie, vormt elk kunstwerk een portret van een geheel nieuw personage en wereldbeeld. Met de kunstenaar als belichaming van de

personages, zijn we voortdurend verward over wie de echte Nástio Mosquito is. In een tijd waarin kunstenaars vaak worden gedefinieerd door hun identiteit, doorbreekt Mosquito deze conventionele beperking. Zijn werk wijst naar een nieuwe, bevrijde fase voor kunst en expressie, weg van de toenemende culturele beknotting.

Mosquito's werk wordt gekenmerkt door non-conformisme. Hij stoet vaak met 'correcte' manieren van culturele representatie, taalconventies en retoriek van de media. Hij speelt met charisma en met anders-zijn, met grappig en eng zijn, en met vermakelijk en onhandig zijn. Gedachten over oorlog, seks, stereotypen, rijkdom en religie zijn enkele van de vele onderwerpen die worden bevraagd door deze ego's die we ontmoeten. De vragen zijn eenvoudig maar radicaal: *Waar geef je echt om? Waarvoor ben je bereid te sterven?*

Curator: Nav Haq, Associate Director

In 2014 werden werken van Mosquito opgenomen in *Don't You Know Who I Am? – Art After Identity Politics*, een internationaal toonaangevende tentoonstelling van het M HKA. Dit onderzoeksproject definieert een nieuwe kijk op hedendaagse kunst die vragen over menselijke diversiteit beschouwt door middel van nieuwe esthetische en filosofische onderzoeken door kunstenaars.

ACTIVITEITEN

— DIGITAAL PLATFORM

UNCERTAINTY'S CLARITY SLOT MACHINE

Ingang museum

Speciaal voor deze tentoonstelling werd een digitaal platform ontwikkeld in de vorm van een gokautomaat.

— FILOSOFISCH CAFÉ met Gideon Hakker

31.10.2024, 18.30 – 20.30 uur

Leeszaal

Nástio Mosquito inspireert ons om na te denken over het verschil tussen waarheid en leugens, tussen zekerheid en duidelijkheid. Een week voor de Amerikaanse verkiezingen waren deze onderwerpen urgenter dan ooit. Dit gesprek werd gemodereerd door filosoof en theatermaker Gideon Hakker en vond plaats in aanwezigheid van de kunstenaar.

— VOORLEESSESSIES

Alle zondagen in november

Het Salon

In het kader van November Boekenmaand brachten we het kinderboek *Een Kerstverhaal* van kunstenaar Nástio Mosquito tot leven. Het Salon werd ingericht om het verhaal ten volle te beleven.

— EEN VERKNIPTE KERST

26 – 29.12.2024

Het Salon

Geïnspireerd door het gloednieuwe kinderboek *Een kerstverhaal* van Nástio Mosquito nodigden we families uit om *Een verknipte kerst* te vieren in het M HKA. We verzonnen verhalen, maakten versiering, ontwierpen postkaarten, gingen op zoek naar de clown in onszelf en hielpen zelfs de koning met het schrijven van zijn kerstboodschap. Op vertoon van een ticket van het poppentheaterfestival OERF OERF dat in dezelfde periode plaatsvond in De Studio, mochten families gratis deelnemen aan de activiteiten.

- VOORLEES- EN SIGNEERSESSIE DOOR NÁSTIO MOSQUITO
27.12.2024, 14.00 – 16.00 uur
De kunstenaar las uit zijn kinderboek *A Santa Story* voor.
Er volgde een signeersessie.

- FILMVERTONING en LEZING
19.10.2024
When Changing Your Mind Gets You Killed van Nástio Mosquito
In deze film speelt Mosquito een verstokte stand-upcomedian met een cynisch gevoel voor humor. In de setting van een typisch Vlaams café rakelt hij absurde anekdotes op. Zijn verhalen zijn verwarrend, de humor is zo plat dat het verleidelijk is.
Dit speciale avondprogramma combineerde de Belgische première van deze film in De Cinema met een lezing van curator Gabi Ngcobo. De vertoning vormde het vertrekpunt voor Gabi Ngcobo, die als curator een belangrijke gesprekspartner was voor Mosquito in de beginjaren van zijn praktijk. In haar lezing reflecteerde ze op Mosquito's carrière en oeuvre. Deze lezing was in het Engels.

- PUBLICATIE
A Santa Story van Nástio Mosquito in het Nederlands
Het boek *A Santa Story* verscheen eerder al in het Portugees, Engels en Frans. Naar aanleiding van de tentoonstelling *King of Klowns* bracht het M HKA dit kerstverhaal nu ook in het Nederlands uit, zie *hoofdstuk 13. Publicaties*.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTENMUURTEKST

Aan de hand van een uitgebreide drietalige muurtekst (NL, ENG, FR) werd het publiek geïnformeerd over de tentoonstelling en de kunstenaar. De muurtekst werd in vinyl gedrukt op metershoge spiegels, in lijn met de scenografie van de tentoonstelling.

BEMIDDELINGSBROCHURE

Uitgebreide drietalige bezoekersbrochure (NL, EN, FR) opgedeeld in clusters van werken, met veertien begeleidende teksten. De brochure bevatte één tekst per 'zone' in de tentoonstelling, zoals die werden bepaald door de curator en de kunstenaar. De brochure bevatte ook een grondplan met alle gegevens van de werken.

TITELBORDJES

Labels met alle basisgegevens van de werken, inclusief de tijdsduur van videowerken in NL, ENG, FR.

TRANSCRIPTIES

Transcripties op papier en digitaal (te scannen via een QR-code), in NL, EN, FR, als begeleiding bij de videowerken (voornamelijk Engelstalig).

HET SALON

Het Salon werd speciaal voor de tentoonstelling opgevat als lees- en beleefruimte van het boek *Een Kerstverhaal* van Nástio Mosquito, inclusief creatieve opdrachten voor families geïnspireerd op het boek. Je eigen symbolen maken, los van het traditionele kerstverhaal, stond centraal. De inrichting van het Salon gebeurde door M HKA-gids en scenograaf Astrid Bode en kunstenaar Stephanie Becquet.

MUSEUMSHOP

In opdracht van het M HKA werd de Nederlandse vertaling van Nástio Mosquito's kinderboek *A Santa Story (Een kerstverhaal)* gerealiseerd. De Nederlandse, Franse en Engelse versies werden verkocht in de shop.

PERSAANDACHTNATIONAAL

- VRT Klara
- 100% Cultuur
- L'éventail
- De Zondag
- Goed Gevoel
- Het Nieuwsblad
- GLEAN
- Focus Knack
- De Standaard
- Gazet van Antwerpen
- Het Laatste Nieuws
- De Morgen
- Belga
- Marie-Claire

INTERNATIONAAL

- Metropolis M
- e-flux
- Zout Magazine
- Mousse Magazine
- Kunstkrant
- ArtDaily
- GLEAN
- Museumtijdschrift
- ARTnews
- Imparcial Press
- Ver Angola
- Dance Voice Magazine

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7 Collectietentoonstellingen

De collectietentoonstellingen zijn gratis te bezoeken op de gelijkvloerse verdieping. Sinds april 2017 toont het M HKA een permanente basiscollectie met referentiekunstenaars. Ook elders in het museum zijn permanent geïnstalleerde collectiewerken te zien. De ruggengraat ervan zijn eigen aankopen en werken die door de Vlaamse Gemeenschap zijn verworven. Daarnaast zijn er schenkingen en enkele andere publieke fondsen die het M HKA ontsluit. De M HKA-collectie ontwikkelt zich rond drie manieren om kunst te benaderen: beeld, actie en maatschappij. Hoewel geen enkel werk uitsluitend onder een van deze noemers valt, zijn het nuttige insteken om de eigenheid en de complementariteit van de collectie te onderzoeken.

Een collectie groeit organisch. Naast grote lijnen en kernreferenties bestaat ze ook uit momenten en aanwezigheden die de complexiteit en toevalligheden van de collectie uitdiepen. Tussen de boeken in de leeszaal vind je enkele van deze opmerkelijke aanwezigheden uit de M HKA-collectie. Deze werken wisselen langzaam. Eerder werden al werken getoond van: Evgeny Antufiev, Alain Arias-Misson, Charif Benhelima, James Lee Byars, David Claerbout, Vaast Colson, Rein Dufait, Jan Fabre, Hans-Peter Feldmann, Robert Filliou, NS Harsha, Suchan Kinoshita, Ivan Kožarić, Bernd Lohaus, Taus Makhacheva, Guy Mees, Jacqueline Mesmaeker, Nadia Naveau, Panamarenko, Ria Pacquée, Laure Prouvost, Timothy Segers, Koen Theys, Paul Van Hoeydonck, Anne-Mie van Kerckhoven, Ben Vautier, Franz West, Xu Zhen en een selectie van pre-cinemaobjecten uit de Vrielynck-collectie.

De M HKA-collectie is altijd in beweging. In het labyrint dat opgetrokken is op de gelijkvloerse verdieping toonde het M HKA in 2024 een terugblik op het oeuvre van de jonggestorven kunstenaar Gordon Matta-Clark. De uitvloeisels van zijn werk *Office Baroque* legden de basis voor de M HKA-collectie.

In 2025 zal het M HKA een hernieuwde, gebalde collectiepresentatie tonen via een dertigtal topwerken van Vlaamse kunstenaars.

7.1 GORDON MATTA-CLARK – MUSEUM IN MOTION

23.08.2022 – 05.05.2024

M HKA, Antwerpen | Labyrint

De geschiedenis van het M HKA begint bij het ICC, het Internationaal Cultureel Centrum in Antwerpen. In 1977 werd Matta-Clark door het ICC uitgenodigd om het project *Office Baroque* te realiseren op de site van een voormalig kantoorgebouw aan de Ernest Van Dijckkaai. Na het overlijden van Matta-Clark het jaar nadien, en de oprichting van de Gordon Matta-Clark Foundation, werd rond *Office Baroque* een groot nieuw museaal project ontwikkeld dat weliswaar mislukte, maar waarvan de uitvloeisels de basis legden voor de collectie van het M HKA.

Gordon Matta-Clark (1943-1978) omschreef zijn acties als ‘anarchitectuur’, een woordspeling op anarchie en architectuur. Met ‘anarchitectuur’ bekritiseert de kunstenaar het institutionaliseren van cultuur, maar toont hij ook zijn engagement in de eigen omgeving met een voorkeur voor het realiseren van fysieke acties. Zijn site-specifieke interventies combineren de vormtaal van het minimalisme met de grootschaligheid van land art. Door gebouwen letterlijk in te snijden, werd niet enkel het interieur, maar ook de structuur ervan zichtbaar gemaakt, om zo op een nieuwe manier gelezen te worden. Acties die ogenschijnlijk commentaar geven op architectuur, de speculatie met onroerend goed, exclusiviteit en de commercialisering van de kunstwereld. Als conceptueel idealist was Gordon Matta-Clark tegelijkertijd begaan met toegankelijkheid en het creëren van werk- en ontmoetingsruimten in de stedelijke omgeving.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Een drietalige tekst (NL, EN, FR) en een QR-code op zwart schuimkarton gekleefd tegen de muur. Aan de hand van een uitgebreide tekst werd het publiek geïnformeerd over de kunstenaar en het belang van diens oeuvre in verhouding tot de M HKA-collectie.

TITELBORDJES

- Drietalige titelbordjes (NL, EN, FR).
- Met de naam van de kunstenaar, de titel, het jaartal en de gebruikte materialen in het kunstwerk en de bruikleengever. Bij videowerk stond de duur om het werk volledig te bekijken vermeld.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwees naar een pagina met meer info over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <http://ensembles.mhka.be>.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

VIDEO

Een videoproductie in samenwerking met externe producent.

DIGITALE MARKETINGCAMPAGNE

In samenwerking met MediaDonuts een targeted campaign op sociale media en online, gebruik makend van video en foto als content.

7.2 WILLY DE SAUTER

20.01 – 05.05.2024

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers links – ronde zaal*

Al meer dan 50 jaar wordt de Belgische kunstenaar Willy De Sauter (Dudzele, 13 november 1938) gedreven door een zoektocht naar de fundamenteën van de kunstbeleving. Dit resulteert in een indrukwekkend oeuvre dat uitblinkt in stilistische eenheid en vormelijke eenvoud. De kunstenaar herleidt zijn werken zoveel mogelijk tot de essentie. Opgeleid als grafisch vormgever vertrok hij vanuit een onderzoek naar de visuele mogelijkheden van de lijn, volgens hem de meest elementaire vorm. Deze presentatie in het M HKA lichtte enkele vroege sleutelwerken uit die de evolutie van de kunstenaar illustreren.

In de jaren 1970 tekent De Sauter lijnen op papier of doek. Later laat hij lijnen ontstaan door een spel van licht en schaduw, door een scheiding van twee panelen of door een bewuste kreuk in het doek. Via het werken met lijnpatronen komt hij onder meer tot monochrome vlakken. Zijn fascinatie voor architectuur brengt hem naar Wenen: hij raakt geïnspireerd door Haus Wittgenstein, dat de filosoof Ludwig Wittgenstein ontwierp in opdracht van zijn zus. Hij tekent de vormelijke structuur ervan na. De Sauter begint in de jaren 1980 ruimtelijk werk te creëren, waarbij hij op een abstracte manier blijft refereren aan architectuur. Ruim 25 jaar na Willy De Sauters grote overzichtstentoonstelling in het M HKA blijft de enorme diepgang van zijn werk fascineren.

Naar aanleiding van de tentoonstelling ondersteunde het museum Galerie Sofie Van de Velde bij de realisatie van de documentaire *Fundamenteel Schilder* over de artistieke praktijk van Willy De Sauter.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTENMUURTEKST

Korte muurtekst in drie talen (NL, EN, FR) met uitleg over de kunstenaar en de presentatie.

TITELBORDJES

Labels met info van de werken in NL, ENG, FR met QR-codes (info Ensembles).

POSTKAARTEN

Er werden postkaarten gerealiseerd met op de voorzijde een afbeelding van een werk van de kunstenaar en op de achterzijde korte informatie over de presentatie.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <https://ensembles.org/events/willy-de-sauter-lijn-vlak-ruimte>.

RONDLEIDING

Voor het gidsenteam door de kunstenaar.

DIGITALE COMMUNICATIEWEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.3 EDITH DEKYNDT – CHRONOLOGIE VAN TRANEN (CHRONOLOGY OF TEARS)

20.01 – 05.05.2024

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers links – ronde zaal

De kunstwerken van Edith Dekyndt bieden een reflectie op de vitaliteit van materie en de vluchtigheid van natuurlijke fenomenen. Haar diepe intuïtieve creatieve methode is gebaseerd op experimenten met een open einde, waarbij verandering de enige constante is. Dekyndt werkt voornamelijk met alledaagse voorwerpen en materialen en richt zich op wat vaak uit het zicht blijft, waarbij ze de toereikendheid van onze waarneming in twijfel trekt.

De installatie *Chronology of Tears* (2014) bestaat uit drie onderling verbonden elementen. De diaprojectie *Static Light* laat vonken zien die oplichten in het donker, veroorzaakt door de beweging van een wollen deken. De video *Svalbard* toont hetzelfde deken, en laadt de ruimte op met het geluid van statische elektriciteit. Hij werd gefilmd in de Noorse Spitsbergen-archipel en illustreert Dekyndts voorliefde om zich te laten inspireren door de geest van de plekken die ze tijdens haar uitgebreide reizen verkent. Door de unieke meteorologische omstandigheden is het Noordpoolgebied een perfecte omgeving voor het observeren van elektromagnetische krachten.

Het deken dat in het experiment werd gebruikt, maakt het werk tenslotte compleet. Dekyndt bedekte het deken aan één kant met een fijne laag koper – een zeer kneedbaar metaal met een hoge thermische en elektrische geleidbaarheid. De zachte textuur van de stof contrasteert met de metaalglans van het koper, waardoor het huiselijke object sculpturale eigenschappen krijgt. Glinsterend in de duisternis, alsof het deken het licht van de projectie verzamelt, lijkt het bewegingloos, en toch niet compleet inert. *Chronology of Tears* nodigde ons uit om ons op een nieuwe manier af te stemmen op de materiële samenstelling van de wereld, en zet zo aan tot een dieper bewustzijn van onderling afhankelijke relaties en voortdurende uitwisselingen, overal om ons heen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte muurtekst (tussen 150 en 200 woorden) in drie talen (NL, EN, FR).

TITELBORDJES

Voor elk van de tentoongestelde kunstwerken werd een drietalig titelbordje gerealiseerd.

POSTKAARTEN

Er werden postkaarten gerealiseerd met op de voorzijde een afbeelding van een werk van de kunstenaar en op de achterzijde korte informatie over de presentatie.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <https://ensembles.org/events/edith-dekyndt-chronology-of-tears>.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.4 DE STADSCOLLECTIE ANTWERPEN: IN/ZICHT

17.05.2024 – 12.01.2025

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers links*

(labyrint, ronde en rechthoekige zaal), leeszaal, INBOX

De Stadscollectie Antwerpen is een levendig eerbetoon aan de kunstenaars die de stad Antwerpen kleur geven, van opkomend talent tot gevestigde namen. Deze collectie belicht niet alleen de lokale creativiteit, maar ook de wereldwijde invloed van de Antwerpse kunstscene.

Antwerpen staat alom bekend om haar hedendaagse kunstscene. Met kunstenaars, galerieën en artistieke initiatieven die internationaal weerklank vinden, is de stad al vele jaren een aantrekkingspool voor kunstenaars uit de hele wereld. Het M HKA startte in 2021, op verzoek van de stad Antwerpen, met De Stadscollectie Antwerpen: een dynamische verzameling hedendaagse beeldende kunst. Elk jaar maakt het M HKA zorgvuldige keuzes, waarbij niet wordt gestreefd naar overdaad, maar naar een selectie van museaal niveau.

Sinds de lancering in 2021 wordt de collectie voortdurend uitgebreid door middel van jaarlijkse aankopen en de gezamenlijke inspanningen van zowel het M HKA als de stad. Dit ensemble van werken, zorgvuldig opgebouwd door middel van een weloordachte selectie, blijft langdurig in bruikleen bij het museum. De eerste presentatie, getiteld *Lipstick and Gas Masks*, belichtte een opkomende generatie kunstenaars in Antwerpen. De editie van 2024 richtte zich op kunstenaars die worden beschouwd als belangrijke referenties, met specifieke aandacht voor degenen die een prominente rol spelen binnen de Antwerpse galeriewereld.

Als bemiddelaars tussen de lokale en internationale scene hebben galerieën altijd een belangrijke rol gespeeld in de avant-garde-ontwikkelingen van het culturele landschap van de stad. *In/Zicht* opende samen met de tiende editie van het Antwerp Art Weekend en vierde het unieke karakter van Antwerpen als centrum voor hedendaagse kunst. De presentatie ontvouwde zich in de loop van het jaar en bracht de caleidoscopische verscheidenheid aan kunstwerken uit De Stadscollectie Antwerpen samen.

Een presentatie met werken van onder anderen: Nel Aerts, Özge Akarsu, Moataz Alqaissy, Vered Ben-Kiki, Marcel Broodthaers, Ignace Cami, Fia Cielen, Winnie Claessens, Sam Druant, Bendt Eyckermans, Pélagie Gbaguidi, Daan Gielis, Ann Veronica Janssens, Jaffa Lam, Martin Margiela, Viktor Mattsson, Jonathan Meese, Hana Miletić, Mashid Mohadjerin, Nadia Naveau, Otobong Nkanga, Imge Özbilge, Panamarenko, Margaret Salmon, Subin Son, Walter Swennen,

Adrien Tirtiaux, Charline Tyberghein, Leendert van Accoleyen, Philippe Van Wolputte, Mathieu Verhaeghe, Marthe Wéry, Stephen Willats en Cindy Wright.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Een drietalige tekst (NL, EN, FR) en een QR-code op zwart schuimkarton gekleefd tegen de muur. Aan de hand van een uitgebreide tekst werd het publiek geïnformeerd over de kunstenaar en het belang van diens oeuvre in verhouding tot de M HKA-collectie.

UITGEBREIDE TITELBORDJES

Drietalige titelbordjes (NL, EN, FR)
Met de naam van de kunstenaar, de titel, het jaartal en de gebruikte materialen in het kunstwerk, de bruikleengever, en een beknopte tekst over de kunstenaar en zijn/haar werk. Bij videowerk stond de duur om het werk volledig te bekijken vermeld.

TIJDLIJN

Een overzicht van artistieke initiatieven in Antwerpen van 1958 tot 2031.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwees naar een pagina met meer info over de tentoonstelling, de kunstenaar en de getoonde kunstwerken op <https://ensembles.org/events/de-stadscollectie-antwerpen-2024>. Er werd een drietalig WEBPLATFORM voorzien, specifiek voor de stadscollectie (los van de expo): <https://antwerpenstadscollectie.ensembles.org/>

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- 100% Cultuur
- La Dernière Heure
- Het Laatste Nieuws
- RTBF
- De Standaard
- L'Echo
- De Zondag

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.5 ARCHIEFPRESENTATIES

Sinds 2017 toont het M HKA wisselende archiefpresentaties met het oog op de bewaring, documentatie en ontsluiting van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Het programma van archiefpresentaties wordt samengesteld door Evi Bert en Jan De Vree.

7.5.1 KIEZEN VOOR KUNST. DRIE TENTOONSTELLINGEN VAN HEDENDAAGSE BEELDENE KUNST TIJDENS ANTWERPEN 93

06.10 – 05.05.2024

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts, archiefpresentatieruimte

De archiefpresentatie van het najaar van 2023 in het M HKA was gewijd aan het drieluik van tentoonstellingen van hedendaagse kunst dat deel uitmaakte van het hoofdprogramma Beeldende Kunst van het project *Antwerpen 93, Culturele Hoofdstad van Europa*. Onder leiding van Bart Cassiman (°1961) werden tentoonstellingen georganiseerd in het Middelheim (*Nieuwe beelden voor het Middelheim*), het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten (*Het sublieme gemis. Over het geheugen van de verbeelding*) en het M HKA (*Vertrekken vanuit een normale situatie en deze hervertalen in elkaar overlappende en meervoudige lezingen van condities uit heden en verleden*).

Dertig jaar later blikte *Kiezen voor kunst*, aan de hand van archiefdocumenten, terug op de rol, plaats en betekenis van deze drie tentoonstellingen binnen het project *Antwerpen 93*, maar ook binnen het toenmalige cultuurbeleid.

Kiezen voor kunst werd in samenwerking met het M HKA samengesteld door Eléa De Winter en de onderzoeksgroep KB45 (*Kunst in België sinds 1945*, Universiteit Gent), met een tentoonstellingsontwerp van Kris Coremans (ssa/xx) en grafische vormgeving van Pauline Scharmann.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte muurtekst (tussen 150 en 200 woorden) in drie talen (NL, EN, FR): blow-up van een krantenartikel uit 1993.

BEMIDDELINGSBROCHURE

Drietalige bezoekersbrochure (NL, EN, FR) met tekst van de samenstellers van de presentatie, inclusief lijst van werken.

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

7.5.2 KUNSTSYSTEMEN IN LATIJNS-AMERIKA.

EEN REIZENDE TENTOONSTELLING

UIT BUENOS AIRES (1974-75)

16.05 – 12.01.2025

M HKA, Antwerpen | *Gelijkvloers rechts, archiefpresentatieruimte*

In het voorjaar wijdde het M HKA een archiefpresentatie aan *Kunstsystemen in Latijns-Amerika*, een tentoonstelling over hedendaagse Latijns-Amerikaanse kunst die reisde van Antwerpen, Brussel, Londen en Parijs naar Ferrara in de jaren 1974-75. Jorge Glusberg, directeur van het Centro de Arte y Comunicación (CAyC) in de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires, organiseerde de tentoonstelling in samenwerking met Flor Bex, directeur van het toenmalig Internationaal Cultureel Centrum (ICC) in Antwerpen. Samen met de werken in de tentoonstelling reisden ook een twintigtal Latijns-Amerikaanse kunstenaars mee naar België. Voor een aantal onder hen betekende deze verplaatsing het begin van een boeiend traject doorheen Europa, waarbij nieuwe ontmoetingen en nieuwe plekken hun werk blijvend zouden tekenen.

Vijftig jaar nadat *Kunstsystemen in Latijns-Amerika* voor het eerst voet aan wal zette in Antwerpen, wijdde het M HKA een archiefpresentatie aan de tentoonstelling. Aan de hand van een selectie archiefdocumenten belichtte de presentatie de nieuwe vormen van mobiliteit die deze kunst in het midden van de jaren 1970 introduceerde. Aspecten van transport, migratie, draagbare kunst(systemen) tot politieke mobilisering worden gekaderd binnen de bredere artistieke, institutionele en cultuurpolitieke context van de jaren 1960 en 1970.

Kunstsystemen in Latijns-Amerika. Een reizende tentoonstelling uit Buenos Aires (1974-75) werd in samenwerking met het M HKA samengesteld door Ine Engels, Wouter Davidts en de onderzoeksgroep KB45 (*Kunst in België sinds 1945*, Universiteit Gent), met tentoonstellingsontwerp van Kris Coremans (ssa/xx) en grafische vormgeving van Pauline Scharmann.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTENMUURTEKST

Een drietalige tekst (NL, EN, FR) en een QR-code op zwart schuimkarton gekleefd tegen de muur. Aan de hand van een uitgebreide tekst werd het publiek geïnformeerd over de kunstenaar en het belang van diens oeuvre in verhouding tot de M HKA-collectie.

TITELBORDJES

Drietalige titelbordjes (NL, EN, FR) met de naam van de kunstenaar, de titel, het jaartal en de gebruikte materialen in het kunstwerk en de bruikleengever. Bij videowerk stond de duur om het werk volledig te bekijken vermeld.

DIGITALE COMMUNICATIEWEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

8 IN SITU

Sinds 2015 presenteert het IN SITU-programma in het M HKA monografische tentoonstellingen van kunstenaars uit de hele wereld. Het richt zich op de ontwikkeling van nieuw werk en presentaties die speciaal zijn ontworpen voor de grootste en meest atypische tentoonstellingsruimte van het museum.

8.1 **#22: VIKTOR BRIM – BEYOND THE DEPTHS (DE DIEPTES VOORBIJ)**

20.01 – 05.05.2024

MHKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – puntzaal

Kunstenaar Viktor Brim brengt de relatie tussen macht en de ontginning van het natuurlijke landschap in beeld. Hij werkt vooral met film. Zijn immersieve video-installaties verkennen zowel historische als hedendaagse ontginningslocaties.

Een sleutelbegrip in Brims oeuvre is geologische tijd. Hij beschouwt het leven van mineralen en materie over lange tijd heen. De stilte in zijn films symboliseert zowel een wonde als een verborgen energie. Door onze aandacht te vestigen op het leven van mineralen – van ‘kostbaar’ tot vervuilend, en als levensader van moderne samenlevingen en economieën – zijn zijn filmwerken in de kern ook filosofische meditatieën.

Natuurlijke hulpbronnen worden ontgonnen in dienst van dominante ideologieën en leven tegelijk ook een buitengewoon eigen bestaan.

De tentoonstelling bracht recent werk en een experimenteel nieuw project samen. Centraal stond zijn video-installatie *Dark Matter* (2020), dat ons meeneemt naar de enorme Mir diamantmijn in de stad Mirny in Sacha, een republiek in het Verre Oosten van Siberië in Rusland. De beelden tonen een landschap rijk aan grondstoffen. In het bijzondere licht van het ‘blauwe uur’ in deze Arctische regio, zijn industriële machines vanop een afstand te zien, in het dystopische landschap dat zich naar beneden slingert in een kolossale leegte in de grond. Het toont hoe menselijk handelen, in het belang van ideologie, zichzelf letterlijk en figuurlijk in het landschap ingraaft. *Dark Matter* reflecteert op een ontginningsindustrie waar Antwerpen wereldberoemd om is, en legt tegelijkertijd een link naar geopolitiek en de oorlog van Rusland tegen Oekraïne.

Een nieuwe installatie met drie schermen presenteerde een choreografie van beelden uit drie projecten die Brims onderzoek naar geologie, tijd, economie en politiek voortzetten. Met beeldmateriaal uit Mirny en Moermansk (beide in de Russische Federatie), en Mansfeld en het Rheinisches Braunkohlrevier (beide in Duitsland) neemt het ons mee van de recente menselijke geschiedenis naar een plaats waar de diepe geologische tijd van natuurlijke metallurgische processen voor rotsen en slakkenpuin wordt versneld om ze af te beelden als energiek en onderhevig aan verandering.

Brim bracht deze twee installaties samen in een indrukwekkende architecturale structuur, gemaakt van trapeziumvormige metalen platen, die typisch gebruikt worden in de industrie. Het geheel doet denken aan industriële mijnschachten.

Beyond the Depths was zijn eerste solotentoonstelling in een museum en zijn eerste grote tentoonstelling buiten Duitsland.

Deze tentoonstelling werd mogelijk gemaakt door de steun van Institut für Auslandsbeziehungen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Naam kunstenaar, titel tentoonstelling in NL, ENG, FR, duur tentoonstelling, verwijzing sponsor, logo IN SITU.

VOUWFOLDER

Bezoekersbrochure (vouwblad A3 naar A5) in NL, EN, FR, met:

- Info over de kunstenaar (over zijn onderzoek en een biografie).
- Per werk de titel, materiaalomschrijving, de duur van elke film en een korte beschrijving over beide werken; de werken zijn genummerd; op de achterzijde een link naar een grondplan om de positie te duiden.
- Een grondplan aan de achterzijde naar het ontwerp van de kunstenaar.
- Een QR-code met link naar ensembles.be, een colofon, en een korte omschrijving van het format IN SITU.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <http://ensembles.mhka.be>

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- 100% Cultuur
- Gazet van Antwerpen

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

FOTOGRAFIE

Een externe fotograaf werd ingezet om de opening en tentoonstelling in beeld te brengen.

8.2 #23: VEDRAN KOPLJAR (& OUDERS) – MEAN 18.05 – 08.09.2024

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – puntzaal

Het creëren en ontwikkelen van betekenis staat centraal in de kunst van Vedran Kopljär. In zijn praktijk, die schilderijen, video's, performances en woorden omvat, zoekt Vedran Kopljär voortdurend naar, en experimenteert hij met, verschillende systemen die gebruikt worden om betekenis te genereren. Voor hem zijn zowel het conceptualiseren van een kunsttentoonstelling als het spelen van een spelletje Remi (een variant van Rummikub) even belangrijke ervaringen in deze zoektocht naar meer of minder zin. Elke actie of interactie biedt een kans om specifieke sets van regels en formele processen te ervaren, te overdenken en in vraag te stellen. De werken van Kopljär zijn zowel conceptueel als existentieel en trachten de onderliggende logica achter de constructie van de werkelijkheid en de totstandkoming van haar normen en waarden te doorgronden.

In zijn eerste institutionele tentoonstelling wilde Vedran Kopljär de ruimte als een gesloten circuit beschouwen. Een reeks geschilderde werken – soms logisch, soms tegenstrijdig, maar nooit sluitend – speelde met het idee rond het vormen van een samenhangend systeem. De tentoongestelde werken omvatten didactische schilderijen die krachtig woorden en ontwerpen weergaven, gedichten als schilderijen, geschilderde spelletjesuitslagen en psychedelische schilderijen die lijken op mentale beelden die buiten elke classificatie vallen. Kopljär hanteert verschillende registers: hij mixt pedagogisch taalgebruik en ideologische termen met informele uitdrukkingen en ongecontroleerde zinnen – ze dragen allemaal bij aan zijn experiment met de mechanismen van leren en afleren, identificatie en standaardisatie, bewustzijn en abstractie.

ACTIVITEITEN

— PERFORMANCE

A Musical Reading on Meaning
Zaterdag 18.05.2024, 16.00 uur
IN SITU-ruimte

De kunstenaar leidde zijn project in met een muzikale performance. Samen met zijn ouders (Vladi en Rada) speelde Kopljar een kaartspel, onder begeleiding van muzikant Jan Suzy.

— ARTIST TALK

Donderdag 27.06.2024, 19.00 uur

Auditorium

Vedran Kopljar nam deel aan een kunstenaarslezing. Deze vond plaats in het kader van FRONT ROW, een reeks kunstenaarsgesprekken georganiseerd door het MHKA en het NICC, zie hoofdstuk 12. Evenementen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte muurtekst (tussen 150 en 200 woorden) in drie talen (NL, EN, FR).

VOUWFOLDER

Drietalige vouwfolder met grondplan, introductie tot de kunstenaar en de tentoonstelling (NL, ENG, FR).

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <http://ensembles.mhka.be>.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Standaard

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

8.3 #24: AGNIESZKA POLSKA – FLOWERS ON THE SUN

21.09.2024 – 12.01.2025

MHKA, Antwerpen | Gelijkvloers rechts – puntzaal

Flowers on the Sun was de eerste Belgische solotentoonstelling van de in Berlijn gevestigde Poolse kunstenaar Agnieszka Polska. De expo toonde een selectie recente werken, waaronder haar nieuwste film *The Book of Flowers* (2023), die werd gemaakt met behulp van AI-tools. Polska vertrok van stop-motion-animatiebeelden van bloemen uit de jaren 1950, die vervolgens werden omgezet tot door AI gegenereerde beelden.

De tentoonstelling was gebaseerd op speculatieve scenario's vermengd met elementen van sciencefiction, belicht kwesties als de relatie tussen mensen, niet-mensen en technologie, en stelde urgente vragen over onze perceptie van tijd en geschiedenis. De reeks *Braudel's Clocks* (2023-...) reflecteert op het idee van geünificeerde tijd als sociaal construct, en de wereld als een complexe reeks structuren die zich met verschillende snelheden ontwikkelen. In haar werk bevraagt Polska tevens de positie van het individu in de hedendaagse wereld.

Tijdens haar kunstopleiding begon Agnieszka Polska animatiefilms te maken met behulp van traditionele technieken, zoals het gebruik van een lichtbak. Later ontwikkelde ze een interesse voor digitale animatie en de immersieve kwaliteiten van de beelden die die techniek creëert. In haar films gebruikt Polska verschillende vertelformaten. Ze onderzoekt deze narratieve technieken niet alleen in videowerken, maar ook in andere media zoals speelfilms en theatervoorstellingen: al die kunstvormen breiden haar artistieke praktijk op natuurlijke wijze uit.

Een tijdlang was Polska geïnteresseerd in de speculatieve geschiedenis van avant-gardebewegingen, maar vandaag zoekt ze meestal inspiratie in verhalen rond planetaire sociaal-technologische systemen, wereldwijde ver-

anderingen, en nieuwe crises. Haar invloeden omvatten de populaire visuele cultuur en de sciencefictionwerken van auteurs als Stanisław Lem, Ursula K. Le Guin en Brian Catling.

Verbeelding speelt een belangrijke rol in het werk van Agnieszka Polska. Haar creaties, die realistische beelden combineren met fantasma-gorische visioenen, resulteren vaak in een humoristische mix van ironie en melancholie. In haar films versmelt documentaire met fictie-esthetiek. Ze creëert haar werken met nauwgezette aandacht voor detail en geeft de structuur van haar films bewust vorm.

Polska schrijft scenario's met de filmische blik en de betrokkenheid van de kijker in gedachten, waardoor het publiek een integraal onderdeel van de ervaring wordt. Naast de gesofisticeerde en zeer verfijnde beelden spelen het geluidsontwerp en de hypnotiserende stem van de verteller een cruciale rol. In *The New Sun* (2017) richt een ster met het gezicht van een kind zich bijvoorbeeld tot de kijker met een emotionele monoloog.

Tot slot hint Agnieszka Polska in haar recente projecten op een toekomstige manier van filmmaken, die misschien verschuift van de traditionele wijze van verhalen vertellen naar het bouwen van werelden.

De tentoonstelling werd gerealiseerd dankzij de steun van het Polish Institute in Brussel en het Adam Mickiewicz Instituut in Warschau.

ACTIVITEITEN

— ARTIST TALK + Filmscreening

Hurrah, We Are Still Alive!

Donderdag 12.12.2024, 19.00 – 21.20 uur

De Studio/De Cinema

Agnieszka Polska nam deel aan een kunstenaarslezing. Deze vond plaats in het kader van FRONT ROW, een reeks kunstenaarsgesprekken georganiseerd door het M HKA en het NICC, zie *hoofdstuk 12. Evenementen*.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

FOLDER

IN SITU-folder met teksten over de werken en transcriptie van *Flowers on the Sun*.

DIGITALE BEMIDDELING

Een QR-code verwijst naar een pagina over de kunstenaar op <http://ensembles.mhka.be>

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- La Libre Belgique
- De Zondag
- Gazet van Antwerpen

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

9 Superhost

Superhost is een programma dat investeert in de relatie tussen een kunstenaar of een collectief, het museum en zijn deelnemende gemeenschappen. Het heeft een duur van een jaar en ondersteunt de productie van beeldende kunst, performatieve en discursieve creaties.

Elk jaar wordt één kunstenaar of één collectief uitgenodigd om M HKA's Superhost te zijn.

9.1 **#4: ANTJE MAJEWSKI**
APPEL. EEN INTRODUCTIE
(OPNIEUW EN OPNIEUW EN NOG EEN KEER)
 29.02 – 05.01.2025
 M HKA, Antwerpen | 6e verdieping

Dit jaar waren Antje Majewski en **Pawel Freisler** te gast. Samen onderzochten ze de dubbele natuur van appels als kunstobject én als referentiepunt in discussies over het verlies aan biodiversiteit. Dit doen ze nu al tien jaar, zij aan zij met andere kunstenaars, activisten, wetenschappers en onderzoekers. In het M HKA resulteerde deze samenwerking in de tentoonstelling *Appel. Een introductie (opnieuw en opnieuw en nog een keer)* waar filosofische vragen over de oorsprong van appels en de aard van het object centraal stonden.

Tot drie keer toe veranderde de ruimte en werden kunstwerken aangedragen, weggenomen en in een andere vorm gepresenteerd. Een constante: de bovenste verdieping van het museum was een steeds evoluerende, boeiende, aan appels gewijde installatie. Pawel Freislers complex vervaardigde appelsculpturen werden getoond naast Antje Majewski's schilderijen van verschillende appelvariëteiten, geïnspireerd door de stilleventraditie. In de loop van het jaar werden samenwerkingen met lokale kunstenaars, pomologen, en andere wetenschappers aangegaan. Bezoekers kregen toegang tot allerlei materiaal, zoals boeken, documenten, films en gedichten. Samen creëerde dit een interdisciplinaire kennisverzameling die een nieuw licht werpt op de relaties tussen appels, mensen en het bredere ecosysteem.

Op 18 mei 2024 werd het tweede deel van het Superhost-project geopend, dat nog diepere kennis over appels bood. In lijn met de doelstellingen van het project werd de ruimte op de bovenste verdieping van het museum getransformeerd om nieuwe kunstwerken van **Joris De Rycke** te tonen, samen met het Alma Museum, letterlijk 'Appelmuseum' uit Almaty, Kazachstan. Pomoloog Paul Van Laer gaf een lezing, en Antje Majewski en Azhar Dzhandossova introduceerden het Alma Museum.

In *Help us to save the Wild Apples of Kazakhstan!* (2023), heeft Majewski de stemmen opgenomen van appelactivisten uit Almaty. Zij vertellen over de urgentie om de *Malus sieversii* te helpen behouden.

In het lopende project *Pomology* van Joris De Rycke wordt het idee van variëteiten zelf in vraag gesteld. Hij toonde ons appelbomen die groeien uit weggegooid appelkern in de omgeving van Antwerpen. Omdat appelbomen zichzelf niet kunnen bestuiven, is elke boom die uit een zaad groeit een nieuwe, onbenoemde variëteit. Sinds 2019 worden deze appels gedocumenteerd, benoemd en worden de exemplaren met een interessante smaak en eigenschappen vermeerderd door enting.

Kasper De Vos vergrootte een van de meest geliefde appelvariëteiten, een Pinova, tot een reusachtig wassen fruit, dat tegelijk vertrouwd en vreemd lijkt.

Als onderdeel van de presentatie kon je Majewski's documentaire *The Freedom of Apples* komen ontdekken. Daarin worden de problemen belicht die worden veroorzaakt door het verdwijnen van minder commercieel levensvatbare appelvariëteiten, en het belang van het behoud van Kazachstans wilde appelbossen. Dit betreft ook bredere kwesties als de mondiale voedselproductie, de impact van technologie en veredeling op de landbouw, de politieke en ethische implicaties van nieuwe ontwikkelingen binnen genetische manipulatie, en de invloed van de wereldeconomie.

De kunstenaars stellen een nieuwe traditie voor van het gemeenschappelijk planten van appelbomen in stedelijke ruimtes, om zo collectieve betrokkenheid en de vergroening van steden te bevorderen. Dit initiatief wil een divers publiek verenigen rond een gemeenschappelijk doel, en in steden gebieden creëren waar de kwaliteit van het stadsleven en de sociale cohesie worden verbeterd, en mensen vrije toegang hebben tot fruit en groenten.

Tijdens de slotfase van het Superhost-project, dat op 22 september 2024 van start ging, werd het bruisende oogstseizoen gevierd. Dit bijzondere programma toverde de bovenste verdieping van het museum om tot een unieke ervaring rond de appeloogst.

Het appelproject van Antje Majewski en Pawel Freisler is een doorlopend, circulair proces, net zoals de natuur: elke keer dat het wordt uitgevoerd, worden er appelbomen geplant en raken vele mensen betrokken.

Antje Majewski's video *Apple Trees for Cities* toont het planten van appelbomen in alle voorgaande Apple-projecten in verschillende landen, met de hulp van vrijwilligers, burgergroepen, scholen en activisten. In de herfst van 2024 werden er in Antwerpen opnieuw bomen geplant. Al deze bomen samen vormen een enorme, door ruimte en tijd verspreide appeltuin.

Plukgeluk, een organisatie van buurttuinactivisten, kreeg de opdracht om workshops enten te leiden voor het Appelproject in Antwerpen. Hun werk met tieners werd getoond op een tweede monitor.

In de eerste ruimte hingen tekeningen en schilderijen rond het thema appels, gemaakt door kinderen en tieners uit Thun (CH), Almaty (KZ) en Antwerpen.

Drie *Apple Ornaments*, geschilderd door Antje Majewski, werden ook op de muren gepresenteerd. De ornamenten werden tijdens eerdere projecten gezamenlijk door deelnemers gemaakt en werden aangevuld met een nieuw *Apple Ornament*, gepresenteerd op de vloer en gemaakt van echte appels. Je kon deelnemen aan het creëren van dit ornament tijdens het openingsprogramma van het DAKkan-festival op 22 september.

De prachtig uitgesneden appels van Pawel Freisler zijn versierd met patronen. Zijn foto's brengen ons dicht bij deze kleine wonderen, die zowel kunstwerken als onderdeel van de natuur zijn. Hoewel ze bewaard worden in een vitrine, blijven ze veranderen, zoals alle organische materialen, en herinneren ze ons eraan dat elk einde ook een begin kan zijn.

In de Superhost-ruimte waren ook werken te zien van **Setareh Alipour** en **Ada Van Hoorebeke**, die frisse perspectieven bieden op de thema's groei en vernieuwing.

Curatoren: Joanna Zielińska en Anne-Claire Schmitz

Met werken van gastkunstenaars, onder anderen: Chantal Akerman, Agnieszka Polska, Jimmie Durham, Ian Hamilton Finlay, en Kasper De Vos.

De kunstenaars nodigden je uit om tijdens drie publieke momenten deel te nemen aan een artistieke reis rond appels:

- Bij de lancering van dit project op 29.02 nam Antje Majewski deel aan EEN KUNSTENAARSLEZING met bijzondere aandacht voor de artistieke dimensies van appels. De lezing vond plaats in het kader van FRONT ROW, een reeks kunstenaarsgesprekken georganiseerd door het M HKA en het NICC, zie hoofdstuk 12. *Evenementen*.
- Tijdens een evenement op 18.05 gingen we met experts in gesprek over de oorsprong van appels: LEZING door Paul Van Laer en gesprek tussen Antje Majewski en Azhar Jandossova, directeur van het Alma Museum in Almaty.
Aansluitend werd Majewski's documentaire *The Freedom of Apples* vertoond in het auditorium.
- De herfst is het seizoen om appelbomen te planten, maar het is ook de tijd om appels te oogsten. Op 22.09 nodigde Antje Majewski het publiek uit om een appelornament te maken, samen feest te vieren, en een appelboom te planten in de stad.

Superhost 2024 maakt deel uit van het Museum of the Commons (2023-2026), een project van museumfederatie L'Internationale waarvan het M HKA lid is. Het Museum of the Commons verweeft drie thematische onderdelen: 1) klimaat, 2) gesitueerde organisaties, en 3) verleden in het heden. Deze thema's sluiten alle drie aan bij de grote uitdagingen waarmee hedendaagse samenlevingen worden geconfronteerd. Het thema 'klimaat' draait om de huidige planetaire klimaatcrisis, duurzaamheid van institutionele, artistieke en culturele praktijken/processen, en de urgentie om onze politieke processen, samenlevingen, culturen en levensstijlen te transformeren tot meer ecologische praktijken.

L'Internationale brengt zeven grote Europese kunstinstituten samen: MSU (Zagreb); Museum Reina Sofia (Madrid); MACBA (Barcelona); M HKA (Antwerpen); MSN (Warschau), Salt (Istanbul), Van Abbemuseum (Eindhoven), samen met het Institute of Radical Imagination (Venetië), tranzit.ro (Boekarest / Cluj / Iasi), HKW (Berlijn) en VCRC (Kiev). L'Internationale werkt samen met complementaire partners zoals HDK-Valand (Göteborg), NCAD (Dublin) en ZRC SAZU (Ljubljana), samen met de geassocieerde academische en artistieke organisaties IMMA en WIELS (Brussel).

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

MUURTEKST

Korte muurtekst (tussen 150 en 200 woorden) in drie talen (NL, EN, FR) met informatie over het project, de betrokken kunstenaars, de verschillende wissels in de presentatie en de verschillende activiteiten doorheen het jaar.

BEMIDDELINGSFLYER

Superhost 2024 kreeg een eigen grafische campagne. Die werd gebruikt op een ronde flyer (NL, FR, EN) met basisinformatie over het project, de namen van de deelnemende kunstenaars en de mijlpalen van het programma van het jaar.

DIEPTE-INTERVIEW

In de tentoonstellingsruimte werd een bundeltje voorzien met een diepte-interview met Antje Majewski en Pawel Freisler, afgenomen door curator Joanna Zielinska. Het interview was beschikbaar in EN, FR, NL en voorzien van afbeeldingen van vorige iteraties van het project.

TITELBORDJES

Voor elk van de tentoongestelde kunstwerken werd een drietalig titelbordje gerealiseerd.

VIDEOCREATIE

In het kader van Superhost 2024 werden allerlei activiteiten georganiseerd rond het uitdelen en planten van appelbomen in de openbare ruimte, in nauwe samenwerking met PlukGeluk vzw: een workshop appelbomen enten voor leerlingen, een workshop appelbomen enten op de Lerarennocturne, een workshop bomen planten en uitdeelactie van diezelfde appelbomen op Lerarendag en een plantactie van appelbomen in de deeltuinen van het Zuidpark op Kunstendag voor Kinderen. Van de workshop met de klassen en de plantactie in het Zuidpark werd videomateriaal gemaakt en gemonteerd. Een deel daarvan werd getoond in het M HKA FE, grenzend aan de trap naar de Superhost-ruimte.

ONS APPELKOOKBOEK

Gerealiseerd als onderdeel van de samenwerking MUSEUM E! tussen WZC Immaculata en M HKA in aansluiting op het jaarprogramma *Appel*. Een *introduction (opnieuw en opnieuw en nog een keer)*. De recepten in Ons Appel Kookboek werden verzameld tijdens gesprekken en workshops in het kader van Appel@Museum E!

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- 100% Cultuur
- Gazet van Antwerpen

DIGITALE COMMUNICATIE

WEBSITE

- Homepage
- Event page

DIGITALE NIEUWSBRIEF

- Aankondiging tentoonstelling

FACEBOOK

- Facebookevent opening en activiteiten
- Facebookbanner
- Facebookposts

INSTAGRAM

- Instagram stories naar aanleiding van de opening en meer
- Instagram posts

Het M HKA reserveert de vijfde verdieping voor verrassende interventies en intieme pop-uppresentaties. INBOX is een plaats die inspireert en verrast, en ons een blik gunt in het universum van bevlogen denkers en doeners. Met INBOX creëert het M HKA ruimte voor een aantal van de vragen die vaak aan het museum worden gesteld.

10.1 ALAIN ARIAS-MISSON – LOVE A META-CONCRETIST POETIC MEDIATION IN 21 PANELS

18.01 – 25.02.2024

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Alain Arias-Misson noemt zijn nieuw tweedimensionaal werk ‘meta-concretisme’ om het te onderscheiden van ‘concrete poëzie’ en ‘visuele poëzie’. Hij maakte vele jaren concrete en dan visuele poëzie – in deze laatste ontstaat een dialectiek tussen gedrukte of handgeschreven woorden en fragmentarische beelden. Dat is vandaag heel gebruikelijk geworden, tientallen tijdschriften en boeken en galeries maken er gebruik van. Volgens Arias-Misson is deze trend een ‘pot-pourri’ geworden, een reservoir waarin alles wordt gedumpt. Schilders, dichters, grafische kunstenaars, cartoonisten, reclamemakers vermengen tekst en beeld en doen dat nu vooral met digitale media en daarom heeft deze poëtische vorm zijn ‘scherpte’ en zijn identiteit verloren. Het is saai geworden.

De schoonheid van concrete poëzie en de vroege visuele poëzie, zoals die van Apollinaire en Laurence Sterne, berust in het feit dat ze ontstonden uit een authentieke poëtische intuïtie. Alleen dichters maakten dat. Daarom is Arias-Misson teruggekeerd naar de accuratesse van concrete poëzie – met vooral de nadruk op de materiële aanwezigheid van letters en eventueel woorden, en combinatietechnieken en permutatie van letters – die vorm krijgt door de werking van het ondergeschikte beeld. Bij hem resulteert dat in: *meta-concretisme*. Alain Arias-Misson maakte de laatste tijd meerdere reeksen vertrekkend vanuit dat idee: *The Concrete Rose* en *The Eclipse of Civilization*.

LOVE is een poging om letter en beeld op een uiterst eenvoudige, universeel toegankelijke manier te laten samengaan.

De preview vond plaats tijdens Art's Birthday op 17 januari 2024.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website Homepage
- Website Event page
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.2 KOEN VAN DEN BROEK – OUT OF PLACE

01.03 – 24.03.2024

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Tussen afgelopen zomer en het verschijnen van de monografie *Out of Place* in november 2023 deed zich een aardverschuiving voor in het werk van Koen van den Broek. De lijvige publicatie met een even omvangrijke tekst door Prof. Dr. John C. Welchman (University of California, San Diego), neemt de lezer mee doorheen de vijftwintigjarige carrière van schilder Koen van den Broek. De essentie van Van den Broeks praktijk, is de vertaling van diens eigen fotografische origineel met olieverf op doek, in die mate dat schilderij en vooraf genomen foto soms nauwelijks van elkaar te onderscheiden zijn. Kenmerkend is de fotografische blik van Van den Broek, die zoekt naar schaduwen en perspectief en vaak in vogelperspectief neerkijkt op de invloed van de mens op het landschap.

Die grondregel lijkt Koen van den Broek sinds de zomer met de voeten te treden. Het is niet langer de door de kunstenaar gekadreeerde werkelijkheid die op doek wordt vertaald, maar hij gaat nu direct met de materialen van de straatwerkers – teer, asfalt en verkeersverf – het ruwe canvas te lijf. In die zin hebben de nieuwe werken niet direct een plaats in de recent verschenen monografie, maar zijn ze toch nog steeds herkenbaar als werk van Koen Van den Broek.

— David Vermeiren

ACTIVITEITEN

- Tijdens de finissage, op zondag 24 maart, gaf Prof. Dr. John C. Welchman een LEZING over Koen van den Broek en de recent verschenen publicatie *Out of Place* in het auditorium van het M HKA. Na afloop was een signeersessie met de auteur, kunstenaar en uitgever voorzien.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website eventpagina
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.3 DE ZIEKENHUISCHOOL – SHOWING OFF 9

29.03 – 05.05.2024

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Scholen organiseren regelmatig culturele activiteiten zoals toneel- en filmvoorstellingen, workshops en museumbezoeken. Kinderen en jongeren die aan De Ziekenhuisschool Antwerpen les volgen missen deze mogelijkheden vaak. Reden genoeg voor De Ziekenhuisschool en het M HKA om voor de negende keer de handen in elkaar te slaan.

Onder begeleiding van professionele kunstenaars experimenteerden leerlingen in workshops met verschillende materialen en media. Deze INBOX-expo was een verhaal over de verwondering, het experiment, de actie en de creativiteit die ontstaan als kinderen en jongeren worden blootgesteld aan hedendaagse kunst.

Deze zomer organiseerde het M HKA *The Lives of Animals*, een groepstentoonstelling die onze verhouding tot dieren wil herbekijken. In aanloop hiernaar hebben we de kunstenaars die de workshops in De Ziekenhuisschool begeleidden, uitgenodigd ook inspiratie te zoeken in het boek *The Lives of Animals* van schrijver, dierenrechtenactivist en Nobelprijswinnaar John Maxwell Coetzee.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- 100% Cultuur
- Het Nieuwsblad

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website eventpagina
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.4 ANTWERP ART WEEKEND SPECIAL PROJECT: THE CONSTANT CINEMA

16.05 – 19.05.2024

M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Samengesteld door Magali Elali – The Constant Now

Vier dagen lang toonde The Constant Now vier innemende kunstenaars in het M HKA als onderdeel van Antwerp Art Weekend. Elke dag speelde er een nieuwe film, aangevuld door een gesprek met de filmmakers om inzicht te krijgen in hun praktijk. Ndayé Kouagou, Rosine Mbakam, Kevin Osepa en Brahim Tall verleggen de grenzen van de film door mensen van kleur (POC) te vertegenwoordigen en hen in het centrum van hun werk te plaatsen. Door hun visuele en narratieve soevereiniteit op te eisen, bieden ze nieuwe perspectieven die het artistieke landschap grondig veranderen. Door middel van live conversaties doken we in hun werk, creëerden we een ruimte om gezamenlijke reflectie en betrokkenheid te ondersteunen en ontwikkelden we een platform voor kunstenaars en publiek om met elkaar in contact te komen.

Elke dag was er een talk van 14:00 tot 15:00 met de makers. De films werden doorlopend getoond van 11:00 tot 18:00.

Met werk van Ndayé Kouagou, Rosine Mbakam, Kevin Osepa, en Brahim Tall.

PROGRAMMA

- 16.05: Ndayé Kouagou
- 17.05: Brahim Tall
- 18.05: Rosine Mbakam
- 19.05: Kevin Osepa

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- Het Laatste Nieuws
- De Standaard
- La Dernière Heure
- De Zondag
- L'Echo

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website eventpagina
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.5 DE STADSCOLLECTIE ANTWERPEN: IMGE ÖZBILGE – ZONDER TITEL

23.05 – 23.06.2024

M HKA, Antwerpen | 5e verdieping

Lees meer over De Stadscollectie Antwerpen in de hoofdstukken 4 en 7.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- Gazet van Antwerpen
- Het Laatste Nieuws

- De Standaard
- La Dernière Heure
- De Zondag
- L'Echo

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website eventpagina
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.6 **BIE JAMBÉ**
REPEAT ON REVERSE ON REPEAT OFF REVERSE OFF
(HUGO ROELANDTPRIJS 2023)
28.06 – 04.08.2024
M HKA, Antwerpen | 5e verdieping

Bie Jambé ontwikkelde deze video-installatie voor haar Master Beeldende Kunst/Kostuumontwerp aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen.

In *Repeat ON Reverse ON Repeat OFF Reverse OFF* onderzoekt ze haar herinneringen aan dwanghandelingen die ze als kind uitvoerde.

Die compulsieve handelingen en de emoties die ermee gepaard gaan, omschrijft ze als volgt: *“Het onmogelijke: het loslaten van controle. Ik wil slapen maar blijf het cijfer 6 herhalen – aan de kraan, de deur, de trap, de kasten, de spiegel, het plafond. De klok tikt verder en ik ben druk in de weer met schijnbaar nutteloze bewegingen. Een huiselijke omgeving die als warm aanvoelt en dan toch niet. Soms grimmig en levensgevaarlijk, overstroomd met angst sluip je het huis door. Alles komt goed, alles komt goed, alles komt goed. Nooit juist, nooit juist genoeg, zelfs de ene keer dat het bijna juist voelde, moest het nog een keer.”*

Als kunstenaar zoekt ze naar een performatieve vorm om die gevoelens van controle, eenzaamheid en obsessie te vertalen. Dat resulteert in videowerk waarbij ze zelf het camerastandpunt bepaalt en zelfontworpen kostuums gebruikt in solo performances op specifieke locaties. Vaak is het niet zichtbaar dat iemand worstelt met dwangmatige handelingen of gedachten omdat die persoon allerlei manieren vindt om ze te verbergen. In dit werk worden ze niet weggestopt. Bie Jambé plaatst haar repetitieve acties bewust in de publieke ruimte: een frissgroene wei.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website eventpagina
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.7 **HANTRAX DOLLS – A DOLL MADE BY TALKING**
08.08 – 22.09.2024
M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Hantrax Dolls is een artistiek project van de Antwerpse componist, muzikant en performer Han Swolfs, beter bekend als Hantrax. Hantrax is een prominente figuur binnen de Antwerpse undergroundscene en staat bekend om zijn live elektronische muziekoptredens, waarin hij energieke en betoverende sferen creëert. Zijn creatieve activiteiten zijn zo veelzijdig dat hij wordt gewaardeerd door zowel door de Antwerpse creatieve gemeenschap, waaronder beeldend kunstenaars en ontwerpers, als door de muzikscene.

Hantrax Dolls is een lopend project van de kunstenaar waarbij een pop maken een onderdeel is van zijn dagelijkse ritueel. Voor Hantrax zijn deze dagelijkse poppen een 'niet-intentionele' creatie, zonder vooraf bepaalde vorm, waarbij intuïtie de sleutel vormt. De tentoonstelling toont een selectie van zijn groeiende poppen gemeenschap met referenties uit muziek, literatuur en het internet. Tijdens elke expo organiseert Hantrax een workshop waarbij hij zowel kunstenaars als het publiek uitnodigt om hun geest de vrije loop te laten bij het maken van unieke poppen, vervaardigd uit elk denkbaar materiaal, hoe vergankelijk ook. Hantrax nodigde bevriende kunstenaars en ontwerpers uit om deel te nemen. De workshop-poppen dragen allemaal het label 'Hantrax Dolls by ...' en worden toegevoegd aan de expo. Gerenommeerde namen als

Ann Demeulemeester, Luc Tuymans, Carla Arocha & Stéphane Schraenen, Vedran Kopljar, Kati Heck en vele anderen creëerden allemaal hun eigen Hantrax Doll. Elk van deze poppen heeft haar eigen naam en verhaal, en samen vormen ze een groeiende familie van symbolen voor vrije expressie, fantasie, niet-normativiteit en vreugde.

Deelnemende kunstenaars, onder anderen: Carla Arocha & Stéphane Schraenen, Guillaume Bijl, Ann Demeulemeester, Hantrax, Luc Tuymans, Clara Lissens, Messieurs Delmotte, Sietske Van Aerde, Floris Van Look, Nienke Baeckelandt, Filip Collin, Yves de Brabander, Kris Van Dessel, Ellen Pil, Shayli Harrison, Sven Rayen, Orphan Fairytale, Samyra Moumouh, Cedric Jacquemin, Jolijn Baeckelandt, Glints, Johan Pas, Christine Clinckx, Thor Salden, Lieven Seghers, Ken Verhoeven, Johanna Trudzenski, Emeline Descreaux, Meriton Maloku, Davide Zulli, en Elko Blijweert.

ACTIVITEITEN

— OPENING

Donderdag 08.08.2024, 09.00 – 21.00 uur

M HKA FE, 4^e verdieping

Presentatie *A doll made by talking* met playlist door Hantrax

— Hantrax doll-making WORKSHOP

Zaterdag 10.08.2024, 14.00 – 17.00 uur

M HKA FE, 4^e verdieping

Aansluitend op zijn INBOX-presentatie nodigde Hantrax kunstenaars, vrienden en bezoekers uit om samen met hem een pop te maken. Deze kwamen dan nadien mee in de tentoonstelling te hangen.

— PERFORMANCE

Hantrax Dolls Anonymous

Donderdag 29.08.2024, 19.00 – 21.00 uur

INBOX-ruimte

De performance *Dolls Anonymous* van Hantrax vormde een interventie binnen de tentoonstelling *Hantrax Dolls — A doll made by talking*.

Hantrax voorzag enkele dolls van een stem en creëerde een muzikale structuur waarin de poppen uit de tentoonstelling een voicemail-bericht nalieten. Hij nodigde hiervoor performancekunstenaars **Ria Pacqué**, **Messieurs Delmotte** en muzikant performer **Elko Blijweert** uit om een pop uit te kiezen en ze van een stem te voorzien.

De performance werd volledig op de avond zelf uitgevoerd, zonder voorafgaande afstemming tussen de performers, Hantrax inbegrepen. Deze aanpak zorgde ervoor dat niemand precies wist wat de andere performers zouden bijdragen, wat resulteerde in een dynamische interactie tussen de stemmen en de muziek, waardoor de poppen op een unieke manier tot leven kwamen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

PERSAANDACHT

- NATIONAAL
- Gazet van Antwerpen

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website eventpagina
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.8 **MANON DE BRUYN – HET HEK IS VAN DEN DAM**
27.09 – 27.10.2024
M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

In de solotentoonstelling *het hek is van den dam* toont Manon De Bruyn haar oeuvre, variërend van etsen en tekeningen tot tattoos. Haar stijl reflecteert elementen als plezier, spel, verveling en geluk. Volgens De Bruyn leven we in een wereld waarin prestatiedruk, conflicten en onzekerheden sterk aanwezig zijn. Door plezier te verbeelden, rebelleert ze hiertegen op een positieve manier.

In haar etsen komt dit tot uiting in een chaotische, gestileerde manier: een tafereel. Haar tekeningen vormen hierop een contrast: centrale, bladgevulde en directe beelden. Voor De Bruyn zijn de tattoos een verspreiding van haar positieve rebellie. De intuïtieve lijnvoering op papier wordt permanent aangebracht op de huid. De beelden zijn een archivering en omzetting van haar etsen tot een fotografisch beeld, vastgelegd door Bram De Laet.

Manon De Bruyn won de *Onboards Biennale '23 Jury Prize*. *In Touch* omvat een tentoonstelling van 100 contemporaine kunstwerken op reclameborden verspreid door de straten van Antwerpen, vergezeld van audiodescriptie van de kunstwerken en een bijkomend kunstwerk op meer dan 100 digitale borden.

De titel benadrukt het belang van verbinding in contemporaine kunst en ontwerp. Belangrijk daarbij is aansluiting te vinden bij actuele trends en bewegingen, platforms te gebruiken om werk te tonen, met anderen in dialoog te treden en open te staan voor nieuwe ideeën en perspectieven. De biënnale wil mensen dichterbij de kunst brengen en de appreciatie ervan aanwakken door kunstwerken op een tweeledige manier in de hele stad te tonen.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website eventpagina
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

10.9 **FIA CIELEN – CARNIVAL OF SOULS**
01.11.2024 – 12.01.2025
M HKA, Antwerpen | 5^e verdieping

Fia Cielen (Hasselt, 1978) is een veelzijdige kunstenaar. Haar werk omvat tekeningen, schilderijen, sculpturen en installaties. Daarnaast experimenteert ze met multimedia en performance-elementen.

Haar werk draait om het idee van verandering en transformatie. Ze onderzoekt hoe het natuurlijke en het kunstmatige met elkaar in interactie staan en laat zich inspireren door Europese folklore, vooral de traditie van maskers. Ze heeft een grote fascinatie voor het vreemde en mysterieuze.

Haar tentoonstelling *Carnival of Souls* is geïnspireerd door het oude Keltische festival Samhain, dat elk jaar op de nacht van 31 oktober wordt gevierd. Samhain (uitgesproken als 'SOW-in' of 'SAH-win') markeerde het einde van de zomer en de komst van de winter, en het was een tijd waarin licht plaatsmaakte voor duisternis. Tijdens dit festival geloofde men dat de grens tussen onze wereld en de wereld van de doden vervaagde, wat het makkelijker maakte om contact te maken met het bovennatuurlijke. Een belangrijke traditie was 'guising', waarbij mensen zich verkleedden en van deur tot deur gingen om gedichten op te dragen in ruil voor lekkernijen. Maskers en kostuums, vaak gemaakt van stro, hielpen om angstaanjagende geesten na te doen of om jezelf te verbergen. Lantaarns die groteske gezichten voorstelden,

hielpen ook om het kwaad af te schrikken. Dergelijke feesten herinnerden mensen aan de onduidelijke grenzen van het leven en de verbondenheid tussen mensen, de natuur en het onbekende. De heidense tradities van Samhain werden later overgenomen door het Christendom en vormen nu de basis voor het commerciële feest Halloween.

In de tentoonstelling nodigde Fia Cielens kijkers uit om na te denken over deze overgangstijd in de dominante cultuur en presenteerde ze een nieuwe serie sculpturale maskers. Het was een uitnodiging om deel te nemen aan dit ‘carnaval van zielen’, te spelen met schaduw en licht, en betoverd te worden door de bijzondere plekken ertussen.

Omdat de preview (31.10.2024) van deze INBOX-presentatie samenviel met Halloween en Fia Cielens werk een magisch tintje heeft, organiseerde de kunstenaar een kostuumwedstrijd voor bezoekers. De bezoeker maakte een kans op één van de drie exclusieve prints van de kunstenaar, speciaal gemaakt voor de opening van de tentoonstelling.

BEMIDDELINGSINSTRUMENTEN

- Muurtekst
- Grondplan met alle gegevens van de werken

DIGITALE BEMIDDELING

- Aankondiging tentoonstelling

DIGITALE COMMUNICATIE

- Website homepage
- Website eventpagina
- Nieuwsbrief
- Foto's gedeeld via Facebook en Instagram

11 Extra Muros

Het M HKA verleent bruiklenen aan externe tentoonstellingen en projecten. Onder de noemer *Extra Muros* lichten we enkele van deze projecten uit.

Gezien het aanzienlijke aantal bruiklenen (zie 4.5.2 – Bruiklenen) beperken we ons tot een selectie van tentoonstellingen waarin onze collectie op een bijzondere manier vertegenwoordigd was of die het resultaat waren van uitvoerig onderzoek door het M HKA of een partnerschap vanuit het perspectief van de Collectie Vlaanderen waarbij het M HKA ondersteuning bood.

11.1 THIS IS US

Z33 – Hasselt

01.10.2023 – 18.02.2024

In het kader van een partnerschap tussen M HKA en Z33

Zie Jaarverslag 2023, pg. 166

11.2 AANWINST

C-mine, Genk

24.02 – 26.05.2024

De tentoonstelling *Aanwinst* bood een unieke gelegenheid om een selectie hedendaagse kunstwerken uit de indrukwekkende collectie van de Vlaamse Gemeenschap te ontdekken. Zo kregen bezoekers de kans om een glimp op te vangen van de waardevolle aanwinsten die de Vlaamse Gemeenschap de afgelopen decennia heeft verworven, met werken van zowel binnen- als buitenlandse kunstenaars.

7 kunstenaars, 14 werken. Iedere kunstenaar koos, bovenop een eigen werk, nog een werk van een andere kunstenaar uit de Vlaamse collectie. De collectie bestond uit verschillende kunstvormen zoals schilderkunst, beeldhouwkunst, installaties, video en performance. De tentoonstelling liet je kennismaken met de veelzijdigheid van de hedendaagse kunstscene in Vlaanderen en met de kunstenaars die onze cultuur verrijken.

Kunstenaars:

Leyla Aydoslu, Denicolai & Provoost, Maika Garnica, *Frederik Lizen*, Karl Philips, Laura Nsengiyumva, Thomas Verstraeten
Zij kozen voor de werken van Pélagie Gbaguidi, Jacqueline Mesmaeker, Francis Alÿs, Kasper De Vos, Liliane Vertessen, Pascale Marthine Tayou, Adrien Tirtiaux.

Daarnaast kon je op VRT MAX de zevendelige documentairereeks *Aanwinst* ontdekken. In elke aflevering stond een kunstenaar centraal en kreeg je een intieme inkijk in diens leven, werk en visie op kunst.

Aanwinst bood een diepgaande verkenning van verschillende maatschappelijke thema's, zoals kolonialisme, identiteit en activisme, aan de hand van de kunstwerken in de tentoonstelling.

Aanwinst was een productie van Borgerhoff & Lamberigts in coproductie met VRT Canvas.

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Standaard
- VRT Radio 1

De tentoonstelling kwam tot stand door een samenwerking van twee Antwerpse partnermusea, KMSKA en M HKA en is het resultaat van uitvoerig onderzoek door M HKA in samenwerking met het Jef Verheyen Archief.

De tentoonstelling *Jef Verheyen. Venster op het oneindige* is het resultaat van een vierjarig onderzoek door het CKV (Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen) in samenwerking met het Jef Verheyen Archief dat uitmondde in een samenwerking van de partnermusea KMSKA en M HKA.

In de tentoonstelling waren er werken te zien van hedendaagse kunstenaars en werd er documentair materiaal samengebracht. Daarbij realiseerde M HKA een webplatform waarop de onderzoeksresultaten duurzaam werden ontsloten, met onder meer de catalogue raisonnée en de ontsluiting van delen van het archief. Een medewerker in dienst van het M HKA werd als curator ter beschikking gesteld om dit project te realiseren.

De Vlaamse kunstenaar Jef Verheyen (1932-1984) was een stuwende kracht in de Europese avant-garde. Hij is een sleutelfiguur die de relatie maakt tussen het lokale en het internationale verhaal. Veertig jaar na zijn overlijden opende het KMSKA de eerste grote solotentoonstelling van deze moderne meester in zijn thuisstad Antwerpen. Deze unieke tentoonstelling, verrijkt met bijzondere bruiklenen van onder meer de Yves Klein Foundation, het Uecker Archiv en de Fondazione Lucio Fontana, markeerde een primeur.

Deze expo volgde de evolutie van Verheyens kunst, van zijn vroege keramiekexperimenten tot zijn meesterschap in de schilderkunst, waarbij de kunstenaar voortdurend de grenzen van licht, donker, vorm en kleur verkende. Nieuw archiefonderzoek toonde hoe Verheyen de brug sloeg tussen traditie en vernieuwing, en hoe zijn zoektocht naar de essentie, in het oneindige, vandaag nog steeds resoneert.

De tentoonstelling nodigde uit tot dialoog en confrontatie met Verheyens voorgangers, tijdgenoten, en hedendaagse kunstenaars, en bood een diepere kijk op zijn ononderbroken zoektocht naar het oneindige.

ACTIVITEITEN

— VERTONING

Essentieel (1964) van Jef Verheyen en Paul De Vree

& *Earth – Water – Fire – Air* (2008) van Kimsooja

met inleiding door Kathy Vanhout

Zondag 21.04.2024, 17.15 uur

De Cinema

In zijn monochrome of 'essentialistische' schilderijen wilde Jef Verheyen warmte en lichtvibraties weergeven. De filmische equivalent van die pogingen is *Essentieel* (1964), een korte experimentele film die speelt met de spanningen tussen abstracte kleurvlakken en natuurlijke elementen. Filmwetenschapper Kathy Vanhout leidde de film, en daarnaast toonden we ook fragmenten uit *Earth – Water – Fire – Air* (2008) van Kimsooja, een videowerk, waarbij ze de natuurelementen met elkaar confronteert. Kimsooja is één van de hedendaagse kunstenaars die in het KMSKA in dialoog gaat met Jef Verheyen.

— GESPREK tussen kunstenaar Pieter Vermeersch en curator Annelien De Troij

Zondag 19.05.2024 – 15.00 uur

Auditorium

Voor de tentoonstelling *Jef Verheyen. Venster op het oneindige* in het KMSKA creëerde Pieter Vermeersch een site-specific werk: op een pivo-terende wand bracht hij een graduele muurschildering aan. Vermeersch is één van de vijf hedendaagse kunstenaars die in het KMSKA in dialoog ging met het werk van Jef Verheyen, op vraag van curator Annelien De Troij. Zij werkte jarenlang aan het archief van Verheyen en onderzocht de manier waarop de kunstenaar ruimtelijkheid, licht en kleur vooropstelde. In dit gesprek gingen Pieter Vermeersch en Annelien De Troij dieper in op Vermeersch' methodiek, op de kunst-beleving die Verheyen beoogde, en op de manier waarop kleur, tijd en ruimtelijkheid aanwezig is in het oeuvre van Vermeersch en Verheyen. Aansluitend bij dit gesprek was er de mogelijkheid om de publicatie bijbehorend bij de tentoonstelling aan te kopen.

'Jef Verheyen. Venster op het oneindige' werd uitgegeven door Hannibal Books.

DIGITALE BEMIDDELING

- Platform: <https://jefverheyen.ensembles.org/>
- Tentoonstelling: <https://ensembles.org/events/jef-verheyen-window-on-infinity>

PERSAANDACHT

NATIONAAL

- De Tijd
- Gazet van Antwerpen
- The Brussels Times Magazine
- Elle
- Het Laatste Nieuws
- De Standaard
- Het Nieuwsblad
- RTV
- L'Echo
- La Libre Belgique
- La Dernière Heure
- Knack
- Knack Focus
- Collect
- VRT NWS
- De Zondag
- De Morgen
- OKV
- Glean
- VRT Radio 2
- Belga
- RTL Info
- RTBF

- Radio Nostalgie

- Feeling
- Plus Magazine
- Flair
- ATV
- De Witter Raaf
- Karrewiet
- RTV

INTERNATIONAAL

- Fifty & Me
- Süddeutsche Zeitung
- Alexander Adams
- Il Giornale dell'arte
- newsecplorer.net
- Apollo Magazine
- Breaking Latest News
- Il Sole 24 Ore
- L&M Consulting
- The Jackdaw
- Nouvelles du monde
- Nipponese
- Exhibart
- Público
- All News Press
- Provinciale Zeeuwsche Courant
- News Explorer
- All News Press
- Frankfurter Allgemeine Zeitung

12 Evenementen

12.1 STRUCTURELE EVENEMENTEN12.1.1 ART'S BIRTHDAY

17.01.2024

In 1963 riep de beroemde Fluxus-kunstenaar Robert Filliou zijn eigen geboortedag, 17 januari, uit tot de officiële geboortedag van de kunst. Volgens Filliou liet iemand precies een miljoen jaar eerder een droge spons in een emmer water vallen, wat de geboorte van kunst markeerde. Sindsdien is *Art's Birthday* een wereldwijde viering van het bestaan en voortbestaan van kunst.

Op woensdag 17 januari 2024 vierden we de 1.000.061^{ste} verjaardag van de kunst, een avond vol optredens, activiteiten, muziek en plezier.

Deze editie van *Art's Birthday* ontleent zijn titel aan Filliou's postkaartkunstwerk *A Peace Smile* (1984) als erkenning van zijn toewijding aan het bevorderen van vrede door middel van zijn kunst. Voor Filliou was 'begrijpen wat vrede is' een kunstvorm. "*We zijn allemaal tegen oorlog. Maar waar zijn we voor? Vrede, zeggen we. Wat is vrede? Niemand weet het precies*", zei hij.

We willen met *Art's Birthday* de kracht van kunst erkennen. Het stelt kunstenaars in staat zich uit te spreken en te ageren tegen oorlog en geweld. Tegelijkertijd helpt het ons een vreedzame wereld te verbeelden en in tijden van duisternis vreugde te vinden in de vrijheid, humor en absurditeit van kunst.

Het verjaardagsfeest bevatte een speciaal voor de avond samengesteld programma:

- 19:00
Verwelkoming
- 19:30
State of the Art: *KARRYING KARE'S KARELESSNESS*
door Nástio Mosquito
- 20:00
Performance: *Standing on the Shoulders of Giants* door Elen Braga
- 20:30
Performance: *Autonomous Printed Circuit* door Messieurs Delmotte
- 21:00
Performance door The Zangles
- 21:30
Concert: *Quelle surprise* door Sinaas
- 22:00
Verjaardagstaart door Tramaïne de Senna (taart gemaakt door
pâtisserie Manus)
- 22:00
DJ set door Bayny (Benny Van den Meulengracht-Vrancx)
- 20:00-23:00
The Dorothy Iannone / Robert Filliou Games Room met special guest hosts

En verder:

- Ouija board: Yasmine Akonodo
- Tarotkaarten: Jonathan Paepens
- Handlezing: David Maroto
- En Robert Filliou's *Longs poèmes courts a terminer chez soi* (lange korte gedichten om thuis te besluiten): gebracht door Petit Robert en vrienden
- INBOX-presentatie door Alain Arias-Misson, zie hoofdstuk 7.
- Een selectie kunstwerken van Robert Filliou
- Speciaal voor deze avond werd *De Dorothy Iannone / Robert Filliou Games Room* uitgewerkt door enkele bijzondere gasten in de tentoonstelling van Filliou's vriendin Dorothy Iannone.

- Voor elke gast van Art's Birthday 2024 was er een speciale kunstenaars-editie (limited edition) van Laure Prouvost. Tramaine de Senna bedacht de verjaarsdagstaart.

12.1.2 FRONT ROW

Een reeks van kunstenaarsgesprekken die M HKA en NICC maandelijks samen organiseren.

FRONT ROW is een coproductie van het M HKA en kunstenaarsplatform NICC vanuit de gedeelde missie om kunstenaars te ondersteunen, internationale ambities te koesteren en gesprekken te faciliteren. Het open format van de reeks, van een lezing over een performance tot het delen van nieuwe ideeën, onderstreept de diversiteit en complexiteit van de hedendaagse artistieke praktijk. FRONT ROW bood enkelen van de meest tot nadenken stemmende kunstenaars van vandaag de gelegenheid om samen met het publiek te reflecteren op kunst, cultuur en maatschappij. De lezingen waren een kans voor iedereen om kunstenaars te ontmoeten en hun kijk op de wereld te overwegen en bespreken. Wie op de *front row* zat, werd getrakteerd op een gratis drankje in het M HKAFE.

Overzicht kunstenaarsgesprekken:

- Jim Shaw
Zaterdag 10 februari 2024, 19.00 uur
Taal: Engels
M HKA/De Cinema, in De Studio, Antwerpen
Een boeiend gesprek met curator Anne-Claire Schmitz over zijn werk en solotoonstelling *The Ties that Bind* in het M HKA, over zijn eigenzinnige beeldtaal, doordrenkt met referenties uit de Amerikaanse cultuur, en zijn focus op de frictie tussen conservatieve en progressieve denkkaders.
Speciaal voor M HKA creëerde Shaw het audiovisuele werk *The Electronic Monster and Thirteen Ghosts*, geïnspireerd door zijn eerste ervaring met monsterfilms als kind. Na het gesprek vertoonden we de cultfilm *13 GHOSTS* (1960).
- Antje Majewski
Donderdag 29.02.2024, 19.00 uur
6^e verdieping
Taal: Engels
Op donderdagavond 29 februari kwam de gerenommeerde beeldend kunstenaar Antje Majewski naar het M HKA voor een gesprek met curator Joanna Zielińska, over haar collectieve werkwijze en de nieuwste editie van het Superhost-project *Appel. Een introductie (opnieuw en opnieuw en nog een keer)*. Dit unieke project combineerden presentatie met lezingen én een ambitieuze plantactie van appelbomen in de stad.
- Tom Hallet
Donderdag 28.03.2024, 19.00 uur
M HKA, auditorium
Taal: Nederlands
Op donderdagavond 28 maart was kunstenaar Tom Hallet aan het woord. Tom Hallet (1990, Leuven) is een veelzijdige kunstenaar met een multidisciplinaire praktijk, voornamelijk gericht op tekeningen en sculpturen. Zijn werk vindt inspiratie in zijn persoonlijke geschiedenis en ervaringen

en is doordrenkt van een voortdurende zoektocht naar representatie en erkenning. Hallet legt de nadruk op teken- en beeldhouwkunst, waarbij hij deze twee media voortdurend in gesprek laat gaan met elkaar en met de toeschouwer. Centraal in zijn werk staan queerthema's en dominante verhalen over liefde, identiteit, geweld en verlies.

Tijdens deze lezing besprak Tom Hallet de drie recente solotentoonstellingen, namelijk In Museum M, Pizza Gallery en INBOX. Na afloop vond er een gesprek plaats met Anna Laganovska.

- Hamza Halloubi
30.05.2024, 19.00 uur
M HKA, auditorium
Taal: Engels
Halloubi is een filmmaker die verschillende personages en historische figuren op een heel eigen manier presenteert. Zijn films zijn een soort experimentele, contemplatieve portretten. Ze plaatsen het persoonlijke binnen het brede historische verhaal van onderwerpen als antikolonialisme, de migratie van mensen en objecten en internationale solidariteit. Ergens tussen fictie en documentaire bieden ze poëtische meditatie over deze complexe onderwerpen en hun hoofdrolspelers. Voor zijn deelname aan *FRONT ROW* vertoonde Halloubi zijn filmwerk *Un après-midi à Larache* (2015-2016) over schrijver en activist Jean Genet, voorafgaand aan een gesprek over zijn filmische praktijk. De kunstenaar besprak ook zijn huidige onderzoek naar een nieuwe filminstallatie die zich richt op de anti-imperiale revolutionair Mehdi Ben Barka, die een belangrijke protagonist was van de Organisatie van Solidariteit met de Mensen van Azië, Afrika en Latijns-Amerika (OSPAAAL).

- Vedran Kopljar
27.06.2024, 19.00 uur
M HKA, auditorium
Taal: Nederlands
Vooraleer de zomerpauze inging sloot Vedran Kopljar de eerste reeks van *FRONT ROW* af met een kunstenaarsgesprek dat volledig in het teken stond van zijn praktijk en *MEAN*, zijn eerste institutionele solotentoonstelling in het M HKA. Het creëren en ontwikkelen van betekenis staat centraal in het werk van de Antwerpse kunstenaar. In zijn praktijk, die schilderijen, video's, performances en woorden omvat, zoekt Kopljar voortdurend naar, en experimenteert hij met, verschillende systemen die gebruikt worden om betekenis te genereren.

- Lieven De Boeck
31.10.2024, 19.00 uur
M HKA, auditorium
Taal: Nederlands
Moderator: Kathleen Weyts, hoofdredacteur van GLEAN.
Lieven De Boeck's recente artistieke praktijk daagt de rigide, heteronormatieve structuren van de kunstwereld uit en biedt alternatieve manieren om kunst te exposeren en te ervaren. De Boeck put uit zijn eigen queer-ervaring en gebruikt queerness om maatschappelijke normen te verstoren en de relatie tussen gender en artistieke expressie in vraag te stellen. Zijn doctoraatsonderzoek *The Archive of Disappearance* bekritiseert de rationaliteitsgedreven benadering van kunst en pleit voor emotionele resonantie boven fysieke vorm. Geïnspireerd door de Braziliaanse kunstenaar Hélio Oiticica, herinterpreteert De Boeck traditionele concepten van auteurschap en culturele toe-eigening door een queer-lens.

In de kunstenaarslezing in het M HKA verkende Lieven De Boeck Oitica's *Parangolé Capa 21, Xoxoba* – waarmee hij aantoonde dat kunst geen statisch artefact is, maar elke keer dat het wordt uitgevoerd, als een nieuw origineel dient.

— Amanda Piña – To Bloom () Florecimiento

28.11.2024, 19.00 uur

M HKA, auditorium

In haar recente werk richt Amanda Piña zich op de dringende sociaal-ecologische crisis door samen te werken met First Nation-educators om andere vormen van relaties met bergen, gletsjers, rivieren en de oceaan te verkennen. Door deze samenwerking compileert ze niet-westerse ontologieën van water en aarde die de lichamelijke ervaring benadrukken. Deze reeks werken en praktijken dient als een middel om bestaande opvattingen over het lichaam te verschuiven naar toekomstige voorouderlijke, relationele en collectieve perspectieven.

Tijdens haar lezing deelde ze inzichten uit haar artistieke praktijk door middel van orale verhalen en visuele werken, wat culmineerde in een gedeelde collectieve ervaring.

Terwijl we proberen ons aan te passen aan een brandende planeet, moeten we heroverwegen hoe we leven, waarnemen en de wereld ervaren.

Welke rol spelen onze collectieve lichamen in deze sociale, politieke en spirituele transformatie?

To Bloom () Florecimiento is een doorlopend onderzoek dat de kracht van belichaamde praktijken onderzoekt om maatschappelijke transformatie te bevorderen en bij te dragen aan de dekolonisatie van de zintuigen. Het dient ook als titel voor verschillende artistieke werken in diverse media die deel uitmaken van deze initiatieven. De term *to bloom* – “bloeien” – verwijst naar voorouderlijke Meso-Amerikaanse rituele praktijken die gericht zijn op het bereiken van een volledigheid van de ervaring van een relationeel lichaam. Samen bloeien, ons samen te versterken.

— Agnieszka Polska

12.12.2024, 19.30 uur

De Cinema

Deze artist talk vond plaats ter gelegenheid van de eerste solotentoonstelling van Agnieszka Polska: *Flowers on the Sun*. Aansluitend vond een speciale vertoning plaats van haar eerste speelfilm *Hurrah, We Are Still Alive!* (2020).

Hurrah, We Are Still Alive! Gaat over een artistieke commune die werkt aan een film over Rosa Luxemburg, maar de mysterieuze regisseur verdwijnt juist wanneer ze willen beginnen met filmen. Hoewel de crew gefascineerd is door de regisseur, koesteren ze ook een diepe afkeer van hem. De vraag is: waar is hij gebleven en wie is deze man echt, die het leven van deze gemeenschap zo sterk heeft beïnvloed? De dynamiek van relaties tussen mensen die in een artistieke en emotionele symbiose leven, blijkt even explosief als giftig te zijn.

De film is geïnspireerd door een artistieke groep onder leiding van Rainer Werner Fassbinder.

Ook nog op zondag is er om 15:00 de boekpresentatie van ‘Show me yours & I’ll show you mine’ in het M HKA, gevolgd door een signeersessie met Vaast Colson en Kati Heck.

12.2 OCCASIONELE EVENEMENTEN12.2.1 10 JAAR ANTWERP ART WEEKEND

Van 16 tot 19 mei nam hedendaagse kunst de stad over met een rijk programma aan events, activiteiten en feestgedruis. Als centrale hub van het Antwerp Art Weekend hoste M HKA de kick-off party en voegde er zelf een weekend vol activiteiten aan toe. Voor de gelegenheid was het museum op 16 mei gratis toegankelijk en de overige dagen tegen een reductietarief.

PROGRAMMA

- Donderdag 16.05.2024
20-23u:
Gratis bezoek aan *De Stadscollectie* en alle huidige tentoonstellingen
20.30u:
Rural Rituals: Rites of Spring, een performance door Fia Cielen geïnspireerd door het oud-Europees en heidens ritueel waarin wintergeesten worden weggejaagd en de lente wordt verwelkomd.
21-01u:
Kick-off party Antwerp Art Weekend in het M HKA FE
- Zaterdag 18.05.2024
14u – 2^e verdieping
Wandelgesprek: Bijzondere gasten, Dennis Tyfus over Jim Shaw
15u – 6^e verdieping
Over de oorsprong van appels.
Lezing door Paul Van Laer en gesprek tussen Antje Majewski en Azhar Jandossova.
Aansluitend werd Majewski's documentaire *The Freedom of Apples* vertoond in het auditorium.
16u – *IN SITU*-ruimte, gelijkvloers
A musical reading on meaning
Kaartspel met muzikale begeleiding
Spelers: Vedran Kopljar, Vladi Kopljar, Rada Kopljar
Muziek: Jan Suzy
- Zondag 19.05.2024
15u – auditorium
Gesprek tussen kunstenaar Pieter Vermeersch en curator Annelien De Troij n.a.v. de expo Jef Verheyen in het KMSKA.
14-17u – dakterrass
Portretschilderen i.s.m. Fameus

Lees meer over Antwerp Art Weekend Special Project in de INBOX-ruimte in hoofdstuk 10.

12.2.2 BOEKPRESENTATIE 'THE SLEEP OF REASON'DOOR PIETER VERMEULEN

Zondag 20.10.2024

Auditorium

Tijdens de boekpresentatie *The Sleep of Reason. Critical Perspectives in Contemporary Art* (MER Books/Owl Press) ging de auteur in gesprek met kunstenaar Anna Laganovska.

12.2.3 CONFERENTIE 30 MILJOEN JAAR:
KUNST, ECOLOGIE EN DUURZAAMHEID
07.11.2024, 9u30-17u

Een organisatie van De Nieuwe Opdrachtgevers i.s.m. het MHKA

Kunst wordt in elke generatie met nieuwe uitdagingen geconfronteerd. In onze tijd speelt duurzaamheid een centrale rol, een onderwerp dat zowel het dagelijks leven beïnvloedt als uiteenlopende meningen oproept. Maar hoe kan kunst bijdragen aan een beter begrip van duurzaamheid en de implicaties ervan? Hoe kan het ons helpen de uitdagingen waar we voor staan beter te begrijpen?

Deze vragen vormden de kern van het seminar *30 miljoen jaar: kunst, ecologie en duurzaamheid* in het MHKA. Het evenement zocht met een concrete context en doordachte aanpak antwoorden op de raakvlakken tussen kunst, duurzaamheid en ecologie.

Hoewel sommige kunstwerken, zoals de paleolithische muurschilderingen, eeuwenlang hun relevantie behouden, is de werkelijkheid van hedendaagse kunst vaak anders. Veel hedendaagse kunst moet zich verzoenen met haar eigen vergankelijkheid, waarbij een levensduur van meer dan tien jaar al als een prestatie geldt. Hoe kan een hedendaags kunstwerk, dat door mensen in hun gemeenschap wordt omarmd, blijvend betekenisvol zijn en zo zijn duurzaamheid versterken?

Tijdens het seminar werden deze en andere vragen zowel in theorie als praktijk besproken. Hoe kunnen kunstenaars en kunstinstellingen hun productieprocessen aanpassen om duurzamer te werken? Kunstprofessionals, kunstenaars, academici, studenten, beleidsmakers en een breed publiek werden uitgenodigd om deel te nemen aan deze discussie. Sprekers zoals Nathalie Blanc, Pascal Gielen, Roel Arkensteijn en Nicola Setari deelden hun inzichten tijdens lezingen, in een evenement georganiseerd door de Nieuwe Opdrachtgevers.

Het seminar was gebaseerd op het Creative Europe-project ALILASUS, dat initiatieven uit Spanje, België en Frankrijk samenbrengt om artistieke oplossingen voor ecologische vraagstukken te verkennen.

PROGRAMMA

Voormiddag

- Welkom: Thérèse Legierse, de Nieuwe opdrachtgevers
Kaderen van seminar binnen het Creative Europe project
- Lezing: Pascal Gielen, Universiteit van Antwerpen
Vertrekkende vanuit de praktijk van kunstenaars, bezorgd om hun ecologische impact, belichtte Pascal Gielen de paradox van de culturele sector.
- Lezing: Roel Arkensteijn, AP Hogeschool
De lezing focuste zich op ecologische kunstenaars en hoe zij door middel van hun praktijk oplossingen voor ecologische problemen aankaarten.
- Interventie door Nicola Setari, LUCA School of Arts
In tegenstelling tot de andere sprekers, die het maken van kunst vanuit ecologisch perspectief toelichtten, ging Nicola Setari in op de ordelijkheid van kunst en de ecologische vraagstukken daaromtrent. Bijvoorbeeld bij land art en de vraag om natuurlijke materialen.
- Het voormiddag programma werd afgesloten door een Q&A, gemodereerd door Nicola Setari.

Namiddag

- Lezing: Nathalie Blanc, Université de Paris
De derde lezing van de dag ging in op het ecologische bewustzijn van kunstenaars, en de materialen die zij gebruiken. Ook professor Blanc kaderde dit binnen stromingen binnen land art en ecologische kunst.
- Workshop: diepgaand gesprek met Nathalie Blanc
Tijdens dit gesprek ging Nathalie Blanc dieper in op artistieke vrijheid en de beperkingen door ecologisch bewustzijn.
- Workshop: Thérèse Legierse, de Nieuwe opdrachtgevers
Groen opdrachtgeven. Dit onderdeel was specifiek toegespitst op iedereen die binnen landschappelijke en groene omgevingen kunstopdrachten in verschillende vormen wil realiseren.

12.3 EVENEMENTEN BEMIDDELING12.3.1 PANAMARENKOHUIS

Nergens anders dan in zijn huis en atelier in de Biekorfstraat kan je de genialiteit van kunstenaar-uitvinder Panamarenko zo ervaren. In 2024 kon je tot aan de zomervakantie elke zaterdag om 11.00 en 14.00 uur zijn geboortehuis bezoeken (8 bezoekers per slot).

12.3.2 AVANT-GARDEWANDELING

Elke eerste zaterdag van de maand (van april tot oktober) om 11.00 uur kon je samen met een gids de buurt rond het museum verkennen en ontdekken hoe de omgeving het museum heeft beïnvloed en andersom.

12.3.3 M HKA LAAT

Elke laatste donderdag van de maand is het museum open tot 21.00 uur. Onze gidsen op zaal geven uitleg bij de tentoonstellingen, je kan een nieuw INBOX-presentatie ontdekken, of kunstenaars ontmoeten tijdens een Artist Talk. Nadien kan je genieten van een drankje in het M HKAFE of op het dakterras.

12.3.4 VAKANTIEATELIERS

Tijdens een vakantietelier ontdekken kinderen van 4 tot 12 jaar in kleine groepjes met een gids de kunstwerken in het museum en gaan ze zelf aan de slag. Ze maken, bouwen, experimenteren en beelden uit het een lieve lust is. Ook voor wie nog nooit naar een museum ging of een penseel vasthad! Tijdens deze kampen stond kunst en creativiteit centraal.

- Paasatelier: 8 – 12 april
- Zomeratelier: 1 – 15 juli
- Zomeratelier: 26 – 30 augustus

12.3.5 M HKADEE

Elke tweede zondag van de maand organiseerden we rondleidingen voor peuters. Met hun grijpgrage vingers en gulzige monden hebben peuters het vaak niet gemakkelijk in een museum. Daarom ontwikkelden M HKA een rondleiding op maat. Een gids neemt de allerkleinsten mee op pad tussen de kunstwerken en laat ze voelen, ruiken, horen of bewegen.

12.3.6 WANDELGESPREK OP ZONDAG

Elke zondag om 14.00 uur kon je gratis deelnemen aan een wandelgesprek. Samen met een gids bezocht je een tentoonstelling, wat zeker aanleiding gaf tot een goed gesprek.

12.3.7 GRATIS RONDLEIDING MET GIDS VOOR NT2

Elke laatste donderdag van de maand

Onze gegidste rondleiding is een veilige en ongedwongen manier om Nederlands te oefenen buiten de school. Een ervaren gids nam de cursisten NT2 op sleeptouw doorheen het museum en verzorgde een interactieve rondleiding van anderhalf uur. In de rondleiding zaten vele talige oefeningen die aanzetten tot gesprek en reflectie. Interactie stond centraal. We zetten vooral in op het uitwisselen van ideeën.

12.3.8 ERFGOEDDAG VLAANDEREN

Zondag 21.04, 23^e editie

De Erfgoeddag stond in teken van het thema 'Thuis'. Als open huis was het M HKA die dag gratis te bezoeken. Samen met onze gidsen kon je ontdekken wat het vertrouwde zo bijzonder maakt.

Erfgoeddag viel samen met de Antwerp 10 Miles.

Op de website erfgoeddag.antwerpen.be kan je zien hoe de looproute het museum omarmde.

PROGRAMMA

— Op huishoudelijke tour

Rondleiding om 14:00 en 15:00 uur

"The horror of the vacuum is the need to be filled!"

Jim Shaw

Kan het gewone ook bijzonder zijn? Waar ramen en deuren, warme dekens of stofzuigers de vorm van een kunstwerk aannemen, nam onze gids Hendrik je mee langs de verschillende kamers van het M HKA. Taal: Nederlands.

— Spookhuizen

Creatieve opdracht

Het Salon, doorlopend van 14:00 tot 17:00 uur

Iemand thuis? Gefascineerd door monsters keek Jim Shaw als kind de griezelfilm *Thirteen Ghosts* uit zonder verpinken. Deze film van 1960 kwam met een speciale bril voor wie gelooft in spoken. Samen met gids Lies maakte je een kamer verstopt vol spoken.

- Thuisbrengen
Expo – kleine installatie, doorlopend
Is elk huis een thuis? Van maart tot mei namen we deel aan de campagne ‘Pleegzorg, een kunst?’. Meer dan 1000 kinderen, jongeren en volwassenen, zij het met een beperking en/of psychische kwetsbaarheid, staan op de wachtlijst voor een plekje in een pleeggezin. Met een totempaal (met illustraties van Chrostin) creëerden we een denkplek in het museum, om jong en oud thuis te brengen.

12.3.9 MEET ME

Op 27 juli, 31 augustus en 21 september, van 14.00 tot 16.00 uur.
Voor mensen met beginnende dementie en hun mantelzorger.

De tentoonstelling *Dierenleven* handelde niet alleen over dieren maar ook over inclusie. Daarom organiseerden we opnieuw onze Meet Me-rondleidingen. Meet Me in het M HKA bood een unieke kans voor mensen met beginnende dementie om op een creatieve en interactieve manier betrokken te blijven bij de samenleving en hun eigen verbeelding te uiten.

Het programma had als doel mensen met beginnende dementie sociaal te betrekken en hen de mogelijkheid te bieden om zich in groep uit te drukken. Hoewel het geheugen achteruitgaat, blijft de fantasie veel langer levendig. Door samen naar kunst te kijken, worden zelfbewustzijn en zelfexpressie gestimuleerd. Het museum fungeerde zo als een ontmoetingsplaats waar lotgenoten elkaar konden treffen, een rustige plek voor contemplatie en een veilige, stimulerende omgeving voor een betekenisvolle ervaring.

Dit unieke initiatief kreeg wetenschappelijke ondersteuning van de Universiteit Antwerpen, die een observationele interventiestudie uitvoerde om de impact van het programma op de emotionele en gedragsmatige kenmerken van deelnemers te evalueren. De gidsen van het museum waren speciaal opgeleid door de universiteit om deze rondleidingen te verzorgen.

12.3.10 HET SALON

Zondag tussen 14:00 en 16:00 uur

In Het Salon op de eerste verdieping is er een speciale ruimte voor het jonge publiek. Hier kunnen kinderen museumspelen doen, kunstige opdrachten uitvoeren en op speurtocht gaan. Het Salon is toegankelijk voor het hele gezin tijdens de reguliere openingsuren. Een gids stond klaar met creatieve activiteiten.

12.3.11 STRANGE BEAUTIFUL: TWEEDAAGSE ARTISTIEKE WORKSHOPS VOOR JONGEREN

In de krokusvakantie

Krulspelden, elektrische dweilen of Donald Trump-karikaturen: het komt allemaal samen in de kunstwerken van Jim Shaw. Zijn absurde, humoristische droomwereld vormde de inspiratie tijdens onze artistieke workshops. Op twee dagen kreeg je een onderdompeling in nieuwe vaardigheden zoals collografie. En dat allemaal onder begeleiding van een expert.

Collografie & tuften: Tijdens deze workshop ging je zelf experimenteren met collografie: je bracht verschillende materialen samen in een collage en die kon je ‘drukken’ met een speciale handtool. Op dag twee was het *time to shoot*. Met

een 'tuftgeweer' schoot je wol in een doek dat was opgespannen in een kader. Zo maakte je je eigen wanddecoratie (in samenwerking met Studio Kuma).

12.3.12 AVOND VAN DE LERAAR
28.03.2024, 19.00 – 21.00 uur

Op donderdag 28 maart verwelkomden we leraars van alle scholen en netten om zich tijdens de *Avond van de leraar* in het MHKA te laten inspireren met rondleiding door een curator of een gids, kennismaking met de unieke samenwerking tussen het museum en De Ziekenhuisschool Antwerpen, experiment met een bijzondere druktechniek, enz. Afsluiten deden we naar goede gewoonte met een hapje, een drankje en een goed gesprek in het M HKAFE.

12.3.13 SCHATTEN VAN Vlieg
02.07 – 01.09.2024
Gratis spel voor de ganse familie.

Eten of gegeten worden? Dat stond centraal in deze editie van *Schatten van Vlieg* in het MHKA. Je verkende het leven van dieren in vrijheid en gevangenschap, met de vlieg en de spin als jouw gids. Met een vouwspel in de hand maakte je kennis met de kunstwerken in de tentoonstelling *Dierenleven*.

12.3.14 MUSEUMNACHT
03.08.2024, 19.00 – 01.00 uur

— LIVE PERFORMANCE SPENCER CLARK
PSYCHEDELISCHE TUNES IN DE TENTOONSTELLING
VAN VEDRAN KOPLJAR
21.00 – 22.00 uur

Spencer Clark is een 'recording artist' die al twintig jaar tropische en occulte platen maakt. Met de invloedrijke Amerikaanse muzikant James Ferarro vormde hij begin jaren 2000 het duo *The Skaters*. Ondertussen bracht hij solo al 40 albums uit onder zijn imprint *Pacific City Sound Visions*. Door zijn eigen stem en keys te samplen tot nieuwe klankpaletten, creëert hij donkere en vindingrijke werelden. Tijdens Museumnacht bracht Clark live nieuwe muziek, geïnspireerd door de 'gedetailleerde, maar troebele slijmuniversums' in de schilderijen van Vedran Kopljar.

— IGNACE CAMI: EETBARE KUNST PROEVEN
19.30 & 21.30 uur

Ignace Cami vervaardigt met de hand uitgesneden koekplanken. Koekplanken kunnen worden teruggevoerd op een prechristelijk gebruik van offergaven, waarbij in de loop van de jaren het concrete offerdier werd vervangen door een in koek gebakken afbeelding ervan. Speciaal voor museumnacht lieten we een lokale bakker speculoos bakken, die de kunstenaar zelf aan jullie uitdeelde.

— URIBURU'S GROENE WATER
19u30, 20u30, 21u30, 22u30, 23u30, 00u30

In 1968 gebruikte kunstenaar Nicolás Uriburu een onschadelijke biologische stof om de Canal Grande in Venetië groen te kleuren. Een krachtige oproep om vervuiling te stoppen en rivieren en oceanen te

beschermen, inclusief de levens die er huizen. Vele kleuracties volgen, inclusief het water van het Bonapartedok in het jaar 1974, exact 50 jaar geleden. Als ode aan dit jubileum kleurden we om het uur kleine flesjes water groen.

— DIERLIJKE METAMORFOSE

19.00 – 21.00 uur

Uit jeugdsentiment of als vlucht van je hedendaagse zorgen: grime werkt voor jong en oud, al zeker als het in de vorm van een kunstwerk is. Je kon ook kleur bekennen of driften neerpennen op de kleurprenten van kunstenaar Ad Minoliti.

— DE VOGELMARKT VAN PANAMARENKO

19u, 20u, 21u, 22u, 23u, 00u

Tijdens een demonstratie door een expert kwam je te weten waarom Panamarenko een tiental jaar van zijn leven wijdde aan het maken van gerobotiseerde kippen: van het eerste idee tot het kleinste detail. De *Vogelmarkt* van Panamarenko toont drie kippenrobots op een platform. Ze kaderen in zijn onderzoek naar de Archaeopterix, een uitgestorven vogel die hij beschouwt als 'de oerkip'.

— RELAX, NACHTDIEREN

19.00 – 01.00 uur, auditorium

Speciaal voor Museumnacht richtten we in een relaxruimte in om even tot rust te komen.

— MEEUWEN SCHREEUWEN!

19.15 – 22.00 uur

Meeuwen en hun geluid. Ze horen bij de kust. Al krijgen ze, vanwege het openpikken van vuilniszakken en hun gekrijs ook heel wat tegenwind. Daar wil het Europees Kampioenschap Meeuwenschreeuwen (www.gullscreeching.eu) iets aan veranderen. Wie best schreeuwt wint! Wetenschapper Jan Seys en Europees kampioene 2020, Bregje Iding, namen je verhalenderwijs mee naar meeuwenland, en oordeelden of jij misschien wel de volgende kampioen wordt.

— BRAIN₂FREEZE (VEGAN IJS)

19.00 – 22.00 uur

BRAIN₂FREEZE, ingenieur biochemie, zette zijn wetenschappelijke kennis in om vloeibaar stikstof (N₂) te gebruiken om ijs te maken. Met inclusiviteit voor ogen, kiest BRAIN₂FREEZE voor 100% plantaardige ingrediënten.

— Slam Poetry met Kibi's Academy

20.00 – 21.00 uur

Kibi's Academy is een organisatie die jongeren warm maakt voor en begeleidt in alle facetten van performance en literatuur.

— DJ ALL-MAN (ft. dieren)

22.00 – 01.00 uur

DJ ALL-MAN, de gekke nostalgie-maestro, nam je mee op een reis door de tijd met zijn harde beats en aanstekelijke dans-moves.

Zo onbegrensd divers als de natuur is, zo uiteenlopend kunnen onze genderidentiteiten zijn. Tijdens het *Antwerp Pride Weekend* vierden we in het MHKA zowel gender- als biodiversiteit met enkele miniworkshops.

- Workshop: zeefdruk tattoo in de stijl van Ad Minoliti
Zaterdag 10.08.2024, 13.00 – 17.00 uur
Het Salon, 1^e verdieping
Biology is non-binary! Wat gebeurt er als we de strijd voor dierenrechten en LGBTQIA+-rechten met elkaar kruisen? Die vraag bracht kunstenaar Ad Minoliti ertoe om allerlei politieke slogans te bedenken. Je kon een (tijdelijke) tatoeage kiezen van haar slogans en ontwerpen. Zo gooiden we het lijf in de strijd voor de rechten van de queer-gemeenschap én van de dieren!
 - Workshop: A doll made by talking, door Hantrax
Zaterdag 10.08.2024, 14.00 – 17.00 uur
MHKA FE, 4e verdieping
Hantrax is een Antwerpse componist, muzikant en performer. Zijn *Hantrax Dolls* staan symbool voor de vrije expressie, fantasie, niet-normativiteit en vreugde. Aansluitend op zijn INBOX-presentatie *A doll made by talking*, nodigde hij kunstenaars, vrienden en bezoekers uit om samen met hem een pop te maken. Specifieke naaivaardigheden waren niet nodig, intuïtie was de sleutel.
Namen deel aan de workshop, onder anderen: Clara Lissens, Messieurs Delmotte, Sietske Van Aerde, Floris Van Look, Nienke Baeckelandt, Filip Collin, Yves de Brabander, Kris Van Dessel, Ellen Pil, Dennis Tyfus, Shayli Harrison, Orphan Fairytale, en Samyra Moumouh.
 - Workshop: avatar maken
Zondag 11.08.2024, 14.00 – 17.00 uur
Het Salon, 1^e verdieping
Wil je een arend worden, een androgyne versie van jezelf of net een ijzersterke superheld? In deze workshop voor jong en oud vormde je jezelf om tot het alter ego dat je zelf verzon. Je maakte een grote tekening van je eigen lichaam en ging aan de slag met gekleurd papier, krijt, verf, collage en kleurpotloden.
 - Snoezelruimte & Photobooth
Zaterdag 10 en zondag 11 augustus 2024, 11.00 – 18.00 uur
Auditorium & Salon
Je kon relaxen tussen de krekels en kikkers in onze snoezelruimte, of jezelf verkleden als een genderfluïde hond of als een *lesbian seagull* in onze photobooth.
-

12.3.16 DAKKAN.FESTIVAL
22.09.2024, 11.00 – 18.00 uur
Dakterras

PROGRAMMA

- Makersmarkt: Happy Animals
11-16u
In het slotweekend van onze grote tentoonstelling *The Lives of Animals* nodigden we lokale makers uit met een passie voor dieren. Het dak transformeerde tot marktplaats waar je kan snuisteren tussen allerlei werk gelinkt aan dieren, of waar je kon genieten van *vegan treats* met uitzicht op de Schelde.
- Kindergrime: Dierlijke metamorfose
13-16u
- Workshop: maak een appelornament met Antje Majewski
13u30-14u30
Kunstenaar Antje Majewski nodigde je uit om het seizoen van de appeloogst te vieren. Samen met haar werkte je mee aan een groots appelornament. De vrolijkheid werd ondersteund door muzikale begeleiding en een gratis appeltraktatie.
- Workshop: CIDERNATIONS
14u30-15u30
Superhost, 6^e verdieping
Wel 200 appelbomen groeiden op het dak van het M HKA, als onderdeel van het Superhost-project van kunstenaars Antje Majewski en Pawel Freisler. De Antwerpse ciderbrouwers van CIDERNATIONS leerden je de ins en outs van het brouwen en je kon er ook unieke cider van oude appelvariëteiten proeven.
- Workshop: Zaadbommen!
11u-16u
Door de klimaatverandering, verstedelijking en milieuvervuiling gaan biotopen van dieren en insecten verloren. Daarom wijdden we een workshop aan het groener maken van onze omgeving.
- Slam poetry van ZuiderZinnen
15u-17u
Getalenteerde *slam poets* performden live op ons dakterras. Hun *slam poetry* was gebaseerd op de kunstwerken uit onze expo's. Deze activiteit was een samenwerking met Kibi's Academy en ZuiderZinnen. ZuiderZinnen is een literaire festival met performances en interventies verspreid over de stad, waaronder het M HKA.

12.3.17 LERARENDAG
19.10.2024, 11.00 – 18.00 uur

Tijdens de lerarendag in het M HKA proefde je gratis met je gezin van de actuele tentoonstellingen en het aanbod voor onderwijs en families. Op deze lerarendag was je welkom op 2 locaties in Antwerpen: het Panamarenkohuis en het M HKA.

12.3.18 KUNSTENDAG VOOR KINDEREN: ZOT VAN KUNST
17.11.2024

We trakteerden kinderen, hun familie en al wie zich jong voelt op rondleidingen en spelen. Je maakte kennis met de gekke figuren uit Nastio Mosquito's *King of Klowns*. Je kon bloemen doen bloeien of je uitstrekken onder de zon bij Agnieszka Polska. Of appels aan het rollen brengen, "opnieuw en opnieuw", voor Antje Majewski. Je kon je ook tegood doen aan een (appel)sapje in het M HKAFE en een gratis PANAkoeke!

Kunstendag voor Kinderen werd gevierd in tal van musea op initiatief van het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

12.3.19 DE WARMSTE WEEK
21.12.2024

M HKA en KMSKA sloegen de handen in elkaar voor een reeks smakelijke hartverwarmende acties.

- Hotdogs door Polly's Hotdogs
11-17u plein voor het KMSKA
 - Pannenkoekenslag
14-17u in het M HKAFE
 - Spaarpot op den toog
tot en met 21.12.2024 in het M HKAFE
-

13 Publicaties

13.1 FLANKERENDE PUBLICATIES

13.1.1 EURASIA – An Atlas *Mede mogelijk gemaakt door het Mondriaan Fonds*

De publicatie *Eurasia – An Atlas* verkent het culturele en conceptuele landschap van het Euraziatische supercontinent, beschouwd vanuit een artistiek perspectief. In de vorm van een atlas brengt het Eurazië in kaart door middel van tweeëntwintig trefwoorden. Het biedt een diverse verzameling aan materiaal dat uitnodigt tot reflectie over het supercontinent, samengesteld door een breed scala aan denkers, kunstenaars en culturele actoren in kunst, politieke wetenschappen en filosofie.

Het boek is een waardevolle inspiratiebron voor het verkennen van de opkomende realiteit van de 21^e eeuw, haar relatie tot beeldende kunst en cultuur, en hoe dit kan bijdragen aan de vorming van een nieuw progressief internationalisme.

Eurasia – An Atlas werd samengesteld door het M HKA. Het museum beschouwt Eurazië als zijn culturele en conceptuele ruimte en richt zich al ruim twintig jaar op het continent als een centraal thema in zijn artistieke traject.

Deze publicatie volgt op de tentoonstelling *EURASIA – A Landscape of Mutability* (M HKA, 08.10 – 23.01.2022), en is onderdeel van *Our Many Europes*, een project in samenwerking met L'Internationale.

Met tekstbijdragen door:

Alevtina Kakhidze, Aminudin TH Siregar, Anders Kreuger, Anna Lowenhaupt Tsing, Bart De Baere, Bruno Maçães, Daniel Muzyczuk, Ekaterina Vorontsova, Erden Kosova, Diana Kudaibergenova, Grant Watson, Haegue Yang, Joanna Zielińska, Lin May Saeed, Naoki Sakai, Nav Haq, Nikolay Smirnov, Oleksiy Radynski, Pejvak, Quddus Mirza, Rana Dasgupta, Rana Hamadeh, You Mi, Yuk Hui en Zheng Mahler.

- Redactie: Nav Haq, Joanna Zielińska
- Grafische vormgeving: Tariq Heijboer
- ISBN 978-94-92852-76-2
- 400 pp.; 17 x 24 cm
- Taal: Engels
- Uitgeverij: Jap Sam Books

13.1.2 Dorothy Iannone – Love Is Forever Isn't It?

Met de publicatie *Love Is Forever, Isn't It?* werpt het M HKA nieuw licht op de praktijk van Dorothy Iannone. Het gaat dieper in op Iannone's eigenzinnige kijk op performativiteit en transdisciplinariteit en op haar unieke denkwijze en beeldtaal met betrekking tot feminisme en vrouwelijke seksualiteit. Het boek onderstreept het belang van Dorothy's bijdragen aan de hedendaagse kunst binnen

de internationale avant-garde en werpt tegelijkertijd een licht op de vele censuuracties die haar artistieke traject hebben beïnvloed. *Essays* van de Amerikaanse curator Alison M. Gingeras, de Franse curator en academica Ana Mendoza Aldana en M HKA curator Joanna Zielińska, bieden nieuwe benaderingen om haar werk en leven te vieren. De essays gaan dieper in op het concept van performativiteit, zowel vanuit artistiek oogpunt, als in de context van het feminisme en de vrouwelijke seksualiteit. Gedurende meer dan zestig jaar probeerde Dorothy Iannone (Boston, 1933-2022, Berlijn) de extatische liefde, de vereniging van geslacht, gevoel en plezier te verbeelden. Vandaag wordt haar oeuvre erkend als een van de meest provocerende en vruchtbare artistieke praktijken van de afgelopen decennia op het gebied van de liberalisering van vrouwelijke seksualiteit en politieke en feministische kwesties.

Het boek vormt een uitbreiding op de gelijknamige tentoonstelling van Dorothy Iannone in het M HKA (06.10.2023 – 21.01.2024), co-uitgegeven en gedistribueerd door jrpl Editions en M HKA.

→ ISBN: 978-3-03764-609-0

13.2 EBOOK-PUBLICATIE L'INTERNATIONALE ONLINE

13.2.1 Collective Study in Times of Emergency

L'Internationale Online is een gemeenschappelijk onderzoeksplatform voor debat en communicatie van de museumconfederatie L'Internationale en haar partnerinstellingen: MG + MSUM (Ljubljana), Museo Reina Sofia (Madrid), MACBA (Barcelona), M HKA (Antwerpen), SALT (Istanbul & Ankara), Van Abbemuseum (Eindhoven), MSN (Warschau)/NCAD (Dublin), HDK-Valand (Göteborg).

Collective Study in Times of Emergency brengt negentien bijdragen samen die sinds november 2023 door L'Internationale Online zijn gepubliceerd onder het onderdeel *Towards Collective Study in Times of Emergency*. De inhoud omvat essays, collectief schrijven, poëzielecties, luistersessies, DJ-sets en nog veel meer. In tegenstelling tot eerdere publicaties, samengesteld en geredigeerd door L'Internationale Online, was de publicatie niet vooraf opgevat als een boek. Zoals het eerste hoofdstuk van november 2023 verwoordt, was de impuls, urgentie en noodzaak voor dit werk het proberen te begrijpen van de implicaties van de genocide die zich in Gaza afspeelt voor de culturele sfeer, vanuit de plaatsen waar de partners van L'Internationale opereren.

Auteurs:
Baqiya and Yu'ad, Bojana Piškur,
Charles Esche, Ezgi Yurteri, Françoise Vergès,
The Free Palestine Initiative Croatia,
Hannah Gregory and Rebecca Bligh,
Jokkoo with Miramizu, Rasheed Jalloul &
Sabine Salamé, Lama el Khatib, Learning
Palestine Group, L'Internationale
Confederation, L'Internationale Online
Editorial Board, Martin Pogačar, Mick
Wilson, Nick Aikens, Ovidiu Tichindeleanu,
Precolumbian, Rana Anani, Rana Issa,
Sanabel Abdel Rahman, Sara Buraya Boned,
en Vijay Prashad.

→ ISBN 978-91-531-2904-2

13.3 BIJZONDERE UITGAVEN

13.3.1 (Ta)Rot

(Ta)Rot van Dorothy Iannone bestaat uit zevenentwintig dubbelzijdige kaarten die het leven van Dieter Roth, haar geliefde en muze, afbeelden. Tussen 1968 en 1969 werkte Iannone aan deze kaarten terwijl ze in Düsseldorf woonde, waar Dieter professor was aan de Kunstacademie. Deze publicatie is een reproductie van de tekeningen die gecensureerd werden tijdens de tentoonstelling "Vrienden en hun Vrienden" samengesteld door Harald Szeemann in de Kunsthalle Bern in 1969.

→ (Ta)Rot is een limited edition uitgebracht door M HKA en Triangle Books
→ Design Olivier Vandervliet
→ Lithographie Olivier Dengis
→ Afmetingen: 15 x 12 cm

13.3.2 Bezoekersgids Dierenleven

Deze bezoekersgids werd uitgegeven naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling die van 8 juni tot 22 september 2024 te bezichtigen was in het M HKA.

Met teksten door Lotte Bode, Sofie Gregoor, Ekaterina Vorontsova en Joanna Zielińska.

→ 103 pp.
→ 13 x 9,5 cm
→ 3 versies in Nederlands, Frans en Engels
→ illustraties in zwart-wit

13.3.3 Een Kerstverhaal – Nástio Mosquito

Hoewel sneeuw een iconisch onderdeel is van kerstverhalen, beleven de meeste mensen wereldwijd nooit een witte kerst. In Nástio Mosquito's kinderboek *Een Kerstverhaal* migreert de Kerstman van de Noordpool

naar de Afrikaanse woestijn, gedreven door de zoektocht naar een mysterieuze vrouw uit zijn droom. Tijdens zijn reis, waarbij hij vergezeld wordt door een paar elfen, leert hij nieuwe gebieden kennen. Hij ontdekt hoe je er als groep kan doorreizen en ondervindt wat het betekent om een relatie op te bouwen en zich te integreren in een nieuwe plek. Het verhaal nodigt uit om alternatieve culturele referenties te overwegen, maar ook om ons een verschuiving in economische machtsstructuren voor te stellen.

Met dit boek daagt Mosquito ons uit een nieuw perspectief in te nemen door middel van wat hij zelf omschrijft als 'de democratie van de verbeelding'. Dit boek verscheen eerder al in het Portugees, Engels en Frans. Naar aanleiding van de expo *Nástio Mosquito – King of Klowns*, bracht het M HKA dit kerstverhaal nu ook in het Nederlands uit.

Je kan *Een Kerstverhaal* exclusief verkrijgen in de museumshop van het M HKA.

Een Kerstverhaal werd gepubliceerd door Iwalewabooks.

→ 79 pp.
→ 21 x 13,5 cm
→ kleurillustraties

13.3.4 Filospook Wat is Kunst? – Samen filosoferen met Filospook

FILOSPOOK is een filosofisch kaartspel gebaseerd op kunstwerken uit de M HKA-collectie. Je kan de kaarten thuis, in het museum, in de klas of op om het even welke andere plek ter wereld gebruiken. De vragen nodigen jong en oud uit om met elkaar in gesprek te gaan over kunst en de grote vragen van het leven. Filospook verbindt kunst en filosofie, en is het resultaat van een samenwerking tussen M HKA en filosofen Eef Cornelissen en Jelle De Schrijver.

M HKA en filosoferen

Hedendaagse kunst is zelden braaf. Ze daagt uit om na te denken, maar ook om vragen te stellen over het leven. Door te filosoferen nodigt het M HKA je uit om het gesprek aan te gaan, om gedachten te spinnen en om meningen te onderzoeken.

Met illustraties naar kunstwerken uit de M HKA-collectie. Ontdek ze op muhka.be/filospook

→ Concept & uitwerking: Eef Cornelissen, Jelle De Schrijver, Sofie Gregoor, Piet Van Hecke
→ Illustraties: Anke De Potter
→ Grafisch ontwerp: Watson-Memić
→ Je kan *Filospook* exclusief verkrijgen in de museumshop van het M HKA.

13.4 Tijdschriften

13.4.1 AFTERALL

Sinds 2007 is het M HKA mede-uitgever van het viermaandelijks internationale kunsttijdschrift *Afterall*. *A Journal of Art, Context and Enquiry* luidt de handzame omschrijving, en het daarin weerklinkende enthousiasme voor onderzoek en bevraging sluit naadloos aan bij de kritische kunstvisie die het M HKA sinds lange tijd aanleeft. De ruggengraat van elk *Afterall*-nummer zijn telkens de monografische essays – twee teksten gewijd aan het werk van vier kunstenaars per nummer. Maar elke uitgave van *Afterall* bevat ook twee lijvige essays en een drietal specifiek kunst- en cultuurhistorische beschouwingen die het nodige tegenwicht bieden voor die monografische focus – de individuele artistieke praktijk als het centrale principe van het hedendaagse kunstland-schap. In deze essays, die een breed gamma aan onderwerpen bestrijken, schept *Afterall* ruimte voor een reflexieve benadering van de hedendaagse beeldcultuur in het algemeen.

Winter 2024 (#55-#56)

Contextuele essays:

- YANAK UYWAÑA: The Mutual Nurturing of the Arts (Elvira Espejo Ayca)
- Breathe with Me, a Breath of Life: Material Mysticism in Clarice Lispector and Lygia Clark (Charles Stankievec)
- Between Mean Time (Felix Kalmenson)
- From Clay Animism to Bandung Aesthetic: The Art of Sayeda Massak, Samira Hosny, Yehya Bu Seri', Bodour Girgis (Maxa Zoller)
- Photography as Writing (Baudouin Bikoko)
- Emergence of a New Congolese Art (Célestin Badibanga ne Mwine)
- Ideas to Postpone the End of the World (Ailton Krenak)
- Shaping Atmospheres: From Terraforming Lands to Geoengineering Air (Ala Roushan with Charles Stankievec)

Kunstenaars:

- Jonathas de Andrade
 - Homem com H? On Jonathas de Andrade's Museu do Homen do Nordeste (Filipa Ramos)
 - Hunger for Resistance: Interview with Jonathas de Andrade (Nav Haq)
- Rosana Paulino
 - Settlement: Rosana Paulino and Black Women's Insubordinate Geohistories (Lorraine Leu)
 - Rosana Paulino: Art As Memory-Work (Jareh Das)
- Lotus L. Kang
 - A Cascading World of Porosity (Hyunjin Kim)
 - Working with the Lack: A Conversation with Lotus L. Kang (Chloe Ting)
- Feryal Matar
 - Applied Art? Feryal Matar and Art Education at the Sharjah Women's Association (Melissa Gronlund)

Ashkat Akhmedyarov

- In the Middle of History Looking Sideways: On Ashkat Akhmedyarov's Work and His Time (Mi You)

Richard Mosse

- Contradictions: A Conversation with Richard Mosse (Charles Stankievec)
- Sin Wai Kin
 - It's Always You: Sin Wai Kin's Infinite Universe (Stephanie Bailey)

Events, werken, tentoonstellingen:

- Ghostly Unburialings and Romanticised Blooming Fields: Botanical Enanglements, Women's Emancipation and Coloniality (Corina L. Apostol)
- Toxicity: Resisting Extraction through Collectivity at the 7th Lubumbashi Biennale (Lotte Arndt)

Artist Insert:

- Melek – Mashaa' (Marwa Arsanios)
- The Improbable Memorial (Sinzoo Aanza)

Zomer 2024 (#57)

Contextuele essays:

- Dance as Socialist World-Building (Xin Wang)
- Unboxing Gaza (Kegham Djeghalian Jr)
- Refusing Epistemic Violence: Guernica-Gaza and the 'German Context' (Hanan Toukan)

Kunstenaars:

- Hazem Harb
 - My Heart is Still in Gaza
- Sun Hwan Kim
 - Body Double: Sun Hwan Kim's *A Record of Drifting Across the Sea* (Jaime Armin)

Events, werken, tentoonstellingen:

- Tashkent-Kasel: Make-Believe Ethnography, Assembly and Archival Research (Furqat Palvan-Zade)
- Tokyo Reels: The Solidarity Image (Julian Ross)

Artist Insert:

- The Sand Reckoner (Haseeb Ahmed)
- Night (Han Mengyun)

13.4.2 E-FLUX

e-flux is een van de bekendste digitale informatiekanalen binnen de hedendaagse kunst. Opgericht in New York in 1999 bereikt het netwerk met zijn e-mail nieuwsbrieven, website en projecten zowat dagelijks zo'n 50.000 mensen. Sinds eind 2008 geeft e-flux bovendien het e-flux journal uit, een maandelijks publicatie met essays en andere bijdragen van 'de meest geëngageerde kunstenaars, schrijvers en denkers van dit moment', zoals e-flux het zelf beschrijft. Sinds de zomer van 2010 kan elk nummer ook gedownload worden. e-flux werkte immers al van in het begin aan een print-op-vraag-systeem, waarbij verschillende musea en andere kunstinstellingen,

al dan niet tegen een kleine vergoeding, een exemplaar van de publicatie zouden kunnen voorzien – en dat systeem is sinds 2010 in werking.
Het M HKA is een van de instellingen waar je op vraag een print van de nummers van e-flux journal kunt krijgen.
In 2024 verschenen de nummers 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150.

13.5 DRIE ESSAYS OVER EURASIA DOOR BART DE BAERE

Het M HKA werkt al jaren nauw samen met Tselinny, een opkomend kunstencentrum in Kazachstan. In deze samenwerking deelt het M HKA zijn expertise, en verwerft Tselinny kunstwerken die het schenkt aan het M HKA, waardoor we onze collectie uit Centraal-Azië verder kunnen uitbreiden.
De missie van Tselinny, gericht op dekolonisatie en identiteitsvorming in de regio, heeft geleid tot de uitgave van drie essays van Bart De Baere. Deze essays bestrijken een decennium aan inzichten over het supercontinent Eurazië en bieden verschillende perspectieven op het onderwerp. Dit gebeurt vanuit

een onverwachte invalshoek: Antwerpen, een stad in het noordwesten van Europa, waar de Duitse kunstenaar Joseph Beuys in 1968 zijn beroemde performance *Eurasienstab* opnam. Het eerste essay *Eurasia as an Island* vertrekt nog van het potentieel van Moskou als wereldwijde ontmoetingsplaats, en gaat terug naar de progressieve oorsprong van het Russische Eurazianisme zoals gezien door Nikolai Trubetzkoy. Het tweede *Eurasia and Transnational Thinking*, met Jimmie Durhams gevoel voor gesitueerd denken als kernreferentie, richt zich op Eurazië in termen van relationele capaciteit. Het derde essay *Whatever the Future Will Be, It is Made Now* reflecteert op de grootschalige invasie van de Russische Federatie in Oekraïne en biedt perspectieven binnen de Oekraïense maatschappij en kunstscene als ethische referentie om het gedrag te bevragen van zowel de Russische als de internationale kunstscene.
Deze publicatie is een blik van de internationale horizon van het M HKA. De teksten van Bart De Baere zijn vertaald en gebundeld in een boek, beschikbaar in het Kazachs en het oorspronkelijke Engels. De redactie en productie van dit boek zijn verzorgd door dichter Anuar Duisenbinov.

14 De Cinema

CLASSICS

Focus op filmgeschiedenis, (inclusief de **Matinee**- en de **Classics**-voorstellingen).

Januari

Le Bonheur; Agnès Varda
 Pink Flamingos; John Waters
 → met intro door Cyrus Vercammen
 Der Himmel über Berlin (4K); Wim Wenders
 MATINEES: AVA GARDNER
 – The Killers; Robert Siodmak
 – The Barefoot Contessa; Joseph L. Mankiewicz
 – The Night of the Iguana; John Huston
 PETER WEIR
 – Master and Commander: The Far Side of the World
 → met intro door Anne Billson
 – Fearless
 – Picnic at Hanging Rock

Februari

Medea; Pier Paolo Pasolini
 → met lezing door Wouter Hessels
 Late Spring; Yasujiro Ozu
 → met lezing door Wouter Hessels
 In the Mood for Love; Wong Kar-Wai
 Bacurau; Kleber Mendonça Filho, Juliano Dornelles
 Tommy; Ken Russell
 → met intro door Cyrus Vercammen
 MATINEES: STANLEY KUBRICK
 – The Killing
 – Paths of Glory
 – Spartacus
 – Lolita
 – Barry Lyndon
 The Rocky Horror Picture Show; Jim Sharman
 → met live performance door de drags van Send in the Clowns

Maart

La Ciénaga; Lucrecia Martel
 Mikey and Nicky; Elaine May
 → met gastles door Bart Versteirt (CINEA)
 American Psycho; Mary Harron
 Camorra (Un Complicato Intrigo Di Donne, Vicoli e Delitti); Lina Wertmüller
 Marie Antoinette; Sofia Coppola
 A Girl Walks Home Alone At Night;
 Ana Lily Amirpour
 Les Rendez-Vous d'Anna; Chantal Akerman
 → met gastles door Wouter Hessels (KASKA-DKO, RITCS, INSAS)
 Trouble Every Day; Claire Denis
 → met intro door Cyrus Vercammen
 Sambizanga; Sarah Maldoror
 MATINEES: DOROTHY ARZNER
 – Honor Among Lovers
 – Merrily We Go To Hell
 – Christopher Strong
 – Dance Girl, Dance

April

Todo Sobre Mi Madre; Pedro Almodóvar (KINOLATINO)
 Danzón; María Novaro (KINOLATINO)
 Golden Eighties; Chantal Akerman (CINEA)
 A Short Film About Killing; Krzysztof Kieślowski
 → met intro door Wouter Hessels
 Chungking Express; Wong Kar-Wai
 Lupin III: The Castle of Cagliostro;
 Hayao Miyazaki
 CULT: Inferno; Dario Argento
 → met intro door Cyrus Vercammen

MATINEES: MARLON BRANDO
 – Guys and Dolls; Joseph L. Mankiewicz
 – The Wild One; László Benedek
 – On the Waterfront; Elia Kazan
 BERTOLUCCI RESTORED:
 – Novecento
 – The Dreamers

Mei

Double Indemnity; Billy Wilder
 Moolaadé; Ousmane Sembène
 → met lezing door Wouter Hessels (KASKA-DKO)
 Chocolat (4K); Claire Denis
 Salaam Bombay!; Mira Nair
 Gaston's War; Robbe De Hert
 → met intro
 Goodbye, Dragon Inn; Tsai Ming-Liang
 King Kong VS. Godzilla; Ishiro Honda
 → met intro door Cyrus Vercammen
 The Circus; Charlie Chaplin
 The Shining (4K); Stanley Kubrick
 Full Metal Jacket; Stanley Kubrick
 MATINEES: RAY HARRYHAUSEN
 – The 7th Volyage of Sinbad; Nathan Juran
 – Jason and the Argonauts; Don Chaffey
 – Mysterious Island; Cy Endfield
 – One Million Years B.C.; Don Chaffey

Juni

Eyes Wide Shut; Stanley Kubrick
 A Clockwork Orange; Stanley Kubrick
 The Straight Story; David Lynch
 Inland Empire; David Lynch
 De Lift; Dick Maas
 → met intro door Cyrus Vercammen
 MATINEES:
 – The Circus; Charlie Chaplin
 – L'Illusioniste; Sylvain Chomet
 – The Greatest Show on Earth; Cecil B. DeMille
 – Houdini; George Marshall
 – Limelight; Charlie Chaplin

September

20.09.2024
 Camera Sutra; Robbe De Hert
 → met intro door Liesje Baltussen (UA)

26.09.2024
 Vroege Filmpioniers; diverse regisseurs
 → met lezing door Wouter Hessels (KASKA DKO)
 en live muziek door Noah Vanden Abeele
 MATINEES: "Duvall & Altman"
 – McCabe & Mrs. Miller; Robert Altman
 → met intro door Tim Maerschand
 – Nashville; Robert Altman
 – Brewster McCloud; Robert Altman
 – 3 Women; Robert Altman
 – Popey; Robert Altman
 – Thieves Like Us; Robert Altman
 Clue; Jonathan Lynn (SCREEN2PLAY)
 → met bordspellencafé na de film (i.s.m. The Playground)

Oktober

Ziggy Stardust and the Spiders From Mars;
 D.A. Pennebaker
 Metropolis; Fritz Lang
 → Open Cinema
 Koyaanisqatsi; Godfrey Reggio
 → Open Cinema
 Pulp Fiction; Quentin Tarantino
 The Dumb Girl of Portici; Lois Weber & Phillips Smalley

Mother; Vsevolod Pudovkin
→ 35mm
Diary of a Lost Girl; G.W. Pabst
→ 35mm met live pianomuziek door
Noah Vanden Abeele
Sunrise: A Song of Two Humans; F.W. Murnau
→ met live gitaarmuziek door Menno Buggenhout

November

Gojira (Godzilla); Ishirō Honda
→ met live podcast
La sang d'un poète + La coquille et le clergyman;
Jean Cocteau + Germaine Dulac
Pulp Fiction; Quentin Tarantino
→ met lezing door Wouter Hessels
Cl'eo de 5 à 7; Agnès Varda
→ met lezing door Wouter Hessels
Yeelen; Souleymane Cissé
Jumanji (SCREEN2PLAY); Joe Johnston
→ met intro en bordspellencafé na de film
(i.s.m. The Playground)
To Be or Not To Be; Ernst Lubitsch
→ met lezing door Wouter Hessels

December

Paris, Texas; Wim Wenders
Häxan; Benjamin Christensen
→ 02.12 met intro door Bjorn Gabriels
Tokyo Godfathers; Satoshi Kon & Shōgo Furuya
→ met in- en uitleiding
Pulp Fiction; Quentin Tarantino
Umberto D.; Vittorio De Sica
Daft Punk & Leiji Matsumoto: Interstella 5555
The Thing; John Carpenter
→ double-feature met The Faculty
The Faculty; Robert Rodriguez
→ double-feature met The Thing
Cléo de 5 à 7; Agnès Varda
MATINEES: LINDA DARNELL
– My Darling Clementine; John Ford
– A Letter to Three Wives; Joseph L. Mankiewicz
– Unfaithfully Yours; Preston Sturges

CINEMA NOW

Een eclectische greep uit de recente
filmactualiteit, inclusief de **Best of-selectie**
van het vorige jaar en de Fomo-vertoningen
(een initiatief van MOOOV).

Januari

Asteroid City; Wes Anderson
About Dry Grasses; Nuri Bilge Ceylan
Wil; Tim Mielants
Fallen Leaves; Aki Kaurismäki
Augire; Balóji
Nezouh; Soudade Kaadan (FOMOFILM)

Februari

The Old Oak; Ken Loach
Blackbird, Blackbird, Blackberry; Elene Naveriani
Perfect Days; Wim Wenders
Killers of the Flower Moon; Martin Scorsese
La Passion de Dodin Bouffant; Trần Anh Hùng
El Castigo; Matias Bize (FOMOFILM)
Lady Bird; Greta Gerwig (Girls on Film)
→ met intro door Katrin Swartenbroux

Maart

How to Have Seks; Molly Manning Walker
Mamber Pierrette; Rosine Mbakam
→ met intro door de regisseur zelf
Holly; Fien Troch
Sin Señas Particulares; Fernanda Valadez
Les Reyes del Mundo; Laura Mora Ortega (FOMOFILM)
En Cour(t)s de Route: In de Beste Families;
diverse régisseurs
Tiger Stripes; Amanda Nell Eu
Smoke Sauna Sisterhood; Anna Hints

April

Here; Bas Devos
Mars Express; Jérémie Périn
Io Capitano; Matteo Garrone
Priscilla; Sofia Coppola
Animalia; Sofia Alaoui (FOMOFILM)
Aurora's Sunrise; Inna Sahakyan (Girls on Film)
→ met intro door de Belgisch-Armeense actrice
Anushka Melkonian
Het Smelt; Veerle Batens
→ met audiodescriptie en nagesprek door actrice
Rosa Marchant

Mei

Ferrari; Michael Mann
Tótem; Lila Avilés
May December; Todd Haynes
The Iron Claw; Sean Durkin
Holy Rosita; Wannes Destoop
The Sweet East; Sean Price Williams
Los Delincuentes; Rodrigo Moreno
Here; Bas Devos
→ met lezing door Wouter Hessels (KASKA-DKO)
en in aanwezigheid van de regisseur
Holly; Fien Troch
→ met lezing door Wouter Hessels (KASKA-DKO)
en in aanwezigheid van de regisseur
The Assistant; Kitty Green
→ met intro en nagesprek door PUNT vzw
(i.s.m. Movie Matters)
Cinco Lobitos; Alauda Ruiz De Azúa
(n.a.v. SCH/OUDEURS-festival)
Le Voyage de Talia; Christophe Rolin
(Girls on Film)
→ met intro door Eseosa Gevers van de
interdisciplinaire studentenvereniging AYO
(African Youth Organization) en Q&A
met Victorine Kwamy, oud-voorzitter AYO,
en content creator Daniël Maeriën
Samsara; Lois Patiño (FOMOFILM)
→ met yogales (Surya Yoga studio)

Juni

Holly; Fien Troch
→ met masterclass door Fien Troch
Evil Does Not Exist; Ryūsuke Hamaguchi
Green Border; Agnieszka Holland
Das Lehrzimmer; Ilker Çatak
La Chimera; Alice Rohrwacher

Juli

Dark Waters; Todd Haynes
→ met intro en nagesprek door Movie Matters
en Fridays for Future Antwerpen.
All of Us Strangers; Andrew Haigh
C'è Ancora Domani; Paolo Cortellesi
Skunk; Koen Mortier

Augustus

Dream Scenario; Kristoffer Borgli
La Bête; Bertrand Bonello
Challengers; Luca Guadagnino
Poor Things; Yorgos Lanthimos

September

Love Lies Bleeding; Rose Glass
Poor Things; Yrogos Lathimos
Monster; Hirokazu Kore-Eda
Especies De Abejas; Estibaliz Urresola
HLM Pussy; Nora El Hourch (FOMOFILM)
Mary and Max; Adam Elliot
Songs of Earth; Margreth Olin
→ met Yin Yogasessie & Hatha Yogasessie
The Florida Project; Sean Baker (Girls on Film)
→ met intro door Anemone Valcke
Holy Rosita; Wannes Destoop (i.s.m. De Markgrave)
→ met audiodescriptie en intro door
Wannes Destoop

Oktober

Hit Man; Richard Linklater
The Monk and the Gun; Pawo Choyning Dorji
I Saw the TV Glow; Jane Schoenbrun
Blind Spots; Steven Janssens & Godfrey Mumphe
→ Interactief paneldebat door Reine Nkiambote,
Godfrey Mumphe, Eseosa Gevers en
Steven Janssens.
Un Amor; Isabel Coixet
→ met intro door Inès Eshun en Girls on Film
El Paraíso; Enrico Maria Artale (FOMOFILM)

November

For Sama; Waad al-Kateab, Edward Watts
→ met intro en nagesprek door Girls on Film
Bastarden (King's Land); Nikolaj Arcel
Revenge; Coralie Fargaet
→ met intro en nagesprek door Kevin Janssens
en Girls on Film
I Saw the TV Glow; Jane Schoenbrun
Critical Zone; Ali Ahmadzadeh (FOMOFILM)
Upon Entry; Alejandro Rojas, Juan Sebastián Vásquez
Banel & Adama; Ramata-Toulaye Sy
Zombies + Augure (KLEREN VAN DE KEIZER); Balóji
→ met lezingen, intro en nagesprek

December

Banel & Adama; Ramata-Toulaye Sy
Lee; Ellen Kuras
Robot Dreams; Pablo Berger
→ als babysit cinema tijdens vertoning van
Paris, Texas
La nuit se trîne; Michiel Blanchart
Everybody Loves Touda; Nabil Ayouch
Ovid, New York; Vito Rowlands
→ met intro en nagesprek door Vito Rowlands
Los Reyes del Mundo; Laura Mora Ortega (FOMOFILM)
Ce Magnifique Gâteau; Emma De Swaef &
Marc James Roels
→ double-feature met Oh Willy...

DOCU

Het programmaonderdeel in het teken van de documentaire film.

Januari

Apolonia, Apolonia; Lea Glob
And The King Said, What A Fantastic Machine;
Axel Danielson, Maximilien Van Aertryck
R21 Aka Restoring Solidarity; Mohanad Yaqubi
(Please Release Me)

Februari

Orlando, Ma Biographie Politique;
Paul B. Preciado
The Eternal Memory; Maïte Alberdi
Stop Making Sense; Jonathan Demme

Maart

Bye Bye Tiberias; Lina Soualem
Jocelyne Saab Kortfilms
Kokomo City; D. Smith

April

Human Forever; Jonathan De Jong & Teun Toebes
Mutiny in Heaven: The Birthday Party; Ian White
The Mind Game; Sajid Khan Nasiri, Els Van Driel &
Eefje Blankevoort
→ met nagesprek door o.a. Sajid Khan Nasiri

Mei

Sisters with Transistors; Lisa Rovner
The Illusion of Abundance; Erika Gonzalez Ramirez
en Matthieu Lietaert
→ met nagesprek door Lune van der Putte met
Fay Vastenhoud (11.11.11) en Ruth-Marie
Henckes (Greanpeace, Code Rood)

Juni

Gamlet; Jan Beddegenoodts
→ met intro en panelgesprek door
Oksana Senyczak, Jeroen Zuallaert en
Jan Beddegenoodts
Looking for Empathy; Jan Beddegenoodts
→ met intro en panelgesprek door
Chokri Ben Chikha en Jan Beddegenoodts
Corpus; Sofie Hanegreefs & Jelle Janssens
→ met intro en Q&A door de regisseurs
El Eco; Tatiana Huezó

Juli

Die Große Stille (35 mm); Philip Gröning

Augustus

Paradigma; Jozef Devillé en Pablo Eekman
→ met intro en nagesprek door de regisseurs

November

Tweestromenland; Senne Simoens, Joran Simoens
→ met Q&A met makers en personages
Gamlet + Blue Orchids; Jan Beddegenoodts +
Johan Grimonprez
→ Ihkv CEASEFRE!?!?, met in- en uitleiding
11.11.11: Disease With No Name + Mercy Killing;
Caroline Masquillier + Luk Dewulf
→ Lune Van Der Putte gaat in gesprek met
Caroline Masquillier, documentairemaker en
onderzoekster aan de UA en Mathias Neelen,
coördinator Community Health Workers
Vlaanderen
Onder het maaiveld; Mark Verkerk
→ met nagesprek door Kaat van Loof en Bezen,
een CSA-boerderij in Wommelgem
Thank You For the Rain; Julia Dahr
(ihkv Food Film Fest)
→ met nagesprek door Benjamin Van Bunderen
Robberechts, 18-jarige kinderrechten-
en klimaatactivist en oprichter van
ClimatejusticeforRosa vzw, en Marlies
Lenaerts, oprichtster van Klimplant vzw
Kamay; Ilyas Yourish, Shahrokh Bikran
→ Q&A met regisseur Ilyas Yourish

December

Brussels Wild: De Terugkeer van de Roeken;
Bernard Crutzen
→ met intro en nagesprek
Dahomey; Mati Diop
Mille Soleils; Mati Diop
Une Histoire à Soi; Amandine Gay (GIELS ON FILM)
→ met intro en nagesprek

FAMILIE

Richt zich tot jonge en ultrajonge cinefiel,
o.a. in samenwerking met de JEF-, Graffix- en
ANIMA-festivals. Tijdens de schoolvakanties
worden er steeds kinderfilmprogramma's
samengesteld.

Januari

Rosa, de kleine bloemenfee; Karla Nor Holmbäck

KERST IN DE STUDIO
– Onafscheidelijke duo's; diverse regisseurs
– Kiddo; Zara Dwinger
– Knor; Mascha Halberstad
– The Boy and the Heron; Hayao Miyazaki
– Elemental; Peter Sohn

Maart

Scrappier; Charlotte Regan
Maxie en haar Ondeugende Tandenfee;
Caroline Origer

April

Picnic met Taart; diverse regisseurs
Robot Dreams; Pablo Berger
Betoverende Beestjes; diverse regisseurs
Nina en het Geheim van de Egel; Alain Gagnol &
Jean-Loup Felicioli
Kijk Smakelijk; diverse regisseurs
Sirocco en het Koninkrijk van de Wind;
Benoît Chieux

Juli

Linda wil Kip!; Chiara Malta & Sébastien Laudenbach

Augustus

Mary Poppins; Robert Stevenson

Oktober

De Gruffalo + Het kind van de Gruffalo;
Jakob Schuch, Max Lang, Johannes Weiland &
Uwe Heidschötter
Stap maar op mijn bezemsteel en andere verhalen;
diverse regisseurs
200% Wolf; Alex Stadermann
Casper; Brad Silberling
The Nightmare Before Christmas; Henry Selick

November

De Gruffalo + Het kind van de Gruffalo;
Jakob Schuch, Max Lang, Johannes Weiland &
Uwe Heidschötter
Stap maar op mijn bezemsteel en andere verhalen;
diverse regisseurs
Coraline; Henry Selick
200% Wolf; Alex Stadermann
Frankenweenie; Tim Burton
Corpse Bride; Tim Burton, Mike Johnson

December

OERF OERF poppenfestival
– Mary and Max; Adam Elliot
– The Nightmare Before Christmas; Henry Selick
– Vos en Haas redden het bos; Mascha Halberstad
– Corpse Bride; Tim Burton & Mike Johnson
– De nieuwe avonturen van Capelito;
Rodolfo Pastor
Thabo en de Neushoornzaak; Mara Eibl-Eibesfeldt

BEST OF 2023

Januari

Oppenheimer; Christopher Nolan
All the Beauty and the Bloodshed; Laura Poitras
Anatomie d'une Chute; Justine Triet
Aftersun; Charlotte Wells
Past Lives; Celine Song

BEST OF 2024

December

La Chimera; Alice Rohrwacher
Killers of the Flower Moon; Martin Scorsese
Furiosa: A Mad Max Saga; George Miller
Perfect Days; Wim Wenders
Smoke Sauna Sisterhood; Anna Hints

STUDIODROME

Samenwerking met De Studio waarbij filmmaker en muzikant Jonas Govaerts een cultfilm kiest, gevolgd door een performance.

Februari

- #3 Steve + Sky; Felix van Groenigen
→ gevolgd door afterparty en een optreden van Johannes Is Zijn Naam

Maart

- #4: Clueless!; Amy Heckerling
→ met popcorn en een optreden van Tristan

Mei

- #5: Point Break, Kathryn Bigelow
→ met een intro door Jonas Govaerts en Kwinten Scheepers en een liveshow door The Tone Zones in De Rotonde, die werd omgetoverd tot surfersbar

November

- #6: The Big Lebowski; Joel Coen
→ met een intro en een feest achteraf, en een optreden van Sjoerd Bruul

INTERNATIONALE VROUWENDAG

8 maart

Naar aanleiding van de Internationale Vrouwendag op 8 maart 2024 koos De Cinema radicaal voor een maandprogramma met uitsluitend vrouwelijke regisseurs. De wereld heeft baat bij een meer uitgebreide en feminiene blik op de mensheid.

- OPENINGSFILM
01.03.2024
Daisies!; Věra Chytilová
→ met een intro door Maryam K. Hedayat en een receptie

- DE KEUZE VAN FIEN TROCH
Beau Travail; Claire Denis
→ met intro en nagesprek door Fien Troch
Jeanne Dielman, 23 Quai du Commerce, 1080 Bruxelles; Chantal Akerman
Wanda; Barbara Loden
→ met intro en nagesprek door Eva Cools
Holly; Fien Troch

- EXCLUSIEVE VERTONINGEN
Tiger Stripes; Amanda Nell Eu
→ met intro door Lotus Li an Untold Asian Stories
Levante; Lilliah Halla

- ALL-FEMALE ANIMA DAG
Koning Worst en andere verhalen; diverse regisseurs
Girls, Girls, Girls; diverse regisseurs
Sultana's Dream; Isabel Herguera
La Sirène; Sepdeh Farsi

- SLOTFILM
Fast Times at Ridgement High; Amy Heckerling

- VROUWENDAG
08.03.2024
Draw for Change! A Stroke of Freedom; Nada Riyadh
→ film + workshop van CHROSTIN
Smoke Sauna Sisterhood; Anna Hints
→ Yin Yoga door Surya Yoga Studio + film + vrouwencirkel geleid door Hanna Wtterwulghe en Wilm De Laet.
→ met een nagesprek o.l.v. Girls on Film met Punt.vzw, Vrouwencirkels vzw en Gather the Women

KORTFILMS

April

- Lingua's Kortfilmfestival Winnaars; diverse regisseurs
→ in aanwezigheid van de makers
VAF Wildcards on Tour 2023; diverse regisseurs
→ in aanwezigheid van de makers

Juni

- BREEDBEELD Open Screen; diverse regisseurs

September

- En Cour(t)s de Route: Lang Level; diverse regisseurs
→ met intro en nagesprek door Femke De Sutter en 4 filmmakers

Oktober

- Postmodern Times; diverse regisseurs
→ Open Cinema

November

- Friday Shorts
– Thuis
– Zie, zie zie
– La chute
– Laat alles hier aarden
→ met intro en nabespreking

December

- Breedbeeld Open Screen; diverse regisseurs
→ met intro en nagesprek met de makers
Postmodern Times; diverse regisseurs
Grafixx winnaars Beste Animatie (vertoond als voorfilm)
– La bride; Nicolas Pirret
– Storm; Gijs Kas
– Flower Show; Eli Vuorinen
Oh Willy...; Emma De Swaef & Marc James Roels
– Double-feature met Ce Magnifique Gâteau

IT'S LIVE!

April

- Chicago; Rob Marshall
→ met live performance door Send in the Clowns
Stop Making Sense; Jonathan Demme
→ gevolgd door live band We Are Not Talking Heads
Dulac/Deren Programma met o.a. Meshes of the Afternoon
→ met live soundtrack door het Koninklijk Conservatorium Antwerpen

WILLY VANDERPERRE – MoMu

Mei – augustus

Naar aanleiding van zijn expo in het ModeMuseum cureerde de Belgische fotograaf Willy Vanderperre een filmprogramma in De Cinema.

Heartlands; Willy Vanderperre
→ met intro en in aanwezigheid van de regisseur
+ vertoning The Cook, The Thief, His Wife &
Her Lover; Peter Greenaway
My Own Private Idaho (35 mm); Gus Van Sant
The Lost Boys (4K); Joel Schumacher
L'Homme Blessé; Patrice Chéreau
The Night of the Hunter; Charles Laughton
Beats; Brian Welsh
Weekend; Andrew Haigh
Querell; Rainer Werner Fassbinder
Un Chant d'Amour; Jean Genet
Heartlands; Willy Vanderperre

HUMBUG

29 mei

Het laatste nummer van het filmmagazine
Humbug is een eerbetoon aan Tilda Swinton.

Michael Clayton; Tony Gilroy
→ met intro door filmtijdschrift Humbug

DE KEUZE VAN ANTHONY NTI

Juni

Hyenas; Djibril Diop Mambéty
Do The Right Thing; Spike Lee, met aansluitend
blockparty i.s.m. De Studio
Cidade De Deus; Fernando Meirelles & Kátia Lund
→ telkens met intro door Anthony Nti

ZOMERFILMCOLLEGE

Rooted in Dissent: Auteur Cinema

7 – 13 juli

i.s.m. CINEA

In The Soviet Periphery After the Thaw
(ca. 1965-1980)
→ met lezingen door Birgit Beumers
(Universiteit Passau/Aberystwyth University
en Eugénie Zvonkine (Université Paris 8))
– Parajanov Triptych; Sergei Parajanov
– Shadows of Forgotten Ancestors;
Sergei Parajanov
– Heat; Larisa Shepitko
– Getting to Know the Big Wide World;
Kira Moratova
– Falling Leaves; Otar Iosseliani
– Peleshian Shorts; Artavazd Peleshian
– The First Teacher; Andrei Konchalovskiy
– The Fierce One; Tolomush Okeev
– White, White Storks; Ali Khamraev
– The Georgian Chronicle of the 19th Century;
Aleksandr Rechviasjvili

- Koberidze Shorts; Alexandre Koberidze
- The Wishing Tree; Tengiz Abuladze

In The Final Years of Francoist Spain
(ca. 1960-1975)
→ met lezingen door filmcritici Cristina Álvarez
López en Adrian Martín en Film Secession-
curator Richard Suchenski (Bard College)
– Viridiana; Luis Buñuel
– ¿Quién Puede Matar a un Niño?;
Narciso Ibáñez Serrador
– El Verdugo; MLuis García Berlanga
– La Caza; Carlos Saura
– Un, Dos, Très... Al Escondite Inglés;
Iván Zulueta
– Cuadecuc, Vampir; Père Portabella
– El Espíritu de la Colmena; Victor Erice
– Nueve Cartas a Berta; Basilio Martín Patino

SUMMER OF ROCK

Juli – augustus

American Utopia; Spike Lee
Gimme Shelter; Albert & David Maysles
The Stones and Brian Jones; Nick Broomfield
Ziggy Stardust and the Spiders from Mars; D.A.
Pennebaker
A Page of Madness; Teinosuke Kinugasa
→ met live muziek door de Belgische
blackmetalband Wiegedood

JONATHAN GLAZER

Augustus

The Zone of Interest
Sexy Beast

THE ROMANTIC TRILOGY

De keuze van Bert Scholiers

Juli – augustus

Lola; Jacques Demy
Les Parapluies de Cherbourg; Jacques Demy
Les Demoiselles de Rochefort; Jacques Demy
→ telkens met een intro door Bert Scholiers

WESTERN MILESTONES

Juli – augustus

High Noon; Fred Zinneman
The Dead Don't Hurt; Viggo Mortensen
One-Eyed Jacks; Marlon Brando
The Searchers; John Ford
Once Upon A Time In The West; Sergio Leone
Los Colonos; Felipe Gálvez Haberle
The Wild Bunch; Sam Peckinpah

(R)EVOLUTIE

Oktober – december

The Wind That Shakes the Barley; Ken Loach
Dry Ground Burning; Joana Pimenta & Adirley Queirós
Paradigma; Jozef Devillé & Pablo Eekman
All Static & Noise; David Novak
Ex Machina; Alex Garland
Bye, Bye Tiberias; Lina Soualem
Soy Cuba; Mikhail Kalatozov
Z; Costa-Gavras
5 Broken Cameras; Guy Davidi & Emad Burnat
Mr Smith Goes to Washington; Frank Capra
Soundtrack to a Coup d'État; Johan Grimonprez
→ 13.11.2024: met een intro en een nagesprek in het kader van het Brussels Art Film Festival
Black Panthers + Black Power Mixtape 1967-1975; Agnès Varda, Göran Olsson
Sambizanga; Sarah Maldoror
Gamlet + Blue Orchids; Jan Beddegenoodts, Johan Grimonprez
The Road to Patagonia; Matty Hannon

JEANNE MOREAU

Oktober – december

Jules et Jim; François Truffaut
Ascenseur pour l'échafaud; Louis Malle
Les Amants; Louis Malle
La Notte; Michelangelo Antonioni
La vieille qui marchait dans la mer; Laurent Heynemann
L'adolescente; Jeanne Moreau
Lumière; Jeanne Moreau

REBELS ON THE ROAD

Oktober – december

The Road to Patagonia; Matty Hannon
Fallen Angels; Wong Kar-wai
Streets of Fire; Walter Hill
The Loveless; Monty Montgomery & Kathryn Bigelow
The Bikeriders; Jeff Nichols
His Motorbike, Her Island; Nobuhiko Obayashi
Easy Rider; Dennis Hopper
Akira; Katsuhiro Otomo
I Bought a Vampire Motorcycle; Dirk Campbell
Touki Bouki; Djibril Diop Mambéty
Rodeo; Lola Quivoron
The Loveless; Kathryn Bigelow, Monty Montgomery

ANTWERPEN FILMSTAD

Oktober 2024 – mei 2025

Meeuwen sterven in de haven; Rik Kuypers, Roland Verhavert & Ivo Michiels
→ 25.10.2025: met een intro door Wouter Hessels. Een onderdeel van Antwerpen Filmstad.
Zaman; Patrick LeBon
Het Afscheid; Roland Verhavert

ROBIN WILLIAMS

November – december

Jumanji (SCREEN2PLAY); Joe Johnston
→ met intro en bordspellencafé na de film (i.s.m. The Playground).
Dead Poets Society; Peter Weir
Good Will Hunting; Gus Van Sant
The Birdcage; Mike Nichols
The Fisher King; Terry Gilliam
Insomnia; Christopher Nolan
Mrs. Doubtfire; Chris Columbus
Aladdin; John Musker & Ron Clements

IN DIALOOG MET M HKA

14 januari

In dialoog met de overzichtstentoonstelling 'Love Is Forever Isn't It?' van Dorothy Iannone in het M HKA vertoonde De Cinema enkele films die aansluiten bij haar reeks 'Movie People'.

Pandora and the Flying Dutchman; Albert Lewin

10 februari

Artist talk met Jim Shaw en curator Anne-Claire Schmitz in De Cinema, gevolgd door de vertoning van 13 Ghosts van William Castle – een van de films die Jim Shaw inspireerden voor zijn nieuwste werk: *The Electronic Monster and Thirteen Ghosts*. Dit werk werd speciaal gecreëerd naar aanleiding van de M HKA-tentoonstelling *Jim Shaw - The Ties that Bind* (9 februari – 19 mei 2024).

15 april

Thank God For The Gift; Luc Vrydaghs
→ met een intro en een nagesprek met Luc Tuymans, Anne-Mie Van Kerckhoven en Bart De Baere over het bijzondere parcours van de curator en de 'kunstpauze' Jan Hoet

21 april

Essentieel; Jef Verheyen
Naar aanleiding van de expo *Jef Verheyen. Venster op het oneindige* (maart – augustus 2024) in het KMSKA en i.s.m. het M HKA.
→ met een intro door academica Kathy Vanhout en kunsthistorica Annelien De Troij, met aanvullend enkele films uit de reeks Earth-Water-Fire-Air van de Zuid-Koreaanse Kimsooja

11 mei

The Tree of Life; Terrence Malick
→ naar aanleiding van de tentoonstelling Jim Shaw in het M HKA, voor deze film deed Jim Shaw zelf de special effects

9 juni

Kala Azar; Janis Rafa

1 september

Gunda; Victor Kossakovsky

8 september

Kedi; Ceyda Torun
→ naar aanleiding van de tentoonstelling
Dierenleven in het M HKA

19 oktober

When Changing Your Mind Gets You Killed;
Nástio Mosquito
→ met een intro door Nav Haq en een lezing
door Gabi Ngcobo

12 december

Hurrah, We Are Still Alive!; Agnieszka Polska
→ met een gesprek vooraf aan de filmvertoning

FESTIVALS & EVENTS

12–18 februari

JEUGDFILMFESTIVAL ANTWERPEN

13–14 april

KINOLATINO

El Eco; Tatiana Huezo
El Rezador; Tito Jara
→ met een nagesprek door Tito Jara
El Caso Monroy; Josué Méndez
La Muje Salvaje; Alán González

25–26 mei

HAVEN'S SURF FILM FEST

Big Waves Will Rise You; Sam Ostyn & Eva Küpper
→ met intro en nagesprek door het
hoofdpersonage
Morning of the Earth; Albert Falzon & David Ellick
→ met intro
The Road to Patagonia; Matty Hannon
→ met intro

4 en 18 augustus

ANTWERP QUEER ARTS FESTIVAL

3 films met intro i.s.m. AQAF:
– Love Lies Bleeding; Rose Glass
– Aqaf Shorts; diverse regisseurs
– Queendom; Agniia Galdanova

7–10 november

BREEDBEELD KORTFILMFESTIVAL

→ met nagesprekken, masterclasses
en een prijsuitreiking

22–24 november

GRAFIXX

Loop animatiefilms (grote zaal: volwassenen,
kleine zaal: kinderen)

SCHOOLVOORSTELLINGEN

Barbie; Greta Gerwig
Ich bin dein Mensch; Maria Schrader
Novembre; Cédric Jimenez
WIL; Tim Mielants
Binti; Frederike Migom
Boze bui en andere verhalen; diverse regisseurs
De Club van Sinterklaas; het grote
Sneeuwavontuur; Martijn Koevoets
Demain tout commence; Hugo Gélin
Fantastic Mr. Fox; Wes Anderson
Hemel op aarde; Piet Kuijpers
Ich bin dein Mensch; Maria Schrader
IF; John Krasinski
Inside Out 2; Kelsey Mann
K3 en het lied van de zeemeermin;
Bart Van Leemputten
Knor; Mascha Halberstad
Wonka; Paul King
Augure; Baloji
Un monde; Laura Wandel
North by Northwest; Alfred Hitchcock
Mid90s; Jonah Hill
Les grands esprits; Olivier Ayache-Vidal
La petite bande; Pierre Salvadori
Leeuwin; Raymond Grimbergen
Human Forever; Jonathan De Jong, Teun Toebes
Do the Right Thing; Spike Lee
Le nouveau; Rudi Rosenberg
Maria Montessori; Léa Todorov
The Mind Game; Sajid Khan Nasiri, Els van Driel,
Eefje Blankevoort
Zazie dans le métro; Louis Malle
Ouistreham; Emmanuel Carrère
Les Misérables; Ladj Ly
Rodeo; Lola Quivoron
La haine; Mathieu Kassovitz
Wolf; Cees van Kempen
Vechtmeisje; Johan Timmers

15 Externe Waardering

15.1 VRAGEN AAN DE INSTELLING EN MEDEWERKERS

Optreden als spreker, moderator of panellid tijdens een studiedag, focusgroep, conferentie, congres, of symposium

Evi Bert

29.02: Netwerkmoment Kunst en Erfgoed:
nalatenschappen, Vlaams Parlement, Brussel
17.06: Da(d)taïsm, CM – Culture & Museums
International Tech Forum 2024, Malaga
03.10: Intervisiedag Pilootprojecten
Nalatenschappen, voorstelling project
'Agency – Kobe Matthijs', Brussel
11.12: Eavatea, feedbackmoment mapping
tool, Kunsthal Gent
31.05: Trashday – interne opleiding aan
de directie
13.06: Trashday – interne opleiding aan
de afdeling Artistieke Presentatie
21.06: Trashday – interne opleiding aan
de afdeling Ondersteuning
06.12: Trashday – interne opleiding aan
de afdeling Publiekswerking

Ran Ceulemans

08.11: brainstormsessie (JEF, AKO,
Breedbeeld), over een gedragen netwerk
voor jonge audiovisuele makers,
Breedbeeldfestival, De Studio, Antwerpen

Bart De Baere

18.02: Paneldiscussie en Q&A met de
kopstukken van de Vlaamse musea:
*De vele gezichten van de Vlaamse museum-
collecties voor hedendaagse kunst*, n.a.v.
finissage expo *This Is Us*, Z33
24-29.02: AlUla Future Culture Summit
2024, thema: Culturele Landschappen,
een platform voor culturele leiders om te
discussiëren over innovatie, creativiteit en
empowerment
10-16.06: M HKArt Circle reis, Zuid-Frankrijk
2024: Programma CIMAM Connects, online
netwerksessies gewijd aan het bevorderen
van peer-to-peer leren (o.a. over de rol van
kunst in de openbare ruimte en gemeen-
schapsbetrokkenheid, en het verkennen van
succesvolle modellen en methodologieën)
11.10: Spreker London Symposium
15.11: Spreker studiedag Architecture &
Musées d'art contemporain, Journée d'étude
du groupe de recherche FNRS, Musées et
Art contemporain, georganiseerd door Julie
Bawin (ULiège) en Marjorie Ranieri (UMons),
interview La vie de l'art vs la consolidation de
l'architecture, Université de Liège
05-09.12: CIMAM-congres, Los Angeles, USA

Piet Van Hecke

25.04: Workshopbegeleider De kracht van
verbeelding, Internationale Studiedag,
Arteveldehogeschool Gent
13-15.09: Spreker op The Inclusive Museum
Conference, Wenen
24.10: Panellid LANDSCHAPSTEKENING:
sessie Beeldende Kunsten, Kunstenpunt,
M Leuven

Mandaat in een bestuursorgaan, advies- of beoordelingscommissie

Katrien Batens

26.09: jury vacature publieksbegeleider
voor M Leuven

Evi Bert

26.02: Stuurgroep TRACKS (co-voorzitter)
05.07: TRACKS – verbredingsdebat, Brussel
15.10: Stuurgroep TRACKS

Bart De Baere

Secretaris-generaal van CIMAM
Lid van het Museum Watch Committee
van CIMAM
Voorzitter van de adviesraad Tselinny Center
of Contemporary Culture (Almaty, KZ)
Lid van de Board of Directors L'Internationale
Association
Lid van de stuurgroep Studieopdracht M HKA
Lid van het Overleg Eigen Instellingen van
de Vlaamse Gemeenschap
Lid van het Museumoverleg landelijke/
internationale musea (FARO)
Lid van het Beheerscomité Park Dok Zuid
Lid van de algemene vergadering WIELS
Lid van de algemene vergadering TouchTime
Adviserende rol voor ICOM INTERCOM
Adviserende rol voor Kunst op de Campus,
UAntwerpen
Lid van het erecomité van BRAFA Art Fair
Lid 12e comité van aanbeveling Hiroshima
Art Prize

Joyce Palmers

Lid bestuursorgaan KC Nona, Mechelen

Mandaat in jury

Christine Lambrechts

03.12: Jurylid transdisciplinair geïntereerd
project in de MA2 ERF, UAntwerpen
07.05: Jurylid vacature collectieregistrator
voor M Leuven

Piet Van Hecke

27.08: Jury verdediging bachelorproeven
Kunst en Cultuurbemiddeling,
KDG Hogeschool, Antwerpen

Interviews, adviesgesprekken

Evi Bert

03.06: Dan Luo – A discussion about
understanding "Inclusivity" in M HKA

Bart De Baere

— Interview door Ekaterina Perventseva,
NGO Academy, een gezamenlijk initiatief
van de ERSTE Foundation en de Vienna
University for Economics and Business
(Wenen, Oostenrijk), i.h.k.v. onderzoek
rond capaciteitsopbouw bij kunst- en
cultuurorganisaties en het versterken van het
maatschappelijk middenveld in Centraal- en
Oost-Europa.

— Interview door dr. Anna Pluszynska (onderzoeker cultuurmanagement aan de Jagellonische Universiteit in Krakau) i.h.k.v. het onderzoeksproject *The Sociocultural, Economic, and Political-Legal Mechanisms that Affect Museums' Intellectual Property Management Processes*

Joyce Palmers

Interview door Philippe Meers n.a.v. onderzoek en analyse van het Vlaamse exploitatieveld UAntwerpen, VUB en UGent

Piet Van Hecke

24.09: Adviesgesprekken residenten Bosacademie, Het Bos, Antwerpen

Studio visits

Evi Bert

16.12: Werkbezoek ZKM – Archief 'Laboratorium', Karlsruhe, Duitsland

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van De Stadscollectie Antwerpen

Zie hoofdstuk 4.

Werkbezoeken en gesprekken in het kader van de werking van het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV)

Zie hoofdstuk 21.

15.2 INTERNATIONALE NETWERKEN

L'INTERNATIONALE

L'Internationale verenigt zeven grote Europese kunstinstellingen:

- MSU (Zagreb, Kroatië)
 - Museo Reina Sofía (Madrid, Spanje)
 - MACBA (Barcelona, Spanje)
 - M HKA (Antwerpen, België)
 - MSN (Warschau, Polen)
 - Salt (Istanbul, Turkije)
 - Van Abbemuseum (Eindhoven, Nederland)
- met:
- Institute of Radical Imagination (Venetië, Italië)
 - transit.ro (Boekarest, Cluj en Iasi, Roemenië)
 - HKW (Berlijn, Duitsland)
 - VCRC (Kiev, Oekraïne)

L'Internationale werkt samen met complementaire partners zoals HDK Valand (Göteborg, Zweden), NCAD (Dublin, Ierland) en ZRC SAZU (Ljubljana, Slovenië), en met geassocieerde organisaties uit de academische en artistieke sector zoals IMMA (Dublin, Ierland) en WIELS (Vorst, België).

De ethiek van L'Internationale is gebaseerd op de waarden van verschil en antagonisme, solidariteit en gemeenschappelijkheid. L'Internationale verdedigt een concept van gemeenschappelijk erfgoed dat gebaseerd is op onderling verbonden archieven en collecties, en brengt degenen samen die nalatenschappen zien als een actief instrument in de processen van individuele en collectieve emancipatie. Hoewel L'Internationale verankerd is in Europa, is het verbonden met verschillende delen van de wereld door een gedeeld gevoel van urgentie met betrekking tot bepaalde gemeenschappelijke vragen die leiden tot een wereldwijde positieve uitwisseling van kennis, ervaringen, meningen en ideeën.

Lees hierover meer op <https://www.internationaleonline.org/>

Binnen het vierjarige programma 'Museum of the Commons (MoC) – Towards a Healthier Art Ecosystem' (2023-2026) stuurt een centrale Board of the Project drie groepen aan: 1) de Editorial Board, 2) de Visibility Group, 3) de Technical Group. MoC verweeft drie cruciale thema's waarmee samenlevingen worden geconfronteerd, en waarmee 'Content Assemblies' aan de slag gaan. De drie hoofdthema's van het programma zijn:

- klimaat en ecologische duurzaamheid;
- de rol van musea als plekken voor diversiteit en inclusie;
- erfgoed als instrument voor sociale rechtvaardigheid.

Binnen dit kader worden er diverse onderzoeks- en onderzoeksopleidingsmogelijkheden aangeboden (vanuit activiteiten, middelen, ervaringen en personeel).

Verschillen t.o.v. vorige programma's:

- grote groep van partners, nieuwe leden
- horizontale projectstructuur
- 4-jarig programma
- minder gericht op tentoonstellingen maken, meer open format, meer focus op *community based* activiteiten, workshops, ...
- coördinatie en coördinatieondersteuning: Joanna Mytkowska en Bogna Stefańska van Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
- nieuwe visuele identiteit
- besluitvorming via democratische stemming

In de L'Internationale association zetelen directeuren en oud-directeuren van de instellingen in de confederatie. De vereniging zal een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding van het volgende programma dat L'Internationale zal implementeren.

Betrokken medewerkers:

- Evi Bert (content assembly 'past in the present')
- Ann Ceulemans (ad hoc ondersteuning)
- Bart De Baere (L'Internationale Association)
- Nav Haq (Board of the Project)
- Sabine Herrygers (financiële rapportering, algemene ondersteuning)
- Argyri Platsa (rapportering over de projecten)
- Anne-Claire Schmitz (content assembly 'situated organisations')
- Piet Van Hecke (content assembly 'situated organisations')
- Dieter Vankeirsbilck (financiën)
- Karen Werkhoven (werkgroep visibiliteit & werkgroepen nieuwsbrief, website, social advertising)
- Joanna Zielińska (content assembly 'situated organisations')

Vergaderingen:

Evi Bert

- 24.04: Past in the Present Assembly, online
- 12.06: Past in the Present Assembly, online
- 11.07: Past in the Present Assembly, online
- 25.09: Past in the Present Assembly, online
- 27.11: Past in the Present Assembly, online

Bart De Baere, Nav Haq

11-12.03: M HKA treedt op als gastheer voor de Board of the Project L'Internationale – Museum of the Commons, in M HKA en het Zuiderpershuis in Antwerpen (zie foto hieronder)

Christine Lambrechts

21.03: workshop Sustainable Conservation i.k.v. Raising Climate Awareness (online)

Argyri Platsa

18-20.04: Climate Assembly, Sale Docks, Venetië

Björn Scherlippens

10.04: workshop Digital Ecology (Joanna Murzyn) i.h.k.v. Raising Climate Awareness (online)

TSELINNY Center of Contemporary Culture

Bart De Baere werd in 2021 voorzitter van de adviesraad van Tselinny Center of Contemporary Culture, een ambitieus nieuw kunstencentrum in Almaty, de voormalige hoofdstad van Kazachstan. De adviesraad verenigt verder onder anderen een politicologe uit Oxford, een curatrice uit Parijs en een kunstenaar uit Berlijn. Tselinny startte een aankoopprogramma voor Centraal-Aziatische kunst die wordt geschonken aan het M HKA, naar analogie met het lopende programma met de V-A-C Foundation in Moskou.

M HKA heeft de belangrijkste referentiecollectie in Europa van Centraal-Aziatische kunst – een van de assets voor het Eurazië-verhaal van het museum –, en deze wordt versterkt dankzij de samenwerking met het Tselinny Center of Contemporary Culture.

De adviesraad vergadert op regelmatige tijdstippen op digitale wijze.
31.03-02.04: vergadering adviesraad, Almaty

AFTERALL

M HKA is mede-uitgever van het zesmaandelijks internationale kunsttijdschrift Afterall. Nav Haq zetelt in de redactieraad. Sabine Herrygers beheert de abonnementen in België.

Zie hoofdstuk 13.

Europa Cinemas Conference Vilnius (28–30 november)

De Europa Cinemas Network Conferentie brengt elke twee jaar meer dan 500 professionals uit meer dan 30 landen samen om te discussiëren over de circulatie van films en publieksoontwikkeling in bioscopen. Dit betreft bioscoopexploitanten uit het netwerk, distributeurs, sales agents en vertegenwoordigers van culturele en politieke instellingen. De conferentie biedt een gelegenheid om het bredere plaatje van cinema te bespreken en te analyseren in de context van een veranderende wereld. Daarnaast creëert het kansen om nieuwe inzichten en praktische ideeën te delen, zowel binnen het netwerk als daarbuiten. Het doel is een dynamische en participatieve conferentie, waarbij de deelnemers vertrekken met een gedeeld gevoel van doelgerichtheid en richting, zodat dit momentum kan worden omgezet in concrete actie.

15.3 OPLEIDINGS- EN VORMINGSACTIVITEITEN

Fadil Ayoujil

Taalcursus Nederlands

Katrien Batens

30.05: EHBO-bijbscholing bedrijfseerstehulp: alcohol en drugs, M HKA

13.06: Bijbscholing leidinggevend personeel: wet op de private bewaking

05.09: Opleiding storytelling

03.12: Opleiding veranderingsmanagement

Evi Bert

26.04: SURROUNDING JEF GEYS –

4 Conversations, an Installation & an Exhibition, Wintertuin – AP Hogeschool, Antwerpen

28.05: Sectoroag Musea, MSK Gent

28.10: Digital Skills for Cultural Professionals, online conferentie

04.11: Projectmanagement Key-Consult

03.12: Veranderingsmanagement Key-Consult

Lotte Bode

04.03, 11.03, 17.06: Workshopreeks kwaliteit in gidsenvorming, FARO, Brussel

07-08.08: Relational presence. Opleiding presenteren door Nomasko, Gent

30.05: Vorming voor gidsen: filosofische gesprekstechnieken in M HKA, door Filozoo, M HKA

19.09: Opleiding scanbaar en wervend schrijven door Mark Van Bogaert, M HKA

Els Brans

06.02, 09.02: cursus Axiell Collections

Veerle Bydekerke

Opleiding micro-credential: beleid en context van de culture en creatieve sectoren – Beleid en context van het cultuurmanagement (studiegidsnummer: 2126TEWMCM), UAntwerpen

Maia Daley

21.02: Opleiding in het kader van de waarderingscyclus, M HKA

Bart De Baere

24-26.10: Opening Museum of Modern Art, Warschau, Polen

Bart De Block

28.05: Sectornamiddag Meemoo, Museum voor Schone Kunsten Gent

13.11: Informatiedag: Het abc van het Topstukkenbeleid, Hendrik Consciencegebouw, Brussel

12.12: Faro-opleiding: Hoe schrijft u een collectieplan?, Gallo-Romeins museum, Tongeren

Martine Delzenne

12.03: Opleiding in het kader van de waarderingscyclus, M HKA

Wanda Detemmerman

11.10: Introductie datamanagement voor informatiefprofessionals, VVBAD & GO opleiding, Berchem

Bert De Vlegelaer

02-04.04: Communicating the Arts, Parijs, Frankrijk

Dirk Dumoulin

14.03: Opleiding in het kader van de waarderingscyclus, M HKA

Lode Geens

01.03, 08.03, 15.03, 22.03: opleiding SketchUp Pro (Syntra Bizz)

Sofie Gregoor

04.03, 11.03, 17.06: workshopreeks Kwaliteit in gidsenwerking, FARO, Brussel

Mohammed Hameed

15.02: Opleiding in het kader van de waarderingscyclus, M HKA
15.04-27.06: taal cursus Engels
30.05: EHBO-bij scholing bedrijfseerstehulp: alcohol en drugs, M HKA

Eric Hellemans

12.03: Opleiding in het kader van de waarderingscyclus, M HKA
30.05: EHBO-bij scholing bedrijfseerstehulp: alcohol en drugs, M HKA

Anthe Heyninck

02.02: Workshop digitalisering, Industriemuseum, Gent
27.03: Collegagroep digitale collectieregistratie, FARO, Brussel
28.05: Sectorsnamiddag Meemoo, Museum voor Schone Kunst Gent
29-31.10: Conferentie Museum Storage – Current situations and new challenges (ICOM), Sorbonne Nouvelle University, Parijs
06-8.11: European Registrar Conference, Auditorium Parco della Musica Ennio Morricone, Rome, Italië
10.12: Eerste bijeenkomst Belgische registrar groep, House of European History, Brussel

Nico Koppen

17-19.07: Werkbezoek Kino Rotterdam

Danny Kortleven

21.02: Opleiding in het kader van de waarderingscyclus, M HKA
30.05: EHBO-bij scholing bedrijfseerstehulp: alcohol en drugs, M HKA

Christine Lambrechts

30.05: Bij scholing Bedrijfseerstehulp – drugs en alcohol
29-31.10: Conferentie Museum Storage – Current situations and new challenges (ICOM), Sorbonne Nouvelle University, Parijs
06.11-08.11: European Registrar Conference, Auditorium Parco della Musica Ennio Morricone, Rome

Olivier Lauwers

30.05: EHBO-bij scholing bedrijfseerstehulp: alcohol en drugs, M HKA

Leidinggeevenden

01.02, 05.02, 15.02, 21.02, 12.03, 14.03, 31.05, 25.06, 26.06, 04.11, 07.11, 21.11, 02.12: trainingen in het kader van het waarderings- en het leiderschapstraject door Key-Consult

Managementteam

24.08-01.09: Brainstormweek in Hongkong t.v.v. hoofdlijnen meerjarenplanning 2031/2026-2030, van M HKA naar TMHK

Medewerkers Presentatie en Productie

10.04: Opleidingsdag, bezoek aan K20 en K21, Düsseldorf

Natalie Meeusen

18.06: Europa Cinemas Innovation Lab, Cinema II Ritrovato Bologna

Joyce Palmers

19.08 – 26.08: CICAIE Arthouse Exhibition workshop: internationale workshop voor vertoners, Berlijn

Argyri Platsa

06-08.12: Annual CIMAM Conference, Sustainable Futures: How? When? For Whom?, Los Angeles, USA

Niels Putman

10.11: Inclusieve communicatie voor filmprofessionals, online

Zuzanna Rachowska

02.09-11.12: Taalcursus Nederlands (niveau 2), Linguapolis Antwerpen

Camille Reynders

10.10: Studiedag rond het MuMo-project, een open source datalogstelsel voor musea, MoMu, Antwerpen

Gabriela Rib

17.12: De vernieuwde btw-ketting, The Vat House, Willebroek

Björn Scherlippens

02.02: Workshop fotografie van tweedimensionaal cultureel erfgoed, Industriemuseum, Gent
19.02: Symposium Kunst-Wet, georganiseerd door het Kunst Wet Platform voor Recht en Hedendaagse Kunst, WIELS, Brussel

Riyadh Shareef Shakir

21.03: opleiding in het kader van de waarderingscyclus

Team De Cinema

18.07: Teamuitstap naar expo Chantal Akerman, Bozar, Brussel

Dieter Vankeirsbilck

29.04: Congres: De kracht van cultuur in de lokale context: devolutie of revolutie?, UAntwerpen
30.05: studiedag Het Groot Onderhoud 2024, FARO, Brussel

Milan Van Oosten

12.03: opleiding in het kader van de waarderingscyclus

Ekaterina Vorontsova

24.08-30.08: Summer School Our Many Easts,
MG+MSUM, Ljubljana, Slovenië

Karen Werkhoven

14-17.10: Brand management

24-26.10: Opening Museum of Modern Art,
Warschau, Polen

05.09: opleiding Storytelling

16 Organogram

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal personeelsleden in dienst op 31 december 2024 verdeeld over de verschillende afdelingen binnen het M HKA. Deze wordt vergeleken met de invulling van het personeelsbestand op 31 december 2023.

Naast de cel directie en het directiesecretariaat zijn er nog vier andere afdelingen, namelijk de afdeling Artistieke Presentatie, afdeling Publiekswerking, afdeling Museale Werking en afdeling Ondersteuning. Het Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) vormt sedert 2019 een afzonderlijke entiteit binnen het M HKA, maar wordt opgevolgd vanuit de afdeling Museale Werking.

	Contract	2023	2024	Vershil
Algemeen directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Zakelijk directeur	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker directiesecretariaat	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal directie – directiesecretariaat		3	3	0
Geassocieerd directeur*	onbepaalde duur	1	1	0
Senior curator	onbepaalde duur	2	2	0
Administratief medewerker presentatie	onbepaalde duur	0,9	0,9	0
Coördinator De Cinema	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Medewerker programmering	onbepaalde duur	1,5	0,5	-1
Medewerker programmering en communicatie	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Administratief medewerker De Cinema	onbepaalde duur	1	0,4	-0,6
Projectionist	onbepaalde duur	1,6	1,6	0
Coördinator productie	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker productie	onbepaalde duur	1,8	1,8	0
Werfleider	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Technicus	onbepaalde duur	3	3	0
Projectmedewerker productie	bepaalde duur	0	0,4	+0,4
Totaal Artistieke Presentatie		15,9	14,7	-1,2
Afdelingsverantwoordelijke Publiekswerking	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker pers en editing	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker grafische vormgeving	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker digitale communicatie	onbepaalde duur	1	0	-1
Social Media Manager	bepaalde duur	0	0,4	+0,4
Medewerker bemiddeling	onbepaalde duur	3	3	0
Medewerker reservaties	onbepaalde duur	1	1	0
Teamcoach publiekszorg	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker onthaal	onbepaalde duur	3,05	3,55	+0,50
Erfgoedbewaker	onbepaalde duur	5	5,6	+0,6
Host	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal Publiekswerking		17,85	18,35	+0,5

	Contract	2023	2024	Vershil
Afdelingsverantwoordelijke Museale Werking*	onbepaalde duur	1	1	0
Coördinator contentmanagement	onbepaalde duur	1	1	0
Projectmedewerker museaal onderzoek	bepaalde duur	0	1	+1
Medewerker behoud	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Medewerker beheer	onbepaalde duur	1	1	0
Collectieregistrator	onbepaalde duur	1	1	0
Expert contentmanagement	onbepaalde duur	1	1	0
Medewerker contentmanagement	onbepaalde duur	1,5	2	+0,5
Medewerker bibliotheek	onbepaalde duur	0,6	1,2	+0,6
Medewerker fotoarchief	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
Teksteditor	onbepaalde duur	0,5	0	-0,5
Documentalist	onbepaalde duur	2,8	2,8	0
Projectmedewerker documentalist	bepaalde duur	0	1	+1
Projectmedewerker historiografische ensembles	bepaalde duur	0	1	+1
Projectmedewerker tentoonstellingshistoriek	bepaalde duur	0	1	+1
Projectmedewerker archiefbeheer	bepaalde duur	0	0,8	+0,8
Projectmedewerker beschrijvingsmodel hedendaagse kunst	bepaalde duur	0,5	0	-0,5
Centrum voor Kunstarchieven:				
Consulent archieven	onbepaalde duur	1,4	2	+0,6
Archivaris	onbepaalde duur	1	1	0
Archiefbeheerder	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
Onderzoeker Jef Verheyen	onbepaalde duur	0,6	0	-0,6
Totaal Museale Werking		15	21,2	+6,2
Medewerker IT	onbepaalde duur	1	1	0
Digitaal expert	onbepaalde duur	0	1	+1
Medewerker facility	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
Medewerker M HKAFE	onbepaalde duur	1	1	0
Teamcoach M HKAFE	onbepaalde duur	0,66	0,66	0
Medewerker onderhoud	onbepaalde duur	2,8	2,8	0
Boekhouder	onbepaalde duur	2,8	2,8	0
Medewerker relatiebeheer en fondsenwerving	onbepaalde duur	1	0	-1
Medewerker evenementen en fondsenwerving	bepaalde duur	0	1	+1
Medewerker HR	onbepaalde duur	1,8	1,8	0
Totaal Ondersteuning		11,66	12,66	+1

	2023	2024	Vershil
Totaal directie + directiesecretariaat	3	3	0
Totaal Artistieke Presentatie	15,9	14,7	-1,4
Totaal Publiekswerking	17,85	18,35	+0,5
Totaal Museale Werking	15	21,2	-1,4
Totaal Ondersteuning	11,66	12,66	-0,04
Totaal personeelsbestand			
In VTE	63,41	69,91	+6,5
Aantal	71	78	0

*Afdelingsverantwoordelijke Presentatie kreeg de benaming geassocieerd directeur.

17 Semi-vaste Medewerkers

M HKA

17.1 JOBSTUDENTEN

- Aantal studenten in 2024
48
- Aantal opgemaakte contracten in 2024
1.650
- Aantal werkuren / maand / functie in 2024

	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec	Totaal
Bediende balie M HKA	61	38	46	84	56	89	91	117	91	81	66	76	896
Bediende M HKAFE	184	190	196	236	284	189	322	329	209	215	224	256	2.834
Host	361	544	582	571	423	612	739	796	540	464	272	294	6.198
HR-ondersteuning				31,61	16						8	32	87,61
Medewerker events			4	42	48	116	156	53	8		6		433
Ondersteuning collectie													
Medewerker bibliotheek	16		40	24	36	33	86	48	36	30	30	12	391
Medewerker CKV	17	24	40	39	8	24	65	55	64				336
Totaal	639	796	908	1.028	871	1.063	1.459	1.398	948	790	606	670	11.176

- Aantal dagen jobstudenten / functie in 2024

Functie	Totaal aantal dagen
Bediende balie M HKA	141
Bediende M HKAFE	439
Host	916
HR-ondersteuning	5
Medewerker events	54
Ondersteuning collectie	—
Medewerker bibliotheek	52
Medewerker CKV	43
Eindtotaal	1.650

17.2 ARTIKEL 6o

Het OCMW Antwerpen geeft mensen uit kansengroepen een duwtje in de rug door hen werkervaringstrajecten aan te bieden in samenwerking met ondernemers en diverse organisaties. Zo kunnen ze ervaring opdoen en competenties opbouwen die hen helpen om een job te vinden op de reguliere arbeidsmarkt.

M HKA stelt al enkele jaren medewerkers onder dit statuut te werk in samenwerking met het OCMW Antwerpen.

- Aantal medewerkers onder statuut artikel 60
1
 - Frequentie van tewerkstelling
38u per week gedurende 4 maanden
 - Functie
Host
-

17.3 VRIJWILLIGERS

- Frequentie inzet vrijwilligers
Vrijwilligers zetten zich in voor het M HKA, variërend van enkele uren, een halve tot een hele dag.
- Vrijwilligerstaken
Vrijwilligers worden op diverse terreinen ingezet in de werking van het M HKA.
Voor de volgende taken werden vrijwilligers op regelmatige basis geëngageerd:

1. Bibliotheek

Het archiveren van artikelen, het invoeren van gegevens in de computer en het herstructureren van het archief worden uitgevoerd door een toegewijd en betrouwbaar team. Zij zijn een onmisbare schakel in de bibliotheekwerking.

- Frequentie: 10 keer per week
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per week per persoon
- Aantal uur: 3 tot 7 uur
- Gemiddeld aantal vrijwilligers per week: 3

2. Evenementen

Vrijwilligers werden ook ingezet bij diverse evenementen, waarbij zij verschillende taken vervulden.

a. Grote opening, Art's birthday, museumnacht

- Frequentie: 5 keer per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 5 keer per jaar
- Duur per evenement: 6 uur
- Aantal vrijwilligers: 10

b. Host in de museumzalen

- Frequentie: 235 dagen per jaar
- Frequentie inzet vrijwilliger: 5 keer per week
- Aantal uur: 7 uur
- Aantal vrijwilligers: 1

3. Panamarenkohuis

In het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat worden er rondleidingen gegeven. In 2024 waren dit er 114. De vrijwilliger is verantwoordelijk voor het onthaal, de begeleiding en de receptie achteraf en ondersteunt de gids indien nodig.

- Frequentie: 114 keer per jaar
 - Duur per rondleiding: 1,5 uur
 - Aantal vrijwilligers: 4
-

18 Bedrijvenclub en sponsorwerving

De Bedrijvenclub van het M HKA werd opgericht in 1993-1994 met als doel bedrijfsleiders en managers enerzijds, en kunstenaars en het museum anderzijds, gemakkelijker met elkaar in contact te brengen. Men ging ervan uit dat er een basis van wederzijdse belangstelling bestaat en dat deze door het organiseren van gerichte manifestaties verder aangescherpt kan worden. De formule van de Bedrijvenclub is geschikt omdat de bedrijfsleider, via zijn contacten met hedendaagse kunst, in dialoog en interactie kan treden met collega-zakenmensen, waarbij het artistieke als stimulans fungeert. Aan haar leden biedt de Bedrijvenclub een bevoorrechte inkijk en toegang tot de hedendaagse kunst – een bron van verbeelding, inspiratie en verwondering – én een ontmoetingsplaats en forum om collega's uit de zakenwereld te leren kennen.

De Bedrijvenclub stond tussen 2018-2021 op non-actief. Deze periode gaf de mogelijkheid om de visie, de lidmaatschap-formules en de interne werking te herbekijken. M HKA werkte in 2020 een plan uit om de Bedrijvenclub in 2021 opnieuw op te starten. Omwille van de coronapandemie werd dit uitgesteld. In 2022 werd er actiever ingezet op prospectie en ledenbinding en werden een aantal nieuwe leden aangetrokken.

De werking binnen het M HKA werd in het jaar 2024 verzekerd door een groep bestaande uit de heer Herman De Bode, voorzitter van het M HKA, mevrouw Yolande Avontroodt, ondervoorzitter van het M HKA, de heer Ernest Van Buynder, voorzitter van de Vrienden van het M HKA, en de heer Dieter Vankeirsbilck, Zakelijk Directeur. Een medewerker vanuit het M HKA ondersteunt de bedrijvenwerking.

18.1 ACTIVITEITEN

De oud-leden en leden van de Bedrijvenclub blijven uitnodigingen ontvangen voor de openingen van de grote tentoonstellingen van het M HKA. Daarnaast biedt het M HKA hen ondersteuning bij persoonlijke bezoeken en evenementen op maat.

18.2 LEDENAANTAL

Het structurele plan voor de ontwikkeling van de bedrijvenclub en de prospectie voor ledenwerving in de toekomst is in 2024 vertraagd vanwege capaciteitstekort om dit adequaat op te volgen.

18.3 SPECIFIEKE SPONSORING

Het M HKA genereert inkomsten uit ticketverkoop, project sponsoring en evenementen. Om het aandeel van de eigen inkomsten te verhogen, is een versterkte fondsenwerving cruciaal. Sommige bedrijven steunen specifieke tentoonstellingen of projecten, waarbij de relatie met de Bedrijvenclub van het M HKA een secundaire rol speelt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de samenwerking tussen het M HKA en Co & Delarue (kantoor Antwerpen), en A&O. Deze bedrijven ondersteunen het M HKA in ruil voor een tegenprestatiepakket op basis van bruikleen.

18.4 M HKART CIRCLE

De M HKArt Circle werd in 2014 opgericht met als doel verzamelaars en kunstliefhebbers in één groep samen te brengen. Het aantal leden is beperkt en toetreding is uitsluitend op uitnodiging.

Minstens driemaal per jaar wordt voor de leden een exclusief kunstevenement georganiseerd, waaronder minstens één buitenlandse reis. Centraal staan unieke kunstontmoetingen en bijzondere connecties met inspirerende personen op prestigieuze locaties. De leden komen in direct contact met hedendaagse kunst en kunstenaars, zowel in binnen- als buitenland.

Daarnaast biedt de M HKArt Circle de gelegenheid om ideeën uit te wisselen, een passie voor kunst te delen, unieke collecties te ontdekken, het netwerk uit te breiden en potentiële samenwerkingen aan te gaan. De groep heeft een sterk participatief karakter: leden hebben inspraak in de activiteiten en de koers die de groep volgt. Hun inbreng kan bovendien inspirerend werken voor de verdere ontwikkeling van de visie op Vlaamse hedendaagse kunstinstellingen.

De M HKArt Circle richt zich op een beperkt gezelschap, met een jaarbijdrage van € 2.500. In ruil daarvoor krijgen leden de mogelijkheid om deel te nemen aan minstens drie exclusieve evenementen. Deze morele en financiële steun stelt het M HKA in staat zijn missie als museum verder uit te bouwen. De groep levert een substantiële bijdrage aan de werking van het museum en draagt bij aan de uitstraling van de instelling. Hierdoor kunnen educatieve projecten worden ontwikkeld, bijzondere kunstaankopen worden gerealiseerd, onderzoekstrajecten worden opgezet en fragiele kunstwerken optimaal worden gerestaureerd.

Binnen het M HKA wordt de werking verzekerd door een team bestaande uit mevrouw Yolande Avontroodt (ondervoorzitter van het M HKA en voorzitter van de M HKArt Circle), Dieter Vankeirsbilck (zakelijk directeur) en Alexia Devos (medewerker relatiebeheer en evenementen). Dit team heeft als doel de werking van de M HKArt Circle verder te activeren en te optimaliseren.

In 2024 had de M HKArt Circle evenveel betalende leden als in 2023, namelijk 32. Het streven is om deze groep in de toekomst verder uit te breiden.

ACTIVITEITEN

- 07.02.2024
Kunstnocturne ZNA
- 18.03.2023
Atelierbezoek Joris Van de Moortel
- 02.03.2024
Diner bij La Mensa
- 23.03.2024
Bezoek aan de tentoonstelling Je ziet niet wat je denkt te zien van Jef Gheys bij WIELS
- 15.10.2024
Begeleid bezoek aan Museum te Scale, UAntwerpen
- 15.12.2024
Rondleiding op Art Antwerp 2024

KUNSTREIZEN

- 10.06 – 16.06.2024
Kunstreis Zuid-Frankrijk
 - 28.11 – 03.12.2024
Kunstreis Rome
-

19 Nocturnes en verhuur accommodatie

Het M HKA biedt bedrijven, organisaties en particulieren de mogelijkheid om (private) nocturnes, evenementen en workshops te organiseren, zowel binnen als buiten de reguliere openingsuren van het museum.

Een nocturne omvat een (begeleid) museumbezoek, met gebruik van de inkomhal en balie voor de ontvangst van genodigden, en de optie om een receptie en/of catering aan te bieden.

Daarnaast kunnen beschikbare museumruimtes, het auditorium en het M HKAFE met aangrenzende dakterrassen worden afgehuurd voor uiteenlopende evenementen, zoals colloquia, workshops, personeelsdagen, diners en dansfeesten. Anders dan bij nocturnes zijn de niet-afgehuurde museumruimtes in een dergelijk geval afgesloten. Daarnaast worden er steeds meer programma's op maat uitgewerkt.

De zaalverhuur van M HKA in 2023 bleef beperkt, enerzijds omdat er minder aanvragen werden gehonoreerd wegens personeelstekort, en anderzijds omwille van de strengere normen inzake brandveiligheid. In 2024 werden deze cijfers gedeeltelijk terug opgetrokken.

—	Verhuur accommodatie in 2016:	40.268,11 euro
—	Verhuur accommodatie in 2017:	58.002,29 euro
—	Verhuur accommodatie in 2018:	59.624,77 euro
—	Verhuur accommodatie in 2019:	56.230,69 euro
—	Verhuur accommodatie in 2020:	6.466,16 euro (Covid-19-pandemie)
—	Verhuur accommodatie in 2021:	8.970,45 euro (Covid-19-pandemie)
—	Verhuur accommodatie in 2022:	13.684,00 euro
—	Verhuur accommodatie in 2023:	7.220 euro
—	Verhuur accommodatie in 2024:	10.151,08 euro

20 Vrienden van het M HKA vzw

LIDMAATSCHAP VAN DE VRIENDEN VAN HET M HKA

De Vrienden van het M HKA brengen mensen met een hart voor het museum samen. Als Vriend lever je een structurele bijdrage aan de belangstelling voor hedendaagse kunst en vooral aan het optimaal functioneren van het M HKA.

Met je lidmaatschap draag je bij aan de ondersteuning (financieel en inhoudelijk) die de Vrienden bieden aan het M HKA. Zo verbind je jezelf met de doelstellingen van het museum en raak je nauwer betrokken bij wat er leeft in het M HKA.

Als Vriend van het M HKA zit je op de eerste rij voor allerlei leuke extra's en activiteiten. Je ontvangt uitnodigingen voor vernissages en vrienden-diners, en kunt deelnemen aan rondleidingen, dagtrips, boekvoorstellingen, concerten en filmvoorstellingen.

Er zijn verschillende formules om Vriend te worden:

- Art Friend: € 45
- Art Duo of Art Family: € 65
- Art Lover: € 225
- Art Promotor € 650

De Vrienden van het M HKA werken met een rollend lidmaatschap. Dat betekent dat de lidmaatschappen steeds 12 maanden gelden vanaf de ontvangst van je betaling.

Voor alle formules geldt:

- Gratis toegang tot het M HKA;
- Uitnodiging voor de vernissage van tentoonstellingen;
- Uitnodiging voor een gegidste rondleiding bij tentoonstellingen;
- Uitnodiging voor activiteiten die de Vrienden van het M HKA organiseren;
- 25% korting bij aankoop van het kunsttijdschrift Afterall aan de balie van het M HKA;
- 15% korting op een jaarabonnement van het magazine Glean;
- Korting bij De Cinema in Antwerpen;
- Korting bij de volgende musea op vertoon van de Vrienden-lidkaart: S.M.A.K. in Gent, Kabinetten van de Vleeshal in Middelburg (NL), Het Nieuwe Domein in Sittard (NL), Het Stedelijk Museum in Breda (NL), Z33 in Hasselt;
- Gratis toegang bij de musea van de museumconfederatie L'Internationale op vertoon van de Vrienden-lidkaart.

Extra voordelen voor Art Lovers:

- Gratis M HKA-catalogus;
- Gratis exemplaar van het halfjaarlijks kunsttijdschrift Afterall Journal;
- Gratis origineel kunstwerkje.

Extra voordelen voor Art Promotors:

- Art Promotors genieten van alle bovenstaande voordelen. Bovendien krijgen ze hun gratis catalogus en kunstwerkje aan huis geleverd en genieten ze inschrijvingsvoorrang bij alle activiteiten georganiseerd door de Vrienden van het M HKA.

LEDENAANTAL

Het ledenaantal bleef in 2024 op hetzelfde niveau van 2023.

ACTIVITEITEN

- De Vrienden openden 2024 traditiegetrouw met een feestelijke nieuwjaarsreceptie. Gedurende het jaar werd een rijk en gevarieerd cultureel programma aangeboden, met exclusieve collectiebezoeken, rondleidingen en atelierbezoeken. Te beginnen bij de opening van elke nieuwe grote tentoonstelling in het M HKA, waarbij de Vrienden een exclusieve rondleiding kunnen genieten. Zo werden zij ondergedompeld in de werelden van Jim Shaw, *de Stadscollectie In/zicht*, *Dierenleven* en Nástio Mosquito.
- Een bijzonder moment was de officiële boekvoorstelling van auteur Luc Vivier over zijn jeugdvriend, kunstschilder Lucas Meersman. Dit evenement vond plaats in de historische feestzaal van het gemeentehuis van Temse en werd ingeleid door de schepen van Cultuur Lieve Truyma. Na een interview met Luc Vivier door ereburgemeester Luc De Ryck gaf kunstkenner Ernest Van Buynder een toelichting op het oeuvre van Meersman. De bijeenkomst werd afgesloten met een muzikaal intermezzo en een receptie.
Aantal deelnemers: 15
- Op zondag 24 maart bezochten de Vrienden het atelier van kunstenaar Koen van den Broek in Merksem, gevolgd door de finissage van zijn tentoonstelling in de INBOX-ruimte van het M HKA. In het auditorium werd het boek *Out of Place* voorgesteld, waarin kunsthistoricus prof. dr. John C. Welchman de eerste 25 jaar van Van den Broeks carrière analyseert. Dit bood een unieke inkijk in het werk en denken van de kunstenaar.
Aantal deelnemers: 39
- In april werd in het M HKA-auditorium een documentaire over Willy De Sauter vertoond, geregisseerd door Steve Brouwers. Aansluitend volgde een rondleiding door de privé-collectie van de kunstenaar bij Oscar Van Gelderen, in aanwezigheid van de kunstenaar.
Aantal deelnemers: 24
- Later die maand bezochten de Vrienden de solotentoonstelling *Jef Verheyen: Venster op het oneindige* in het KMSKA, afgesloten met een aperitief in *A Living Gallery* op de Amerikalei.
Aantal deelnemers: 47
- In mei brachten de Vrienden van het M HKA een exclusief bezoek aan het atelier van kunstenaar Luk Van Soom in Rijkevorsel. Van Soom, bekend om zijn monumentale sculpturen en spraakmakende tentoonstellingen in binnen- en buitenland, gaf een inkijk in zijn artistieke proces en thematiek. Zijn werk balanceert tussen zwaartekracht en gewichtloosheid, met verwijzingen naar barok en de oerelementen. De kunstenaar deelde zijn inzichten over zijn iconische werken, zoals *Oh Superman!* En de zilverkleurige wolk op de skyline van Brussel. Het bezoek bood een unieke kennismaking met zijn fascinerende beeldtaal en visie.
Aantal deelnemers: 23
- In juni genoten de Vrienden van een speels rondje minigolf in een kunstzinnige setting, waar kunst en ontspanning samenkwamen. Deze activiteit werd gedeeld met vrienden en familie.
Aantal deelnemers: 46

- Daarnaast volgde een exclusieve rondleiding bij FIBAC in Berchem, waar voor het eerst een unieke privécollectie etnische Afrikaanse kunst werd getoond, in dialoog met Belgische avant-garde werken.
Aantal deelnemers: 20
- Ook een bezoek aan galerij Callewaert-Vanlangendonck en de collectie van Guy Vandenbranden stond op het programma. Ernest Van Buynder en de galeriehouders gaven een persoonlijke rondleiding en deelden persoonlijke herinneringen aan de kunstenaar.
Aantal deelnemers: 16
- In augustus waren de Vrienden te gast bij kunstenares Maryam Najd in haar Antwerpse atelier. Najds werk confronteert onderdrukking en conflicten in het Midden-Oosten met de Westerse utopie van vrijheid. Het M HKA bezit meerdere van haar werken, waaronder het figuratieve werk 'I was raised to be covered III' (2014) dat in 2016 door de Vrienden werd geschonken aan het museum.
Aantal deelnemers: 35
- Het najaar begon met de boekvoorstelling *Basic Rhythms of Being* van Linda Vinck, gevolgd door een receptie.
Aantal deelnemers: 53
- Verder organiseerden de Vrienden een daguitstap naar Turnhout, met een bezoek aan de tentoonstelling *Hybriden* in Cultuurhuis De Warande en een atelierbezoek bij Fik Van Gestel.
Aantal deelnemers: 21
- Later in de maand september werden we gastvrij ontvangen in de Galerie van Sofie Van de Velde op het nieuw zuid voor een rondleiding in de lopende collecties in de vorm van een afterwork. Deze manifestatie werd georganiseerd met oog op de aanwerving van nieuwe leden, specifiek gericht op het aantrekken van de jongere generatie tussen de 25 en 35 jaar.
Aantal deelnemers: 37
- In oktober volgde een exclusieve rondleiding door de privécollectie van Delen Private Bank, waarbij het Delen.ART-platform inzicht gaf in de verzameling. Dit werd afgesloten met een walking dinner in een kunstzinnige setting.
Aantal deelnemers: 78
- Ook werd een bezoek gebracht aan de FIBAC-tentoonstelling over Jozef Peeters, ter gelegenheid van de boekvoorstelling *De strijd tegen den Tingeltangel*.
Aantal deelnemers: 21
- In november organiseerde TICK TACK i.s.m. de Vrienden van het M HKA een daguitstap naar Kunsthalle Recklinghausen in Duitsland, ter gelegenheid van de tentoonstelling *STREETSPACE BANGER*. Na een rondleiding door de prestigieuze *STORAGE SPACE*-collectie verkenden de Vrienden de gerenoveerde WO2-bunker, die het hart vormde van de expositie. Directeur Nico Anklam leidde de groep door het werk van meer dan 80 internationale kunstenaars. De dag bood niet alleen kunst, maar ook de gelegenheid om te netwerken en persoonlijke ontmoetingen binnen de kunstscene aan te gaan.
Aantal deelnemers: 31

- Dit werd gevolgd door een privéatelierbezoek bij de Antwerpse kunstenaar Denie Put, wiens schilderijen een combinatie vormen van abstractie en sculpturale elementen.
Aantal deelnemers: 24
- In december kregen de Vrienden van het M HKA de unieke gelegenheid een begeleide rondleiding te genieten op de jaarlijkse kunstbeurs in Antwerp Expo.
Aantal deelnemers: 12
- Het jaar werd afgesloten met de jaarlijkse Pistoletto-lezing bij VOKA (19 december): *Tekens aan de rand: kunst in de openbare ruimte*, gegeven door emeritus prof. dr. Paul Huvenne. Tijdens de lezing belichtte hij onder andere de *Third Paradise*-filosofie van Michelangelo Pistoletto, die de stad Tongeren inspireerde tot het plaatsen van een kunstwerk in het Pliniuspark. Deze bijzondere avond was de laatste bijeenkomst onder leiding van voorzitter Ernest Van Buynder en werd afgesloten met een receptie aangeboden door VOKA.
Aantal deelnemers: 86

2024 was een jaar vol inspirerende ontmoetingen en culturele ontdekkingen, waarin de Vrienden van het M HKA hun passie voor kunst en verbinding verder hebben verdiept.

BESTUURSORGAAN EN ALGEMENE VERGADERING

Het bestuursorgaan kwam in 2024 tweemaal bij elkaar om zowel op financieel als organisatorisch vlak beslissingen te nemen, alsook het verdere beleid uit te werken. Deze vergaderingen vonden plaats op 27 februari en 4 november. De vergaderingen van de Algemene Vergadering vonden plaats op 25 mei en 19 juni.

21 CKV – Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

21.1 SITUERING

Reeds een decennium lang bestaat er in het M HKA een archief-gestuurde collectievisie en een aanzet tot archiefwerking. Na de realisatie van een archiefinfrastructuur en depot in de zomer van 2017, werd eind dat jaar een beleidsplan 'dienstverlenende rol' ingediend onder het erfgoeddecreet opdat een veldondersteuning in 2019 kon starten.

Het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) legt zich toe op de zorg voor kunstarchieven in Vlaanderen. Beeldende kunstarchieven en nalatenschappen behoren onlosmakelijk tot ons cultureel erfgoed. Ze worden echter her en der bewaard en zijn vaak niet of gedeeltelijk ontsloten. Het is onder meer daarom noodzakelijk dat er afzonderlijke aandacht komt voor behoud, beheer en structurering van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Om dit veld goed te bedienen wil het CKV een gedistribueerd model hanteren, waarin bewaring, zorg, betekenisgeving en brede ontsluiting in belangrijke mate decentraal gebeuren.

Kortom, omwille van de hoge nood aan een integraal veldbeeld, aan meer verbindingen, aan het zichtbaar maken, valoriseren en activeren van archivalisch potentieel en capaciteit, aan het overzichtelijk maken van ondersteunende expertises in Vlaanderen en aan kaders buiten Vlaanderen, ontstond er een Centrum voor Kunstarchieven Vlaanderen in de schoot van het M HKA.

Het Centrum richt zich op archiefvormers uit het brede veld van de hedendaagse beeldende kunst: kunstenaars, kunstenaarscollectieven, galeries, kunsthallen, curatoren, verzamelaars, kunstcritici, kunstorganisaties, ...

In 2024 lag de focus op nalatenschappen, onder meer via de pilootprojecten nalatenschappen, op de opstart van een Eerste Hulp Bij Archiefzorg (EHBA) en de aanvang van een veldtekening galerij-archieven. Die laatste twee zaken konden opgestart worden mede dankzij de aanwerving van Emma Sinnesael, een nieuwe consulent archieven en estates. Voorts nam het uitwerken van het beleidsplan dienstverlenende rol (indiendatum: 1 april 2025) de nodige tijd in beslag. Niet alleen werden de directe medewerkers CKV en M HKA hierbij betrokken, ook de erfgoedgemeenschap werd bevraagd. Omdat CKV een klein team is, werd een externe begeleider geëngageerd voor de opmaak van het beleidsplan.

21.2 VELDKAART

21.2.1 Knowledge Graph Kunstenpunt

Sinds 2019 werkt CKV aan een overzicht van kunstenaars, reflectieve actoren, galeries en beeldende kunstorganisaties. Om deze verzamelde data te beheren en te ontsluiten werkt CKV sinds 2024 samen met Kunstenpunt.

Kunstenpunt verzamelt reeds lang (meta-)data over culturele activiteiten van artiesten met een band met Vlaanderen en Brussel en focust hierbij op activiteiten binnen de disciplines muziek, beeldende kunst en podiumkunsten. Kunstenpunt formuleerde eerder al enkele doelstellingen voor het hergebruik van hun data. Daarenboven is het voor Kunstenpunt belangrijk om diverse *communities* te activeren en de mogelijkheid te geven om de gegevens aan te vullen, te corrigeren, te verrijken, etc. Dit betekent dat de door Kunstenpunt ontwikkelde Wikibase sinds kort wordt aangevuld met bijkomende gegevens of data vanuit CKV over beeldende kunst; zo werd er een *Item* gemaakt om kunstenaars die op de veldkaart moeten staan te identificeren. Kunstenaars, reflectieve actoren of organisaties worden gelinkt via de *property* (*is in het belang van*) waardoor we een bepaalde entiteit of project kunnen doorlinken

en door gebruik te maken van gps-coördinaten kunnen we via een *query* binnenkort het veld ook visueel in kaart brengen. To be continued in 2025.

21.2.2 Aanmeldformulier

Een manier om verdere gegevens te verzamelen die bijdragen tot de vorming van een veldkaart is het aanmeldformulier. Via dit online formulier, ontwikkeld in 2020, kan eenieder het archief aanmelden van een kunstenaar, een kunstprofessional of een organisatie. Dit kan zowel het eigen archief zijn als het archief van iemand anders.

Deze informatie wordt opgenomen in de reeds vermelde index van CKV. In het formulier, dat bestaat uit vijf aparte onderdelen, wordt gevraagd naar:

- contactgegevens van de persoon of de organisatie die het archief heeft gevormd;
- structuur en inhoud van het archief (soort documenten of objecten);
- fysieke bewaring (omstandigheden van de bewaarplaats, verpakkingsmateriaal).

Het merendeel van de antwoorden kunnen gegeven worden via een meerkeuzelijst.

Het aanmeldformulier is toegankelijk via de CKV website, en wordt doorheen het jaar herhaaldelijk onder de aandacht gebracht via de nieuwsbrief en social media.

Dit formulier draagt tevens bij tot de dienstverlening: volgend op een aanmelding neemt CKV contact op met de betrokkene(n) om in een gesprek te peilen naar mogelijke vragen omtrent het archief.

In 2024 ontving CKV 10 aanmeldingen, met name van:

- kunstenaarsduo Åsa Lie & Jadran Sturm (eigen archief);
- Els Bervoets, i.v.m. het archief van Leo Bervoets;
- Monique Van de Wouwer, i.v.m. het archief van Roger Van de Wouwer;
- kunstenaar Marleen Daniels (eigen archief);
- kunsthall Extra City (eigen archief);
- kunstenaar Gerard Alsteens (eigen archief);
- Diana De Vries, i.v.m. het archief van Jop Horst;
- Willy Van De Vondel, i.v.m. het archief van Roger Hendriks;
- kunstenaar Luciaan Coeckelberghs (eigen archief);
- kunstenaar Stefaan Van Biesen (eigen archief).

21.3 EXPERTISEDELING & KENNISOPBOUW

Het CKV deelt expertise op het vlak van beeldende kunstarchieven en nalatenschappen. Het neemt daartoe diverse initiatieven zoals het ontwikkelen van *best practices* en methodologieën onder meer op basis van voorbeeldtrajecten, vaak in samenwerking met externe partners. Deze kennis en expertise wordt gedeeld met de brede sector via de dienstverlening (zie 21.4), netwerking en samenwerkingen (zie 21.5) en ter beschikking gesteld via communicatie, de website in het bijzonder (zie 21.6). Daarnaast stelt CKV ook expertise ter beschikking bij het beantwoorden van onderzoeksvragen door onderzoekers, studenten en geïnteresseerden.

21.3.1 Traject Archieven Galerijen

Een belangrijke actor in het veld van de hedendaagse beeldende kunst, is de galerij. Vanaf 2024 wil CKV deze dienstverlening uitbreiden door galerijen proactief te benaderen. Om dat gedegen aan te vatten, startte CKV vanaf augustus 2024 met het in kaart brengen van de bestaande expertise, alsook van de uitdagingen omtrent de zorg voor deze bijzondere archieven. In september 2024 werd een projectplanning opgesteld, met daarin vier verschillende fases, die over een periode van twee jaar gerealiseerd zullen worden. In een eerste fase (oktober 2024 – december 2024) werd de status quaestionis met betrekking tot archieven van galerijen verder uitgewerkt. Via een uitgebreide deskreserach werd er literatuur verzameld waarin galerijen – en bij uitbreiding de kunstmarkt – in een lokale of internationale context worden bestudeerd en gesitueerd. Er werd op zoek gegaan naar bestaande initiatieven rond het duurzaam beheren en bewaren van galerij-archieven. Daarnaast werd ook het startschot gegeven voor de tweede fase (januari 2025 – september 2025) van het project, waarin de focus zal liggen op een mapping van galerij-archieven in Vlaanderen en Brussel. Aan de hand van kennismakingsgesprekken, archief-doorlichtingen en het toepassen van het waarderingskader, wordt er informatie verzameld over de uitdagingen die komen kijken bij de zorg voor een galerij-archief. In 2024 werd er wat dat betreft alvast contact opgenomen met de X-One Gallery, Antwerpen. In de derde fase (september 2025 – december 2025) wordt er een SWOT-analyse gemaakt van de opgebouwde kennis, een veldanalyse gemaakt en samengebracht in een rapport. Met het oog op een adequate dienstverlening inzake archiefzorg voor galerijen, zet CKV in op de ontwikkeling van een kennisdossier of methodologie (begin 2026), waarin – onder meer aan de hand van *best practices* – kennis en inzichten gedeeld kunnen worden. Naar analogie met het onderzoek rond nalatenschappen, is de ambitie op langere termijn niet alleen om in te zetten op de ontwikkeling van expertise, maar eveneens het zichtbaar maken, waarderen en verbinden van de verschillende actoren. In 2024 werd er wat dat betreft alvast contact opgenomen met X-One Gallery, Antwerpen, een mogelijke *best practice*.

21.3.2 Traject Oral History

CKV startte in 2021 met een traject rond Oral History. Het gaat daarbij niet louter om interviews met kunstenaars. Doel is om specifiek informatie te capteren die betrekking heeft op het kunstarchief en het documenteren van het leven en de artistieke loopbaan en praktijk, om belangrijke relaties en netwerken in kaart te brengen, om lacunes in en vragen over de nalatenschap te verklaren en te beantwoorden. Niet alle relevante informatie is namelijk op papier vereeuwigd. Sommige verhalen liggen verborgen in de herinneringen van betrokkenen. Wanneer ze niet goed gedocumenteerd wordt, dreigt deze informatie verloren te gaan. Het duurzaam registeren ervan draagt bij aan de contextualisering van een kunstarchief. Deze reflecterende houding leidt tot een beter begrip van het archief en zal aldus de eigen dienstverlening ten goede komen.

In 2024 begeleidde CKV het project ‘Jef Geys – de beginjaren – een portret’, een pilootproject Nalatenschappen Kunstenerfgoed (departement Cultuur, Jeugd en Media). Daarin wordt door middel van diepte interviews met een aantal relevante getuigen die de kunstenaar en diens artistieke praktijk van nabij hebben gekend, getracht een beeld te geven van leven en werk van Jef Geys tussen de jaren 1960 tot 1990, (zie 21.4.6.4).

Op 29 november 2024 woonde CKV een internationaal symposium over mondelinge geschiedenis bij aan de Universiteit van Amsterdam, georganiseerd in samenwerking met Stichting Behoud Moderne Kunst (SBMK). Het symposium droeg de titel *The Artist Interview Revisited: FAIR use for Conservators and Curators* en vond plaats naar aanleiding van het driejarige

onderzoeksproject *Oral History – Stories at the Museum around Artworks* (2022-2025). Er werden internationale sprekers uitgenodigd met een verschillende achtergrond (kunstenaars, conservatoren, psychologen, ...) om expertise te delen over een correcte en duurzame omgang met kunstenaarsinterviews. In de voormiddag werden er lezingen gegeven, gevolgd door interactieve workshops in de namiddag. De dag werd beëindigd met een panelgesprek. Een uitgebreid verslag van het symposium werd door CKV ook gedeeld met collega's uit het veld (FARO, netwerk mondelinge geschiedenis) die zelf niet op het evenement aanwezig konden zijn.

21.3.3 Instrumenten

Bij bovenstaande trajecten wordt gebruikgemaakt van een vaste set van 'instrumenten' zoals ontwikkeld in het eerste werkingsjaar, zoals het waarderingsgrid, een intakegesprek en archiefbeschrijving, de archiefdoorlichting (2023), het generiek archiefschema Kunstenaarsarchief (2020). Leidraad hierbij is het stappenplan archiefzorg (2019).

Het merendeel van deze tools zijn beschikbaar op de website van CKV en worden daarnaast onder meer aangeboden aan de deelnemers van de workshops archiefzorg (infra).

21.3.4 Projectaanvragen

Ook in 2024 werd CKV betrokken bij aantal projecten onder meer onder de regeling van *Projectsubsidie voor cultureel-erfgoedwerking*, zoals dat omtrent het James Ensorarchief, ingediend door Mu.Zee. CKV treedt op als partner in het – ondertussen gehonoreerde – project 'Collectiewaardering Kunst op de Campus', Universiteit Antwerpen.

21.3.5 Beheer archieven M HKA

Het CKV beheert de kunstarchieven die M HKA verzamelt. Het borgen, verder zichtbaar maken, valoriseren en ontsluiten van kunstarchieven draagt bij tot de expertise van het CKV, (zie 2.2.4).

21.4 DIENSTVERLENING

Het CKV ondersteunt archiefvormers en beheerders van nalatenschappen omtrent 'basiszorg'. Het aanbod binnen deze dienstverlening is breed, en beoogt steeds een concrete bijdrage aan de basiszorg voor archieven en nalatenschappen. Het gaat daarbij van sensibiliseren of het beantwoorden van (informatie)vragen tot directe ondersteuning. Concreet praktisch bestaat het aanbod online van praktische tips & tricks, instrumenten of tools (zie 21.3.3) of inspirerende praktijkvoorbeelden, tot het actief hands-on ondersteunen van een archiefvormer.

In 2023 lag de focus op de zorg voor nalatenschappen binnen de beeldende kunst.

21.4.1 Website

Diverse tools (stappenplan archiefzorg, model plaatsingslijst, archiefdoorlichting, waarderingsgrid, ...) worden ter beschikking gesteld op de website van CKV.

21.4.2 Informatievragen

Ook in 2024 verleende CKV meermaals advies inzake archiefzorg door het beantwoorden van diverse verzoeken, gaande van onder meer praktische vragen omtrent verpakking en inventariseren tot het begeleiden, advisering inzake auteursrechten, bijstand in een zoektocht naar de bestemming voor een kunst(enaars)archief of een doorverwijzing naar een collega uit het erfgoedveld. Enkele voorbeelden die de diversiteit aan vragen illustreren:

- 09.01.2024
Gesprek nalatenschap Liesbet Adriaensen bij Kunstenpunt – rond het zichtbaar maken van de nalatenschap.
- 23.01.2024
Overleg Gwendolyn Lootens (project Living Archive) om een systeem te ontwikkelen voor een dynamisch archiefbeschrijving met een visuele tool voor de artistieke praktijk.
- 06.03.2024
Gesprek Philippe De Craene – oeuvrecatalogus Hugo Janssens.
- 21.05.2024
Vraag student Basile Crabeels, Sint Lucas, Antwerpen – Vraag i.v.m. bachelorproef rond het bewaren van interactieve kunst.
- 21.08.2024
Gesprek FOMU – i.v.m. de landelijke dienstverlening rond archiefzorg voor fotografen.
- 21.08.2024
Gesprek Museum Dhondt-Dhaenen – i.v.m. het behoud en beheer van het museumarchief en het opstellen van een archiefbeheerplan.
- 11.09.2024
Kennismakingsgesprek onderzoekster-curator Anaïs Huyghe – overleg rond het in kaart brengen van de nalatenschap van modeontwerper Nina Meert.
- 24.09.2024
Kennismakingsgesprek archief Bokrijk – CKV kreeg, samen met Archiefpunt, een inkijk in het institutioneel archief van Bokrijk en ging met elkaar in overleg over het opstellen van een archiefbeheerplan.

Van deze talrijke vragen en gesprekken alsook de antwoorden en verdere opvolging werden de mails en verslagen centraal op de mappentruktuur bewaard.

21.4.3 Workshops

Het CKV gaf opnieuw enkele interactieve workshop rond de introductie tot archiefzorg, op 28.03 tijdens de Schone Week van de opleiding Kunstwetenschappen aan de UGent, op 18.04 en 03.05 aan de studenten kunstrichtingen en het vak 'After Graduation' van de Hogeschool Sint-Lukas Antwerpen en op 08.10 via de Erfgoedcel Leuven in het Stadsarchief Leuven aan kunstenaars uit de regio en de SLACC Academie. Deze workshop bestond uit een introductie van wat een kunst(enaars)archief is, waarom het belangrijk is om er zorg voor te dragen en welke stappen je kan ondernemen om er concreet zorg voor te dragen. Zo wordt er ingegaan op het in kaart brengen, het ordenen en beschrijven, het bewaren en ontsluiten van het archief, alsook het toegankelijk maken ervan voor de eigen praktijk en voor geïnteresseerden. Mede aan de hand van praktische inspirerende voorbeelden uit het veld worden de deelnemers uitgenodigd aan de slag te gaan met het eigen archief.

Ook gaf het CKV opnieuw de interactieve workshop rond archief in de artistieke praktijk, een tweedaagse workshop aan de studenten in de master Theater (performance) van de Toneelacademie in Maastricht op 18.11 en 19.11. Voor deze

workshop in de VONK residentieateliers in Hasselt, werkte CKV samen met kunstenaar Evelien Cammaert. Tijdens deze workshop werd de verhouding of de wisselwerking tussen archief en artistieke praktijk onderzocht, hoe het archief grondstof kan vormen voor de artistieke praktijk, een bron aan informatie, inspiratie en materiaal voor de eigen kunstpraktijk. Tevens kreeg CKV, samen met de deelnemers, een blik achter de schermen in het atelier van Evelien Cammaert en haar onderzoek 'Archival Branches'.

De presentatie van de verschillende workshops met handige tips & tricks werden nadien gedeeld met de deelnemers samen met de vraag voor feedback. Om de workshop breder te communiceren werd deze mee opgenomen op sociale media, in de nieuwsbrief en op de website van CKV. Ook werd het overzicht van de workshops op de website verder aangevuld. Omdat de workshop inzet op interactie met en tussen de deelnemers, komen vaak via de deelnemers 'goede praktijken' aan het licht. Zo kwam CKV bij het stadsarchief in Leuven in contact met bronsgieter Luc de Blick, die zijn ervaringen en bevindingen rond zijn praktijken, het samenwerken met kunstenaars en de blik op het archief deelde.

21.4.4 Plaatsbezoeken

Adviesverlening in verband met archiefzorg staat centraal binnen onze dienstverlening, maar ook naar aanleiding van een concrete vraag van een archiefvormer of ter ondersteuning van een subsidieaanvraag zoals de *Pilootprojecten Nalatenschappen*. Daarvoor worden plaatsbezoeken afgelegd:

- 18.01.2024
Plaatsbezoek overdracht (M HKA) archief Willy Van Eeckhout, Mechelen.
- 19.01 en 4.03.2024
Opvolgggesprek Herbert Foundation, Gent – i.v.m. het archief van Annick en Anton Herbert en het schrijven van een aanvraag voor Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed.
- 30.01.2024
Plaatsbezoek schenking aan M HKA van archief Vrouw in de Film v.z.w., Antwerpen.
- 19.02.2024
Bezoek archief van kunstenaarsduo Åsa Lie & Jadran Sturm, Brussel – Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed.
- 20.02.2024
Opvolgggesprek Nalatenschap Veerle Rooms, Antwerpen – Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed.
- 23.02 en 13.03.2024
Opvolgggesprek Stefaan Decostere, Gent – Bestemmingsvraagstuk het archief en oeuvre van de kunstenaar bewaard bij KASK in Gent – i.s.m. AMVB.
- 06.03 en 20.03.2024
Opvolgggesprek Luc Deleu, Antwerpen – Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed.
- 12.03.2024
Kennismakingsgesprek Erfgoedcel Voorkempen, Ranst.
- 18.03, 20.03, 10.04.2024
Bezoek Studio Ricardo Brey, Gent – ontwikkelen van een eenduidig en integraal systeem om het analoge, digitaal en fotoarchief in kaart te brengen.
- 19.03.2024
Kennismakingsgesprek Kaat Van Dooren, Mechelen.

- 22.03, 17.04, 20.06.2024
Kennismakingsgesprek Guy Rombouts, Antwerpen.
- 27.03 en 10.09.2024
Kennismakingsgesprek en opvolgggesprek Fik Van Gestel, Gierle –
i.s.m. erfgoedcel Noorderkempen.
- 09.04.2024
Kennismakingsgesprek Kunsthal Extra City, Antwerpen –
aanmeldformulier.
- 16.04.2024
Kennismakingsgesprek Leo Copers, Wetteren.
- 29.04.2024
Kennismakingsgesprek Erfgoedcel Noorderkempen, Turnhout.
- 07.05.2024
Kennismakingsgesprek erfgoedcel Viersprong, Oosterzele.
- 15.05 en 23.10.2024
Kennismakings- en opvolgggesprek Mi Van Landuyt, Landegem.
- 03.06.2024
Kennismakingsgesprek Zonnelyd vzw – i.v.m. ontsluiten collectie.
- 20.06.2024
Kennismakingsgesprek Thé Van Bergen, Antwerpen.
- 29.07.2024
Plaatsbezoek (dr.) Hugo Heyrman, Antwerpen.
- 19.09.2024
Kennismakingsgesprek José Cielen, Bilzen.
- 26.09.2024
Opvolgggesprek Luk Van Soom, Rijkervorsel – i.s.m. erfgoedcel
Noorderkempen.
- 22.10.2024
Kennismakingsgesprek Anne Daems, Brussel.
- 29.10.2024
Kennismakingsgesprek Marc Ruyters, Antwerpen.
- 05.11.2024
Kennismakingsgesprek Stefaan Van Biesen, Melsele.
- 26.11.2024
Kennismakingsgesprek Jason Poirier, Antwerpen –
Archief X-One Gallery.
- 28.11.2024
Kennismakingsgesprek Felix Archief (Stadsarchief Antwerpen),
Antwerpen.
- 11.12.2024
Kennismakingsgesprek Anne-Mie Van Kerckhoven, Antwerpen.

21.4.5 Archiefdoorlichting

In 2022-2023 voerde CKV verschillende archiefdoorlichtingen uit om samen met de archiefvormer kennis te verwerven rond de inhoud, staat, omvang en waarde van de archieven. Een doorlichting bestaat uit drie componenten: verkennende gesprekken, een plaatsingslijst en een waardering. Op basis van de vaststellingen wordt een uitgebreid rapport opgesteld met een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het fysiek en digitaal archief, alsook van de archiefwerking en -zorg.

De archiefdoorlichting heeft als doel om voldoende informatie te verzamelen die als grondstof kan fungeren om verdere stappen te nemen, de noden en acties in kaart te brengen voor een duurzaam behoud en beheer van het archief en om eventueel in te gaan op de mogelijkheden naar een verdere ontsluiting voor het ruimer publiek.

Overzicht archiefdoorlichtingen die plaatsvonden in 2024:

- nalatenschap Walter Leblanc, Brussel;
- nalatenschap Roland Van Den Berghe, Beersel;
- het institutioneel archief van Mu.ZEE, Oostende;
- nalatenschap Ado Hamelryck, Genk, i.s.m. ECRU Erfgoed, Genk;
- nalatenschap Raf Verjans, Guigoven, i.s.m. Vlaams Architectuur Instituut (VAi);
- nalatenschap Kunstenaarsduo Åsa Lie & Jadran Sturm, Brussel.

Na afronding van een archiefdoorlichting presenteert CKV het rapport met de analyse en resultaten aan de archiefvormers en beheerder. Tijdens deze presentatie gaat CKV in overleg om de mogelijkheden voor een duurzaam behoud en beheer van het archief te bespreken. Ook vormden de resultaten van de archiefdoorlichting van het archief van beeldende kunstenaar Roland Van Den Berghe en beeldende kunstenaar Walter Leblanc de basis voor hun subsidieaanvraag voor de tweede ronde 'Pilotprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed' (zie 21.4.6.4).

Van verschillende van deze trajecten communiceerde CKV op social media, in de nieuwsbrief en op de website. Tevens worden de verslagen, plaatsingslijsten, waarderingskaders en rapporten centraal bewaard in de mappenstructuur van CKV. Bovendien bieden deze archiefdoorlichtingen aan CKV de nodige inzichten en (praktijk)kennis met betrekking tot de eigenheid van specifieke archieven binnen de beeldende kunst, zoals het archief van een nalatenschap. Deze kennis zal CKV in 2025 verder delen met het erfgoedveld en het veld van de beeldende kunst.

21.4.6 Nalatenschappen

Vanuit het veld krijgt CKV diverse vragen, variërend van het oprichten van een estate tot het nemen van stappen voor het behouden, beheer en bewaren van een nalatenschap.

Om structureel en grondig aan deze grote nood aan kennis en ondersteuning te voldoen, werkt CKV (Nele Luyts) aan een mapping van de diverse nalatenschappen in Vlaanderen en Brussel. Daarnaast ontwikkelt het een methodologie voor nalatenschappen, die in maart 2025 ter beschikking zal worden gesteld. Verder richtte CKV vorig jaar een lerend netwerk nalatenschappen (beeldende kunst) op.

Dat er een grote behoefte aan ondersteuning is, blijkt ook uit de oproep voor pilotprojecten kunstarchieven van het departement CJM in het voorjaar 2023. Als partner in diverse aanvragen, besteedde CKV veel zorg, tijd en aandacht aan de uitwerking en opvolging ervan.

21.4.6.1 Veldkaart nalatenschappen

De mapping van nalatenschappen in Vlaanderen en Brussel, opgesteld in 2022, wordt continu geactualiseerd. In beide regio's zijn er tal van estates met een succesvolle werking. Ze beschikken over waardevolle ervaring, kennis en expertise en kunnen dienen als inspiratie of best practice voor het veld. Om deze expertise inzake archiefzorg in kaart te brengen, verzamelt CKV informatie bij diverse organisaties. Dit gebeurt aan de hand van een vaste set algemene vragen (SWOT-analyse) over onder andere samenwerkingsmodellen, ontsluitingsstrategieën, praktische uitdagingen en quick wins.

Overzicht van plaatsbezoeken die plaatsvonden in 2024:

- 16.01 en 17.04.2024
Opvolggesprek met Loes Decruynaere, Gent – Nalatenschap
Henri Defauw.
- 07.02.2024
Kennismakingsgesprek Elsje Janssen, Antwerpen – Nalatenschap
Jan Janssen.
- 27.02.2024
Opvolggesprek Inge Henneman, Willebroek – Nalatenschap
Joris Ghekiere.
- 05.03.2024
Kennismakingsgesprek Nalatenschap Remi Lens, Turnhout.
- 14.03.2024
Opvolggesprek Nalatenschap Toon Saelens, Sint-Lievens-Houtem.
- 22.03.2024
Opvolggesprek Herman van den Boom, Heks.
- 30.04 en 22.08.2024
Kennismakingsgesprek Marlene Wouters, Destelbergen – Nalatenschap
Paul De Vyllder.
- 08.05.2024
Kennismakingsgesprek Baldwin Van Gorp, Arendonk – Nalatenschap
Louis Van Gorp.
- 16.05.2024
Kennismakingsgesprek Monique Van De Wouwer, Berchem –
Nalatenschap Roger Van De Wouwer – aanmeldformulier.
- 27.05.2024
Kennismakingsgesprek Willy Van De Vondel, Zaventem – Nalatenschap
Roger Hendrickx – aanmeldformulier.
- 17.07.2024
Kennismakingsgesprek Carine Lampens, Deurne – Nalatenschap
Marcel van Maele.
- 20.08.2024
Kennismakingsgesprek Marijke Mestach, Lievegem – Nalatenschap
Enk De Kramer.
- 09.09.2024
Kennismaking Nalatenschap Lucien De Gheus, Kortrijk.
- 27.09.2024
Opvolggesprek estate Jan Dries, Zoersel.
- 07.10.2024
Kennismakingsgesprek Marc Meysmans, Mechelen – Nalatenschap
Edith Van Driessche.
- 21.10.2024
Kennismakingsgesprek Lotte Gielis, Antwerpen – Nalatenschap
Daan Gielis.
- 27.11.2024
Kennismakingsgesprek Tom en Bart van Overberghe, Mechelen –
Nalatenschap Cel Overberghe.

Van deze plaatsbezoeken, kennismakingsgesprekken en opvolging werden de mails en verslagen centraal bewaard in de mappenstructuur. Daarnaast communiceerde CKV hierover via sociale media en in de nieuwsbrief. De verzamelde informatie uit deze mapping wordt ook verwerkt in het kennisdossier. Bovendien wordt er een (visuele) veldkaart nalatenschappen beeldende kunst voor Vlaanderen en Brussel ontwikkeld.

21.4.6.2 Methodologie nalatenschappen

Om een adequate dienstverlening inzake archiefzorg bij nalatenschappen en estates, en in antwoord op de acute nood aan kennis en expertise binnen het beeldende kunstenveld, ontwikkelde CKV een kennisdossier nalatenschappen. Dit dossier omvat verschillende hoofdstukken, met daarin onder meer aandacht voor uitdagingen zoals estate planning, mogelijke (juridische) structuren, financiering, ontwikkeling van missie, visie en doelstellingen, samenwerking met andere actoren, archiefzorg, aandacht voor oeuvre en de ontsluitingsmogelijkheden van een artistieke nalatenschap. Het kennisdossier bevat een verklarende woordenlijst en een uitgebreide bibliografie. Het wordt redactioneel afgerond in het voorjaar van 2025 en zal beschikbaar zijn voor alle belanghebbenden en geïnteresseerden. Het blijft een 'open document' dat continue kan worden aangevuld met nieuwe inzichten, kennis of best practices.

Een belangrijke bijdrage aan dit dossier komt vanuit de case rond de nalatenschap Raphaël Buedts. Dit traject werd in 2024 verder uitgewerkt via verschillende klankbordbijeenkomsten (op 23.02, 10.05, 23.08 en 25.10). CKV verwerft hiermee niet alleen inzicht in de opbouw en oprichting van een estate, maar biedt ook advies en ondersteuning aan de erfgenamen. Concrete stappen omvatten onder meer de opbouw van een website en gesprekken over de mogelijke bestemming van het archief van Raphaël Buedts bij een collectiebeherende instelling. In dit kader werd er een overzicht van het archiefmateriaal opgesteld, dat in het voorjaar van 2025 zal worden overgedragen aan de Boekentoren in Gent. CKV trad hierbij op als bemiddelaar.

21.4.6.3 Lerend Netwerk nalatenschappen

In 2024 werd voornamelijk ingezet op het verwerven van kennis en expertise voor de ondersteuning van nalatenschappen en estates in Vlaanderen en Brussel. Verder leverde CKV verschillende bijdragen aan het organiseren van de masterclasses bij de 'Pilotprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed' (zie 21.4.6.4).

CKV (Nele Luyts) werd door Loes Decruynaere, voorzitter van Henri Defauw vzw, uitgenodigd als moderator voor een talk in de Verbeke Foundation rond de vraag: *"Wat gebeurt er met een oeuvre wanneer de kunstenaar er zelf niet meer is?"* Tijdens deze talk ging CKV in gesprek met Loes Decruynaere, Marijke Dekeukeleire (directeur Philippe Van Snick Estate), Karel Wuytack (voorzitter Stichting Johan Van Geluwe), Pietro Lacopucci (schepen), Tine Schuurmans (Verbeke Foundation) en Matthijs Bosmans (kunstenaar). Daarnaast werd CKV op 9 februari door de erfgoedcel Brugge uitgenodigd om een introductie te geven over het behoud van een artistieke nalatenschap en de bijbehorende uitdagingen. Ook gaf CKV hierbij een inkijk in het kennisdossier.

In 2025 organiseert CKV, op basis van de noden uit het veld, een tweede bijeenkomst van het Lerend Netwerk Nalatenschappen Beeldende Kunst. De focus ligt op het zichtbaar maken van artistieke nalatenschappen voor een breder publiek.

21.4.6.4 Internationaal netwerk nalatenschappen

In functie van het kennisdossier en het lerend netwerk gaat CKV in gesprek met diverse internationale organisaties die zich bezighouden met de zorg voor nalatenschappen. Tijdens deze gesprekken maakte CKV kennis met verschillende werkwijzen en lichtte het zowel het kennisdossier als het lerend netwerk toe. Zo sprak CKV op 25 januari met Lisa Darm, hoofd van het Hauser & Wirth Institute.

Daarnaast maakt CKV deel uit van AFELL (Artist Foundations and Estate Leaders List), georganiseerd door Soft Network, New York, Verenigde Staten. Dit netwerk brengt internationale nalatenschappen en estates samen om vragen, ervaringen, expertise en nieuwe inzichten te delen. Onderwerpen die hierbij aan bod komen, variëren van het in kaart brengen van de verschillende onderdelen van een nalatenschap tot het gebruik van databases als hulpmiddel voor het beheer en ontsluiting.

21.4.6.5 Pilootprojecten Kunstenerfgoed

In 2023 nam de minister van Cultuur het initiatief om pilootprojecten te ondersteunen voor de omgang met nalatenschappen van beeldende kunstenaars. In het voorjaar werd een eerste oproep georganiseerd voor hedendaagse kunstenaars die betrokken zijn bij het kunstgebeuren in de Vlaamse gemeenschap. Uit deze oproep werden 12 projecten geselecteerd, waarbij CKV in 3 van de 4 projecten als partner optreedt. De ondersteuning en zorg voor deze pilootprojecten werd in 2024 voortgezet.

PILOOTPROJECTEN

- Ruimte voor Philippe Van Snick. Fysieke en digitale ruimte voor het bewaren en publieke ontsluiten van het archief Philippe Van Snick (1968-1990): CKV trad hierbij op als klankbordgroep gedurende het traject en modereerde op 30.01 het expertisemoment, waarbij het waarderingsgrid van CKV als basis werd gebruikt.
- Oral History project – de beginjaren van Jef Geys – een portret: overleg met Sofie Dederen over het verloop van het project vonden plaats op 08.02, 06.05, 18.09 en 18.12.
- Project ‘Ways of seeing’ – Dirk Braeckman: CKV trad hierbij op als klankbordgroep. Daarnaast interviewde CKV de kunstenaar Dirk Braeckman over zijn archief op 17.05 en gaf CKV op 23.08 feedback op het Artist Estate Canvas.
- Ado Hamelryck: De collective: Als aanvulling op het pilootproject ging CKV in gesprek met Ado Hamelryck en organiseerde aansluitend een archiefdoorlichting met als doel een algemeen overzicht te creëren over het archiefmateriaal.

Door het succes van de eerste oproep werd in het voorjaar van 2024 een tweede oproep gelanceerd voor ‘Pilootprojecten Nalatenschappen Kunstenerfgoed’. CKV kreeg de vraag van diverse personen en organisaties (22 in totaal) om op te treden als partner bij deze subsidieaanvragen. CKV besteedde veel zorg, tijd en aandacht aan de uitwerking en opvolging van deze aanvragen. Uiteindelijk werden er 13 projecten geselecteerd, waarvan CKV in 7 projecten optreedt als partner, namelijk:

- Agentschap – Kobe Matthys;
- Sleutelwerken binnen het gezamenlijke oeuvre van Jadran Sturm & Åsa Lie gemaakt tussen 1989-2016;
- Inventarisering en archivering van het werk van Guy Rombouts;
- Bibliotheek Brugge als nieuwe thuis voor nalatenschap Klaas Verplancke;
- Archivering en contextualisering schetsboeken en fotoarchief van beeldende kunstenaar Roland Van Den Berghe;
- Meervoudige perspectieven: onderzoek, classificatie, digitalisering, analyse en publieke ontsluiting van de archieven van Walter Leblanc (1958-1970);
- New Reform Archief.

Van deze pilootprojecten werden de mails en verslagen in verband met de aanvragen en opvolging centraal bewaard in de mappenstructuur en communiceerden CKV op sociale media en in de nieuwsbrief. Verder krijgt de verzamelde kennis en ervaringen ook een neerslag in het kennisdossier Nalatenschappen en op de website van CKV.

21.4.7 Eerste Hulp bij Archiefzorg (EHBA)

In 2024 lanceerde CKV de beginfase van de uitwerking van het kennisdossier EHBA – Eerste Hulp Bij Archiefzorg. Dit dossier is gericht op kunstenaars en erfgenamen van kunstenaars die een archief of nalatenschap beheren. Het doel is om kunstenaars en archiefvormers praktische tools aan te bieden, zodat ze snel en adequaat kunnen reageren in geval van calamiteiten. Hoe breng je je archief in veiligheid na brand- of waterschade? Met welke instanties kun je contact opnemen om documenten tijdelijk in een nooddepot onder te brengen? Door wie kunnen beschadigde stukken worden gerestaureerd? Grotere organisaties, zoals musea, beschikken over een calamiteitenplan, maar particulieren weten vaak niet hoe of waar te beginnen. Met het oog op deze doelgroep houdt het kennisdossier rekening met de lokale verankering van kunstenaarsarchieven en zoekt het naar regiogebonden oplossingen. Daarnaast wordt er rekening gehouden met de beperkte middelen van de archiefvormers om materiaal aan te kopen waarmee het archief preventief beschermd of onmiddellijk beredderd kan worden.

Het kennisdossier bestaat uit vier onderdelen:

- een calamiteitenwijzer met een overzicht van de acties per schadefactor,
- een lijst met benodigdheden voor een noodkit,
- een telefoonlijst,
- een sjabloon voor evacuatie en registratie van geëvacueerde objecten.

De inhoudelijke uitwerking van het kennisdossier gebeurt in nauwe samenwerking met *We Conserve*, een organisatie met nationale expertise op het vlak van calamiteiten.

De afronding van het kennisdossier is voorzien voor het voorjaar van 2025 en zal in de loop van datzelfde jaar beschikbaar worden gesteld op de website van CKV. Daarnaast zal het een praktisch instrument zijn waar in de dagelijkse werking en in de dienstverlening actief naar verwezen kan worden.

21.4.8 Archief en de artistieke praktijk

Hoe verhouden archief en artistieke praktijk zich tot elkaar? En hoe kan een artistieke praktijk geborgd worden? Hoewel de focus op immaterieel erfgoed een centraal punt is in de volgende beleidsperiode, organiseert CKV in 2025 een denk- en themadag rond dit onderwerp. In 2024 ging CKV hierover in gesprek met drie kunstenaars: Gwendolyn Lootens, Evelien Cammaert en Céline Mannens. De praktijken van deze drie kunstenaars raken op uiteenlopende manieren aan dit thema.

- 15.03.2024
Kennismaking met elkaars artistieke praktijken.
- 07.06 en 26.09.2024
Brainstorm.

21.5 NETWERKING

In het kader van de diverse trajecten en de landelijke dienstverlening bouwde CKV aan een netwerk in het veld van kunstarchieven (erfgoedgemeenschap, onderzoekers, archiefvormers). Netwerking vond plaats via structureel overleg en dankzij samenwerkingen. Een overzicht van deze 'netwerkmomenten' uit 2024 volgt hieronder.

Departement Cultuur, Jeugd en Media

In kader van de uitwerking van het kennisdossier Nalatenschappen en het organiseren van een tweede bijeenkomst van het Lerend Netwerk Nalatenschappen voor de beeldende kunst vond op 19 juli een overleg plaats met Laurence De Bolle, Lyne Viskens en Kunstenpunt. Tijdens dit overleg gaf CKV onder meer toelichting over het doel en de focus van deze tweede bijeenkomst, namelijk de mogelijkheden om een artistiek nalatenschap zichtbaar te maken. Deze bijeenkomst zal in het voorjaar van 2025 worden georganiseerd (zie 21.4.6).

Archiefpunt

CKV maakt deel uit van het volgende overleg:

- De werkgroep herbestemming, die zich buigt over bij Archiefpunt ingediende dossiers met betrekking tot de herbestemming van archiefcollecties (Jan Stuyck). De vergaderingen vonden plaats op 20.03 en 12.12.
- De algemene vergadering (Jan Stuyck) vond plaats op 21.03 en 26.11.

Daarnaast ging CKV (Nele Luyts) op 11.03 in overleg met Archiefpunt over het verloop van de campagne Kunstenerfgoed en het opnemen van kunstenaarsarchieven in hun mapping. Verder bracht CKV, samen met Archiefpunt, op 24.09 een bezoek aan het archief van Bokrijk. Tijdens dit bezoek kreeg CKV een inkijk in de archiefwerking en de stappen die reeds werden ondernomen voor de ontsluiting voor een breder publiek. Ook ging CKV in gesprek over de uitdagingen van dit project en de mogelijkheden voor een duurzaam behoud en beheer van zowel het fysieke als digitale museumarchief. De mails en het verslag van dit bezoek worden centraal bewaard in de mappenstructuur. Daarnaast werd over dit bezoek gecommuniceerd op onze social media.

Werkgroep Privaatrechtelijke archieven (WPA/VVBAD)

CKV (Bart Cornel) is lid van de Werkgroep Privaatrechtelijke Archieven (WPA) van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD, Berchem). De WPA is een platform voor archivariissen en documentbeheerders met een specifieke interesse in het privaatrechtelijk archivalisch patrimonium.

Om de werking van de WPA te bevorderen, hebben de leden het afgelopen jaar afgesproken om elk enkele specifieke thema's of cases onder de loep te nemen en een stand van zaken, evenals veranderingen, te rapporteren in de werkgroep. Bart Cornel neemt de thema's kunstarchieven en de relatie tussen archief en (kunst)collectie voor zijn rekening. Andere thema's omvatten onder meer nalatenschappen, depotbeheer, calamiteiten, social media en vrijwilligerswerking.

Op 24.06 en 09.12 vond een digitaal overleg in het M HKA over de verdere opstart en ontwikkeling van de vernieuwde werking van de WPA.

Overleg landelijke dienstverlenende rollen

Daarnaast maakt CKV (Jan Stuyck) deel uit van het overleg landelijke dienstverlenende rollen, een overlegplatform waarin de 12 erkende organisaties onderling en naar de buitenwereld hun opdracht en werkzaamheden kunnen afstemmen, en waar gezamenlijke standpunten kunnen worden ingenomen.

2024 stond in hoofdzaak in het teken van de ontwikkeling van de erfgoeddatabanken, waarbij de dienstverleners uitgebreide en concrete feedback gaven aan Meemoo. Voorts gaf CKV op 18.06 een presentatie op de Contactdag Erfgoedcellen – Landelijke Dienstverleners die plaatsvond in het Cultuurcentrum Mechelen. De landelijke dienstverleners – met uitzondering van CKV – zijn nog maar net gestart met een nieuwe beleidsperiode, terwijl de erfgoedcellen zich voorbereiden op de subsidieaanvragen die ze in 2026 zullen indienen. Door met elkaar in gesprek te gaan, werd onderzocht hoe de samenwerking er in de toekomst kan uitzien. Deze presentatie resulteerde voor CKV in een aantal concrete samenwerkingen (zie 21.4.4).

Vergadermomenten vonden plaats op 03.07 en 10.10. Het voorzitterschap is in handen van Bart Caron en de praktische organisatie van de bijeenkomsten en verslaggeving wordt verzorgd door het steunpunt FARO.

FARO

CKV maakt deel uit van volgende lerende netwerken bij FARO:

- Lerend netwerk Erfgoed, onderzoek en kennisontwikkeling
FARO zette in 2023 het Lerend Netwerk Erfgoedonderzoek en Kennisontwikkeling op. Daaraan namen een vijftiental geëngageerde erfgoedmedewerkers deel, zoals CKV (Jan Stuyck). Met dit lerend netwerk bogen de deelnemers zich over een resem andere vragen omtrent de betekenis van ‘onderzoek’ in een erfgoedcontext. Het resultaat van dit denk-, praat- en doe-werk is terug te vinden in een inspiratienota, terug te vinden op de website van FARO.
Parallel aan deze inspiratienota wijdde FARO in het juninummer (2024) van *faro|tijdschrift over cultureel erfgoed* een dossier aan het thema ‘onderzoek’. Verschillende deelnemers van het lerend netwerk schreven een bijdrage, zo ook CKV. Jan Stuyck leverde een bijdrage onder de titel “That which does remain. Over onderzoek en dienstverlening”, waarin dieper wordt ingegaan op hoe erfgoedorganisaties, zoals de landelijke dienstverlenende rollen, door actief in te zetten op onderzoek aan actuele kennisopbouw en -deling doen.
In het verlengde van het lerend netwerk en de inspiratienota: Op het Groot Onderhoud op 30.05 in PXL Next in Hasselt was CKV spreker tijdens de sessie ‘Van nu en straks: over een visie op onderzoek in de context van erfgoedwerk.’, alsook moderator tijdens de sessie ‘Van nu en straks: naar een verdieping en verduurzaming van onderzoek in de context van erfgoedwerk.’
- Lerend netwerk gepolariseerd erfgoed
Op 26.02 gaf FARO het startshot voor het Lerend Netwerk Gepolariseerd Erfgoed, waaraan ook CKV (Nele Luyts) deelnam. Door het jaar heen kwam dit lerend netwerk drie keer samen (26.02, 04.07 en 28.10) om de uitdagingen in kaart te brengen en opzoek te gaan naar strategieën om met polarisatie om te gaan.

Deze lerende netwerken bieden CKV de mogelijkheid om de noodzakelijke kennis en expertise uit te breiden, en tegelijkertijd de eigen ervaringen met de sector te delen.

Werkbezoeken

De werkbezoeken zijn ideale gelegenheden om organisaties en collectieprofielen beter te leren kennen, kennis te maken met de plaats en benadering van kunst(enaars)archieven binnen deze collecties en om verdere kennis en expertise uit te wisselen.

- Op 16.01 bracht CKV een werkbezoek aan het AMVB (Archief en Museum voor het Vlaams leven te Brussel) om kennis te maken met elkaars werkzaamheden, in het bijzonder met het collectieprofiel van AMVB. Daarnaast bezocht CKV op 20.09 Liberas in Gent om kennis te maken en zich te informeren over hun collectieprofiel. In beide gevallen bleek er – in tegenstelling tot voorgaande werkingsjaren – sprake van een verruiming van het collectieprofiel ten aanzien van kunstenerfgoed, waaronder ook beeldende kunstarchieven.
- Op 25.03 ging CKV op werkbezoek bij Katoen Natie om kennis te maken met het aanbod aan depotmogelijkheden.
- Op 28.11 bracht het team van het Felixarchief een bezoek aan CKV om kennis te maken met elkaars werkzaamheden en, in het bijzonder, met het collectieprofiel van het Felixarchief. Tijdens dit bezoek kreeg het team van het Felixarchief een rondleiding in het archiefdepot van het M HKA en de archiefpresentatie in het museum.

Universiteiten en hogescholen

Samenwerking met academische partners toont zich onder meer in de trajecten omtrent het archiveren van performances. CKV streeft ernaar de ontsluiting en onderzoek van kunstarchieven op andere manieren te stimuleren of onder de aandacht te brengen.

— Stages

De mogelijkheid voor stage bij CKV werd opgenomen in het stageaanbod academiejaar 2022-2023 bij de volgende opleidingen:

- Kunstwetenschappen UGent
- Kunstwetenschappen Katholieke Universiteit Leuven (KUL)
- Postgraduaat Cultureel Erfgoed KUL
- Graduaat Informatiebeheer aan de Artevelde Hogeschool Gent
- Master in de Erfgoedstudies Universiteit Antwerpen (UA)
- Filmstudies, Faculteit Sociale Wetenschappen, UA

Het stageaanbod werd tevens opgenomen in het jaarlijkse overzicht stageplaatsen en thesisonderwerpen bij FARO.

Voor het academiejaar 2024-2025 boden verschillende studenten zich aan. Zij vatten hun stage aan bij M HKA of op locatie (bij de archiefvormer). Hun werkzaamheden zijn divers van ondersteuning in schonen, verpakken en digitaliseren tot het integraal inventariseren van een archief of (deel)reeksen. Beëindigden of startten een stage bij CKV in 2024:

- Myrthe Bouwens, Bachelor Kunstwetenschappen, UGent
- Arno Vandenabeele, Bachelor Kunstwetenschappen, UGent
- Elena Vandenbroucke, Graduaat Informatiebeheer, Artevelde Hogeschool Gent
- Margaux de Bie, Bachelor Kunstwetenschappen, UGent
- Hannah Veragten, Bachelor Kunstwetenschappen, UGent
- Silke Palmans, Bachelor Kunstwetenschappen, UGent
- Mercedes Claerhout, Bachelor Kunstwetenschappen, UGent
- Fien Vrolix, Bachelor Filmstudies, UA

- Doctoraatsonderzoek
CKV (Jan Stuyck) maakt deel uit van de Doctorale Begeleidingscommissie van het onderzoek *Belgian art of the long eighties transitioning from the regional to the international: Aspects of the Ghent art scene, 1976-1992* van Sofie Frederix, Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, UGent.
- Faciliteren (archief)onderzoek
De vragen zijn divers en komen doorgaans van studenten, onderzoekers, academici en professionals uit het veld van de beeldende kunst.
Enkele voorbeelden: Carol Laurent (ULB) informeerde naar archivalia van kunstenaar Ana Mendieta, in het bijzonder naar haar performance in het I.C.C. in 1976. Sam Steverlynck (VUB) informeerde naar het archivalia van de kunstenaar Pieter Engels en zijn relatie met Flor Bex. Van Hannah De Roo (UGent) ontving CKV een vraag over archivalia met betrekking tot Initiatief '86. Malou De Wolf (UGent) informeerde naar archivalia van kunstenaar Inez Vandeghinste.
Heemkundige Alex Calmeyn vroeg meermaals naar nadere info omtrent archivalia van kunstenaars Courine Toussein en Serge Largot. Een kopie van het bronnenonderzoek naar de jeugd en vroege carrière van kunstenaar Serge Largot in Brugge werd aan het documentatiecentrum M HKA overgemaakt.
Vanwege de bijzondere samenwerking tussen het M HKA en de werkgroep KB45 (Kunst in België sinds 1945, UGent) kwamen er in 2024 ook enkele onderzoeksvragen van leden van de werkgroep.

Achter de schermen

Op 12.03 gaf CKV (Bart Cornel) een rondleiding aan zorgbewoners met dementie (en hun begeleiders) van woonzorgcentrum Immaculata vzw. Deze rondleiding was het resultaat van een samenwerking tussen Aimé Fierens en medestudent-leerkrachten voor de afdeling Bemiddeling van het M HKA.

Jobstudenten, vrijwilligers

In 2024 waren jobstudenten betrokken bij de werking van CKV: Marthe Theunissen en Eva Vervacke boden ondersteuning bij de (her)verpakking, beschrijving en digitalisering van archiefstukken en archieven die bewaard worden in het M HKA. CKV werkt met één vrijwilliger: Marc Schepers.

TRACKS

CKV maakt deel uit van TRACKS via de stuurgroep (co-voorzitterschap: Evi Bert / Tom Ruetten – Kunstenpunt) en de werkgroep (Nele Luyts). TRACKS is een netwerk van organisaties dat, vanuit gebundelde expertise, informatie en dienstverlening aanbiedt ter ondersteuning van kunstenaars en kunstenorganisaties bij het beheer van hun archieven en collecties. Het netwerk bestaat uit dienstverlenende en collectiebeherende erfgoedorganisaties, geflankeerd door de steunpunten voor de kunsten- en cultureelerfgoedsector en het Departement Cultuur. Zowel professionals als amateurs, gesubsidieerden en niet-gesubsidieerden kunnen terecht op de TRACKS-website en bij het netwerk voor informatie of advies.

- Stuurgroep
De stuurgroep van TRACKS kwam drie keer samen: op 26 februari, 5 juli en 15 oktober. TRACKS en de stuurgroep pleiten voor een betere zorg voor kunstenaarchieven en collecties, zowel binnen de kunsten-, erfgoed- en kunstenerfgoedsector als bij de (subsidiërende) overheid. De stuurgroep monitort beleidsbeslissingen en hun impact met de nodige expertise. Het TRACKS-platform en consortium dragen bij aan de bewustwording rond archiefzorg in de kunstensector. In navolging van het onderzoeksrapport en de veldanalyse over kunstenerfgoed (KULeuven) besteedde de stuurgroep veel tijd aan de vraag naar versterking en verbreding van TRACKS.
- Werkgroep
De werkgroep van TRACKS kwam vijf keer samen: op 2 februari, 19 april, 12 juni, 4 oktober en 6 december. Tijdens deze bijeenkomsten werd gewerkt aan het up-to-date houden van de websitecontent en de voorbereiding van het ontmoetingsmoment. Daarnaast ging er veel aandacht naar de pilootprojecten kunstenerfgoed.
- Ontmoetingsmoment
Tijdens de masterclass 2: beschrijven en digitaliseren van een nalatenschap werd TRACKS uitgenodigd om een presentatie te geven rond metadata. Tijdens deze presentatie gaven CKV, Cemper en AMVB een introductie tot het in kaart brengen van een artistieke nalatenschap en het toevoegen van metadata. Hierbij gingen we in op enkele praktische tips & tricks en nodigden we de deelnemers uit om zelf aan de slag te gaan met de artistieke nalatenschap.

21.6 COMMUNICATIE

21.6.1 Website

De CKV website <https://ckv.muhka.be> heeft als basis een Wordpress platform. De website bestaat uit 4 grote onderdelen: Kunstarchieven en Nalatenschappen, Dienstverlening en Advies, Praktijk en Partners. Via deze rubrieken vervult CKV diverse functies zoals informeren over de lopende werkzaamheden, sensibiliseren via praktijkvoorbeelden, rapporteren over plaatsbezoeken en aanbieden van praktische richtlijnen en tools inzake archiefzorg in de beeldende kunst. De pagina's worden voortdurend aangevuld en geactualiseerd.

Nieuwe toegevoegde artikels in 2024:

- Brusselse kunstenaressen uit het netwerk van Marthe Wéry
- Archiefdoorlichting: weten wat je hebt
- Nalatenschappen Kunstnerfgoed – masterclass 2: beschrijven en digitaliseren van een nalatenschap
- Archiefdoorlichting S.M.A.K.
- Projectoproep rond nalatenschappen kunstenaars

Tevens werd met de ontwikkelaar van de website bekeken hoe de site aangepast kan worden om een kennisdossier (cf. nalatenschappen) kan aangeboden worden aan geïnteresseerden.

In 2024 had de website 4.2K unieke bezoekers en 41K paginaviews.

21.6.2 Social media

Instagram

@ckvcentrum 2024: 1075 volgers.

2023: 900 / 2022: 809 / 2021: 644 / 2020: 499 / 2019: 386 + 145

<https://www.instagram.com/ckvcentrum/?hl=nl>

Functie: Rapporteren bezoeken diverse archiefvormers en archiefbeheerders in het kunstenveld

Facebook

@ckvcentrum. 2024: 750 volgers.

2023: 710 / 2022: 663 / 2021: 594 / 2020: 503 / 2019: 399 + 91

<https://www.facebook.com/ckvcentrum/>

Functie: Onder de aandacht brengen van internationale voorbeelden en partnerevents wat betreft archiefzorg in de beeldende kunst

21.6.3 Nieuwsbrief

In 2024 verschenen 11 nieuwsbrieven, net als in 2021, 2022 en 2023; in 2020 waren dat er 9.

De verschenen nieuwsbrieven zijn raadpleegbaar via het online archief:
<https://ckv.muhka.be/archief-nieuwsbrieven/>

In deze digitale nieuwsbrieven wordt de brede erfgoedgemeenschap en andere geïnteresseerden op de hoogte gehouden van de uiteenlopende werkzaamheden van CKV en de voortgang van lopende trajecten. Daarnaast worden *best practices* uit het veld gedeeld en leestips, studiedagen en colloquia over archiefzorg kenbaar gemaakt.

Ook verscheen de eerste nieuwsbrief 'Nalatenschappen', die raadpleegbaar is via het online archief op de website van CKV. In deze nieuwsbrief ligt de focus op de ontwikkelingen in het veld rond artistieke nalatenschappen, variërend van een toelichting op de eerste ronde pilootprojecten tot de masterclasses die hier rond werden georganiseerd. Deze nieuwsbrief werd gedeeld met het lerend netwerk 'Nalatenschappen voor de beeldende kunst.'

21.7 PRESENTATIES

CKV bood praktische ondersteuning bij de voorbereiding van de tentoonstelling Hugo Roelandt – Het einde is een nieuw begin (14 februari – 1 juni 2025, M HKA).

IN DE PRAKTIJK

Ontsluiting van het ICC-archief: een project in ontwikkeling

Els Dierick, studente master-na-masteropleiding Archivistiek en Hedendaags Informatiebeheer (VUB), dook voor haar stage in het archief van het I.C.C.

IN DE PRAKTIJK

Archiefdoorlichting: weten wat je hebt

Weten wat je hebt, het is een begin om de zorg voor je archief aan te vatten. CKV organiseert verschillende archiefdoorlichtingen bij organisaties, nalatenschappen en kunstenaars.

IN DE PRAKTIJK

Kick-off Lerend Netwerk Nalatenschappen – Beeldende Kunst

Op 10 november vond de aftrap plaats van het Lerend Netwerk Nalatenschappen - Beeldende Kunst.

22 Fotocredits

Foto's

- 1 M HKA Museum, 2024 © foto: M HKA / clinckx
- 2 Tentoonstelling *Nástio Mosquito – King of Klowns*, 2024
© foto: M HKA / clinckx
- 3 Tentoonstelling *Jim Shaw – The Ties that Bind*, 2024
© foto: M HKA / clinckx
- 4 Managementteam M HKA in Hongkong, 2024 © foto: M HKA / Evi Bert
- 5 Langdurige bruikleen aan M HKA: *Bing of the Ferro Lusto X* (1997) van
Panamarenko – 2024 © foto: M HKA / clinckx
- 6 Tentoonstelling *IN SITU: Agnieszka Polska, Flowers on the Sun*, 2024
© foto: M HKA / clinckx
- 7 Tentoonstelling *The Lives of Animals – performance Charlemagne
Palestine*, 2024 © foto: Evenbeeld
- 8 De Stadscollectie Antwerpen: Jaffa Lam, *A Piece of History of
the Moon* (2015), 2024 © foto: M HKA / clinckx
- 9 Tentoonstelling *IN SITU: Viktor Brim*, 2024 © foto: M HKA / clinckx
- 10 Superhost 2024: Antje Majewski, Plant een appelboom op je school en
in het Zuidpark, 2024 © foto: M HKA / Lotte Bode
- 11 Tentoonstelling *INBOX: Bie Jambé – Repeat ON Reverse Repeat OFF
Reverse OFF* (Hugo Roelandtprijs 2023), 2024 © foto: M HKA / clinckx
- 12 Tentoonstelling *Aanwinst in C-Mine* met een selectie kunstwerken uit
de collectie van de Vlaamse Gemeenschap, 2024 © foto: Selma Gurbuz
- 13 *ART'S BIRTHDAY 2024 – A Piece of Smile*, Performance Elen Braga,
standing on the Shoulders of Giants, 2024 © foto: Evenbeeld
- 14 M HKA-publicaties, 2024 © foto: M HKA / clinckx
- 15 DE CINEMA in DE STUDIO: Belgische première van *Nástio Mosquito,
When Changing You Mind Gets You Killed* gecombineerd met een lezing
van Gabi Ngcobo, 2024 © foto: Evenbeeld
- 16 L'Internationale Board of the Project in de leeszaal van het M HKA, 2024
© foto: M HKA / clinckx
- 17 Opbouw archiefpresentatie *Kunstsystemen in Latijns-Amerika.
Een reizende tentoonstelling uit Buenos Aires (1974-75)*, met studenten
onderzoeksgroep KB45, UGent, 2024 © foto: M HKA / clinckx
- 18 Kinderkunstendag 2024: Interactieve performance Christine Clinckx,
Wortelschoenen, 2024 © foto: Evenbeeld
- 19 M HKArt Circle reis Rome © foto: M HKA / Alexia Devos
- 20 Wandelgesprek in de tentoonstelling *Dierenleven –
The Lives of Animals*, 2024 © foto: Evenbeeld
- 21 Bezoek studenten aan de tentoonstelling *Nástio Mosquito –
King of Klowns*, 2024 © foto: M HKA / clinckx
- 22 Screenshot M HKA-website – CVK: <https://ckv.muhka.be/>
- 23 Opbouw collectiepresentatie *Willy De Sauter*, 2024
© foto: M HKA / clinckx

